

• श्री यजुर्वेदम् । मातृलोकप्रियम् ।
श्री विष्णुसामम् । ४४८ भाग्यकुलम् ४॥

आर्य समाज	
1976	I

ASIA ARCHIVES

२३ श्रीगणेशायनमः॥ ॐ नमः ॥ इमे त्वा ॥ इमे त्वोर्जित्वा वायवस्थे देवो
 वः सविता प्रार्थ्य ससुमेधं तमायु कर्मणाः आयाय्य मद्रुमगध्या
 इन्द्रा यभागं प्रजावती रनमीवा जंयु क्षमाभावस्तेनः ईशतमाघ
 शः सोऽहुवा अस्मिन् गोपते रयानवद्वी र्जजमानस्य यशून् वा
 हि ॥ १ ॥ वसोः पुवित्रम वसोः पुवित्रमसि धैरसि पृथिव्यासि

रामः ॥

मातरि एव नो घुर्मो सिद्धिश्च वधाः असि । पुरमे राधा म्प्रादु ० हस्व
 माह्वाम्प्राते यज्ञयतिर्होषीत् ॥ २ ॥ वसोः पुवित्रम वसोः पुवित्रमसि
 शतधारं वसोः पुवित्रमसि सुहसधारम् । देवत्वा सविता पुनातु व
 सोः पुवित्रे राशतधारेणामुच्छ्रयकामधुक्षः ॥ ३ ॥ साविश्वायुः ॥
 साविश्वायुः साविश्चकर्म साविश्चवधायाः । इन्द्रस्य त्वाभाग ०
 सोमेनातनश्चिद्धिदस्माह्वय ० रक्ष ॥ ४ ॥ अग्ने बुतयते । बुतश्चरि

२८

व्याभितच्छके संतमे राध्यताम् । इदमहमनुतात्सत्यमुपैमि ॥ ५ ॥ कस्त्वा ॥
 पुनक्ति सत्वा पुनक्ति कस्मैत्वा पुनक्ति तस्मैत्वा पुनक्ति । कर्मणो वा
 न्धे वा यवाम् ॥ ६ ॥ प्रत्युष्टं रक्षः । प्रत्युष्टं अरातयो निष्ठं प्रत्युष्टं
 क्षो निष्ठं प्रत्युष्टं अरातयः । उर्वन्नरि क्षमन्वेमि ॥ ७ ॥ धूरसि । धूरसि
 धूर्ध्वं धूर्ध्वं तं धूर्ध्वं तं योऽस्मां धूर्ध्वं तितं धूर्ध्वं यं वयं धूर्ध्वं मः । देवानां
 मसि वदितं मं सस्त्रितं मं यप्रितं मं अहं तं मं देव हूतं मं ॥ ८ ॥

रामो ॥
 २

अहुतमसि ॥ हविर्जनं हं हस्वनाहमर्माने यज्ञमतिर्हृषीता विष्णु
 त्वाक्कुमता मुरवाता आयहतं रक्षो मध्वन्ताम्यत्र ॥ ९ ॥ देवस्यत्वा ॥
 सवितुः प्रसवेऽन्विता वा हृषीता मध्वन्ताम्यत्र ॥ १० ॥ भूतायत्वा । भूता
 यत्वा नारातमेऽस्वरमिवि नरे वा यं हं हं तात्तु र्थाः पृथिव्या मुर्व

नरि क्षमन्नेभि पृथिव्या त्वाना भौसा दयाम्म दिव्याऽउ पस्थे गेन ह
 वा पं रक्ष ॥ ११ ॥ पुवित्रे स्थऽपुवित्रे स्थो वैष्णवो सवितुर्वैऽप्रस
 वऽउत्पुना म्म दिव्ये देवा पुवित्रे रा सूर्य्य स्यर श्मिभिऽदेवी श
 योऽअग्ने गुवोऽअग्ने पुवो ग्नेऽइम मधु मज्ज न यताग्ने यज्ञ प
 ति पं सुधातुं यज्ञ मतिं देव युवम् ॥ १२ ॥ सुष्माऽइदऽसुष्मा

रामाऽ॥
 २

इन्द्रो वृणाति वृत्रतूर्य्य युयमिन्द्र मवृणा दुवृत्रतूर्य्य प्योक्षितास्थऽ।
 अग्ने ये त्वा जुष्टं प्रोक्षाम्य ग्री यो मा व्या त्वा जुष्टं प्रोक्षामि । देवाय
 कर्म गो शुंधं देवयज्याये मद्भो शुद्धऽपराज गधुरि दं वस्त्रं चूं धा
 मि ॥ १३ ॥ शर्मा सि । शर्मा स्य वधूतं रक्षो वधूताऽअरात यो दिव्या
 रत्न गसि प्यति त्वा दि तिर्वेनु । अदिर सिवान स्य ह्यो ग्रावा सि पृथु
 बुद्धऽप्यति त्वा दिव्या रत्न ग्वेनु ॥ १४ ॥ अग्ने रत्न नूऽअग्ने रत्न नू रसि

द्वाचो विसर्जनं देववीतयेत्वा गृह्णामि बृहज्जावा सिवानस्यत्यः । सः इदं
 देवेभ्यो हविः शमी च्वसु शमि शमी च्व । हविष्कृदे हि हविष्कृदे
 हि ॥ १५ ॥ कुक्कुरो सि । कुक्कुरो सि मधु जिह्वः इष मूर्जु मावदत्वया
 वयः संघातः संघातं जेष्ठा वर्धवृद्धमसि प्रतित्वा वर्धवृद्धं वेत्तु
 परा पूतः परः परा पूताः अरात यो यरुत रक्षो वायुर्वी विविन
 कृदे वो वः सविता हिरण्यपाणिः प्रतिगृह्णात्व हि देराया शिना ॥ १६

रामे ॥
 ४

धृष्टिरसि । धृष्टिरस्य पात्रेऽअग्निमामाद अहि निष्कृत्वा दं सेधा देवय
 जं बह । ध्रुवमसि पृथिवी दं हवृत्मा वनित्वा क्षत्रवनि सजात वन्युपदधा
 मि भ्रातृव्यस्य वधाया ॥ १७ ॥ अग्ने वृत्मा । गृह्णी च्वधरुशामस्यंतरि
 शं दं हवृत्मा वनित्वा क्षत्रवनि सजात वन्युपदधा मि भ्रातृव्यस्य वधा
 या । ध्रुवमसि पृथिवी दं हवृत्मा वनित्वा क्षत्रवनि सजात वन्युपदधा मि
 भ्रातृव्यस्य वधाया । विश्वाभ्यस्त्वा शाभ्यऽउपदधा मि चिते स्थोर्दु

चित्तो भृगूणा मङ्गिरसांतपसातप्यद्भुम् ॥ १८ ॥ शर्मासि । शर्मास्यव
 धूतं रक्षोवधूताः अरातयो दिव्यास्त्यगसिप्युति त्वादितिर्वेतु ।
 धिषणासिपर्वतीप्युति त्वादित्यास्त्यगेवतु ॥ दिवस्कं भनीर
 सिधिषणासिपर्वतीप्युति त्वापर्वतीवेतु धान्यमसि ॥ १९ ॥
 धान्यमसि धिनुहि देवा न्याणा यत्त्वो दानाय त्वाद्याना यत्त्वा । दी
 र्घा मनुष्यसि तिमायु मेधां देवो वः सविता हिरण्यपाशिः प्रतिगृ

रामो ॥
 ५

भ्रातृन्दिदेण पाणिना चक्षुषे त्वामहीनां ययोसि ॥ २० ॥ देवस्येत्वा ।
 सवितुः प्रसवे श्वेनोर्वाहु ध्यायुह्लो हस्तो वयाम् ॥ संचयाभिसमा
 पुः ओषधीभिः समोषधयोरसेन । संप्रेवतीर्ज्जगतीभिः पृच्छां
 ताः सम्मधुमतीर्मधुमतीभिः पृच्छांताम् ॥ २१ ॥ जनयत्येत्वा ।
 जनयत्येत्वा संयौमीदमग्नेरिदमग्नीषोमयोरिवेत्वा धर्माः ।
 सिद्विश्वायु रुरुष्यथाऽरुरुष्यथस्वो हते यज्ञयतिः प्रथतामग्नि

हेत्वन्ममादि० सीदेवस्त्यासविताभुययनुवर्षिहृदिनाके॥ २२॥
 माभेः॥ माभेर्मासंविक्कुः॥ अतमेरुर्ग्यजोतमेरुर्ग्यजमानस्यप्यु
 जाभूयात्रितायत्वादितायत्वेकतायत्वा॥ २३॥ देवस्यत्वा॥ सवि
 तुः प्रसवेऽश्विनोर्वाहुभ्यां पूहन्तो हस्ताभ्याम्॥ आदेदेहूरकृते
 देवेभ्यः इन्द्रस्यवाहुरसि दक्षिणाः सहस्रभृष्टिः शुतेतेजाद्यायुर
 सितिग्मतेजादिषुतोबुधः॥ २४॥ पृथिविदेवमजनि॥ पृथिवि

रामान्॥
 ६

देवयजन्यो षड्भासे मूलममादि० सिमं बुजंगं रूगो वानं वर्धतुते शौ
 र्वधानं देवसवितः परमस्यां पृथिव्याः शुतेनया शैर्ग्यो स्मान्देहि
 यं च वयन्दिष्मस्तमतो माभौक॥ २५॥ अथारुमा॥ अथारुम्यु
 थिचैदेवयजनाद्वा संबुजंगं रूगो वानं वर्धतुते शौर्वधानं देव
 सवितः परमस्यां पृथिव्याः शुतेनया शैर्ग्यो स्मान्देहि यं च व
 यन्दिष्मस्तमतो माभौक॥ अरो दिनु मापय्योद्रु व्यस्तो द्यामा

त्वं बुजङ्ग गोष्ठानं वर्षतु ते शौर्वधानदेव सवितः परमस्या मृषि ब्याः
 एतेन या शैश्वोस्मान्देहि मश्रुवय निष्प्रास्तमतो मामौक ॥ २६ ॥ गा
 युत्रेणात्वा ॥ गायत्रेणात्वा चंदसापरि गृह्णामि त्रेहुमेनत्वा चंद
 सापरि गृह्णामि जागतेनत्वा चंदसापरि गृह्णामि ॥ सुक्ष्मावा मिर
 शिवावा सि स्योनावा सि सुषदावा स्यूज स्वती वा सि पयस्वती च ॥
 ॥ २७ ॥ पुरा कुरस्य ॥ विमृषो विरवि नुदादाय पृथिवी जीवदानु
 म् ॥ यामैरयं श्रुद्रमसि त्वधा भिरुता मुधी रसोऽनु दिश्य यज

रामेरा
 ७

ने ॥ प्रोक्षणी रासादय द्विषतो ब्रह्म सि ॥ २८ ॥ प्रत्युष्टं रक्षः ॥ प्रत्यु
 ष्टं रक्षः प्रत्युष्टः अरातयो निष्टप्युष्टं रक्षो निष्टप्याः अरातयः ॥
 अनिशितो सिसयत्कृक्षिदुजिनेत्वा ब्रजिद्या ये स ममाजिर्मे ॥ प्रत्यु
 ष्टं रक्षः प्रत्युष्टः अरातयो निष्टप्युष्टं रक्षो निष्टप्याः अरातयः ॥
 अनिशिता सिसयत्कृक्षिदुजिनीत्वा ब्रजिद्या ये स ममाजिर्मे ॥ २९ ॥
 अदिह्यै रास्त्रा ॥ सिद्धि ह्येनार्चयेत् स्यूजं त्वाद्येन त्वा चक्षुषा वय
 श्यामि ॥ अग्नेर्जिह्वा सि सुहृदे वेधो धामे धामे मे भव यजुषे यजु

वे॥ ३० ॥ सुवितुक्तः ॥ प्रसवः उत्पुना मयि विदेरा यद्वित्रेण सूर्यस्य
 रश्मिभिः ॥ सुवितुर्वः प्रसवः उत्पुना मयि विदेरा यद्वित्रेण सूर्यस्य
 स्य रश्मिभिः ॥ तेजो सिभुक् मस्य मृतमसि धामना मासि धियुयं
 देवानां मना धृष्टे देव यजन मसि ॥ ३१ ॥ इति वाजसनेयसंहि
 तायां दीर्घपाठे प्रथमोऽध्यायः ॥ ॥ कृष्णोसि ॥ कृष्णोस्यारवो
 षो न्येऽन्वा जुष्टं प्रोक्षामिवेदिरसि वहिषेऽन्वा जुष्टं प्रोक्षामिवहि
 रसि सुभ्यः स्त्रा जुष्टं प्रोक्षाम्यदित्येद्यु रनम् ॥ ॥ अदित्ये

रागाभ्यां ॥
 ८

ब्रुदनमसि विः स्त्रोस्तु प्रोस्यूर्णमुदसन्वास्तृणामि स्वासस्थां दे
 वेभ्यो भुवपतये स्वाहा भुवनपतये स्वाहा भूतानां पतये स्वाहा ॥ ३
 गन्धर्वस्तवा ॥ विः श्वावे सुः परिदधातु विः श्वस्यारिष्टो यजमानः
 परिधिरस्य गिरिडः ईडितः ॥ इन्द्रश्च वाहुरसि दक्षिणे विः श्वस्य
 रिष्टो यजमानस्य परिधिरस्य गिरिडः ईडितः ॥ मित्रावरुणो
 त्वोत्तरतः परिधन्ता श्रवेण धर्मेणा विः श्वस्यारिष्टो यजमानस्य

परिधिरस्यग्निरिडः ईदितः॥ ३॥ वीतिहोत्रंत्वा॥ कवेधुमंतुंसमि
धीमहि॥ अग्नेवृहंतमद्भुरे॥ ४॥ समिदसि॥ समिदसि सूर्य्यत्वा
पुरस्तात्पातुकस्याश्चिदभिशक्त्ये॥ सवितुर्वाहस्यः॥ दुर्गाम्प्रदसे
त्वास्तृणामिस्वासस्थंदेवेभ्यः॥ आत्वावसंबोहृद्राः॥ आदिन्याः
सदंतु॥ ५॥ धृताच्यसि॥ जुहूर्ताम्रासेदं प्रियेराधाम्राप्रियं
सदः॥ आसीदधृताच्यस्युपभृताम्रासेदं प्रियेराधाम्राप्रियं

गमैः॥
२

सदः॥ आसीदधृताच्यसिध्रुवानाम्रासेदं प्रियेराधाम्राप्रियं सदः
॥ आसीदप्रियेराधाम्राप्रियं सदः॥ आसीद॥ ध्रुवाः असदन्त
स्ययोनीताविष्टोपादिपादिमुज्ञं पादियज्ञयन्ति पादिमांयज्ञ
त्र्यम्॥ ६॥ अग्नेवाजजित्॥ अग्नेवाजजिह्वजंत्वासरिष्यंनंवा
जजितुंसम्राजिर्ग। नमोदेवेभ्यः॥ स्वधापितृभ्यः॥ सुयमेमेभूया
स्तमस्कन्तमध॥ ७॥ अस्कन्तमधदेवेभ्यः॥ आज्यं॥ समिध्यासुमं

ध्रुवाविष्टो मात्वा वक्रमिषं वसुमती मग्ने ते न्यया सुयुस्थे षं विष्टो
 स्थानमसीतः इन्द्रो वीर्यमकुरु गोदूरो ह्युरः आस्थात् ॥ ८ ॥ अग्ने वेः
 अग्ने वेर्हो न वेर्दुस्य मवतां त्वान्या वा पृथिवीः अबलं धावा पृथिवी
 त्विष्टकृदेवेभ्यः इन्द्रः आज्येन हविषा भूत्वा हास ऊयो निषाज्यो
 तिः ॥ ९ ॥ मयी दम् ॥ मयी दमिन्द्रः इन्द्रियन्दधात्वस्मान्नायो मुघ-
 वानः स न ज्ञाम् ॥ अस्माकं संत्वा शिषः स त्वानः संत्वा शिषुः उपे

रामाय ॥
 ॥ १० ॥

इता पृथिवी मातो पुमा पृथिवी माता हुयतामग्नि राग्नी ध्रात्वा हा-
 ॥ १० ॥ उप हूतो योः ॥ उप हूतो योः ध्यितो पुमान्दो ध्यिता हुयताम
 ग्नि राग्नी ध्रात्वा हा ॥ देवस्य त्वासवितुः प्रसवे श्वितोर्वा दुभ्यां पु-
 ष्णेना हस्तो व्याम ॥ प्रति गृह्णन् अग्ने हास्ये नु प्राशामि ॥ ११ ॥ एत-
 ते ॥ एतं ते देव सवित र्मज्जाम्ना दुर्वृहस्य तये वृहम रो ॥ ते न युजाय-
 तिते नु मामव ॥ १२ ॥ मनोजुतिः ॥ मनोजुतिर्जुषता माज्यस्य वृ-

तेन पुरुषमव २

हस्यति र्येत्तमिमन्त्रेनोत्वरिहंयत्तुं समिमन्त्रधातु ॥ विश्वेदेवास
 इहमादयन्त्रामोहं मृतिष ॥ १३ ॥ सुषाते ॥ सुषातेऽअग्नेसुमित्त
 यावद्दुस्वचावप्यायस्व ॥ वारुणीमहिचवयमानवप्यासिषीम
 हि ॥ अग्नेवाजजिह्वजन्वाससृवाहं सवाजुजितुं सम्मोडिभि ॥
 १४ ॥ अग्नीषोमयोरुज्जितिम् ॥ अग्नीषोमयोरुज्जितिमनूजे
 षं वाजस्यमाप्रसुवेनप्रोहामि ॥ अग्नीषोमोतमयनुदतां योस्मा

रामाभा
 ११

नेष्टियश्चवयन्दिषोवाजस्येनप्रसुवेनाप्रोहामि ॥ इन्द्राग्न्योरुज्जिति
 मनूजे षं वाजस्यमाप्रसुवेनप्रोहामि ॥ इन्द्राग्नीतमयनुदतां योस्मा
 नेष्टियश्चवयन्दिषोवाजस्येनप्रसुवेनाप्रोहामि ॥ १५ ॥ विसुभ्य
 स्वा ॥ रुदेभ्यस्त्वादित्येभ्यस्त्वास आनाथान्द्यावापृथिवी मित्रावरु
 णोत्वावृष्ट्यावतामावांनुवयोक्तुं रिहाणामरुतामृषतीर्गन्ध
 वसोपृथिवीर्वात्वादिवंगन्धततो नोवृष्टिमावह ॥ वसुध्याऽअग्ने
 सिवक्ष्मर्षोहि ॥ १६ ॥ यम्यरिधिम् ॥ यम्यरिधिम्यर्धधत्थाऽ

अग्नेदेवयुगिभिर्गुह्यमानः। तन्नः सतमनुजो जमभरामये यते त्वदय
 चेतयाताः अग्नेः प्रियमया धोयातम् ॥ १७ ॥ सु६ः स्रवभागास्था ॥
 सु६ः स्रवभागास्थे वाहुहन्तः प्रस्तरे ह्यः परिधेया अग्नेदेवाः ॥ इमां
 वाचमभिविध्वे गृणांतः आसद्गुस्मिन्बुर्हि विमादयद्गु६ः स्वाह
 वाद् ॥ १८ ॥ घृतावीथः ॥ घृतावीथो धुर्व्यो पातं सुन्नेस्थः सु
 निमाधत्तम् ॥ यज्ञनमश्चतुः उयययुजस्ये शिवे संतिष्ठस्व ॥

रामेभ्यः ॥
 १२

हेमे सन्निवृत्त ॥ १९ ॥ अग्नेदज्ञा यो। शीतमया हि मादिः योः या हि
 प्रसित्ये या हि दुरिह्ये या हि दुरद्व्या अविषन्तः ॥ यितुर्गुणसुष
 दा यो नो स्वाहुवाडुग्नये संवे शयतये स्वाहा सरस्वत्ये यशो भगि
 न्ये स्वाहा ॥ २० ॥ द्वे दोसि ॥ द्वे दोसि ये न त्वदेव वेददेवे ॥ द्वे दोभ
 वस्ते नमस्वे दोभूयाः ॥ देवा गातु विदो गातुं द्वित्वा गातु मित ॥ मन
 सस्पतः ॥ इमं देवयुजः ६ः स्वाहुवाते धाः ॥ २१ ॥ सम्बुर्हि ॥ सम्बुर्हि

क्तां हविषा घृतेन समादित्यैर्बभूवुः समारुद्रिः॥ समिन्द्रो वि श्वेदेवेभिरङ्गु
 दिद्यन्नभोगच्छतुषत्वाहा॥ २२॥ कस्तुवा॥ कस्तुवा विमुश्च निसत्वा वि
 मुश्चतिकस्मैत्वा विमुश्च नितस्मैत्वा विमुश्चति। योषायुरक्षसां
 भागोसि॥ २३॥ सम्बर्जसा॥ सम्बर्जसा ययसा सन्ननूभिरगन्नाहि
 मनसा सः शिवेन। त्वष्टा सुदन्त्रो विदधातु रायोनुमार्हतन्त्रो यद्विलि
 हम्॥ २४॥ दिवि विष्टुः॥ दिवि विष्टुः॥ चोक्रुः सुजागतेन चन्दसा

रामात्॥
 १२

ततो निर्भक्तो योऽस्मान्देहि यश्च वयन्दिष्मा त्वरिसे विष्टुः॥ चोक्रुः सुत्रेष्टु
 भेन चन्दसा ततो निर्भक्तो योऽस्मान्देहि यश्च वयन्दिष्माः पृथिव्यां विष्टुः
 चोक्रुः सगा पुत्रे रा चन्दसा ततो निर्भक्तो योऽस्मान्देहि यश्च वयन्दि
 ष्माः स्मादन्नादस्ये प्रतिष्ठायाः अगन्ना स्वः सञ्जोतिषा भूमा॥ २५॥
 स्वसुभूरसि॥ स्वसुभूरसिञ्जो रश्मि वज्रो दाः असि वज्रो मेदेहि।
 सूर्यस्या घृतमन्वावर्ते॥ २६॥ अग्रे गृह्यते॥ सुगृह्यति स्वयाग्रे

हृद्गृहपतिनाभूमासः सुगृहपुतिस्त्वमया गते गृहपतिनाभूमाः। अ
 भूरिगो गार्हपत्या निसंतुशतं हिमाः सूर्यस्यावृतमन्वावर्त्ते ॥ २७
 अगते चतयते। चतमन्वारिषंतदेशकं तन्नेराधीदमुहं स्यः सुवास्मि
 सोस्मि ॥ २८ ॥ अग्नयेकवाहनाय। स्वाहा सोमाय धितुमते स्वा
 हा। अघहताः असुरारक्षाः सिद्धेदिषदः ॥ २९ ॥ येरुपाणि। प्रति
 मुश्चमानाः असुरः सन्तः सुधयावरन्ति। पुरापुरे निपुरे मे भरन्त्य

रामाद् ॥
 १४

शित्तं लोकात्परां दात्युस्मात् ॥ ३० ॥ अत्र पितरः। अत्र पितरो माद
 यं यथाभागमावृषायदुम्। अमी मदन्न पितरो यथाभागमावृ
 षाक्षिषन्त ॥ ३१ ॥ नमोवः। पितरो रसायुनमोवः पितरः शोषायु
 नमोवः पितरो नीवायुनमोवः पितरः स्वधायुनमोवः पितरो द्यौर
 युनमोवः पितरो मुन्यवेनमोवः पितरः पितरो नमोवो गृहान्नः पि
 तरो दत्तसुतोवः पितरो देवमेतद् पितरो वासुः आर्धत् ॥ ३२ ॥

आधत्तपितरौ गर्भं कुमारं युष्करं स्रजम् । यथेह पुरुषो सत् ॥ ३३ ॥
 उज्ज्वलं वृत्तीः । उज्ज्वलं वृत्तीः मृतं धृतं मय्यं कीलालं परिस्फुटं । सु
 धार्म्यं तर्प्यं तमे पितृन् ॥ ३४ ॥ ॥ इति चाजसनेयसं हितायाः क्षीरं वा
 ठेहिती योऽध्यायः ॥ ॥ सुमिधा गितम् ॥ सुमिधा गितं नु वस्यत धृतं
 धौ धयता तिथिम् । आस्मिन्नुद्या जुहोत न ॥ १ ॥ सुसंज्ञाय ॥ शोचि
 वे धृतं वृत्तीः जुहोत न । अग्रये जातवेदसे ॥ २ ॥ तत्त्वो ॥ सुमिदिरं

नि २
 रामाभ्यां ॥
 २५

न १

गिरो धृतं वृत्तीः यामसि । बृहन्नेनाय विष्णु ॥ ३ ॥ उपत्या ॥ ग्रेह विष्णोती
 धृता चीर्यं नृह स्यत । जुषस्व सुमिधो मम ॥ ४ ॥ भूर्भुवः स्वः ॥ भूर्भुवः
 स्वर्गो रिव भूमा पृथिवी न च रिमा ॥ तस्योक्ते पृथिवि देव यजनिषु
 ऐश्वर्यं मन्त्रादमुना आयादधे ॥ ५ ॥ आयम् ॥ आयकोः पृथिवी रक्तामीद
 सदन्नातरं मयुरः । पितरं अग्रयत्नं ॥ ६ ॥ अन्नं अरति ॥ रोचुना स्य प्रा
 णादयानती । ह्यस्य नमहिषो दिवम् ॥ ७ ॥ त्रिः शङ्काम ॥ त्रिः सङ्कामुचि
 रोजति चाक्यतुङ्गा यधी यते । प्रतिवस्तोरहं भूमि ॥ ८ ॥ अग्निर्ज्योतिः

अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः स्वाहा सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः सूर्यः स्वाहा ॥ अ
 ग्निर्वर्त्रो ज्योतिर्वर्त्रः स्वाहा सूर्यो वर्त्रो ज्योतिर्वर्त्रः स्वाहा । ज्योतिः स
 र्यः सूर्यो ज्योतिः स्वाहा ॥ ६ ॥ सजर्देवेन ॥ सवित्रा सजूरान्तेन्द्रवत्या ।
 जुषारोऽ अग्निर्वतु स्वाहा ॥ सजर्देवेन सवित्रा सजूरुषसेन्द्रवत्या । जु
 षाराः सूर्यो वेतु स्वाहा ॥ १० ॥ उपपुयन्तोऽ अदूरम् ॥ उपपुयन्तोऽ अ
 दूरम् न्रं वीनेमाग्रये । आरेऽ असेन वभृणवते ॥ ११ ॥ अग्निर्मूर्धा ॥

एमेभ्यः ॥
 १६

दिवः ककुत्पतिः पृथिव्याऽ अयम् । अपादरेतादसिजिन्यति ॥ १२ ॥
 उभावाम् ॥ उभावा मिन्द्राग्नीऽ आदुवध्याऽ उभा राधसः सहमादुय
 ज्यैऽ उभा दाता राविषादर्यीणामुभा द्वाजस्य सातयेदुदेवाम् ॥ १
 ३ ॥ अयन्ते ॥ अयन्ते यो निरुत्ति यो यतो जातोऽ अरोचथाः । तश्चा
 नन्तग्नऽ आरोहाथो वर्द्धयारणिम् ॥ १४ ॥ अयमिह । प्रथमोधा
 यिधानुभिर्होता यजिष्ठोऽ अदूरेष्वीशः । यमप्येवानो भृगवो विरु

रुचूर्ध्वनेषु चित्रं वि० चित्रं वि० ॥ १५ ॥ अस्य पुत्रा म० ॥ अस्य पुत्रा म०
 पुत्रं ० शुक्रं दुदुहेः अद्रयः ॥ पयः सहस्रं सामृषिम् ॥ १६ ॥ तु नृपाः अं
 ग्रे ॥ सितं त्वमेपाद्या युर्धः अंग्रे स्या युर्मदेहि चर्त्री दाः अंग्रे
 सि चर्त्री मे देहि ॥ अंग्रे जन्मैतु ० चः ॥ कुनत्र नमः ॥ आधृणा ॥ १७ ॥ इन्धोना
 त्वा ॥ शतं ० हिमांशु मंतुं ० समिधी महि ॥ वयं स्वतो वयुस्कृतुं ० सह
 स्वंतः ॥ सहस्रकृतम् ॥ अंग्रे सयत्तु दं भनुमदं द्वा सोः अदाभ्यम् ॥ चित्रा

रामस्य ॥

१७

वसो स्वस्ति ते पारमशीय ॥ १८ ॥ सत्त्वम् ॥ सत्त्वमंग्रे सूर्यस्य चर्त्री साग
 थाः समृषीणां ० स्तुतेन ॥ सम्युयेणा धाम्ना समहमा युषा संवर्त्तसा स
 म्युजं स्या ० गुयस्योषेणा मिषीया ॥ १९ ॥ अन्धस्थ ॥ अन्धस्था श्वोवो
 भक्षी युमहं स्थमहोवो भक्षी योजुस्थो ज्ञोवो भक्षी यगुयस्योषेस्थरा
 यस्योषेवो भक्षीय ॥ २० ॥ रेवतीरमं डूम ॥ रेवतीरमं डूमस्मिन्नो नाव
 स्मिन्नोष्टे स्मिन्नोक्ते स्मिन्नक्षये ॥ इहे वस्तु माये गात ॥ २१ ॥ संहिता
 सि ॥ विश्वरूप्युर्जी माविश गोपत्येन ॥ उपत्याग्रे दिवे दिवे दोषावस्त

ॐ पावु यम। नमो भरंतुः समसि ॥ २२ ॥ राजन्त्रमदुराणां मृ ॥ राजन्त्रमदुराणां
 क्रोपापुनस्तुदीदिविमाचर्द्धमानदुस्विदमे ॥ २३ ॥ सनः पितेवसुनवेग्रेस्त
 वापुनोभव। सचस्वानः स्वस्तये ॥ २४ ॥ अग्रेत्त्वम् ॥ अग्रेत्त्वन्नाऽअत्रम
 भुतत्राताशिवोभवाचस्तु ॥ अग्रेत्त्वम् ॥ अग्रेत्त्वन्नाऽअत्रम
 तेमभुयिन्दोः ॥ २५ ॥ तत्त्वा ॥ शोविष्टदीदिवः सुम्रायनूनमीमहेस
 रिवयः। सतोवोविश्रुधीहवसुरुव्याणोऽअघ्रायुतः समसमति ॥
 २६ ॥ इदुःसहि ॥ इदुःसहितुः सहिकाम्याऽएते। ममिवः कामधरं

रामयोः
 १८

भूयात् ॥ २७ ॥ सोमानुदुस्वरंणम् ॥ सोमानुदुस्वरंणम् ॥ सोमानुदुस्वरंणम् ॥
 ते। कुशीवंतुंय्यऽऔशिजो ॥ २८ ॥ योरेवात्। योरेवात् ॥ योरेवात् ॥
 विनपुष्टिवर्द्धनः। सनः मिषक्तुमस्तुरः ॥ २९ ॥ मानेऽमानुः शपं सोऽ
 अरुषोधूर्तिः प्रणाङ्गत्त्यस्य ॥ रक्षारणोवृत्तगस्यते ॥ ३० ॥ महित्री
 रामवोस्तुक्तुक्षमित्रस्योर्ध्वम्माः। दुरधर्मंवरुणस्य ॥ ३१ ॥ नुहि
 तेषाम् ॥ नुहितेषामुभावाननाङ्गसुचारणेषु। इशोरिपुरधरां ॥
 ३२ ॥ ॥ नेहि ॥ पुत्रासोऽअदितेः प्रजीवसेमर्त्याम ॥

महित्रीरामम्

ज्योतिर्ये च त्वजं लम् ॥ ३३ ॥ कदाचन ॥ स्तरीरसिनेन्दुसञ्चसिदुशुवे ।
 उपोयेनुमघवभूयः इन्नुते दानेदेवस्य पृच्छति ॥ ३४ ॥ तत्सवितुः ॥
 तत्सवितुर्वरेण्यमभर्गो देवस्य धीमहि । धियो यो नः प्रचोदयात् ॥
 ३५ ॥ शतम् १०० ॥ परिते । दूडभोरथोस्माँ २ अञ्जोतुविश्चतेभये
 नरक्षसिदाशुभम् ॥ ३६ ॥ भूर्भुवः । भूर्भुवः । स्वः सुपुजाः प्रजाभिः स्या
 ६ सुवीरो वीरैः सुजोषुः योषैः ॥ नर्य्य पुजाभो पादिशं स्य भुशुमेया

रामांग ॥
 १६

सथर्म्यपितुमेयादि ॥ ३७ ॥ आगन्म । विश्चवेदसमुस्माभ्यं वसुविते
 मम् । अग्नेसम्प्राडुभिश्चममभिसहः आयच्छस्व ॥ ३८ ॥ अयमग्निः ॥
 अयमग्निर्गृह्यति गर्हयत्यः प्रजायां वसुवितेभः । अग्ने गृह्यते
 भिश्चममभिसहः आयच्छस्व ॥ ३९ ॥ अयमग्निः । पुरी । प्योरयिमा
 युष्टिवर्द्धनः । अग्ने पुरी प्याभिश्चममभिसहः आयच्छस्व ॥ ४० ॥
 गृहामा । विभीतमावेयजुम् ॥ विभ्रतसमासि । उज्जुम्विभ्रदः सुम

नाः सुमेधागृहानैमिमनसा मोदमानः ॥ ४१ ॥ येष्वा मुद्वेति । प्रवसन्त्येषु सौमन
 सो बहुः । गृहानुषं ह्यमहेतेनो जानन्न जानतः ॥ ४२ ॥ उपहृताः इह । गा
 वः उपहृताः अजावयः । अथोऽअन्नस्य कीलालः उपहृतो गृहेषु नः
 । क्षेमो यवः शान्त्यै प्रथमेशिवं शुग्मं शंख्योः शंख्योः ॥ ४३ ॥ प्र
 धासिनो हवामहे । मरुतेश्च रिशादशः । कर्मभेरा सुजोषसः ॥ ४
 ४ ॥ यद्रुमि । यद्रुमि यदरुमि यत्सुभायां यदिन्द्रिये । यदेनश्च कु
 माव्यमिदन्नदव यजामहे स्वाहा ॥ ४५ ॥ मोषूणाः । मोषूणाः ३५

रामे ॥
 ॥ २० ॥

द्रुत्रे पृत्सु देवैरस्ति हिष्माते शुभिनवयोः । मरुश्चि अस्य मी दुषो यवा
 हविष्मातो मरुतो वंदते गीः ॥ ४६ ॥ अक्रन्कर्म । कर्मकृतः सहवाचा
 मयो भुवा । देवेभ्यः कर्मकृत्वास्तु म्येत स वा भुवः ॥ ४७ ॥ अवभृथ
 निबुम्युगा । निबुह रसि निबुम्युगाः । अवदेवे देवकृतमेनो यासि
 षुमवमत्यैर्मर्त्यकृतं पुरुरावो देवरिषस्याहि ॥ ४८ ॥ पूर्यादर्वि ।
 पूर्यादर्वि परापत सुपूर्या पुनरायत । वृक्षेव चिक्रीणावहाः इषमू

ज्ञेयं शतक्रतो ॥ ४२ ॥ देहि मे ॥ देहि मे ददामि ते निमेषे हि निते दधे । नि
 हारं श्रु हारं सिमेति हारं निहाराणि ते स्वाहा ॥ ५० ॥ अक्षन्नमीमदन्तु
 । एवंप्रियाः अधूषत । अस्तो मतु स्वभानवो विष्णु न विषया मुती
 योजा ह्वीदते हरी ॥ ५१ ॥ मुसुनृश ह्वी । वृथ भमधव च न्दिष्ठी म
 हि । प्रनूनं पूर्णवत्पुनरुक्तो यो सिवशां ॥ ५२ ॥ अनु योजा चिन्दते ह
 री ॥ ५३ ॥ मनोनु । मनो न्वाहो महे नाराशं सेनस्तो मेन । पितुराणां

रामयोः
 २९

मन्त्रेभिः ॥ ५३ ॥ आनेः । आनेः एतु मनुः पुनः क्रत्वे दक्षाय जीवसे । ज्यो
 कु सूर्यो दृशे ॥ ५४ ॥ पुनर्नरेः । पितरो मनो ददातु देवो जनः । जीवं द्वा
 तं सचेमहि ॥ ५५ ॥ वृथ संतोम । वृतेतव मनस्तनूषु विभ्रतः । पुजा
 वतः सचेमहि ॥ ५६ ॥ रुषते । रुद्रभागः सह स्वस्वामि कया तनुम
 स्वस्वाहैषते रुद्रभागः आरुते पशुः ॥ ५७ ॥ अवरुद्रम् । अवरुद्रम
 दीमुखं देवन्म्वकम् । यथानो वस्य सुस्करु यथानुः ॥ ५८ ॥

करुयथा नोद्यवसायसात् ॥ ५८ ॥ भेषजमसि ॥ भेषजं देवेभ्यो ययुरुषा
 यभेषजम् । सुषमेष्वायमेष्टौ ॥ ५९ ॥ अम्बकं प्यजामहे ॥ सुगन्धिं
 पुष्टिवर्धनम् । उर्वारुकमिव बध्ना नमृत्स्यो मूर्ध्नी यमामृतात् ।
 अम्बकं प्यजामहे सुगन्धिं प्रतिवेदनम् । उर्वारुकमिव बध्ना
 दितो मुक्षीय मामृते ॥ ६० ॥ एतत्ते ॥ रुद्रावसन्नेन पुरो भूजवतोती
 हि । अवततधन्वा पिनाका वसुः कृत्तिवासाः अहिंसन्तः शिवोती

रामेभु ॥
 २२

ता ३

हि ॥ ६१ ॥ आयुष आभदेग्रेः ॥ कश्यपस्य आयुषम् । मदेवेषु आयुष
 त्रयोऽस्तु आयुषम् ॥ ६२ ॥ शिवो नाम ॥ शिवो नामो मिस्वभिति
 स्तेष्विनमस्तेऽस्तु मामोहिंसीः । निवर्त्तयाम्या युषेनाद्रायप्यु
 जननाय रायस्योषा यमुप्यजात्वा यमुवीर्याय ॥ ६३ ॥ ॥ इति
 वाजसनेयसंहितायां दीर्घपाठे तृतीयाध्यायः ॥ ॥ एदम् ॥
 एदमगन्मदेव यजन मृधिया यत्र देवा सोऽअजुषतु विभ्वे । ॥ २२

कृता मा भ्याः सुत्ररत्नो यजुर्भीरु मस्योषेणामिषा मदेम । इमाऽआयु
ः शमुमे सन्नदेवी रो मधुत्राय सुख धिते मेने ० हि ० सीः ॥ १ ॥ आयो
ऽअस्मान् । मातरः शुभ्र यन्तु घृतेन नो घृतं प्वः पुनन्तु । विभ्र ० हिरि
पुं प्रवहन्ति देवी रुदिराभ्यः शुचिरा घृतः समि ॥ २ ॥ क्षातु यमोस्तनूर
सिता त्वा शिवाः शुग्मा म्य रिदधे भुद्र म्वर्ण म्य ध्यन ॥ २ ॥ मुहीना हेराम
म्य यः ॥ मुहीना म्य यो सिचञ्चो दाऽअसिचञ्चो मे देहि । वृत्रस्यो ॥ २३

सिकुनीनेकश्चक्षुर्दऽअसिचक्षुर्मदेहि ॥ ३ ॥ चित्पतिर्मा । पुनातु च्वा
क्यतिर्मा पुनातु देवो मा सविता पुनात्व च्छिद्रेण पुवित्रेण सूर्यस्य
रुश्मिभिः तस्यते पुवित्रयुते पवित्रघृतस्य यत्कायः पुनेत छेके
यम् ॥ ४ ॥ आवः ॥ आवो देवासऽई महेद्याम म्य युत्यद्वरे । आवो दे
वासऽआशिषो यज्ञि यो सो हवामहे ॥ ५ ॥ स्वाहा यज्ञम् । स्वाहा य
ज्ञमनसुः स्वाहो रो रत्न रिक्षा स्वाहा शा वा पृथिवी भ्याः स्वाहा वा
ना दारभे स्वाहा ॥ ६ ॥ आकूत्ये प्रयुजे । आकूत्ये प्रयुजे ग्रमे स्वाहा

मुधाये मनसे ग्रये स्वाहा दी साये तपसे ग्रये स्वाहा सरस्वत्ये पुष्टे ग्र
 ये स्वाहा । आये देवी वृहती विधे शुभो बोधा वा पृथिवीः उरः ३ अंत
 रिक्ष । वृहस्पतये हविषा विधे मु स्वाहा ॥ ७ ॥ वि० श्रीदेवस्य । नेतु
 र्मर्तो बुरीत सुखम् । वि० श्रीरायः इषु ध्यति शुभं वृणीत पुष्यसे स्वा
 हा ॥ ८ ॥ अकामयोः शिल्पे । स्थस्ति वा मारभेते मायातु मास्य युज
 स्यो हवः । शर्मा सि शर्मा मे यदु नमस्तेः अस्तु मा माहि संसीः ॥ ९ ॥
 उर्गसि । उर्गस्याङ्गिः सुर्गी म्रदुः दुर्जु म्रमि वे हि । सोमस्य नीवि

हे रामो ॥
 २४

रसि विष्णोः शर्मा सि शर्मा यजमानस्ये नृस्य मो निरसि सुसुस्याः कृ
 षी स्कु धि । उर्गु यस्य च न स्प्यतः दुर्हो माया ह्यं हसुः आस्य युजस्यो
 हवः ॥ १० ॥ वृत्तं कृ रात । वृत्तं कृ रात । ग्नि वृत्ता ग्नि र्यज्ञो वृत्तं स्पति
 र्यज्ञि यः । देवी श्रियं मना महे सुमृडी का मुभि ह्ये चर्त्रो धां यज्ञवा
 हसं सुती र्थानोः असु हर्से । ये देवा मनो जाता मनो युजो दक्ष क्रतव
 स्ते नो वंतु ते नः पातु ते भ्यः स्वाहा ॥ ११ ॥ आत्रोः पीताः । आत्रोः पीता
 भवत युम मा वोः अस्माकं मन्त्र रुद्रे सुशेवाः । ताः अस्मभ्यं मयु क्ष्माः

अतमीवाऽअनागसुः स्वदन्तुदेवीरुमृतात्रातावृधः॥ १२ ॥ इत्यन्ते। युजिया
 तुनूरयोमुश्चाभिनप्युजाम्। अ० होमुचुः स्वाहाकृताः पृथिवीमाविश
 तपृथिव्यासम्भव॥ १३ ॥ अग्नेत्वम्। अग्नेत्व० मुजागृहिवुय० सुमंदि
 यीमहि। रक्षारोः अप्युयुद्धत्पुवुधेनः पुनस्कृधि॥ १४ ॥ पुनर्मनः
 पुनर्मनः पुनर्युर्मः आगुन्पुनः प्राणः पुनरात्मासुः आगुन्पुनश्च
 हः पुनः श्रोत्रम् आगन्। वैश्वानरोऽअदकृत्तनूपाः अगिर्नः
 पातुदुरितादवशात्॥ १५ ॥ त्वमग्ने। वृत्तमाऽअसिदेवऽआमर्त्येष्वा।

हेरामाः॥
 २५

त्वमग्नेष्वाऽऽस्वेयत्सोमाभूयो भरदेवो नः सवितावसोर्दुताव
 स्वदात्॥ १६ ॥ एषाते। शुक्लतनूरेतद्वृत्तयासम्भनभ्राजद्भः।
 जूरसिधृतामनसा जुष्टाविह्वले॥ १७ ॥ तस्यास्ते। सुत्यसंवसः
 प्रसवेतः त्वोयंत्रमशीयुस्वाहा। शुक्लमसिचन्द्रमस्यमृतमसि
 वैश्वदेवमसि॥ १८ ॥ विदसि। मुनासिधीरसिदक्षिणासिधु
 त्रियासि युजियास्यदितिरभयतः शीर्हन्ती। सानुः सुप्राची सु

प्रतीयेधिमित्रस्त्वापरिवधीताम्यूषाङ्गनस्यात्विन्दुयाङ्गक्षायस्य
 ॥ १८ ॥ अनुत्वा । मातामन्यतामनुपितानुभ्रातासगवर्धोनुसखा
 सयूथ्यः । सादेविदेवमहेहीन्द्रायसोमं रुद्रस्त्वावेन्नयतुखस्ति
 सोममसखापुनुरेहि ॥ २० ॥ वरस्त्वासि । वस्त्वास्यदितिरस्यादित्यासि
 रुद्रासिनुद्रासि । बृहस्पतिह्यासुमेरुम्रातुरुद्रोवसुभिराचके ॥
 ॥ २१ ॥ अदित्यास्त्वा । मूर्द्धनाजिघर्षिदेवयजनेष्टृष्टिव्याः इडा

गुरुः ॥
 २६

यास्यदमसि घृतवत्वाहा ॥ अस्मेरमस्त्वास्मेतेवंधुस्त्वेरायोमेरा
 योमावुयं गुणस्योवेरावियौष्मतोतोरायः ॥ २२ ॥ समवेद्व्या ।
 देव्याधियासन्दक्षिरायोरुचक्षसा । मामुऽआयुः प्रमोषीर्माऽअ
 हंतवद्दीरं विदेयुतवेदविसुनृशि ॥ २३ ॥ सुषते । गायुत्रोभागऽ
 इतिमेसोमायवूतादे षतेत्रैष्टुभोभागऽइतिमेसोमायवूतादे
 षतेजागतोभागऽइतिमेसोमायवूताद्वन्दोनामानादुसाभ्योऽय

दुहेति मे सो मायवृता दस्मा कोमिभुक्स्तुग्रहो विवितस्त्वा विवि
 न्वनु ॥ २४ ॥ अभित्यम् ॥ अभित्यं देव संवितार मो एयो कवि
 कृतुमर्जो मिसत्यसंव परकुधामुभिष्यु यममतिदुविम ॥ दुर्मुख
 स्यामतिर्थाः अदि कृतुसवी मतिहिरण्यमाशिरमिमीतसु
 कृतुः कृया स्वभ प्रजाभ्यस्त्वा प्रजास्त्वानुप्राणानु प्रजास्वमनु
 प्राणिहि ॥ २५ ॥ शुक्लत्वा । शुक्ले राक्तीणा मिचुन्द्र अने एणाम्

उरु ॥
 २७

तममृतेन । सुग्मेते गोरुस्मेते चन्द्राणि तथे सस्तनूरसि प्रजाप
 तेर्वर्षः परमे राधुभुना कृती यसे सहस्रयोधं पुषेयम् ॥ २६ ॥ मि
 त्रानभ मित्रानः सहि सुमित्रधुः इन्द्रस्यो रुमा विशदक्षिरा मुश
 वृशन्नं स्योनम् । स्वानभ्राजा धारेव भारे रुस्तु सुहस्तकृशानवे
 तेवः सोमं कुशं रास्तानु क्षद्रुमा वोदभन् ॥ २७ ॥ यरिमा । ग्रेदु
 श्रिता द्वाध स्वामा सुवरिते भज । उदा पुषा स्वायुषो देव्याममृ

तौ ३ अनु ॥ २८ ॥ प्रतिपन्था म ॥ प्रतिपन्था म य प्र हि स्वस्ति गामने ह
 स म् । मे न द्वि श्वाः परि द्वि षो वृणा क्रि वि न्द ते व सु ॥ २९ ॥ अदि त्या
 त्व क । अदि त्या त्व गु स्य दि त्ये स दुः आ सी द । अस्त भ्रा धां धृष
 भोऽ अं तरि क्षु म मि मी त व रि मा रा म्यु थि ध्याः । आ सी द द्वि श्वा
 भु व ना नि सु म्मा दि श्वे ता नि ष र्ग रा स्य वृ ता नि ॥ ३० ॥ च ने पु वि
 । च ने पु थ्य त रि श न्ना ता नु वा जु म व त्सु प यः उ स्त्रि या सु । ह त्सु

गुरवः ॥
 २८

ऋ तुं च र रो वि व क्षु ग्नि दि वि सूर्य म द धा त्सा मु म द्यै ॥ ३१ ॥ सूर्य
 स्य च क्षः । सूर्य स्य च क्ष र रो हा ग्रे र श्वाः क नी न क म् । पु त्रे त शे
 भि री य से भ्रा ज मा नो वि यु श्चि ता ॥ ३२ ॥ उ स्त्रा वि त म् । उ स्त्रा वि त भु
 र्वा हो यु ज्ये था म नु ॥ ३३ ॥ अ वी र ह रो वृ त्सु चो द नो । स्व स्ति य ज
 मा न स्य गृ हा त्रा द्य त म् ॥ ३४ ॥ भु द्रो मे । सि ष्य ब्रा व त्व भु व न स्य ते
 वि श्वा न्य मि धा मा नि । मा त्वा परि प रि रो वि द न्मा त्वा परि प रि शि

मन्थामिजागतेनत्वाहं देसामन्थामि ॥ २ ॥ भवेतन्नः ॥ भवेतन्नः समनसौ स
 वेतसावरेषसौ ॥ मायज्ञं हि ० सिद्धिमायज्ञं भति आतवेदसौ शिवो भ
 वतमुद्यनः ॥ ३ ॥ अग्रावग्निः ॥ अग्रावग्निश्चरति पृथिवि ॥ अग्नीं
 पुत्रोऽभि शस्ति पावा ॥ सनः स्थानः सुयज्ञा यज्ञे हृदेनेध्या हृद्यं
 सदमप्य सुहृत्स्वाहा ॥ ४ ॥ आर्पतयेत्वा ॥ आर्पतयेत्वा परिषतयेत्
 हामितनूनप्यु शाकुराय शक्नुतः ॥ ओजिषाय ॥ अनाधृष्टमस्य नाधृ
 ष्यं देवानामो ज्ञाने भिशस्त्य भिशस्तिपाः ॥ अनभि शस्ते अम असास

३०

स्वेष्टतपाः

त्रमुपगेषा ६ स्विनेमाधाः ॥ ५ ॥ अग्नेष्टुतपाः ॥ अग्नेष्टुतपां यातवेतनूरि
 य ० तामयि यो मम तनूरे वासा त्वयि ॥ सहनोष्टुतपतेष्टुतान्यदु मेदी
 शादी क्षापति नर्मन्त्यता मनुता नस्तपस्यति ॥ ६ ॥ अ ० सु ० र ० भु ०
 देवसो मा प्या यता मिन्द्रा ये क धन विदे ॥ आतुभ्य मिन्द्रः प्यायतामा
 त्वमिन्द्रा य प्या यस्व ॥ आपा य या स्मा त्सखी त्सन्या मेधया स्व ॥
 स्तिते देवसो म सुह्या मशीथ ॥ सहारायः प्रवेभ गायः ॥ अत मृतवादि
 ध्योनमो द्यावा पृथ्वीवीर्याम् ॥ ७ ॥ याते ॥ याते ॥ अग्रयः शुभातनूर्ध्व

धिष्ठागहोरेषा ॥ ३ ॥ ग्रंथोऽअथावधीत्वेवंचोऽअथावधीत्वाहा ॥ या
 तेऽअग्रेरजःशयातनूर्ध्वधिष्ठागहोरेषा ॥ ३ ॥ ग्रंथोऽअथावधीत्वेवंच
 ओऽअथावधीत्वाहा ॥ यातेऽअग्रेहरिशयातनूर्ध्वधिष्ठागहोरेषा ॥ ३ ॥
 ग्रंथोऽअथावधीत्वेवंचोऽअथावधीत्वाहा ॥ ८ ॥ तुष्टायनी
 मे। सिद्धिंतायनी मे स्यवता नानाधिता दवता आद्याधितान्। वि
 देदुग्निर्नभोनामाग्नेऽअंगिरऽआयुनानाम्नेहि सोऽस्यामृधिष्ठा म
 सि यत्नेनाधृष्टनाम यत्ति यत्नेन त्वादधे विदेदुग्निर्नभोनामाग्नेऽअं

गुरुन ॥
 ३१

गिरऽआयुनानाम्नेहि सोऽद्वितीयस्यामृधिष्ठा मसि यत्नेनाधृष्टनाम य
 त्ति यत्नेन त्वादधे विदेदुग्निर्नभोनामाग्नेऽअंगिरऽआयुनानाम्ने
 हि यत्नेनाधृष्टनाम यत्ति यत्नेन त्वादधे
 । अनुत्वादेववीतये ॥ ९ ॥ सिद्धिः स्यसि। सपत्नसाहीदेवेव्यः कल्प
 स्वसिद्धिः स्यसि सपत्नसाहीदेवेव्यः शुभस्वसिद्धिः स्यसि सपत्न
 साहीदेवेव्यः शुभस्व ॥ १० ॥ इन्द्रोषस्त्वा। इन्द्रोषस्त्वाचसु
 मिः पुरस्तात्पानु पुरवेता स्त्वारुद्रैः पश्चात्पानु मनोजवा स्त्वाधि

नृभिर्देसिणतः पातु विष्णुर्वक्त्रात्वादि त्रैलोक्यैरुत्तरतः पातु विदमुरुत्तर
 पृथ्वीर्वाहिरुत्तरांतिः सृजामि ॥ ११ ॥ सिद्धः ससिस्वाहा सिद्धः स
 स्यादित्यवनिः स्वाहा सिद्धः ससिस्वाहा ससिस्वाहा ससिस्वाहा
 सिद्धः ससिस्वाहा ससिस्वाहा ससिस्वाहा ससिस्वाहा ससिस्वाहा
 देवान्यजमानाय स्वाहा भूतेभ्यस्त्वा ॥ १२ ॥ ध्रुवो सिद्धः पृथिवी नृ
 षं ह्रस्वः सिद्धः ससिस्वाहा ससिस्वाहा ससिस्वाहा ससिस्वाहा ससिस्वाहा
 वमसि ॥ १३ ॥ जुञ्जते मनः पुञ्जते मनः पुञ्जते मनः पुञ्जते मनः पुञ्जते मनः

गुरुणा ॥
 ३२

विष्णुस्य बृहन्तो विष्णुश्चित्तः ॥ विहोत्रादधेयुना विदेकः इन्द्रो ही देव
 स्य सवितुः परिहृतिः स्वाहा ॥ १४ ॥ इन्द्रो हि देवः इन्द्रो हि देवः इन्द्रो हि देवः
 मेत्रेभानि देधेयुदम् । समूहमस्य पादः सुरे स्वाहा ॥ १५ ॥ इन्द्रो वती धेनु
 मतिः । इन्द्रो वती धेनु मतिः हि भूतं स पवसिनी मनवेदशस्या । धी
 स्कंधारोदसी विष्णुवितेदुधर्ष पृथिवी मुभितो भूयस्वैः स्वाहा ॥
 १६ ॥ देवः अतो देवेषु । देवः अतो देवेषु । देवः अतो देवेषु । देवः अतो देवेषु । देवः अतो देवेषु ।

वीदुष्येः आयुर्मानिर्वादिह मृजाम्मानिर्वादिह मन्त्रैरमेधां चर्मा
 नृथिद्याः ॥ १७ ॥ विद्वेत्तुः कं वीर्ष्याणि प्रवोचं प्यः पार्थिः
 वानि विमृशे रजोदसि। योऽस्के भायुदुत्तरं सुधस्थं चित्रकु
 मारास्त्रिधोरुगा यो विद्वेत्तु वेत्वा ॥ १८ ॥ दिवो वी। विद्वेत्तुः उत वापु
 थिद्या मुहो वा विद्वेत्तुः उरोरुत्तरि क्षात्। उभा हि रुक्मा वसुना पुरा स्वा
 प्रयदुदक्षिरा दोत सुव्या विद्वेत्तु वेत्वा ॥ १९ ॥ प्रतत्। प्रतद्विद्वेत्तुत्त
 वते वीर्ष्याणां गृगोनभीमः कुनुरो गिरिषाः। मस्यो हर्षुः त्रिषु विद्वेत्तु

गुरुभ्यां ॥
 ३३

मरोगव्यधिस्तु यन्निभुवेनातिविद्वा ॥ २० ॥ विद्वेत्तुः राटम्। विद्वेत्तुः
 राटमसि विद्वेत्तुः श्रव्ये स्थो विद्वेत्तुः सूरसि विद्वेत्तुः दुवोसि। वैद्वेत्तुव
 मसि विद्वेत्तु वेत्वा ॥ २१ ॥ देवस्यत्वा। सवितुः प्रसुवे श्वितोर्वाहुभ्या
 म्पूद्वेत्तु हस्ताभ्याम् ॥ आदेदेनाप्यसीदमहं रक्षसां ग्रीवाः पिकु
 त्तामि। दृहन्तमिधु हृद्वाहृहतीमिन्दुयवा चं चद ॥ २२ ॥ रक्षो हरां
 बलुगहनम्। रक्षो हरां बलुगहनं वैद्वेत्तु वीमिदमहन्तं बलुगमुक्ति
 रामियमे निष्ठा यमुमात्थो निवरवानेदमहन्तं बलुगमुक्तिरामिय

मे समानो यम समानो निचुषानेदमहं तं बल गमुक्तिरमिषमे सवभुय्य
 मसं वभुर्निचुषानेदमहं तं बल गमुक्तिरमिषमे सजानो यमसं
 जानो निचुषानो लुक्त्या डिगमि ॥ २३ ॥ स्वराडसि। सयत्तु हासं
 राडस्यभिमाति हाजं नराडसिरक्षो हासं च राडस्यभिनु हा ॥ २४ ॥
 रक्षो हरो विः। रक्षो हरो वाचलगहनः प्रोक्षा भिचै ह्यनवानुक्षो ह
 रो वाचलगहनो वनया भिचै ह्यनवानुक्षो हरो वाचलगहनो वस्तु
 राभिचै ह्यनवानुक्षो हरो वाचलगहनः उपदधा भिचै ह्यनवीरक्षो

गुरुभिः ॥
 २४

हरो वाचलगहनो पर्यहामिचै ह्यनवीचै ह्यनवमसिचै ह्यनवास्थ ॥ २५ ॥
 देवस्यत्वा। सवितुः प्रसवे भिचै नो वाहुव्या म्युह्यो हस्तो ध्याम्।
 आदेदेना र्यसीदमहं रक्षसां गीवाः अभिचै ह्यनवाभि। भवो सिमु
 वया स्मदेवो भवया रती दिवेत्वा नरि शायत्वा पृथिव्यैत्वा भुधन्वा
 श्रोकाः पितृषदनाः पितृषदनमसि ॥ २६ ॥ उद्विम्। उद्विष्टस्त
 भाना नरि र्षं पृणा हं हस्वपृथिव्या न्युत्तानस्त्वा मारुतो मिनोतु
 मित्रावरुणो रुवे राधर्मरा। बुध्मवनित्वा क्षत्रुवनिरा मस्यो

गुरवे ॥
३५

नमो ॥ ३१ ॥ उतिगसिकुविरसुद्धारिरसिवभारिरवस्यूरसिदुवस्वाभु
 म्भूरसिभाज्जालीयः ॥ सम्राडसिकुशानुःपरिषजोसिपवमानो
 नमोसिष्यकुसुमोसिब्यसूदनः ॥ ज्ञातधामासिस्वर्ज्योतिः ॥ स
 मुद्धोसि ॥ ३२ ॥ समुद्धोसिद्विभवव्यावाः ॥ अज्ञोस्येकपादहिरसि
 बुध्नोवागस्येन्द्रमसिसहोस्पृतस्यद्वारोमामासताप्यमरुनामरु
 पतेष्वमातिरस्वस्तिमेस्मिन्त्यधिदेवयानेभूषान्निन्नस्य ॥ ३३
 मिन्नस्यमानवक्षणेक्षज्जमग्रयः ॥ सगराः ॥ सगरास्थसगरेगानाम्ना

शैदेणानीकेनपातमाग्रयःपिष्टममाग्रयोगोपायतेमानमोवोस्तमा
 माहिंसिह ॥ ३४ ॥ ज्योतिरसि। विभ्वरूपंविभ्वेवान्देवानोद
 समित। त्वंसोमननूकज्ञो देवोभ्यो न्यक्तनेभ्यः उरुयज्ञासिध
 रुधदः स्वाहा जुषारोः अप्युराज्यस्यवेतुस्वाहा ॥ ३५ ॥ शतम् ॥
 २०० ॥ अग्नेनयमुपधारुयेः अस्मान्निभ्वानिदेवव्युनातिवि
 हान। सुयोऽस्मजुहुराणामेनोभूयिषान्निनमः उक्किंविधेम ॥
 ३६ ॥ अयनेः अयनोः अग्निर्वरिवक्त्रोत्वयममृधः पुरः संतु

गुरुभ्यां ॥
 ३६

प्रभिन्दन्। अयवाजा अमनुवाजसातावयपं शत्रु अमनुजर्ह्याराः
 स्वाहा ॥ ३७ ॥ उरुविह्लो। उरुविह्लो विक्त्रस्वोरुक्षयायनरु
 धि। घृतद्वृतयोनेपिवप्रप्रप्रप्रप्रप्रतिरिस्वाहा ॥ ३८ ॥ देवसवि
 तः देवस वितरेवतेसोमस्तंरक्षस्वमात्वादभन। एतत्त्वदेव।
 सोमदेवोदेवा २ उवागाः इदमुहमातुः प्रमहारायस्यो वेगार्त्त
 हाविर्वरुणास्यपाशाः सुहो ॥ ३९ ॥ अग्नेवृतपाः। अग्नेवृतपास्व
 वृतपा जातवतनूर्ममभूदेवासात्वयिषोममेतनूस्वय्यभूदि

य० सामधि। यथा यथनोबुतपतेबुतान्यनुमेदीशादीशापतिरमह
 स्तानुतपस्तपस्यतिः॥ ४०॥ उरुधिद्वे। उरुधिद्वे। विन्क्रमस्विरु
 क्षयायनस्कृधि। घृतघृतनयोनेपिवपुपुपुपुपुपतिनिरस्वाहा॥ ४
 १॥ अत्यन्तान्। अत्यन्तां० अगाना न्यां० उपागामर्धात्कारेव्यो
 विदम्यरोर्वरेव्यः। तत्ताजुयामहे देवचनस्यतेदेवयुज्यायैदेवा
 त्वादेवयुज्यायैजुमन्तां विदम्यवेत्वा। ओषधेन्नामस्वस्वभित्तैमेन
 ०हि०सीः॥ ४२॥ धाम्ना। लेखीरुत्तरिक्षुम्माहि०सीः पृथिव्यासम्भ

गुरुभ्यः
 ३७

वा। अय० हि त्वास्वधितिल्लेतिजानः पुरिनायमहतेसोभगाय। अत्र
 त्वं देवचनस्यते शतव० शोविरोहसुहस्रब० शोविबुय० ह० हेम॥ ४
 ३॥ ॥ इति वाजसनेयसंहितायां दीर्घयाहेयश्रमोऽध्यायः॥ ॥
 देवस्यत्वा। सविनुः पुरसुवेभिनोर्वाहुभ्यामृद्वेहस्तोहस्ताव्याम्। आ
 र्देनाय्यसीदमह० रक्षमाङ्गीवाः अपिकृत्ताभि। यवोसि यवयास्य
 देवोयवयागतीर्द्वेत्वांतरिक्षायत्वा पृथिवीत्वा शुभंतालोकाः
 पितृषदनाः पितृषदनमसि॥ १॥ अग्रेणीरसि। स्वावेशः उन्नेतृणा

मेतस्य विज्ञादधित्वा स्यात्तन्निदेवत्वा सविता मज्जनत्तु सुविष्णुत्वा व्यत्त्वो
 वधीव्यः। द्याव्येराण्यृक्षः आन्तरिक्षमक्षो नाय्याः पृथिवी भुवनेणा
 दृंहोः॥ २॥ याते। याते आमा न्यु एमसि गमक्षे मज्जगा वो भूरि भृंगाः भु
 वासः। अत्राह तदुरुगा यस्या विहोः परमम्यदमव भारि भूरि। ब्रह्म
 वनित्वा क्षत्रवनि रायस्यो ब्रवनि ययूहा मि। ब्रह्मदृंह क्षत्रेदृंह
 पुर्दृंह प्युजानृंह॥ ३॥ विहोः कर्मणि। पश्यतु यतो ब्रुता नि य
 स्याशे। इन्द्रस्य पुज्यः सरवा॥ ४॥ तद्दिहोः। परमम्यदं सदा पश्य

गुरोः॥
 ३८

त्रिभुर्यमदि विवचक्षुराततम्॥ ५॥ पुरिवीरसि। पुरिवीरसि पुरि
 त्वादेवी विंशो व्यायत्राम्यरी मय्यजे मानुं रायो मनुष्याणाम्
 दिवः सूर्यरस्ये षते पृथिव्यां लोकः आरुद्राय सते पशुः॥ ६॥
 उपावीरसि। उपावीरस्यु यदेवा देवी विंशः प्रागुरुशि जो च
 कृतमान्। देवत्वहर्ष सुरमह व्याते स्वदत्ताम्॥ ७॥ रेवतीरम
 क्षम्। रेवतीरमक्षम् हस्यते धारया वसूनि। ज्ञातस्य त्वदेवह

विः पाशेन पृथिमुञ्चामि धर्मा मानुषः ॥ ८ ॥ देवस्य त्वा । सवितुः
 प्रसवे श्विनोर्वा दुष्प्रा मूहो हस्ता व्याम । अग्नीवो मा व्या जु
 हन्ति पुनर्जि । अद्भ्यस्त्वो षधी व्योनु त्वा माता मन्यता मनुषि
 तानु भ्राता सगुर्वोनु सखा स पृथ्यः । अग्नीवो मा व्या त्वा जुष्ट
 म्योक्षामि ॥ ९ ॥ अयाम्येहः । अयाम्येह रस्या वो देवीः स्वदनु स्वा
 त्रं चित्सज्जु देव हविः । संते प्यु रोगो वा ते न गच्छताः समझा नियजे
 त्रेः सं प्यज्ञयति राशिषा ॥ १० ॥ धृतेना कौ । पृथुस्त्रा येथा हरेव

गुरुभ्यो ॥
 ३६

नियजे माने पृथ्यः आविश । उरो रुन्नरि क्षात्सज्जु देव न चांते नास्य
 हवि मस्य ना मज्ज समस्यत त्वा भव । वर्धो वर्षी मसि यज्ञे यज्ञय
 ति ध्याः स्वाहा देवे व्यो देवे व्यः स्वाहा ॥ ११ ॥ माहि माहि भू
 र्मा पृथो कुर्न मस्तः आता नानु वा प्येहि । धृतस्य कुल्ह्याः उयः सं
 तस्य पथ्याः अनु ॥ १२ ॥ देवी रायः । भुङ्क्ते दू सुय रि विष्टा देवे
 सु सुय रि विष्टा द्युय म्य रि वेष्टा शे भूया रम्भा ॥ १३ ॥ दानवन्ते । भुञ्जा

मिथुनात्तेशु-धामिचक्षुस्तेशु-धामिश्रोत्रतेशु-धामिनाभितेशु-धामि
 मिमेदुतेशु-धामिधामुतेशु-धामिचरित्रांस्तेशु-धामि॥ १४॥ मन
 स्तो। मनस्तः। आप्यायतांवाक्स्तः। आप्यायतां प्राणस्तः। आप्याय
 तां शक्तस्तः। आप्यायतां६॥ श्रोत्रतः। आप्यायताम्। यत्रैकुरं पद
 स्थितततः। आप्यायतां त्रिषु। यतान्तेशु-धामिनुशमहो ध्यः। ओ
 षधे। आयस्व स्वधिते मे न० हि० सीः॥ १५॥ रक्षसां भागः। रक्षसा
 भा। गोसिनि रस्त० रक्षः। इदमुह० रक्षो भित्ति कामीदमुह० रक्षो

गुरुभ्यः॥
 ४०

ववाधः। इदमुह० रक्षो धुमन्नमोनयामि। घृतेन श्रावापृथिवी प्यो र्मे वा
 थांवा यो द्वे स्तोका नो मुग्धिराज्यस्य चेतुस्वाहा स्वाहा कृतेः। इदं न भ
 सम्भारुतं दत्तम्॥ १६॥ इदमायः। इदमायः। व्यवहता नृशत्रुम
 ले श्रुयत्। यन्नाभिदुद्वाहानृतं यत्रैशेयेः। अभीरुणाम्। आयो मात
 र्मादेन सः। यवमान श्रुमुश्रुतु॥ १७॥ सन्ने। सन्ने मनो मनसा स म्याशः
 प्यो रोने गच्छताम्। रिउ सुग्निह्वा श्रीणा त्वायस्वा समरिणा न्वानय
 त्वा। ऊज्यै पूष्टो र६ द्याः। इदमा रो ध्यथिषत्प्रयुतं देवम्॥ १८॥ घृते

कृतपावानः। पितृवत्संघसापावानः पितृवत्तत्परिहस्यहविरसिस्वा
 हा। दिशः। पृथिवीः। आदिशो विदिशः। उदिशो दिग्भ्यः स्वाहा ॥ २८ ॥
 ऐन्द्रः। पृथगोः। ऐन्द्रः। पृथगोः। अङ्केः। अङ्गे निदी। अङ्गेन्द्रः। उदानोः। अङ्के
 । अङ्के निधीतः। देवत्वहर्भूरिते० समेतुसलक्ष्मायद्विषु रूपम
 वाति। देवत्रायममवसेसखायोनुत्वा माता पितरो मदन्तु ॥ २९ ॥ समु
 द्रङ्कः। स्वाहा त्रिहस्यह स्वाहा देव० सवितारङ्कः स्वाहा मित्रावरु
 णो गङ्ग स्वाहा होरात्रे गङ्ग स्वाहा छन्दोऽसि गङ्ग स्वाहा धावापृथि

गुरोः ॥
 ४१

वी गङ्ग स्वाहा अङ्कः स्वाहा सोमङ्कः स्वाहा दिव्यान्न भोगः स्वाहा
 श्रिं वैश्वानरङ्कः स्वाहा मनो मेहादि यदु दिवन्ते धूमो गङ्ग तु स्व
 ऊर्ध्वोतिः पृथिवी मस्मात्तापृण स्वाहा ॥ ३० ॥ मायः। मायो मी
 षधीहि० सीर्द्धमो। आम्नो राजंस्ततो वरुणानो मुञ्च। यद्गङ्गुष्ट्या
 । इति वरुणोति शयामहेततो वरुणानो मुञ्च। सुमित्रिणातः। आपः। ओ
 षधयः सन्तु दुर्मित्रिणास्तस्मै सन्तु योस्मान्नेहियश्च वयन्दिष्मः ॥
 ३१ ॥ हविष्मती रिमाः। हविष्मती रिमाः। आयो हविष्मती ॥ आविवा

सति। हविष्मा देवोः अहरो हविष्माँ रै अस्तसूर्यः॥ २३॥ अग्नेर्वै॥ अ
 ग्नेर्वै पन्नगृहस्य सदसि सादया मी नुग्मोर्भागधेयी स्थमित्राचरुणा
 योर्भागधेयी स्थविश्चेष्टा देवानां भागधेयी स्थ। अमूर्व्याऽउप
 सूर्ये मा भिर्वा सूर्यः सह। तानो हि न्वे त्वदुरमा॥ २४॥ हृदे त्वा। हृदे
 त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्या यत्वा। उर्ध्वमिममदुरन्दि विदेवेषु होत्रा
 यद्॥ २५॥ सोमराजन्। सोमराजन्विश्वास्त्वम्यजाऽउपावरो ह
 विश्वास्त्वाम्यजाऽउपावरो हन्तु। श्रुणो त्वग्निः समिधा हवमेभ्यः

गुर्योः॥
 ४२

एव त्वा यो भिषणाश्च देवीः। ओत्रा ग्रावरो विदुषो नयज्ञः श्रुणो त्वे
 वः सविता हवमेत्वा ह॥ २६॥ देवी रायः। देवी रायोऽअपान्नया घो
 वः पुर्मिर्हविः प्यऽइन्द्रिया वाक्मादि तमः। तदेवेभ्यो देवा दत्तमु
 क्रूयेभ्यो येषां भागस्थ स्वाहा॥ २७॥ कार्थिरसि। समुद्रस्य त्वा क्षि
 त्याऽउन्नया मि। समार्योऽअद्विरग्मत समो यधी भिरयधी॥ २८
 ममग्ने। पृथुमर्त्यमवां जेषु यशुनाः। स यन्नाशश्चेतीरिषः स्व
 हा॥ २९॥ देवस्य त्वा। सवितुः प्युसवे चितोर्वाहुभ्यां मूहो हस्ता

व्याम् । आदेदेरावासिगभारमिममं दुर्कृधीन्द्राय सुषूतमम् । उन्नमेन
 पुविनेर्जस्वन्नुमधुमन्नुम्ययस्वन्ननिग्रा । व्यास्थदेवभक्तस्तु
 र्ययतमा मनोमे ॥ ३० ॥ मनोमेतर्प्य यतवाचमेतर्प्य यतप्यारा
 मेतर्प्य यतवक्षमेतर्प्य यतश्चोत्रमेतर्प्य यतात्मानमेतर्प्य
 यतप्यजामेतर्प्य यतपुशुमेतर्प्य यतगशात्मेतर्प्य यतगरा
 मेभावितृमन् ॥ ३१ ॥ इन्द्रायत्वा । इन्द्रायत्वा च सुमतेरुदुवतः ॥ ३२ ॥
 इन्द्रायत्वा दित्यवतः ॥ इन्द्रायत्वा भिमातिघ्ने । स्वेनायत्वा सोमभृते

गुरुणा ॥
 ४३

ग्रयेत्वारयस्योमदे ॥ ३२ ॥ यत्रे । सोमदिविज्योतिर्यत्पृथिवी
 यदुरावन्नरिक्षे । तिनासोमजमानायोरुगयेकृच्छ्रिदात्रेवोव
 ॥ ३३ ॥ आत्रास्थ । वृत्रतुरेरायो गूतोऽमृतस्य यत्नीः । तादे
 वीर्देवत्रेमं यज्ञन्नयतो यहताः सोमस्य धिवत ॥ ३४ ॥ माभेऽमा
 मेर्मासं चिक्काः ॥ दुर्जं धत्स्व धियरो वीही सुतो वीडयेथा मूर्जं
 धाथाम् । वा प्राहता न सोमः ॥ ३५ ॥ प्यागयाक् । प्यागयागुद
 गधरावत्तवत्स्वादिशः । आधावन्तु अम्बतिष्ठ्यरसमशचिदाम्

३६॥ त्वमङ्ग। अशुशं सिमोदेवः शविष्म मर्त्यम्। न त्वदन्तो मघव
 नस्ति मर्दिते नुबुवी मिते च नः॥ ३७॥ ॥ इति राजसनेयसंहिः
 तायां दीर्घपाठे षष्ठोऽध्यायः॥ ॥ ज्ञातव्यतमे। यवस्वष्टुहोः
 अ० शुभ्राङ्गमस्ति पूतः। देवो देवेभ्यः यवस्वमेवा भागो सि
 ॥ १॥ मधुमतीर्तः। मधुमतीर्तः इव सुविद्यते सोमा दाभ्यन्ता
 मजागृविता सौते सोम सोमाय स्वा होषत रिक्षमन्वे मि स्वाङ्गुतो
 सि॥ २॥ स्वाङ्गुतो सि द्विभ्यः इन्द्रियेभ्यो दिद्येभ्यः पार्थिवे

गुरौ॥
 ४४

स्वाङ्गु

भ्यो मनस्वाष्टु स्वाहा त्वा सुभव सूर्याय देवेभ्यः स्वा मश विमेभ्यो
 देवाः शोभस्ते त्वेते तत्तत्सुभ्यमुपरिप्युता भंगेन हतो सो फ घ्राणा
 पत्वा ध्यात्राय त्वा॥ ३॥ उपयामगृहीतो सि। उपयामगृहीतो स्य
 तर्क्य मघव न्याहिसो मम्। उरुष्यरायः सधो यजस्व॥ ४॥ अ
 न्नस्ते। अन्नस्ते आवापृथिवी दधाम्यन्नं दधाम्युर्व्वत रिक्षम्। सु
 जूह्वेभि रवरेः परे आन्नर्क्य मे मघवन्नादयस्व॥ ५॥ स्वाङ्गु

तोसि। स्वां कृतो सिद्धिश्चैव भयः इन्द्रिये भ्यो दिव्ये भ्यः पार्थिवे भ्यो
 मनस्वा ह्युस्वा हात्वा सुभवसूर्या यदेवे भ्यस्त्वामरी विधेय उ
 दनामत्वा ॥ ६ ॥ आवा यो। भूषभुविषाः उपनः सहस्रते निशुतो
 द्विश्चवार। उद्योतिः अन्नामयममा मिषस्य देव दक्षिणे पूर्वेषु
 मंघ्रा यवेत्वा ॥ ७ ॥ इन्द्रवा यूरुमे ॥ सुताः उपप्यजो भिरागत
 म्। इन्द्रो वा मुशतिहि। उपयाम गृहीतो सिद्धाय नः इन्द्रवायु

पुर्वोः ॥
 ४५

भ्यां त्वे षते यो निःसृजो यो भ्यां त्वा ॥ ८ ॥ अयं चाम्। अयं चामि त्राव
 रुणा सुतः सोमं त्रसता वृथा। ममेदिह श्रुतं हवम्। उपयाम गृहीतो
 सिमित्रावरुणा भ्यां त्वा ॥ ९ ॥ रुया वृयम्। रुया वृयं ससुवाः सो
 मदे महद्ये न देवा यवसे नुगावः। तां धेनुभिः त्रावरुणा युवन्नो वि
 श्वा हा धनु मनयस्फुरती मे षते यो निर्ऋता यु भ्यां त्वा ॥ १० ॥ या
 वाम्। या वा कश मधुम त्वम्भिना सृता वती। तया युर मिमि
 क्षतम्। उपयाम गृहीतो स्य शिव भ्यां त्वे षते यो निःसृजो भ्यां त्वा

त्वा ॥ ११ ॥ तस्य प्रलथा पूर्वथा द्विः श्वधेमथा ज्येष्ठताति न्वर्हिषद
 हः स्वर्धिषदम् । व्युतीचीनं वृजनरोहसे भुनिमा शुभ्रयन्मनुयासु
 बर्हिसे । उपशामगृहीतो सिशराडा मल्लेष्टते मोनिर्वीरता म्याह
 यमृष्टः शराडा देवास्त्वा भुक्कृपाः व्युता सुह्वना धृष्टासि ॥ १२ ॥
 सुवीरो वीरान् । सुवीरो वीरान् व्युजं युष्मरीष्ट भिरुयस्येयैराय
 जमानम् । स अगमानो देवाष्टिथा भुक्कृः शुक्कृरो विषातिर

गुरुषु ॥
 ४६

न२

स्तः शराडः भुक्कृस्याधिष्ठानमसि ॥ १३ ॥ अहिन्नस्यते । देमसो मसुवी
 व्यस्त रास्येयस्य ददितारः स्याम । सा व्युधमा संस्कृतिर्धिः श्ववा
 रास्येयमोचरुणो मित्राः अग्निः ॥ १४ ॥ स व्युधमः । स व्युधमो
 वृहस्पतिश्चिकित्वास्तस्माः इन्द्राय सुतमाजु होतुस्वाहा । तृम्य
 तु होत्रामहो यास्विहायाः सुप्रीताः सुहृता यत्स्वाहा या इग्नी
 त ॥ १५ ॥ अयं घेनः ॥ अयं घेनश्चोदयत्यृग्भिर्गर्भा ज्योतिर्जरा
 मूरजसो विमाने । इममुपाहः संगमे सूर्यस्य शिशुन विष्णुमिति

श्रीरिहति। उषसा मृहीतो सिमर्कं यत्वा ॥ १६ ॥ मनो न। येषु हव
 नेषु तिग्मं विषुः शब्दावनु यो दुवन्ता। आयः शर्वा भिस्तु विवृ
 म्मोः ३ अस्या श्री रीता दिशुः भस्तावेषते यो निःपुजाः पाक्ष्य
 मृष्टो मर्कं देवा स्त्वा मस्थियाः पुरा सं त्वना धृष्टा सि ॥ १७ ॥ सु
 पुजाः पुजाः। प्यजन य न्यरी सु भिरुज स्यो वेरा यजमानम्।
 सु अ ग्मानो दिवा पृथिव्या मस्थी मस्थि शो विषा निरस्ति मर्कं म
 स्थि नो विष्ठा न मसि ॥ १८ ॥ ये देवा सः। ये देवा सो दिव्यो का दश

इयुरो ॥
 ४७

स्थ पृथिव्या मर्कं का दश स्थ। अमुशितो महि नै का दश स्थ ते देवा सो य
 नमि म अ वदु म् ॥ १९ ॥ उषसा मृहीतो सि। उषसा मृहीतो स्या
 ग्रयुः सो सि स्त्वा ग्रयराः। पाहि मुज म्या हि मुज यतिं विष्टु स्त्वा
 मिष्टु येरा पातु विष्टु त्वं पा स्ते भि सवना मि पाहि ॥ २० ॥ सोमः य
 वते। सोमः यवते सोमः यवते सोमो वृहस्पते सोमो क्षत्रिया सोमो सुन्वते य
 जमाना यवतः इषः दुर्जे यवतः ओषधी यवतः यवते यावा पृथि

ते

धीव्याम्यवते सुभुताय नवते वि० ॥ २१ ॥ उपयामगृहीतोसि। उपयामगृहीतोसी
 आयत्वा बृहते वयस्वतः उक्ता। वाङ्महामि। यत्तः इन्द्रवृहस्प
 तसमौ त्वा विदमवेत्ते यते यो निरुक्ते० ॥ २२ ॥ मित्रावरुणा व्या
 ॥ २३ ॥ अज्ञस्या युषे गृह्णामीन्नु यत्वा देवा० ॥ २४ ॥ उपयामगृहीतोसि।

हे गुरु॥
 ४८

मीन्नु मि० व्या० त्वा देवा० ॥ २५ ॥ अज्ञस्या युषे गृह्णामीन्नु वरुणा व्या त्वा दे
 वा० ॥ २६ ॥ अज्ञस्या युषे गृह्णामीन्नु बृहस्पति० व्या त्वा देवा० ॥ २७ ॥ अज्ञस्या युषे गृह्णामी
 २८ ॥ मूर्धनं दिवः। मूर्धनं दिवोः अरति मृ० धि० व्या० ॥ २९ ॥ अज्ञस्या युषे गृह्णामी
 ३० ॥ आज्ञातमग्निम्। क० वि० सु० म्रा० जु० म० ति० धि० अ० न० न० मा० स० न० ना० या० त्र० अ०
 न० य० त्वा देवाः॥ ३१ ॥ उपयामगृहीतोसि। दु० वा० सि० रु० व० धि० ति० रु० वा०

तां श्रुत्वा तमे श्रुत्वा नाम श्रुत्वा क्षिप्रमः सुखते यो निर्वै श्रुत्वा न रायत्वा ।
 श्रुत्वा श्रुत्वा न मनसा वा चा सोममननया मि । अथानुःश्रुः इन्द्रः इन्द्रोः स
 पुत्राः समनस्कृतः ॥ २५ ॥ यस्ते । दुष्कृतं त्वत्तियस्तेः अ० शुभ्या
 वश्रुतो धिषणो यो रुयस्थान् । अ० ध्वर्योर्वा परिवायः पुवित्रा त्वे
 जुहो मि मनसा वदतुः स्वाहा देवानां मुक्कमरामसि ॥ २६ ॥ प्या
 र्णाममे । वज्रो दावर्जसे यवस्व घ्राणाय मे वज्रो दावर्जसे यवस्वो दाता

हे गुरवः
 ४६

यमे वज्रो दावर्जसे यवस्व घ्राणे मे वज्रो दावर्जसे यवस्व कृतु दक्षा व्या
 मे वज्रो दावर्जसे यवस्व श्रोत्राय मे वज्रो दावर्जसे यवस्व चक्षुर्व्या
 मे वज्रो दावर्जसे वेधा मात्मने मे ॥ २७ ॥ आत्मने मे वज्रो दावर्ज
 से यवस्वो जसे मे वज्रो दावर्जसे यवस्व युगे मे वज्रो दावर्जसे यवस्व विश्व
 व्यो मे प्युजा व्यो मे वज्रो दावर्जसे वेधाम् ॥ २८ ॥ कोसि । कतु मो
 सि कस्यासि को नामासि । वस्यते नामा मन्म हियं त्वा सो मे नातीत

धाम। भूर्भुवः स्वः सुपुजाः पुजाभिः स्याः सुवीरैर्वीरैः सुयोधुः यो
 धैः ॥ २६ ॥ उपयामगृहीतोसि। उपयामगृहीतोसि मधवे त्वोपयाम
 गृहीतोसि माधवाय त्वोपयामगृहीतोसि भुक्ताय त्वोपयामगृ
 हीतोसि भुक्ते त्वोपयामगृहीतोसि नभसे त्वोपयामगृहीतोसि
 नभः स्याय त्वोपयामगृहीतोसीवे त्वोपयामगृहीतोस्यूर्जे त्वोप
 यामगृहीतोसि सहसे त्वोपयामगृहीतोसि सहः स्याय त्वोपयाम

स॥
 ५०

गृहीतोसि तयसे त्वोपयामगृहीतोसि तपः स्याय त्वोपयामगृहीतोस्य
 हसस्य तये त्वा ॥ ३० ॥ इन्द्राग्नीः आगतम्। इन्द्राग्नीः आगतं सुतङ्गी
 विन्ने भो वरेण्यम्। अस्य यातन्त्रिये छिता। उपयामगृहीतोसीन्द्रा
 ग्निव्या त्वेष्टते यो निरिन्द्राग्निव्या त्वा ॥ ३१ ॥ आद्योऽप्युग्नि
 मिन्धते स्तृणन्ति बर्हि रानुषक्। येषामिन्द्रो युवा सखा। उपयामगृही
 तोस्यग्नीन्द्राव्या त्वेष्टते यो निरग्नीन्द्राव्या त्वा ॥ ३२ ॥ ओमो स अर्घ्य

लीधृतः। ओमासश्चर्मलीधृतोच्चिश्चैदेवासु० आगत। दुश्वा६ सोदु
 भुषः सुतम्। उय्यामगृहीतोसिचिश्चैव्यस्त्वादेवेभ्यः सुयतेयो
 निचिश्चैव्यस्त्वादेवेभ्यः॥ ३३॥ चिश्चैदेवासुः। चिश्चैदेवासुः
 आगतभृगातामः इमं हवेम्। सदम्वर्हिर्निमीदत। उय्यामगृही
 तोसिचिश्चैव्यस्त्वादेवेभ्यः सुयतेयोनिचिश्चैव्यस्त्वादेवेभ्यः
 ॥ ३४ ॥ इन्द्रमरुत्वः। इन्द्रमरुत्वः इहयोहि सोमं यथाशायातेऽअ

स्व॥
 ५९

पिवः सुतस्य। तवप्युणीतीतवभूरशर्मन्नाविवासन्निकवयः सुमज्ञाः।
 उय्यामगृहीतोसीन्द्रायत्वा मरुत्वतः सुयतेयोनिरिन्द्रायत्वा मरु
 त्वते॥ ३५॥ मरुत्वन्त्रं वृषभम्। मरुत्वन्त्रं वृषभं वा वृषभमकवारि
 निद्रव्यं शासमिन्द्रम्। चिश्चैवासाहुमवसेनूतनायेग्रुं महोदामि
 हतं हवेम। उय्यामगृहीतोसीन्द्रायत्वा मरुत्वतः सुयतेयोनिरि
 न्द्रायत्वा मरुत्वते। उय्यामगृहीतोसिमरुताह्वोजसे॥ ३६॥ सुजो
 वाः इन्द्र। सुजो वाः इन्द्रसगणो मरुद्भिः सोमं यथाववृषभभूरविब्रज

हि शत्रूँ रय मृधो नुद स्वाधा भय दुःशा हि विभुः स्वतो नः । उपयाम गृहीतो
 सीन्द्राय त्वा मरुत्वतः सुषते यो निरिन्द्राय त्वा मरुत्वते ॥ ३७ ॥ मरुत्वाँ रं
 इन्द्रा वृषभोरणा युधि वृषो मम नुष्वधर्मदाय । आसि श्रस्त्रजुठरे म
 ध्यः दुर्मि श्वं राजा सिप्यति यत्सुतानां म । उपयाम गृहीतो सीन्द्रा क
 त्वा मरुत्वतः सुषते यो निरिन्द्राय त्वा मरुत्वते ॥ ३८ ॥ महो रं इन्द्रः ॥ म
 हो रं इन्द्रो नुवदा चर्षणि व्याः उत द्विर्हः अमिनः सहोभिः । अस्मा द्य
 ग्वा वृधे वी र्या यो रुः पृथुः सुकृतः कर्तुमिभूत । उपयाम गृहीतो सि

तस ॥
 ५२

महेन्द्राय त्वेषते यो निर्महेन्द्राय त्वा ॥ ३९ ॥ महो रं इन्द्रः ॥ महो रं इन्द्रो यः ओ
 जसा यजुं यो वृष्टि माँ रं इव । स्तोमैर्वत्स स्यवा वृधे । उपयाम गृहीतो सि
 महेन्द्राय त्वेषते यो निर्महेन्द्राय त्वा ॥ ४० ॥ उदुत्यम् । उदुत्य आतवे दसं
 देवं च हन्ति केतवः । इशे विभुः प्रसूर्य ५ स्वाहा ॥ ४१ ॥ वित्रदेवानां म ।
 वित्रदेवानां मुदगादनीकं श्मिन्नस्य वरुणा स्याग्नेः । आप्याशावा
 पृथिवीः अन्नरिक्षं सूर्यः आत्मा जगतस्तस्थुषश्च स्वाहा ॥ ४२ ॥ अग्ने
 नय । सुमथारयेऽ अस्मान् विभुः निदेव वृषुना नि विह्वन । पुयो अस्मा

शुभं ह्येतामेता भूमिषां नमः उक्त्वा विधेम स्वाहा ॥ ४३ ॥ अमन्त्रः ॥ अयन्त्रो
 ॥ अग्निर्वैरिव स्फुरात् त्वय मूर्धः पुरः संतुष्टुभिन्दम ॥ अयं वाजा अयतु वा
 जसा तावथ पंशत्र अयतु जह्वाणाः स्वाहा ॥ ४४ ॥ रुधेरावः ॥ रुधेरा
 वो रूपमवध्या गात्रुथो वै विभवेदा विभजतु ॥ अतस्त्वयथा व्येत चन्द्र
 क्षिरा विस्वः पश्य ध्यान्त रिक्षं स्वतस्व सहस्यैः ॥ ४५ ॥ बाला रामाय ॥
 विदे मम्यितु मन्त्रम्येत्तु मय्यत्र विमार्थ्य यः सुधीतु दक्षिणम् ॥ पुष्प

इता देवत्रा गच्छत पुदातारमा विशत ॥ ४७ ॥ अग्रयेत्वा ॥ अग्रयेत्वा मह्यं
 चरुणो ददातु सो मृतत्वमशीया युर्ध्वः सधिमयो मह्यं प्रतिग्रहीत्रे
 रुद्रायत्वा मह्यं चरुणो ददातु सो मृतत्वमशीयप्यारो दात्रः सधिवयो
 मह्यं प्रतिग्रहीत्रे वृत्त्यतयेत्वा मह्यं चरुणो ददातु सो मृतत्वमशीयुः
 त्वदात्रः सधिमयो मह्यं प्रतिग्रहीत्रे शुभायत्वा मह्यं चरुणो ददातु
 सो मृतत्वमशीयुर्दयो दात्रः सधिवयो मह्यं प्रतिग्रहीत्रे ॥ ४८ ॥

कौदात्। कौदात्कस्माः अदात्कामौदात्कामायादात्। कामौदात्ता कामेभ्य
 तिग्रहीता कामैतत्तै॥ ४२॥ ॥ इति वाजसनेयसंहितायां दीर्घपाठे सप्त
 मोऽध्यायः॥ ॥ उपयामगृहीतोसि। उपयामगृहीतोस्यादित्येभ्यस्त्वा। वि
 द्यः उरुगायेषते सोमस्त० रक्षस्वमात्वाद्भन॥ १॥ कदाचन। सशिरसिने
 द्रुसश्चुसिदाशुवे। उयोयेनुमघवभूयः इहतेदानेदेवस्यपृच्छतः आदि
 त्येभ्यस्त्वा॥ २॥ कदाचन। प्रमुहस्युभेनिषासिजन्तनी। तुरीयादित्यस

ने॥
 ५४

वनंतः इन्द्रियमातस्थावमृतेदिद्यादित्येभ्यस्त्वा॥ ३॥ यज्ञोदेवानाम्। य
 ज्ञोदेवानां प्यत्यैति सुम्भमादित्यासो भवतामृदुयन्तः। आवोर्वाची सुमुति
 र्ववृत्पादु० होश्चिश्चावृविवावित्ररासदादित्येभ्यस्त्वा॥ ४॥ चिवस्वन्नादि
 त्य। चिवस्वन्नादित्येषते सोमयो अस्तस्मिन्नातव॥ अदस्मो नरोच्यसेद
 धातनमदाशीर्दम्यतीक्ष्णममश्नुतः॥ पुनाश्चुजो ज्यते चिंदते च स्वधा
 चिश्चाहारयः संभते गृहे॥ ५॥ वाममघा। सवितर्चाममुश्चोदिवेदिने

वाममस्य ॐ सावीः। वामस्य हि स्य देवभूरेरुयाधियाद्यामुभाजः स्या
 म॥ ६॥ उपयामगृहीतोसि। सावित्री सितवती धाम्नी धाः ३ अतिवती
 मयि धेयि। जित्वेयुजं जित्वेयुजं पतिं भगवदेवायत्वा सवित्री ॥ ७॥
 ॥ शतम् ३००॥ उपयामगृहीतोसि। सुशर्मा सिसुव्रति सुनो बृहदुसा
 यनमः। चिन्नेयस्त्वा देवे ॐः सुयते यो निर्विन्नेयस्त्वा देवे ॐः
 ८॥ उपयामगृहीतोसि। उपयामगृहीतोसि बृहस्पति सुतस्य देवसो

पा॥
 ५५

मतः इंदोरिंदिया वतः पत्नी वतो गृहं रंजयामासन्। अहं परस्तादुहमुव
 स्ता सदनरि सुतदुमेयिता भूत। अहं सुर्व्यमुभयतो ददर्श हं देवानां पर
 मंगुहायत् ॥ ९॥ अग्रां इंदवपत्नी वन। अग्रां इंदवपत्नी वं सुजुर्देवे
 नत्वष्टा सोमं पिवस्वाहा॥ यजुषतिर्वृषासिरेतो धारितो मयि धेहि
 यजुषतिस्तेवृष्टोरेतो धसोरेतो धाम शीय ॥ १०॥ उपयामगृही
 तोसि। उपयामगृहीतोसि हरिः सिहारि योजुनो हरि वमा स्वा। हयो

क्रोनास्थसुहसोमाऽइन्द्राय ॥ ११ ॥ यस्ते । अश्वसनिर्धुक्षोयोगोसनिस्त
 त्यतऽइष्टयजुषस्तुतस्तोमस्यशस्तोक्तस्योयहृतस्योयहृतोभक्षया
 मि ॥ १२ ॥ देवकृतस्येनसः । देवकृतस्येनसोवयजनमसिमनुष्यकृ
 तस्येनसोवयजनमसिपितृकृतस्येनसोवयजमस्यात्मकृतस्येन
 सोवयजनमस्येनसः । एनसोवयजनमसि । यश्चाहमेनोविष्टोऽश्वका
 एयश्चाविष्टोस्तस्यसर्वस्येनसोवयजनमसि ॥ १३ ॥ सम्बर्जसा । सम्ब

लि ॥
 यद

त्रसाययसासंतनूभिरगन्नाहिमनसासंशिवेन । त्वष्टासुदत्रोविदधा
 तुरायोनुमाहुतुस्त्वोयद्विलिष्टम् ॥ १४ ॥ समिन्द्र । गोमनसानेविगोमि
 ः सः सूरिभिर्मघवैरुहः स्वस्त्या । सम्बर्जसा देवकृतं यदस्ति संदेवाना
 ऽः सुमुतोयज्ञियाताह्वाहा ॥ १५ ॥ सम्बर्जसा । सम्बर्जसाययसासं
 तनूभिरगन्नाहिमनसासंशिवेन । त्वष्टासुदत्रोविदधातुरायोनुमाहु
 तुस्त्वोयद्विलिष्टम् ॥ १६ ॥ धातागतिः । सवितेदंजुषंतांयुजायतिर्निधि

मादेवोऽग्निः। त्वष्टा विष्णुः। पूजया स ऽं राणा यज्ञमानायद्रविरोद
 धातुस्वाहा॥ १७॥ सुगावः। सुगावो देवाः। सदेनाः। अकर्मयः। आजमेद
 ऽं सर्वतं जुषाणाः। भरमानो ब्रह्माणा हुवीः। व्यस्रेधन्नवसवो ब्रह्मति
 स्वाहा॥ १८॥ यो र्वेहः। यो र्वेहः। उशतो देवदेवांस्तान्ये रयस्विः। अग्ने
 सुधस्थे। जहि वाऽसं। ययि वाऽसं। अविभ्वे सुधर्मः। स्वरानिष्कृतानुर्व
 हा॥ १९॥ वयं हि। त्वां प्रयुति युजेः। अस्मिन्नग्रे होतारमवृणीमहि

के॥
 ५७

हा। त्रधंगयाः। त्रधंगुताशमिष्ठाः। पूजानंत्यज्ञमुपयाहि विष्टौ नवाहा॥ २०
 देवा गानुविदः। देवा गानुविदो गानुं विस्वा गानुमिन्त। मनसस्यतः। इमं दे
 वयज्ञं स्वाहा धानेधाः॥ २१॥ यज्ञयज्ञम्। यज्ञयज्ञं गच्छ यज्ञयतिंगच्छ
 स्वां योनिंगच्छ स्वाहा। सुधते युजो यज्ञयने सुहसं कृवाकः। सर्ववीरस्त
 शुधस्व स्वाहा॥ २२॥ माहि। माहि भूर्भूमो धृदाकुः। उरु ऽं हि राजा ब्रह्मा
 अकारस्यैयुपस्थामस्वेतवाउ। अयं देवादा प्रतिधातने करुतापवृक्षा

हृदयाविधश्चित्। नमो बहूणां याभिहितो बहूणां सुयाशः॥ २३॥ अग्नेरनी
 कम॥ अग्नेरनीकमुयः आविवेशा यान्नयात्प्रतिरक्षन्सूर्यम्। दमेदमेस
 विधं यश्चग्ने प्रतिते जिह्वा घृतमुच्चरयत्त्वा हा॥ २४॥ समुद्रेतै। समु
 द्रेतै हृदयमुच्चरतः संत्वा विशन्त्वो यधीरुता यः॥ यज्ञस्यत्वा यज्ञयते सु
 त्वा त्वा नमो वाके विधे मुयत्त्वा हा॥ २५॥ देवीरायः। देवीरायः सुयवो
 गर्भस्तत्सुप्रीतत्सुभृतं विभृत। देवसो मे यते लोकस्तस्मिन् च चवधु

दो॥
 ५८

परिचवश्च॥ २६॥ अवभृथ निचुम्बुणा। निचुररसि निचुम्बुणाः। अवदेवैर्देव
 कृतमेनो यासिधुमवमर्त्यैर्मर्त्यै कृतं पुरुषाणां देवरिषस्यो हि देवानां हि स
 मिदसि॥ २७॥ सजतु दशमास्यः। सजतु दशमास्यो गवो जिरायुणा सह।
 यथा यं द्वापुरे जति यथा समुद्रः सजति। सुवायं दशमास्योऽसजतु रायुर्ग
 सह॥ २८॥ यस्येते। यज्ञियोगवो यस्ये यो निर्हिराययी। अंगान्महुताय
 त्यतन्मात्रा समजीगमहि स्वाहा॥ २९॥ पुरुदस्मो धिषुरुपः। पुरुदस्मो धि

वुरुयः इन्द्रं तर्हि माने मानं जुधीरः सकयदीं द्विपदीं त्रिपदीं चतुर्विदीं मु-
 ष्णायदीं भुवनानुप्यथं तादृस्वाहा ॥ ३० ॥ मरुतो यस्य मरुतो यस्य हि क्षमे
 पाथादिवो विमहसः समुगो यातमेजनः ॥ ३१ ॥ महीक्षोः पृथिवी च नः
 मंयुजं मिमिक्षताम्। विपृता नो भरीमभिः ॥ ३२ ॥ आतिष्ठ। वृत्ररुत्रं
 पुत्राते वल्मणा हरी। अर्घ्यान् नु संसृते मनो ग्रावा कृशो दुबुधुना। उप-
 षामगृहीतो सीन्द्राय त्वाघो दुशिनः सुषते यो निरिन्द्राय त्वाघो दुशिनः ॥

ल॥
 ५२

३३ ॥ युश्वाहि। केशिता हरी वृषणा कश्यप्या। अथानः ईन्द्रसोमयागि-
 णमुपश्रुतिं वर। उपुषामगृहीतो सीन्द्राय त्वाघो दुशिनः सुषते यो नि-
 रिन्द्राय त्वाघो दुशिनः ॥ ३४ ॥ इन्द्रमित्। इन्द्रमिदूरी बहो व्यतिधृष्ट-
 वसन्। अघीणा अस्तनी रूपं यज्ञं च मानुषाणाम्। उपुषामगृहीतो सी-
 ण्द्राय त्वाघो दुशिनः सुषते यो निरिन्द्राय त्वाघो दुशिनः ॥ ३५ ॥ यस्मा-
 न्न। जातः परोऽनुमोऽस्ति यः आविवेशु भुवनानि विष्वा। पुजाय

तिः पुन्योसंरुणास्त्रीणि ज्योतीः धिसंतेसवोदुशी ॥ ३६ ॥ इत्युक्त्वा
 सुम्नादुरुणां शुभराजो तोते भुक्षं चक्रतु रग्यः सुतम् । तयो रुरु मनु भुक्षं भक्ष
 यामिवाग्देवी जुषाणा सोमस्य तु सुहृद्वाणो न स्वाहा ॥ ३७ ॥ अग्रेषु
 वस्य । अग्रे मवस्व योऽस्मि चर्चः सुवीर्यम् । दधदुधि मम पिबो धम ।
 उयया मगृहीतो स्य ग्रये त्वा चर्चसः सुषते यो निरुग्रये त्वा चर्चमे । अ
 ग्रे चर्चस्ति त्वर्चस्त्वा त्वदेवेष्वसि चर्चस्त्वा नुरु मनु व्येषु भू सम ॥

दि॥
 ६०

३८ ॥ उत्तिष्ठन्नोजसा । सहस्री त्वी शिव्येऽभवे यमः । सोममिन्द्रमु सुतम् ।
 उयया मगृहीतो सीं द्रायु त्वोजसः सुषते यो निरिन्द्रायु त्वोजसे । इन्द्रो
 जिष्णो जिषु त्वदेवेष्वस्यो जिष्णो ह मनु व्येषु भूया सम ॥ ३९ ॥ अहं
 भ्रमस्य । केतवो विरुम योजतां रं प्रतु । भ्राजन्तोऽग्नयो यथा । उ
 यया मगृहीतो सिसूर्या यत्वा भ्राजा येषते यो निः सूर्या यत्वा भ्राजा
 य । सूर्ये भ्राजिषु भ्राजिषु त्वदेवेष्वसि भ्राजिष्णो ह मनु व्येषु भूया सम

॥ ४० ॥ उदुत्यम् । उदुत्य आतवेदसंदेवंघहंतिकेतवभट्टशेविभ्यामसूर्य
 म । उदुत्यामगृहीतोसिसूर्ययत्वाभ्राजायेषतेयोनिःसूर्ययत्वा
 भ्राजाय ॥ ४१ ॥ आजिघ्र । कलशम्प्राप्त्वाधिशुत्विन्दवः । पुनरुर्जा
 निवर्त्तस्वसानः सहस्रं धुश्चोरुधारायस्वती । पुनर्माविशतादुधिः
 ॥ ४२ ॥ इडेरत्ने । इडेरत्ने ह्येकास्मेवने अयेतिदितिसरस्वतिमहिधि
 भ्रुति । एततिः अघ्नोनामानिदेवेभ्यो मासुकृतेब्रूतात् ॥ ४३ ॥ विनः ॥

ओ ॥
 ६९

विनः इन्द्रोमृधोजहिनीचायचपृतन्यतः । योऽअस्मांश्च अभिदामुत्पन्नं रक्त
 मयाममः । उदुत्यामगृहीतोसीन्द्रायत्वाधिमृधः सृष्टतेयोनिरिन्द्रायत्वा
 धिमृधे ॥ ४४ ॥ द्यावस्पति । धिभ्रवकर्मराणामृतमेमनो जुवंवाजेऽअशा
 हुवेम । सनो धिभ्यानिहवनामिजोषहिभ्रवशंभूरवसेसाधुकर्म । उदुत्या
 मगृहीतोसीन्द्रायत्वाधिभ्रवकर्मराः सृष्टतेयोनिरिन्द्रायत्वाधिभ्रव
 कर्मरा ॥ ४५ ॥ धिभ्रवकर्मन्नुविषा । धिभ्रवकर्मन्नुविषावर्द्धनेनत्रोता

रमिनुमकुणोरवध्यम। तस्मै चिः समनमन्नपूर्वोऽयमुग्रो विहृष्टो य
 धासत। उग्रयामगृहीतो सीन्नायत्वा विभक्तकर्मणः। एवमेवोत्तिरि
 द्वायत्वा विभक्तकर्मणो ॥ ४६ ॥ उग्रयामगृहीतोऽसि। उग्रयामगृहीतो
 स्यग्रयेत्वा गामन्नदं दसङ्कुहामीन्नायत्वा त्रिदुष्कन्दसङ्कुहामि वि
 श्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यो जगत्सङ्कुहाम्यनुदुष्येभि गरः ॥ ४७ ॥ विशी
 नां त्वामन्नाधूनो मिकुकु ननात्वा यत्ननाधूनो मिभुंदनानात्वा

सो ॥
 ६२

विशीनां त्वा १

यत्ननाधूनो मिमदिन्नमानात्वा यत्ननाधूनो मिमधुन्नमानात्वा यत्न
 नाधूनो मिशुक्रत्वा शुक्रः आधूनो म्यहोरूपे सूर्यस्य रश्मिषु ॥ ४८ ॥
 ककुभं रूपं। वृषभस्य रोचते वृहदुक्रः शुक्रस्य पुरोगाः सोमः सोम
 स्य पुरोगाः। यत्रै सोमादा व्यन्नामजा गृविनस्मै त्वा गृह्णामि तस्मै ते
 सोम सोमाय स्वाहा ॥ ४९ ॥ उशिर्कं। देव सोमाग्रेः प्रियमया धोयी
 हि वशी त्वं देव सोमेन्दुस्य प्रियमया धोयीत्युत्तमस्त्वा त्वं देव सोम

द्विःश्वेषां देवानां प्रियं पाथो पीहि ॥ ५० ॥ इहरतिः इहरतिरिहरमध्व
 मिहभृतिरिह स्वधृतिः स्वाहा । उयसृजं धरुणा मन्त्रिधरुणो मातरं ध
 यन् । रायस्यो यमस्मा सुदीधरुत्वाहा ॥ ५१ ॥ सत्रस्यः अद्रिः सत्र
 स्यः अद्रिः स्यगन्तव्योतिरमृताः अभूम । दिवं मृथिद्याः अध्वारु
 हा माविदाम देवांस्त्वज्योतिः ॥ ५२ ॥ सुवत्तम् । सुवत्तमिन्द्रा पर्वतापु
 रो सुभायो नः पृतन्या दयतन्तमिह तं वज्रेणातन्तमिह तम् । दूरे वत्ताय

५३

इन्द्रं हन्ते यदि न क्षत । अस्मा कुंशा नून्यरिभूरविश्वतो दुर्मोदवीहृ
 विश्वतः भर्भुवः स्वः सुयुजाः पुजाभिः स्याम सुवीरा वीरैः सुयोधाः
 योयैः ॥ ५३ ॥ परमेष्ठाभिधीतः । पुजायतिर्वा विद्याहेताया मंधोः अये
 तः सविता सत्या विश्वकर्मा दीक्षायां पूषा सोमक्रयराया मिन्द्रः ॥
 ५४ ॥ इन्द्रं अमरुतं अक्रया यो यो स्थितो सुरः यरायमानो मित्रः क्रीतो
 चिह्नः शिपिविहः दुरावा सन्नो चिह्नः नरर्क्षिषः व्यासमानैः सोमः ॥

॥ ५५ ॥ व्योममाणाः सोमः आगते चरुणाः आसन्ना मासन्नो गिरा ग्रीध्रः
 स्तो हविर्दने धर्वा पावह्रियमाणो विध्वेदे देवाः ॥ ५६ ॥ विध्वेदे देवाः
 अपंभुषुत्सु व्योवि हस्तुराव्यातयाः आव्याप्यमानो यमः सूयमानो
 विहस्तुः समिभुयमाणो वायुः पूयमानः शुक्रः पूतः शुक्रः क्षीरः श्रीर्म
 धीसंक्रुः श्रीर्ध्वे देवाः ॥ ५७ ॥ विध्वेदे वाश्मसे पूतीतो सुहोमा
 योऽतीतुरुदुहूयमानो घातो व्यावृत्तो नृचक्षाः प्रतिख्यातो भंसो भस्ममा

चा ॥
 ६४

णाः पितरो नाराशंसाः सन्नः सिन्धुः ॥ ५८ ॥ सन्नः सिन्धुरवभुधा योऽतीतः
 ससुहो भ्यवह्रियमाणः सलिलः प्रपुतो ययोरो जसास्कभितारजाः
 सिन्धोः स्येभिर्घोरते माशविष्ठाः पायत्यतेः अप्यतीता सहोभिर्घिहमेः
 अगन्धरुणा पूर्व हूतो ॥ ५९ ॥ देवान्निवम देवान्निवम गन्धस्ततो
 मादुविणामभुसनु व्यानृत्तरिक्षमगन्धस्ततो मादुविणामहुपितृ
 नृथिवा मगन्धस्ततो मादुविणामहुयंकः लोकमगन्धस्ततो

मेभद्रमभूत् ॥ ६० ॥ चतुस्त्रिंशत्तन्त्रैः। चतुस्त्रिंशत्तन्त्रे बोधे चित्तलिरे
 पः। इमे चतुस्त्रिंशत्तन्त्रे। तेषां चित्तं सन्नेतृद्वयमिच्छा हा घुर्म
 अयेतु देवान् ॥ ६१ ॥ यज्ञस्य दोहः। यज्ञस्य दोहो चित्ततः। पुरुत्रासी
 अहं धा दिवमन्वाताना। मयज्ञधुक्षमहि मे व्युजा माहं। यस्योयं वि
 श्वमायूरशीयस्वाहा ॥ ६२ ॥ आयवस्व। हिरण्यवदव्यवत्सो मवीरवत्।
 वाजसो मनुमा भरस्वाहा ॥ ६३ ॥ ॥ इति वाजसनेयसंहिता चोदीर्घपाः

नृ॥
 ६५

हेऽअहं मोऽध्यायः ॥ देवसवितुः। प्रसुवयुजं प्रसुवयुजयति भगा।
 पादिध्योगश्चर्चः केतयूः केतनः। पुनातु वाचस्यतिर्वाजनः। स्वदतु स्वा
 हा ॥ १ ॥ भ्रावसदन्वा। नृमदमनः। सदमुययामगृहीतोसीन्द्रायत्वा
 जुहं गृह्णाम्येषते योतिरिन्द्रायत्वा जुहं नमः। अयमुयदन्वा घृतसदं
 ध्योमसदमुययामगृहीतोसीन्द्रायत्वा जुहं गृह्णाम्येषते योतिरिन्द्रा
 यत्वा जुहं नमः ॥ पृथिविसदन्वा नरि क्षुसदं दिविसदं देवसदन्वा

कसदमुपयामगृहीतोसीन्द्रायत्वाजुहं गृह्णाम्येवतेयोत्रिरिन्द्राय
 त्वाजुहंतमम् ॥ २ ॥ अथाऽरसम् । अथाऽरसमुदयसुं सूर्य्यं संत
 ८ सुमाहितम् । अथाऽरसस्य योरसु संघो गृह्णाम्युत्तममुपयाम
 गृहीतोसीन्द्रायत्वाजुहं गृह्णाम्येवतेयोत्रिरिन्द्रायत्वाजुहंतम
 म् ॥ ३ ॥ गृहाऽर्जुर्जुहंतयः । गृहाऽर्जुर्जुहंतयोश्चान्नो विप्रायम
 तिम् । तेष्वांश्चिषिष्यिष्यातां यो ह मियमर्जुं संमग्रममुपयामगृही

मा ॥
 ६६

तोसीन्द्रायत्वाजुहं गृह्णाम्येवतेयोत्रिरिन्द्रायत्वाजुहंतमम् । सम्युचौ स्थ
 : समाभूदेषां पृङ्गं विपृचौ स्थो विमाया याना पृङ्गम् ॥ ४ ॥ इन्द्रस्य च जू
 इन्द्रस्य च औसिवाजुसा स्वया यं चाजं संसेत । चाजस्य तु व्यसवे मानस
 हीमदिति नाम च वसाकरामहे । परया मिदं विभ्रं भुवनमा विवेशत
 स्यान्नो देवः स विता धर्मसा विषत ॥ ५ ॥ अष्टवन्तः । अष्टवन्त एव मृत
 मृष्युर्भेधजमुपा मुतप्रशस्तिष्व ॥ ६ ॥ भवेत्तवा जिनः । देवी राधो यो नः

मिः प्रतृत्तिः ककुत्सा त्वाज सास्तेनायं वाजं सेत ॥ ६ ॥ वातो वा । वातो
 वामनो वागन्धर्वाः सुष्पविंशतिः । तेऽअग्रे श्वमसुं जंतेऽअस्मिन्
 वमादधुः ॥ ७ ॥ वातरं हाभवा वाजिन्सु ज्यमानः इन्द्रस्य वदक्षिणाः
 श्रियै धि । सुं जं तु त्वा मरुतो वि श्ववेदसुऽआते त्वह्ण पत्सु जवं दधा
 तु ॥ ८ ॥ जुवो यः । जुवो यस्ते वाजिन्निहिता युहायः श्येने यरीनोऽअव
 रचु घाते । तेन नो घाजि श्वले वा त्वले न वाजिन्सु भवु समनेन धारयि

न ॥
 ६७

ह्युः । वाजिनो वाजजितो वाजं सरिष्यन्तो बृहस्पतेर्भागमवजिघ्रत ॥ ९ ॥ दे
 वस्याहम् । देवस्याहं सवितुः सवे सत्य सवसो बृहस्पते रुत्तमन्नाकं
 हे यम् । देवस्याहं सवितुः सवे सत्य सवसुऽइन्द्रस्योत्तमन्नाकं रुहेयम्
 म् । देवस्याहं सवितुः सवे सत्य सवसो बृहस्पते रुत्तमन्नाकं मरुहम्
 म् । देवस्याहं सवितुः सवे सत्य सवसुऽइन्द्रस्योत्तमन्नाकं मरुहम्
 १० ॥ बृहस्पते वाजं । जय बृहस्पते ये वाचं दत्तु बृहस्पतिं वाजं जायय

सवे सत्य सवसो बृहस्पते रुत्तमन्नाकं रुहेयम् । देवस्याहं सवितुः ४

त। इन्द्रवाजं जयेन्द्राय वा नमः इन्द्रवाजं जाययत ॥ ११ ॥ सुधावः सुधावः
 : सासुत्या सुंवागभूय यावृत्स्यति वाजं मजीजयता जीजयतु वृहस्यति
 वाजं वनस्पतये विमुच्यध्वम् । सुधावः सासुत्या सुंवागभूय येन्द्रवा
 जं मजीजयता जीजयतेन्द्रवाजं वनस्पतये विमुच्यध्वम् ॥ १२ ॥ देव
 स्याहम् । देवस्याहं सवितुः सवेसत्यप्यसवसे वृहस्यतेर्वाजं जितोद्या
 जं जेषम् ॥ वाजिना वाजं जितो ध्वनस्कभुवन्तो योजनमिमानाः काष्ठा

मा ॥
 ६८

५६ त ॥ १३ ॥ सुषस्यः सुषस्यवाजी क्षियुर्गिरां तुरणयति ग्रीवायां वृद्धे
 : अधिकक्षः आसति । क्रतुर्दधिक्राः अनुसुं सति व्यदत्यथामशूः स्य
 स्वायनी फनेत्वाहा ॥ १४ ॥ उतस्मा । उतस्मास्यद्रवस्तरणयतः पुरां नवे
 रतुवाति पुरगर्दिनः शयनस्येव ध्रजतोऽअरुसं परिदधिक्रावाः सुहो
 आंतरत्रितः स्वाहा ॥ १५ ॥ शन्नः शन्नो भवतु वाजिनो हवेषु देवता नामि
 तद्रवः स्वर्काः । जम्भयन्तो हि मृकुरं रक्षाः सिसने म्मस्मशु यवन्नमीवाः

॥ १६ ॥ ते नः ते नोः अर्चन्तो हवन् श्रुतो हवन् वि श्वे श्रुतवन्तु वाजिनो मितदु
 वः। सुहृत्सामेधसा सतिष्यवो महो यधनं समिधे जुजुमिरे ॥ १७ ॥ वा
 जे वाजिवत। वाजिनो नो धनेषु विप्राः अमृताः ज्ञातज्ञाः। अस्य मध्वः पिवत
 मादयध्वं तु व्यायात पृथिभिर्दुवयानैः ॥ १८ ॥ आमा। आमा वाजस्य प्रसु
 वो जं म्यादे मे ध्यावा पृथिवी वि श्वरूपे। आमा गतां पितरं मातरं चामा
 सोमोऽमृतत्वेन गम्यात्। वाजिनो वाजजितो वाजं स मृच्छादिसो वृ

घ॥
६६

हृत्स्यतेर्भागमवजिघ्रत निमृजानाः ॥ १६ ॥ आपये स्वाहा। स्वापये स्वाहापि
 जायु स्वाहा। क्रतवे स्वाहा। वसवे स्वाहा। हृष्यते ये स्वाहा। दे सुधायु स्वाहा। सु
 धायध्वे नः शिमायु स्वाहा। विनुं शिनः। आह्यायुनायु स्वाहा। न्यायभो व
 नायु स्वाहा। भुवस्यते ये स्वाहा। धियतं स्वाहा ॥ २० ॥ आयु र्यज्ञेन। कल्प्य
 ताम्यु। सो यज्ञेन कल्प्यता। अक्षर्यज्ञेन कल्प्यता। ओत्र्यज्ञेन क
 ल्प्यता। मृष्यज्ञेन कल्प्यता। सो यज्ञेन कल्प्यता। पुजापतेः पु
 जे

पु३

जाः अभूमस्वर्देवोः अगन्तामृताः अभूम ॥ २१ ॥ अस्मैवः अस्मैवोः अ
 स्मिन्नुयमस्मैवृमा सुतक्रतुरस्मैवर्जाः सिसन्तुवः । नमो मात्रे पृथि
 वी नमो मात्रे पृथिव्याः इयन्ते राशं तासि यमनो भ्रुवो सिधु रताः कु
 व्येत्वा क्षेमाय त्वारव्येत्वा योयत्वा ॥ २२ ॥ वाजस्येमां प्रसवः सुषु
 वेग्रे सोमं राजानमोषधीष्वप्यु । ताः अस्माभ्य माधुमती भवन्नुव
 यं राष्ट्रे जागृयामपुरोहिताः स्वाहा ॥ २३ ॥ वाजस्येमां प्रसवः शि
 वा ३

कु॥
 ३०

श्रियेदिवमिमाचुविश्वाभुवनानि सम्प्राट् । अदित्सन्नदा यमति प्रजानं
 त्ता सोरयिं सर्ववीरुन्नियच्छतुस्वाहा ॥ २४ ॥ वाजस्येमां प्रसवः आ
 वभूवेमाचुविश्वाभुवनानि सुर्वतेः सनेमिराजापरियाति विद्वान्
 जाम्युहिं बुद्धयमानोः अस्मै स्वाहा ॥ २५ ॥ सोमं राजानम् । सोमं रा
 जानमवसे गितम् न्वारभा महे । आदित्यान्विहसुं सूर्यं मृहमा
 र्गं च वृहस्पतिं स्वाहा ॥ २६ ॥ अर्यमणं च वृहस्पतिम् । अर्यं

महावृहस्पतिमिन्दुन्मनापचोदय। वाचं विदुः सरस्वतीः सविता
रश्वाजिनः स्वाहा ॥ २० ॥ अग्नेऽअरुः। अग्नेऽअरुः वरुः पुः
तितः सुमना भव। अगो यच्छ सहस्रजित्स्वः हि भनुदाऽअसि स्वा
हा ॥ २१ ॥ अर्नः। अर्नो यच्छ स्वर्णमाय प्रुषा अर्नः वृहस्पतिः। प्र
वाग्देवी ददातु नः स्वाहा ॥ २२ ॥ देवस्य स्वा। सवितुः प्रसवे श्विनो
र्वाहुभ्यामूहो हस्तौ भ्याम्। सरस्वत्यै वाचो यनुष्यन्त्रियै रधा

छा॥
७९

मि वृहस्पते हुतासाम्ना ज्येनाभिषि आयसौ ॥ ३० ॥ अग्निरेकाक्षरेण।
प्राणमुदजयत्तमुज्जैषमश्विनोऽक्षरेण द्विपदो मनुष्यानुदज
यत्तानानूजैषु त्रिषु क्षरेण त्रींशोऽक्षरेण त्रिपदो मनुष्यानुदजयत्तानानूजैषु
मश्विनुरक्षरेण चतुर्व्यदः। पशून्नुदजयत्तानानूजैषु पशूनापश्चक्षरे
ण ॥ ३१ ॥ पशूनापश्चक्षरेण पशुद्विपदः। उदयत्ताऽउज्जैषु सविता षड
क्षरेण षड्नुदजयत्तानानूजैषु मरुतः। सप्याक्षरेण सप्यग्राम्यान्मशू

बुदजयुं रंस्तानुजेयं बृहस्पतिरुहाक्षरेण गायत्री मुदजयन्ता मुजेयमि
 त्रोनवाक्षरेण ॥ ३२ ॥ मित्रोनवाक्षरेण त्रिवृतः स्तोममुदजयन्ता मुजे
 यम्बरुणो दशाक्षरेण विराजमुदजयन्तो मुजेयमिन्दुः सकादशाक्षरेण
 त्रिष्टुभमुदयन्ता मुजेयमिन्द्रो देवा द्वादशाक्षरेण जगती मुदजयन्तुं
 स्ता मुजेयम्वसवस्त्रयोदशाक्षरेण ॥ ३३ ॥ वसवस्त्रयोदशाक्षरेण
 त्रयोदशः स्तोममुदजयन्तुं स्ता मुजेयमुरुद्रा अतुर्दशाक्षरेण चतुर्द

व॥
 ३२

शः स्तोममुदजयन्तुं स्ता मुजेयमादित्याः पञ्चदशाक्षरेण पञ्चदशः स्तोम
 मुदजयन्तुं स्ता मुजेयमदितिः षोडशाक्षरेण षोडशः स्तोममुदजयन्ता मु
 जेयमप्यजायतिः सप्तदशाक्षरेण सप्तदशः स्तोममुदजयन्ता मुजेय
 म् ॥ ३४ ॥ सुयते । निर्मते भागस्तु अमस्व स्वाहा मित्रे त्रेभ्यो देवेभ्यः पु
 रुः सः सुः स्वाहा यमने त्रेभ्यो देवेभ्यो दक्षिणा सः सुः स्वाहा विश्वे देव
 ने त्रेभ्यो देवेभ्यः पञ्चास्तुः स्वाहा मित्रावरुणाने त्रेभ्यो वामरुचने त्रे

ओदेवेभ्यः उत्तरासदाः स्वाहा सोमनेत्रेभ्योदेवेभ्यः उपरिसदोदुवस्वभ्यः
 स्वाहा ॥ ३५ ॥ येदेवाः । येदेवाः अग्निनेत्राः पुरः सदस्तेभ्यः स्वाहा येदेवा
 नमनेत्रादसिराग सदस्तेभ्यः स्वाहा येदेवा विश्वदेवनेत्राः पश्चात्सदस्ते
 भ्यः स्वाहा येदेवामित्रावरुणानेत्रावामरुनेत्रावोत्तरासदस्तेभ्यः स्वाहा
 येदेवाः सोमनेत्राः उपरिसदोदुवस्वभ्यः स्वाहा ॥ ३६ ॥ अग्नेसहस्रं ।
 पृतनाः अभिमातीरवास्य । दुष्टास्तत्रातीर्ष्वर्चो धायुतवाहसि ॥ ३७ ॥ दे

तु ॥
 ७३

वस्यन्वा । सवितुः प्रसवेभ्यो नोर्वा दुभ्यो मूहस्तो हस्तोभ्याम् । उपाहो
 र्वा र्येराजु होमिह तं रक्षः स्वाहा रक्षसां त्वावधा यावभिष्मरक्षोवभिः
 भ्यामुमसौ हतः ॥ ३८ ॥ सवितास्त्वा । सुवानोऽसुवतामग्निर्गृह्यतीना
 ह सोमो घनस्यतीनाम् । बृहस्पतिर्वाचः इन्द्रो ज्येष्ठा यरुद्रः पुश्रुव्यो मि
 त्रः सत्यो बरुणो धर्मयतीनाम् ॥ ३९ ॥ इमदेवाः । इमदेवाः असयत्न
 ० सुवध्वं महते क्षेत्राय महते ज्येष्ठा समहते जानराज्या येन्द्रस्येन्द्रिया ये

म

॥ इमं मुन्यपुत्रमुमुक्षुः पुत्रमुस्यैविशः एष वोमीराजा सोमोऽस्माकं म्वाहुराणा
 नाहः राजा ॥ ४० ॥ इति वाजसनेयसंहिता यां दीर्घपाठे नवमोऽध्यायः ॥
 अथो देवाः । अथो देवामधुमतीरगृभान्नृजोऽस्वती राजसुवश्चितीनाः ।
 धामिभिर्वावहृणावध्यधिश्च न्यामिरिन्दुमनेयन्नत्परातीः ॥ १ ॥ वृद्धमः
 उर्मिः । वृद्धमः उर्मिरसिराहु दाराहु मेदेहि स्वाहा वृद्धमः उर्मिरसिराहु
 दाराहु मुमुक्षु मेदेहि वृद्धमः । नो सिराहु दाराहु मेदेहि स्वाहा वृद्धमः । नो सिरा

थी ॥
 ७४

हु दाराहु मुमुक्षु मेदेह्यर्थे तस्य ॥ २ ॥ अर्थे तस्य राहु दाराहु मेदेह्यस्वाहार्थे तस्य
 राहु दाराहु मुमुक्षु मेदेह्यौ जस्वती स्थराहु दाराहु मेदेह्यस्वाहो जस्वती स्थ
 राहु दाराहु मुमुक्षु मेदेह्यौ पः परिवाहिणी स्थराहु दाराहु मेदेह्यस्वाहा
 यः परिवाहिणी स्थराहु दाराहु मुमुक्षु मेदेह्याम्यतिरसिराहु दाराहु मेदे
 हि स्वाहा याम्यतिरसिराहु दाराहु मुमुक्षु मेदेह्यया ऊर्भो सिराहु दाराहु
 मेदेहि स्वाहा याम्यतिरसिराहु दाराहु मुमुक्षु मेदेहि सूर्य्यत्ववसस्य ॥ ३

॥ ३ ॥ सूर्य्यन्वचसस्थराहुदाहुमोदत्तस्वाहासूर्य्यन्वचसस्थराहुदाहुम
 मुष्योदत्तसूर्य्यवर्चसस्थराहुदाहुमोदत्तस्वाहासूर्य्यवर्चसस्थराहुदा
 राहुममुष्योदत्तमांदास्थराहुदाहुमोदत्तस्वाहामांदास्थराहुदाहुम
 मुष्योदत्तव्रजक्षितस्थराहुदाहुमोदत्तस्वाहाव्रजक्षितस्थराहुदाहु
 हुममुष्योदत्तवाशास्थराहुदाहुमोदत्तस्वाहावाशास्थराहुदाहुम
 मुष्योदत्तशविष्ठास्थराहुदाहुमोदत्तस्वाहाशविष्ठास्थराहुदाहुममु
 ष्योदत्तशक्तीस्थराहुदाहुमोदत्तस्वाहाशक्तीस्थराहुदाहुममुष्यो

आ॥
 ७५

दत्तजनभृतेस्थराहुदाहुमोदत्तस्वाहाजनभृतेस्थराहुदाहुममुष्योदत्त
 विश्वभृतेस्थराहुदाहुमोदत्तस्वाहाविश्वभृतेस्थराहुदाहुममुष्यो
 दत्तायःस्वराजस्थराहुदाहुममुष्योदत्त। मधुमतीर्मधुमतीभिःपृथ्वा
 ताम्महिक्षत्रंक्षत्रियायबन्वानाःअनाधृष्टाःसीदत्तसुहोजसोमहिक्ष
 त्रंक्षत्रियायदधतीः॥ ४ ॥ शतम ४०० ॥ सोमस्यन्विषिः। सोमस्यन्वि
 षिरसितवेवमेन्विभूयात्। अग्रमेस्वाहासोमायस्वाहासवित्रेस्वाहास
 रस्वत्येस्वाहापूष्णेस्वाहावृहस्पतेस्वाहेन्द्रायस्वाहाद्योमायस्वाहाश्वी

वि३

कायुस्वाहाहाशायुस्वाहाभगायुस्वाहाह्यमोस्वाहा॥ ५॥ पुवित्रेस्थः॥ पुवि
 त्रेस्थोवैष्णवः॥ सवितुर्वः॥ प्रसुवः॥ उत्पुनाम्यच्छिदेरायुवित्रेरासुस्य
 स्वरुशिमभिः॥ अनिभृष्टमसिवाचोवन्धुस्तयोजाः॥ सोमस्यदात्रमसिस्वा
 हाराजस्वः॥ ६॥ सुधमादोद्युमिभीः॥ सुधमादोद्युमिनीरायः॥ सुताः॥ अ
 नाधृष्टाः॥ अपुस्योवसोना॥ पुस्त्यासुवक्त्रेवहराः॥ सुधस्थमयाः॥ शिशुर्मा
 नृतमास्वतः॥ ७॥ क्षत्रस्योत्वम॥ क्षत्रस्योत्वमसि क्षत्रस्यजराय्वसि क्षत्र

दि॥
 ७६

स्योनिरसि क्षत्रस्यनाभिरसीन्दुस्य चार्त्रघ्नमसि मित्रस्योसि वरुणास्यासि
 त्वयायं वृत्रम्वधेत्॥ द्वासिरुजासि क्षमासि॥ यातेनं प्राञ्चम्यातेनं व्युत्प
 ञ्चम्यातेनं तिष्ठ्यञ्चिभ्यः॥ यात॥ ८॥ आविर्मर्ष्याः॥ आविर्मर्ष्याः॥ आ
 वित्रोः॥ अग्निर्गृह्यति रावितुः॥ इन्द्रो वृद्धञ्च भ्राताः॥ आवित्रो मित्रावरुणो धृ
 तव्रता वावितुः॥ पूषा द्विभ्ववेदुः॥ आवित्रे शावो पृथिवी द्विभ्वशमुवावा
 वित्रादिति रुरुशर्मा॥ ९॥ अवेष्टादनुश्रुकाः॥ अवेष्टादनुश्रुकाः॥ आवी
 मारो हगायुत्रीत्वावतुरथं तुरं

सामेत्त्रिवृत्तोमौचसंतः॥ अतुर्वृत्तद्विंशतिराश्विनोह ॥ १० ॥ दक्षिणाश्विनो
 रोहत्त्रिवृत्तद्विंशतिराश्विनोह ॥ ११ ॥ अतुर्वृत्तद्विंशतिराश्विनोह ॥ १२ ॥ उदीचीमा
 रोहत्त्रिवृत्तद्विंशतिराश्विनोह ॥ १३ ॥ अतुर्वृत्तद्विंशतिराश्विनोह ॥ १४ ॥ सोमस्य
 त्विषिभिरसितवेवमेत्त्रिविधं भूयात् ॥ मृत्योः पाद्यो जौ सिसहोऽस्य मृतमसि
 ॥ १५ ॥ हिरण्यरूपाः दुषसः ॥ हिरण्यरूपाः दुषसो द्विष्टेकः ॥ उभा विन्दुः ॥ ३
 दिथुः सूर्यश्च ॥ आश्विनो हतं ब्रह्म मित्रं गर्तं ततश्च शाश्वतमदिति त्रिंशं
 मित्रोऽसि ब्रह्मणोऽसि ॥ १६ ॥ सोमस्य त्वा ॥ शुभेनाभिषिञ्चा मय्यग्रे भोज
 सामस्य स्य ब्रह्म सन्देह्येन्द्रियेण ॥ शुभ्राणां शुभ्रयतिरेच्छति दिश्व्याहि
 ॥ १७ ॥ इमं देवाः ॥ इमं देवाः असयुताः ॥ सुवध्वममहते शुभ्राय महते अये ॥

त्वा ॥
 ७७

द्याममहतेजानराज्यायेन्दुस्येन्द्रियाय। इमममुष्ययुत्रममुष्येयुत्रमस्यै
 विशःसुखबोमीराजासोमोस्माकमुद्रास्मरानाहःराजा॥ १८॥ अथर्वतस्य
 । वृषभस्यपृथ्वीनावश्चरन्निस्त्वसिबःइयानाःतःआववृत्रत्रधरागुदः
 त्ताःअहिंबुधुमनुरीयमाणाःद्विष्टोर्विक्रमरागमसिद्विष्टोर्विक्रान्
 मसिद्विष्टोःक्रान्तमसि॥ १९॥ अजायतेन। अजायतेनत्वदेताभ्यन्यो
 द्विश्चरुपाशिपरितावभूम। यत्कामास्तोमुहुमस्तत्रोःअस्त्वयममु

वा॥
 ७८

व्योषितासावस्ययिताद्ययदस्यामुयतेयोरपीराहःस्वाहा॥ इदुयनेक्रिविय
 दन्नामनस्मिन्दुतमस्यमेष्टमसिस्वाहा॥ २०॥ इन्दुस्यवज्रःइन्दुस्यवज्रोसि
 मिज्जावरुणोस्त्वाप्रशास्त्रोःपुशियायुनजिम। अव्यथायैत्वास्वथायै
 त्वारिहोःअर्जुनीमरुताम्यसुवेनजयायाममनसासमिन्द्रियेरा॥ २१
 माते। मातेःइन्दुतेवुयंतुगवाडुयुक्तासोःअबुल्लताद्विदसाम। तिष्ठारः
 थमभियंघञ्जुहस्तारश्मीदेवाजमसेस्वश्चान्॥ २२॥ अण्येगृह्यतये।

अग्रये गुरुये तये स्वाहा सोमाय च नु स्य तये स्वाहा मरुता मोजे से स्वाहे न्द्रये
 त्रियाय स्वाहा। पृथिवी मातुर्मा माहि ० सीमोः अह स्वा म् ॥ २३ ॥ हुं सः
 शुविषत। हुं सः शुविषद सुरंतरि क्षसदो तावे दिषदति धिर्दुते रास
 त्। नृषदर स दंत स द्यो म स आ गो जाः अत जाः अद्रि जाः अत म्बु रुत ॥ २
 ४ ॥ इय दसि। इय द स्या युर स्या युर्म यि धे हि युं दुः सिव चो सिव चो म
 मि धे सूर्ग सूर्ज म्म यि धे हि। इन्द्र स्य बाघी र्म कृतो वाहूः अभ्युपावह

२॥
७६

रमि ॥ २५ ॥ स्योनासि। सुषदासि क्षत्रस्य यो निरसि। स्योना मा सीद सुषदा
 मा सीद क्षत्रस्य यो निमा सीद ॥ २६ ॥ निषसाद। धृत व्रतो वरुणः पुरत्या
 स्वा। साम्ना ज्योय सुक्रतुः ॥ २७ ॥ अभिभूरसि। अभिभूरस्य ता स्तोम शु
 दिशः कल्पंता म्बु लमं स्त्वम्बु स्मा सिसवित। सिसत्य व्यसवो वरुणो सत्यो
 जाः इन्द्रो सिधिशौ जा रुद्रो सि सुशेवः। बहूकार भ्येयस्कर भ्येयस्करेन्द्रस्य च
 ओ सिते न मे रध्य ॥ २८ ॥ अग्निः पृथुः। अग्निः पृथुर्दमरा स्यति कुषारो

अग्निः पृथुर्दमरास्यतिराज्यस्यवेनुस्वाहास्वाहाकृताः सूर्यस्यरश्मि
 भिर्यतश्च सजातानां मध्यमेष्ट्या य ॥ ३२ ॥ सवित्रा व्यसवित्रा । सरस्वत्या
 द्यावा त्वष्टुर्ह्यैः पूरुषा यशुभिरिन्दुरास्मै बृहस्पतिना ब्रह्मराक्षसैः
 नोजसाग्निना तेजसा सोमेनुराजा विश्वनादशम्यादेन तया व्यस्तुः प्रसर्व्य
 मि ॥ ३० ॥ अश्विनव्यां यज्ञास्व । सरस्वत्यै यज्ञास्वेन्द्राय मुत्रा मोषज्ञास्व
 । द्यायुः पूतः पवित्रेण प्रत्यङ्गो मोऽतिस्कृतः । इन्द्रमुपुज्यः सरवा ॥ ३१

धी ॥
 ८०

कुविदंग । यवमन्नो यवञ्चिद्यथा दान्यनुपूर्वे विष्णुर्म । इहेहैवाङ्गा हि भोज
 नानियेव हि वो नमः उक्तिर्यजति । उपयामगृहीतोस्यश्विनव्यां त्वासरस्व
 त्यै त्वेन्द्राय त्वा मुत्रा मो ॥ ३२ ॥ पुबं सुरामम् । पुबं सुराममश्विनानमुवा
 वासुरे सवा । विमिधानाशुभस्यतीः इन्द्रकर्मस्वावनम् ॥ ३३ ॥ पुत्रमिव पित
 रौ । पुत्रमिव पितरावश्विनो भेन्द्रावधुः काव्यैर्दुंसनाभिः । यत्सुरामं च्यपिबः
 शचीभिः सरस्वती त्वा मघवन्नभिस्तक् ॥ ३४ ॥ ॥ इति ब्राह्मणसंस्कृतम् ॥

वासीर्ष्यादेदशमोऽध्यायः ॥ ॥ शुश्रूतः प्रथमं । मनस्तत्वाय सविता धियः
 । अग्ने ज्योतिर्निर्वाण्य मृथिद्याः अध्याभरत् ॥ १ ॥ शुक्ले नंसा । वयं देवस्य स
 वितुः सुवे । स्वर्ग्यो यशस्व्या ॥ २ ॥ शुक्लाय सविता । देवां स्वर्ग्यतो धियाव
 यम् । बृहज्ज्योतिः करिष्यतः सविता प्रसुवा तितान् ॥ ३ ॥ जुअते मनः । शुश्रू
 ते मनः । जुत शुअते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो विपुश्चितः । विहोत्रादधि
 वसुना विदेकः । इन्द्राही देवस्य सवितुः परिहृतिः ॥ ४ ॥ शुजे वाम् । शुजे

आनन्दस
 गतिपथि
 मन्त्र नवत्य

शु॥
 ८९

वासुस्म पूर्वोन्नमोभिर्बिभ्रः श्लोकः । स तु यथेव सुरैः । शृण्वन्नु विभ्वैः
 अमृतस्य पुत्राः । आयेधामानि दिव्यानि तस्थुः ॥ ५ ॥ यस्य पुयाणाम् ।
 यस्य पुयाणाम् भवन्त्यः । इद्युर्देवा देवस्य महिमानुमोजसा । यः पार्थिव
 वानि विममे सः स तसो रजाः । सिदेवः सविता महि स्वना ॥ ६ ॥ देवसवि
 तः । देवसवितुः प्रसुवयुजस्य सुवयुजस्यति मगा य । दिव्यो गंधर्वः केतु
 पूः केतन्नः पुनातु बानस्पतिर्वाचन्नः स्वदत्तु ॥ ७ ॥ इमन्नः । इमन्नो देवस

वितर्क्य शम्भु गायदेवा ॥ ७ ॥ सखि विदे ० सत्राजिते धनजिते ० स्वर्जिते म॥
त्रावालो म० समर्द्ध युगा यत्रेण रथं तर मृदु क्रायुत्रवर्तनि स्वाहा ॥ ८ ॥
देवस्येत्वा ॥ सवितुः प्रसवे म्बिनोर्वा दुभ्यां पृथ्वा हस्ता व्या म॥ आदे
गायत्रेण च न्दसाङ्कि रस्वत्पृथिव्याः सुधस्था दुग्नि म्पुरी ॥ ९ ॥ मङ्कि र
स्वदाभ रत्रे दुभे न्दसाङ्कि रस्वत् ॥ १० ॥ अक्षिरसि ॥ अक्षिरसि नार्थ
सित्व यावय मग्नि ० शके मुख नितु ० सुधस्थ ॥ आ ॥ जा गते न्दसाङ्कि

नु ॥
८२

स्वत् ॥ १० ॥ हस्तः आधाय ॥ सविता विभ्रद वि ० हिरण्ययी म॥ अग्ने ज्यो
तिर्निवा य्य पृथिव्याः अध्याभ रदानु दुभे न्दसाङ्कि रस्वत् ॥ ११ ॥ प्रत
र्त्तं वाजिन ॥ प्रतर्त्तं वाजिना द्रव चरि ष्य मनु सम्बत म॥ दिविते जन्म य
रुम मन्त्र रिशे तव नाभिः पृथिव्या मधि यो निरित् ॥ १२ ॥ यु आथा ॥ रासभ
म॥ यु आथा ॥ रासभं युव मस्मि न्या मे वृष राव स ॥ अग्निं भरत्त मस्म युम्
॥ १३ ॥ योगे योगे तव स्तर म॥ योगे योगे तव स्तर म्वाजे वाजे हवामहे ॥ सर्वा

पुः इन्द्रमृतये ॥ १४ ॥ पुनर्वने हि । पुनर्वने सवक्रमनशस्ती रुद्रस्युगा राय
 त्वममयो भूरे हि । पुनर्वने रिशं वी हि सुस्ति गच्छति रभयानि कृणवन्मूहना
 सुसुजा मरु ॥ १५ ॥ पृथिव्याः सुधस्थात । पृथिव्याः सुधस्थादग्निम्युरी
 ष्यममद्विरुस्वदा भगग्निम्युरी ष्यममद्विरुस्वददे मोग्निम्युरी ष्यममद्विरु
 स्वद्विरिष्यामः ॥ १६ ॥ अन्वग्निः । अन्वग्निरुषसा मग्नमरुदन्वहानि
 पृथमो जातवेदाः । अनुसूयस्य पुरुत्रावरुष्मी ननुद्यावापृथिवीः आ

न ॥
 ६३ ॥

तत न्य ॥ १७ ॥ आगत्य वाजी । आगत्य वाज्यध्वानं सर्वा मृधो विध्वंसते । अ
 ग्निं सुधस्थे मरुति च क्षणा निर्विकीर्षते ॥ १८ ॥ आक्रम्य वाजिन । आक्रम्य
 वाजिन पृथिवीमग्निमिच्छुत्वा त्वम् । भूम्या घृत्वा येनो ब्रूहि यतः खने म
 तम्वयम् ॥ १९ ॥ द्यौः स्तो । पृथं पृथिवी सुधस्थमात्मानं रिशं संमुद्रो योनिः ।
 विख्या युवक्ष्णान्वमभितिष्ठ पृतन्यतः ॥ २० ॥ उत्क्राम । मरुते सो भगा या
 स्मादा स्थानादुविशो दावाजिन । वृषदि स्याम सुमते पृथिव्याः अग्निं ख

नतः उपस्थेऽभस्थाः ॥ २१ ॥ उदक्रमीत। उदक्रमीदुविणोदाचा न्यर्वाकः सु
 लोकं सुकृतं पृथिव्याम्। ततः भवने मसु प्रतीकमुग्रिह स्वोरुहाणाः अधि
 नाकमुत्तमम् ॥ २२ ॥ आत्मा। जिघर्मि मनसा घृतेन प्रतिक्षिपन्नुभुवना
 निधिम् ॥ पृथुतिरुश्वाद्यसावृहंतम्यानि कुमनैरभसन्नुशानम् ॥
 २३ ॥ आधिभवतः प्रत्यञ्जिघर्म्यरक्षसा मनसा तजुमेत। मर्त्यं श्री
 स्युहयद्वर्णाः अग्निर्नामिमृशेत् तन्वाजभुंराणाः ॥ २४ ॥ परिवाजयतिः

से ॥
 ८४

कुविरुग्रिहृद्या न्यक्रमीत। दधुदत्तानि दाशुभे ॥ २५ ॥ परित्वा। ग्रेयुरम्बुय
 म्बिष्युं सहस्रधीमहि। धृषदस्मिन्निवेदिवेहंतारं भद्रावताम् ॥ २६ ॥ त्व
 मग्रे। त्वमग्रेषु भिस्त्वमाशुशुक्ष्णस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मन्स्यरि। त्वं च नैव्य
 स्त्वमोषधीव्यस्त्वनृणानृषतेजा मसे शुचिः ॥ २७ ॥ देवस्यत्वा। सवितुः प्र
 सुवे शिव नोर्वाहुव्याम्युह्नाहस्ताव्याम्। पृथिव्याः सुधस्थादग्निम्युशि
 व्यमकिरस्वनवनामि। ज्योतिष्मान् तन्वा ग्रेसु प्रतीकुमजनेराभानुना

दीप्तमः। शिवम्युजाधमोहिं संतं पृथिव्याः सधस्थादग्निम्युरी। व्यमङ्गिर
 स्वतवेनामः॥ २०॥ अयाम्युषमः। अयाम्युषमसिबोत्रिरग्नेः समुद्रमभितः
 पित्रमानमः। बर्हमानो मुहो रं आचपुष्करे दिवोमात्रयावरिमाणप्रथस्य
 ॥ २२॥ शर्मन्। शर्मन् स्थो बर्मन् स्थो किदेवहुलेः उभे। व्यावस्वती सम्ब
 साथाम्भृतमग्निम्युरी। व्यम॥ ३०॥ सम्बसाथाम्। सम्बसाथाः सुर्विदा
 समीचीः उरसात्मना। अग्निमन्त्रमरिष्यन्ती ज्योतिष्मन्तमजसुमित्॥ ३१
 पुरी। व्योसि। विश्वमराः अथर्वात्वाप्यथमोत्रिरमथदजे। त्वामग्नेषु

वे॥
 ८५

करदध्यथर्वात्रिरमभत। मूर्ध्नि विश्वस्यवाधतः॥ ३२॥ तमुत्वा। दध्यदुधिः
 पुत्रः ईधेः अथर्वाणाः। वृत्रहणम्युरन्दुरम॥ ३३॥ तमुत्वा। पाथ्योवृषासमी
 धेदस्युहन्मम। धनञ्जयपरमोरणो॥ ३४॥ सीदहोतः। सीदहोतः स्वः उलो
 केविकित्वात्मादयायुज्ञं मुकुतस्य योनौ। देवावीर्देवानुविषा यजास्य
 ग्रेवृहशुजमानेव योधाः॥ ३५॥ निहोता। होतृवदने विदन् त्सुषो दीदिवो
 रं असदत्सुदक्षः। अदबुधनप्यमतिर्वसिष्ठः सहस्रम्भरः भुवि जिहोः अ
 ग्निः॥ ३६॥ संपसीदस्व। मुहो रं असि शोचस्व देववीतमः। विधूममग्नेः अ

रुषमि ये भ्यसृज प्रशस्त दर्शतम् ॥ ३० ॥ अयो देवीः । अयो देवी रूपं सृज मधु
 मतीरयुश्मायय्युजा व्यः । तासां मास्थाना दुजिहता मोषधयः सुपि
 प्युलाः ॥ ३१ ॥ सन्नेवायुर्मातुरि श्वा दधातुना या हृदये अदिक
 ताम् । यो देवानां श्ररसि प्याराथेन कस्मै देव बभूव सुतु व्यम् ॥ ३२ ॥
 सुजातो ज्योतिषा । सह शर्मन् वरुथुमासदुत्सवः । वासोऽग्रे विभव
 रूपं सम्मयस्व विभावसो ॥ ४० ॥ उदुनिष्ठा । स्वध्वरावो देव्या विद्या

द॥
 ८६

। हरे च भासा वृहता सुशुक्ल निराग्रे माहि सुशस्तिभिः ॥ ४१ ॥ दुर्दुः दुषुराः ।
 दुर्दुः दुषुराः दुतयेति यो देवो न स विता । दुर्दुः वाजस्य सनिता यदुज्जिभि
 र्वाद्यद्विर्विहूयामहे ॥ ४२ ॥ सजातः । सजातो गर्भः । असिरोदस्यो रग्रे वा
 रुचिभृतः ओषधीषु । चित्रः शिशुः परित माहः स्य कृत्य मातृभ्योऽअ
 धिक निरुदकाः ॥ ४३ ॥ स्थिरो भव । वीरुः आशुर्भवन्वा । अयं च न । पृ
 थुर्भव सुषदस्त्वमग्नेः पुरीषवाहृणाः ॥ ४४ ॥ शिवो भव । प्युजा व्योमातु

वी० यस्त्वमङ्कितः। माद्यावापृथिवीः अभिशोत्री मन्त्ररिक्षमावनुस्यती
 न॥ ४५॥ व्येतु। वाजीकनिकदन्तानदुद्रासम्भूयत्वा। भरतुगिः स्युरी०
 म्मायाद्यायुमः पुरा। वृषागिः म्बुषणा म्भरन्तपाङ्गर्भं० समुदियम्। अ
 ग्रः आयोहितीतये॥ ४६॥ क्रतु० सत्यम्। क्रतु० सत्यमृत० सत्यमग्नि
 स्युरी० व्यमङ्कितस्वद्वरामः॥ ओषधयः पृतिमोदध्वमग्निमेत० शिव
 मायन्त्रमव्यन्त्रयुष्माः। व्यस्यन्त्रि० अग्निः० अमीवातीवीदन्तोः

सा॥
 ७

अयदुर्मन्त्रिज्ञेहि॥ ४७॥ ओषधयः पृति। गृभातीतयुष्मवतीः सुविष्मलाः
 । अयम्बोगर्भः० क्रतुत्वयः० पृति० सुधस्थमासदत्त॥ ४८॥ द्विपाजसा। पृ
 थुनाशोभुवातीवाधस्वद्विषो० रक्षसोः० अमीवाः० सुशर्मणोवृहतः० श
 र्मणिस्थामग्रेरुह० सुहवस्यपृतीतौ॥ ४९॥ आयोहि। वामयोभुव
 स्तानः० दुर्जेदधातन। मुहरणायुवक्षसे॥ ५०॥ बोवभशिवतमोरसस्त
 स्थभाजयतेहनः॥ ५१॥ उशतीरिवमातरः॥ ५२॥ तस्माः० अरम्। तस्माः० अर

गमामयो यस्य स्यात्समासजिन्वथ। आयोजनस्य धावनः॥ ५२॥ मित्रं संपुष्टं
 । पृथिवी भूमी शुज्ज्योतिषा सह। सुजातं ज्ञातव्यं दसमं यक्ष्मा यत्वा संपु
 स्तं जाभिप्युजा नमः॥ ५३॥ रुद्राः संपुष्टं ज्ये। पृथिवी भू हज्ज्योतिः समीधि
 रे। तेषां भ्रातृजस्रः इक्षु क्रो देवेषु रोचते॥ ५४॥ संपुष्टं वसुभिः संपु
 स्तं वसुभी रुद्रैर्देवैः कर्म रथाम्भुदम्। हस्ताभ्यां मृदी कुत्वा सिनीवा
 लीकं गोतुताम्॥ ५५॥ सिनीवाली सुकपर्ध। सुकुरि रथोपशान्। सानु

फू॥
 ८८

धामदिते मुखो धान्धातु हस्तयोः॥ ५६॥ उवाङ्गु गोतु। उवाङ्गु गोतु शक्या
 वाहुव्यामदिति द्विधा। माता पुत्रं व्यथो यस्येसाग्निमिभर्तु गर्भः आ। मुखस्य
 शिरोसि॥ ५७॥ वसवस्त्वा। कुरावन्तु गायत्रेणान्दसाङ्गिरस्वदुवासिपृथि
 व्यसिधारया मयिप्युजाः। गायस्यो षड्गोपुत्यं सुवीर्यं सजातान्यजमा
 नाय रुद्रास्त्वा कुरावन्तु त्रैहृभेन रुद्रसाङ्गिरस्वदुवास्यन्नरिक्षमसिधारया
 मयिप्युजाः। गायस्यो षड्गोपुत्यं सुवीर्यं सजातान्यजमानायादित्या।

स्त्वाकुरावतुजागतेन च न साङ्गिरस्वदुवासि शौरसिधारया मयि प्युजा हरि
 स्योषकौ पुन्यं सुवीर्यं सजाता न्यजमाना युधि श्वेत्वा देवा वै श्वानुरा
 कुरावत्वा तु दुभेन च न साङ्गिरस्वदुवासि शौरसिधारया मयि प्युजा हरि
 यस्योषकौ पुन्यं सुवीर्यं सजाता न्यजमाना य ॥ ५८ ॥ अदित्यै रास्त्रा
 अदित्यै रास्त्रा स्यदिति के विलेगुभागतु। कृत्वा यसा मुही सुखा मृन्मयीं
 योनिमग्रये। पुत्रेभ्यः प्रायेच्छुददितिः अथ यानिति ॥ ५९ ॥ वसवस्त्वा

वो ॥
 ८२

धूपयंतु गायत्रेण च न साङ्गिरस्वदुवास्त्वा धूपयंतु त्रेहुभेन च न साङ्गिर
 स्वदादित्यास्त्वा धूपयंतु जागतेन च न साङ्गिरस्वद्वि श्वेत्वा देवा वै श्वानु
 रा धूपयंतु त्रेहुभेन च न साङ्गिरस्वदिन्दुस्त्वा धूपयंतु चरुं रास्त्रा धूप
 यंतु विष्णुस्त्वा धूपयंतु ॥ ६० ॥ अदितिस्त्वा देवीर्ध्वं देव्यावतीः पृथि
 व्याः सुधस्थेः अङ्गिरस्वतत्वन त्ववट देवानां त्वायतीर्देवीर्ध्वं देव्यावती
 : पृथिव्याः सुधस्थेः अङ्गिरस्वदधत्स्वेभिर्भरणा स्त्वा देवीर्ध्वं देव्यावतीः

पृथिव्याः सुधस्येऽअङ्गिरस्वदुभीभ्यतासुरेवैवसूत्री ह्यादेवी विभ्वदेव्याव
 नीः पृथिव्याः सुधस्येऽअङ्गिरस्व कुपयन्नरेव ग्रास्त्वादेवी विभ्वदेव्या
 वनीः पृथिव्याः सुधस्येऽअङ्गिरस्वत्यन्नरेव जनयुस्त्वादिन्नपन्नादेवी
 विभ्वदेव्यावनीः पृथिव्याः सुधस्येऽअङ्गिरस्वत्यन्नरेव ॥ ६१ ॥ मित्रस्य
 वर्षणाधृतः मित्रस्य वर्षणाधृतो वो देवस्य सानसि । धुम्भश्चित्रश्चैव
 तमम् ॥ ६२ ॥ देवस्त्वा । सविता द्यपतु सुजातिः स्वङ्कुरिः सुबाहुस्तशर्त्त

ये ॥
 ६०

। अद्यथमाना पृथिव्या माशुदिशुऽआपृणा ॥ ६३ ॥ उत्थाय वृद्धती । भवो दुति
 षङ्कुवात्वम् । मित्रेतांतऽउरवाम्यरिददाम्यभिभ्याऽसुवामाभेदि ॥ ६४ ॥
 वसवस्त्वा । वसवस्त्वा च्छन्दनुगा मुनेरा च्छन्दसाङ्गिरस्वदुद्रास्त्वा च्छन्द
 नुत्रैर्दुभेन च्छन्दसाङ्गिरस्वदादित्यास्त्वा च्छन्दनुजा गतेन च्छन्दसाङ्गिर
 स्वदिभ्वेत्वा देवा वैभ्वानराऽआ च्छन्दस्वानुभेन च्छन्दसाङ्गिरस्वतः ॥
 ६५ ॥ आकृतिमुग्रिम् । प्युषुजः स्वाहामनो मेधा मुग्रिप्युषुजः स्वाहा वि

त्रिभिस्तमग्निम्युयुजः स्वाहा स्वाहा स्वाहा स्वाहा स्वाहा स्वाहा स्वाहा स्वाहा स्वाहा स्वाहा
 येमनवे स्वाहा गृये वै ॥ ६६ ॥ वि० ॥ देवस्य। नेतुर्मन्त्रौ सु
 रीतसुख्यम्। वि० ॥ रायः। इत्युध्याति शुभ्रम्। राणीतपुष्यसे स्वाहा ॥ ६७ ॥
 मासु। भित्ता मासुरिवो म्वधुः सुवीर्यस्वसु। अग्निः श्रेष्ठः पूरिष्यथः ॥ ६८ ॥
 ॥ ६९ ॥ हस्वदेवि। पृथिविस्वस्तयः। आसुरी माया सुधया कृता सि। जुष्टे
 वेद्यः। इदमस्तु हव्यमरिष्टात्वं पुदिहि सुतेः। अस्मिन् ॥ ६६ ॥ इन्द्रः सूर्य

पु॥
 २९

सप्तमः ५००

रसुतिः। प्रलोहोता बरे रायः। सहसस्युत्रोः अदुतः ॥ ७० ॥ परस्याः अधि। संव
 तो वरं रं अध्यातेर। यत्राहमस्मि तौ रं अव ॥ ७१ ॥ परमस्याः परावतः। पुर
 मस्याः परावतो रोहिदः श्वः। इहागहि। पुरीः पुरः पुरुष्युयोगे। त्वन्तं गमृ
 धः ॥ ७२ ॥ यदग्रे। यदग्रे कानि कानि विदति दारुणि दुधसि। सर्वे न
 दस्तुते घृतं तज्जुषस्व यविष्य ॥ ७३ ॥ यदग्निः। यदग्रे यजिद्विक्का यदु
 म्पोः अति सव्यति। सर्वे न दस्तुते घृतं तज्जुषस्व यविष्य ॥ ७४ ॥ अहर

हरपुयावम। अहरहरपुयावमरुत्तो ॥ वायेवतिष्ठतेघासमस्मै। रुय
 स्योषेणाममिधामदुत्तो गेमातेपुतिवेशारिधाम ॥ ७५ ॥ नाभापृथिव्या
 । समिधानेः अग्रे। रुयस्योषावृहतेहवामहे। इरम्मुदं वृहदुक्कं प्यजत्रु
 ओतारमग्निमृतनासुसासहिम् ॥ ७६ ॥ वाः सेनाः। वाः सेनाः अभिती
 राध्याधिनीरुगणाः ॥ ७७ ॥ यस्तेनायेवतस्करास्तौ स्तेः अग्रे विदधाम्ना
 स्ये ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ददध्यामूलिहून्। ददध्यामूलिहून् अंबौस्तस्करा

आ ॥
 २२

शंउत। हनुध्या ६ स्तेनान्मंगवस्तौ स्वस्वादिताम् ॥ ७८ ॥ येजनेषु। म
 लिहूवस्तेनासस्तस्करावने। येकक्षेयघायवस्तौ स्तेदधामिजम्भयोः ॥ ७९ ॥
 योः अस्मभ्यम्। योः अस्मभ्यमराती याश्च श्रेतो देवतेजनान्निन्दुघोः अ
 स्माभिस्माच्च सर्वत्रमस्माकुरु ॥ ८० ॥ संशितमे। संशितमेवस्मास
 संशितं वीर्यम्वलम्। संशितं क्षत्रजिह्वुषस्याहमस्मिपुणेहितः ॥ ८१ ॥
 उदेधाम्। उदेधाम्वाहः अतिरुमुदन्त्रोः अथोवलम्। शिरोमिब्रह्मणा

मित्रावुन्नयाभिस्त्वाँरं अहम् ॥ ८२ ॥ अन्नपतेन्नस्य। नोदेत्यनमीवस्य भुवि
 राभः प्रप्यदातारं तारिषुः दुर्जनो धेहि हि यदेव तु व्यदे ॥ ८३ ॥ ॥ इति वा
 जसनेयसंहिताया न्याय्यादेः स कादशाः अध्यायः ॥ ॥ दृशानोरुवमः ॥
 दृशानोरुवमः उर्ध्वाध्वशौ दुर्ममायुः श्रियेहवानः अग्निरमृतोऽभ
 वदयो भिर्यदेन न्यौ रजनयत्सुरेताः ॥ ॥ नक्षो वासा समनसा। नक्षो वा
 साममनसा विरूपाय येने शिशुमेकं समीची। द्वावा क्षामा रुक्मोऽथ
 र्ज्य

त्रिभिर्भाति देवाः अग्निर्धारयन्नु विरोदाः ॥ २ ॥ विष्वा रूपाणि। विष्वा
 रूपाणि प्यतिमु अनेकविः प्रासावी द्रु दं द्विपदेव तु व्यदे। विनाकं मख्य
 त्मविता वरेण्यो नु प्युया रा मुखसे विराजति ॥ ३ ॥ सुयः सोसि। गुरुत्मा।
 त्रिवृत्तेशिरो गायत्र अक्षर्व हृदयंतरे युक्षौ। स्तोमः आत्मा रुद्रा इत्य
 ऊनि यजूः षिनाम। सामनेत नूची मदेव्यं अज्ञा युनि सं पुक्चि ह्यन्या
 : सफाः। सुयः सोसि गुरुत्मा निव द्रु रुद्र स्वः पत ॥ ४ ॥ विद्वानोः क्रमः।

विष्टोः क्रमोऽसि सपत्नहागा युत्र भूदुः आरोह पृथिवी मनु विक्रम स्व वि
 ष्टोः क्रमोऽस्य भिमाति हात्रै दु भं द नुः आरोहान्तरिक्ष मनु विक्रम स्व विष्टोः
 क्रमोऽस्य राती युतो हन्ता जागत भूदुः आरोह दिव मनु विक्रम स्व विष्टोः
 क्रमोऽसि शत्रू युतो हन्ता नु दु भं द नुः आरोह दिशो नु विक्रम स्व ॥ ५ ॥ अ
 क्रन्ददुग्धिः । अक्रन्ददुग्धिस्तनयनिवद्योः क्षामारेरिह दीरुधः समुद्र
 न । सद्योजज्ञानो विहीमिदोः अरव्यदारो दसी भानुना भात्यन्तः ॥ ६ ॥ अग्ने

म॥
 २४

ध्यावर्तिनः ॥ अग्ने ध्यावर्तिनः भिमानिवर्ते स्वायुषावर्त्तसायुज्यावर्तेन ।
 सन्ध्यामेधयारव्यायोधेरा ॥ ७ ॥ अग्नेः अद्विरः । शतत्रे सन्ध्यावृत्तः सहस्र
 त्रेऽउयावृत्तः । अधाधोषस्य योधेरा युनर्त्तानु ह मावृ धि युनर्त्तोरयिमा
 वृधि ॥ ८ ॥ युनरुर्जा । निवर्त्तस्व युनरग्रः इषा युषा । युनर्त्तः यालुपं ह
 सः ॥ ९ ॥ सुहृद्व्या । निवर्त्तस्वाग्रे पित्र्य स्वधारया । विभ्वयतस्या वि
 भ्वन्त्यरि ॥ १० ॥ आत्वा । हार्य मन्तर भर्तु वल्लिषा विवावलिः । वि

शस्त्रासर्वावाञ्चनुमात्रदुष्टमभिभ्रशत॥ ११॥ उदुत्तमम॥ उदुत्तम॥
 म्बरुणयाशमसमदवाधुमस्मिमेधुमद॥ अथाय॥ अथावयमादित्य
 बुतेतवानागसोऽदितयेस्याम॥ १२॥ अग्रेवृहत्॥ अग्रेवृहत्तुषसा
 मूर्धोऽस्थानिर्जगन्वानमसो ज्योतिषागात्॥ अग्निर्भानुनाहता
 स्वदुःआज्ञातोविश्वामसन्मन्यप्राः॥ १३॥ ह० सः शुचिषत्॥ ह० सः शु
 चिषदसुरत्तारि॥ शुसङ्कोतावेदिषदतिथिर्दुरेशसत्॥ नृमदरसदत्तसद्यो

या॥
 २५

मुसदुद्धागोजाऽन्नातजाऽअदिजाऽक्रातमृहत्॥ १४॥ सीदुत्वम॥ सीदुत्व
 मातुरस्याऽउयस्थेविश्वामन्यग्रेवृषुनातिविद्यत्॥ मैनात्रयसापार्चि
 वाभिर्शोवीरत्तरस्याऽभुक् ज्योतिर्विभाहि॥ १५॥ अन्तरंगे॥ ह्वान्तमुरवा
 प्राःसदनेस्वे॥ तस्यास्त्व० हरसातय॥ आतवेदःशिवोभव॥ १६॥ शिवो
 भूत्वा॥ मह्यमग्रेऽअथोसीदशिवस्त्वम॥ शिवाःकुत्वादिसुःसर्वाःस्व
 योनिमिहासदः॥ १७॥ दिवस्यारि॥ प्रथमज्जिऽअग्निरस्मद्वितीय

म्यरिजातवेदः। तृतीमुष्मन्मृमराः। अजस्तुमिधानः सतश्चरते स्वाधीः॥ १८॥ वि
 क्ष्माते। अग्रेत्रेधात्रयाशिविष्मातेधामविभृतापुरुत्रा। विष्मातेनामपरमदुह
 यदिष्मातमुत्तंयते। आजगथ॥ १९॥ समुदेत्वा। नृमराः। अष्टवत्तन्वशाः।
 धेदिवोः अग्रः पुधन। तृतीयेत्वारजसितस्थिवाहः समयामुपस्थेमहिषाः अ
 वर्द्धन्॥ २०॥ अक्रन्ददग्निः॥ अक्रन्दग्नितनयन्निवशौः क्षामारेरिहृदीरुधः
 समुअन्। सद्योजज्ञानोविहीमिहोः। अश्वदरोदसीभानुनाभात्यन्तः॥ २१

ना
२६

श्रीराममुदरः। श्रीराममुदरोधरुतो रयीराममनीषाराम्यार्थरामः सोम
 गोपाः। वसुः सुतुः सहसोः अय्युसजाविभात्यग्रः उषसाभिधानः॥ २२॥ वि
 अवस्यकेतुः। विअवस्यकेतुर्भुवनस्यगर्भः आरोदसीः अयूराण आयमानः
 । वीदुश्चिददिमभिनत्यगुयअनायदग्निमयजन्तयश्च॥ २३॥ उशिक्याव
 कः। उशिक्यावकोः अरतिः सुमेधामर्तस्वग्निरमृतोमिधाधि। इयर्तिधु
 ममेरुषमभरिभुदुष्टुकेराशोविषाद्यामिनक्षन्॥ २४॥ दशानोरुक्कनः॥

दृशानोरुक्तः उद्यां ब्रह्मो दुर्मर्ष्यमायुः ॥ श्रियेरुचानः ॥ अग्निरमृतोऽअ
 भवद्वयो भिर्यदेन न्यो राजनयत्सुरताः ॥ २५ ॥ यत्ते ॥ अथ कृणवदुदुशो
 चेपुपन्देव घृतवन्नमग्रे ॥ घृतन्नयप्युतरम्बल्योः अन्नाभिसुम्पन्देव भक्तं
 यविष्ट ॥ २६ ॥ आतम ॥ आतमजसौ श्रवसेष्वग्रे ॥ २७ ॥ आभज
 शस्यमाने ॥ प्युयः सूर्य्य प्युयोऽअग्रा भवात्पुजातेन भिनदुदुजनि
 त्वैः ॥ २८ ॥ त्वामग्रे ॥ त्वामग्रे यजमानाः अनुशून्ति श्रावसेष्वग्रे ॥

जि॥
 २७

र्याणि ॥ त्वया सह प्रविता मिदमाना बुजङ्गमन्त्रमुशिजो विववुः ॥ २९ ॥ अ
 स्तोद्यग्निः ॥ अस्तोद्यग्निर्नराः सुमेवोद्ये श्रावसेष्वग्रे ॥ ३० ॥ सोमगोया
 ॥ अहेषेद्यावापृथिवी दुवेमदेवा धृतरयिमुस्मे सुवीरम् ॥ ३१ ॥ समिधा
 ग्निम् ॥ समिधाग्निन्दुवस्यत घृतैर्वाधयतातिथिम् ॥ आस्मिन्नुद्याजुहो
 तन ॥ ३२ ॥ उदुत्वा ॥ द्वि श्रवसेष्वग्रे ॥ अग्ने भवन्नुचिन्तिभिः ॥ मनो भवशिवस्व
 ॥ सुप्यतीको द्वि भावसुः ॥ ३३ ॥ वेत ॥ प्येदेग्रे श्रावसेष्वग्रे ॥ शिवेभिर

त्रिमिहम। बृहदिभानुभिर्भासुन्मादि० सीस्तु। न्वाप्युजाः॥ ३२॥ अक्रन्ददुः
 श्रितः॥ अक्रन्ददुःश्रितस्तनयनिवद्योः क्षामरेरिहदीरुध॥ समुअन। सुशोभ
 ज्ञानोविहीमिहोः अरुणदशेदसीभानुनाभात्यन्तः॥ ३३॥ प्रप्यायम। प्र
 प्यायमश्रितर्भरतस्य शृणुवच्चियत्सूर्योत्तरोवतेबृहदोः॥ अभियः पुरुम्पु
 तनासुतस्योदीरायदेष्टोः अतिथिः शिवो नः॥ ३४॥ आवोदेवीः। आवो
 देवीः प्रतिगृभातभस्मोतस्योनेकृत्तुध्व० सुरभाः उलोके। तस्मै नमः

पी॥
 २८

त्वाअनयः सुयतीम्मानेवपुत्रम्विभृताः एव नत॥ ३५॥ अस्वेवगे। अस्वे
 ग्नेसधिवसोषधीरुहध्वसे। गर्भेस आयसेपुनः॥ ३६॥ गर्भोः असि
 । गर्भोः अस्याषधीनाङ्गर्भोवन्नस्यतीनाम। गर्भोविश्वस्यभूतस्योत्तग
 र्भोः अयामसि॥ ३७॥ प्रसशुभस्मना। प्रसशुभस्मनाद्योनिमुपश्वपृथि
 वीमगे। सु० सृज्यमानुभिष्य ओतिष्वात्युनरासदः॥ ३८॥ पुनरासद्य।
 पुनरासद्यसदनमुपश्वपृथिवीमगे। शेषमानुष्यथोपस्थेन्नरस्याऽशिवत

मः॥ ३२॥ पुनरुज्जो। निवर्त्तस्व पुनरग्नः। इषा युष्मा। पुनर्नः। पाखण्डसः॥
 ४०॥ सुहरुष्या। निवर्त्तस्व। अग्ने। पित्र्यस्वधारया। वि० श्व० पूर्या वि० श्व० त०
 स्परि॥ ४१॥ बोधामि। अस्य वनसो यविषु म० हि व० सुप्रभृतस्य स्वधा
 वः। पीयति त्वोः अनुत्वं गृणाति व० रा० ह० हेत० स्व० म्व० नेः अग्ने॥ ४२॥
 सर्वोधि। सूरिर्मघवाच सुपते वसुधावन। युयो ह्यस्मद्देवाः। ६ सि वि० श्व० कर्म
 णो स्वाहा॥ ४३॥ पुनरुज्जो। दित्या रुद्रा वसवः। समिधताम् पुनर्वृत्ता रोगो वसु

वे॥
 २२

नीथयुज्ञैः। घृतेन त्वत्तु० स्व० म्व० र्द्वयस्वसत्याः। सन्तु यजेमानस्य कामाः॥ ४४॥ अ
 येत। अयेत० वीत० वि० व० स० प्य० तातो० येत० स्थ० पु० रा० षे० व० न० तेनाः। अद्योष्टु० मोचु
 सान० मृ० धि० च्याः। अ० न्नि० म० म्यि० तरो० लो० क० म० स्मै॥ ४५॥ संज्ञान० म० सि०। कामुध
 र० म० यि० ते० कामुध० र० म० म० य० त०। अ० ग्ने० र्भ० म्मो० म्य० ग्नेः० पु० शी० व० म० सि० वि० ते० स्थ
 परि० वि० तेः० दु० र्द्व० वि० तेः० अ० य० ध० म॥ ४६॥ अ० य० ऽ० सः॥ अ० य० ऽ० सोः॥ अ० ग्नि० र्भ्य
 स्मि० त्तो० म० मि० न्दुः० सु० त० न्दु० भे० ज० र्दे० वा० व० शानः॥ सु० ह० लि० यं० व० ज० म० त्व० न० स० वि० ऽ० स

सुवांसंस्तुयसेजातवेदः ॥ ४० ॥ अग्नेयत। अग्नेयत्रेदिविद्यैः पृथिव्यां
 व्यदोषधीष्वपवायजत्र। येनान्नरिक्षमुवां ततश्च त्वेषः सभानुरसो वानु
 वक्षाः ॥ ४१ ॥ अग्नेदिवोः। अग्नेदिवोः अस्ममन्त्रा जिगास्यका देवाँश्च
 विषेधि ह्यमाये। यारोचनेयुरस्तात्सूर्यस्य याश्चावस्तादुपतिष्ठन् आ
 यः ॥ ४२ ॥ पुरीष्या सोऽअग्नयमप्रावरोभिः सुजोषसः। जुषन्तींश्च
 मुहुर्होतमीवाः इषोमही ॥ ५० ॥ इडामग्ने। पुरुदं संपुतिङ्गाः शिञ्च

द॥
 १००

त्रमपंहवमानायसाध। स्थानः सुरुस्तनयो विजावाग्नेसाते सुमतिर्भूत्वस्मे
 ॥ ५१ ॥ अयत्रे। अयत्रेयोनिः त्रीत्यो यतो जातोऽअरोचथाः। त आनत्र
 ग्नः आरोहाथानो बर्द्धयारयिम् ॥ ५२ ॥ विदसि। विदसितया देवतया।
 द्विरुखञ्जुवासीदपरिविदसितया देवतया द्विरुखञ्जुवासीद ॥ ५३ ॥
 लोकम्युगा। द्विदम्युगाथोसीदध्रुवात्वम्। इन्द्राग्रीत्वा बृहस्पतिरुसि
 श्योनावसीधदन् ॥ ५४ ॥ ताः अस्य। ताः अस्य सृष्टो हसः सोमः श्रीणा

त्रिपुत्रायः। जन्ता देवानां विशस्त्रिष्वारो वने दिवः॥ ५५॥ इन्द्रमिन्द्राभा
 इन्द्रमिन्द्राः प्रवीवृधत्समुद्रवसुद्विः। रथी तमं रथीनां वाजानां
 सत्यतिम्यतिम्॥ ५६॥ समितम्। समितुं सङ्कल्पेथाः समिप्यु यो रो वि
 दम्। सुमनुस्यमानौ। इषु मूर्जुं मुभिसुम्बमानौ॥ ५७॥ संघाम्। सम्बाम्
 नाः। सिसम्बुता समुविन्ना न्याकरम्। अग्रेतयुरिष्याधिया भवत्वनुः।
 पुमूर्जुं व्यजमानाय धेहि॥ ५८॥ अग्रेतत्वम्। पुरि। व्येयारयिमात्युहि

५५
 १०१

मां रं असि। शिवाः कुत्वादिशुः सर्वाः स्वे यो निमिहासदः॥ ५९॥ भवतन्नः।
 भवतन्नः समनसौ सवेतसावरेयसौ। मायुत्तं हिं सिहृम्मा युत्तयेति आ
 तवेदसौ शिवौ भवतमुत्तनः॥ ६०॥ मातेव युत्तम्। पृथिवी पुरि। व्यमुग्निः
 स्वे यो नावभारुत्वा। ताम्बि अवेदः। त्रुभिः समिद्विदुनः। व्युजायति विविध
 कम्पौ विमुत्तु॥ ६१॥ असुत्वनम्। यजमानम्। असुत्वनम्। यजमानम्।
 मिहृत्तेन स्येत्यामन्विहितस्करस्य। अन्यमुस्मदिहृत्मानः। इत्यानमो

देवि निर्मते तु वधमस्तु ॥ ६२ ॥ नमः सुते निर्मते तिग्मते जो युष्मापुम्विचु
 तावुन्धमेतम् ॥ युमेन त्वं यम्या समिध दानो नृमेनाकेऽअधिरोहयेनम
 ॥ ६३ ॥ यस्यास्ते। घोरऽआस जुहोम्येषाम्बुध्वानामवसर्जुनाय। यान्ता
 जनो भूमिरिति युमन्दते निर्मते त्विहं परिवेद विध्वत् ॥ ६४ ॥ यन्त्रे दे
 वो निर्मते राववध्याशङ्कीवास्वविचृत्यम् ॥ तन्त्रे विध्वत् यम्या युषो नम
 व्यादयेत मितुमिष्टु सतः ॥ नमो भूत्ये मेदश्चकार ॥ ६५ ॥ निवेशनः

वे ॥
 १०२

सुकमनः ॥ निवेशनः सुकमनो वसन्ताम्वि ॥ रूपाभिचदे शवीभिः ॥ देवऽ
 वसविता सत्यधर्मो नृनतस्थो समुरेयधीनाम् ॥ ६६ ॥ सीरायजत्रि। कु
 वयो युगाचित न्वते पृथक् ॥ धीरादेवेषु सुम्भुया ॥ ६७ ॥ पुनरुसीरा।
 पुनरुसीरा विषुगातनुधंकृते योनौ वपते हवीजम् ॥ गिरावश्चुष्टिः स
 भराऽअसन्नेने दीयऽइत्सु ॥ एषऽयुक् मेयात् ॥ ६८ ॥ भुनपं सु। फाला।
 विह्वत्तु भूमिपं भुनङ्कीनाशाऽअभियन्तुवाहैः ॥ भुनासीरा हविषातोश

माता सुपिपुलाऽओषधीः कर्त्तृनास्मै ॥ ६२ ॥ घृतेन शीता । घृतेन शीता मधु
 ना समञ्जतामिह श्वेदेवैरनुमता मरुद्भिः । दुर्जस्वती पयसा पिबन्वमाना
 स्मार्त्तसीते ययसा व्याववृत्त्वा ॥ ७० ॥ लांगले पवीरवत् । सुशेव ० सोमपि
 त्सह । तदुदयति गामविष्णुफल्ग्व्यावरी म्पुस्थावदुधवाहणाम् ॥ ७१
 कामङ्गमदुधे । धुक्षुभिन्नायुवहणायव । इन्द्रायाग्निव्यापूहनेयुजा
 धमऽओषधीधमः ॥ ७२ ॥ विमुच्यध्वम् । विमुच्यध्वमध्यादेवयानाऽअ

ल ॥
 १०३

गन्नातमसस्यारमस्य । ज्योतिरायाम् ॥ ७३ ॥ सजूरवः । सजूरवोऽअयवोभिः
 सजूरुवाऽअरुणीभिः । सजोषसावन्निनाद ० सोभिः सजूरः सूरुः सतसैन
 सजूर्ध्वऽअनुरऽइन्द्रयाघृतेन स्वाहा ॥ ७४ ॥ याऽओषधीः । याऽओषधीः पू
 र्वाजातादेवेव्यास्त्रियुगम्पुण । मनेनुवभ्रुणामह ० शतधामानिसुप्रव ॥
 ७५ ॥ शतम्बः । शतम्बोऽअम्बुधामानिसहस्रमुतवोरुहः । अधाशतक्रतो
 पूयमिममेऽअगददूत ॥ ७६ ॥ ओषधीः प्रति । मोदध्वं पुष्यवतीः प्रसूव

११॥ अ०००॥ इव सुजित्वेरीर्षीरुधः पारयि ॥ ६८॥ ओषधीरिति ॥ मा
 तरुस्तद्वैदेवीरुधवुवे ॥ सुनेयु म००००॥ आत्मानुत्तवपूरुष ॥ ७०॥
 अ००००॥ अ००००॥ अ००००॥ अ००००॥ अ००००॥ अ००००॥ अ००००॥ अ००००॥
 लासथयस्तनवथपूरुषम् ॥ ७२॥ यत्रौषधीः ॥ सुमग्मत राजानः ॥ समि
 ताविव ॥ चिप्युः स उच्यते मिषग्रक्षो हामीवृत्तानतः ॥ ८०॥ अ००००॥
 ती॥ सोमावती म॥ अ००००॥ सोमावती मृज्जयती मुदोजसम् ॥ आ०

स॥
 १०४

विसि सर्वाः ओषधीरुत्तमाः अरिहतातये ॥ ८१॥ उदुष्माः ॥ उदुष्माः ओष
 धीनाङ्गावोगेष्ठादिवेरते ॥ धनं सन्निध्यन्तीनामात्मानं तव पूरुष ॥ ८२॥
 इष्टुतिर्नाम ॥ वोमाताथोयूयदस्थनिष्कृतीः ॥ सीराः यतत्रिशीस्थनुय
 दमयति निष्कृथ ॥ ८३॥ अतिवि००००॥ परिष्ठास्तनः इव ब्रुजमेक्रमुः ॥ ओ
 षधीः प्राचुञ्चावुर्ध्वत्किं न तत्तोरयः ॥ ८४॥ यदि माः ॥ यदि माद्याजयव्रुह
 मोषधीरुत्तः आदुधे ॥ आत्मा यक्षस्य न स्येति पुराजीवगृभोयथा ॥ ८५॥

यत्थोषधीः। प्युसर्प्यथाङ्गमङ्गम्यहृष्यरुः। ततोयक्ष्मं विवाधङ्गः। उग्रो मय
 मुरीरिव॥ ८६॥ साकं व्यक्ष्मं। साकं व्यक्ष्मं प्युयतवावैरा किकिदीविना
 । साकं वातस्य द्रुग्या साकं नस्य निहाकया॥ ८७॥ शतमृद्वं॥ अन्त्या
 वः। अन्त्यावोः अन्त्यामवत्वं न्यान्यस्याः उपावत। ताः सर्वाः संविदुनाः
 इदमेव्यावतावत्वं॥ ८८॥ याः फलिनीः। याः फलिनीर्वाः अफुला
 । अपुण्यायाश्च पुण्याणीः। बृहस्पतिप्यसृतास्तानीमुश्वत्सं हंस

दो॥
 १०५

॥ ८९॥ मुश्वत्सुमा। शयथ्यादथोवरुणयादुत। अथोषमस्य पद्मं शान्तं
 स्मार्देव किलिष्यात्॥ ९०॥ अवयतनी रवदत्त। दिवः ओषधयुष्यरि
 । यओषमश्नवा महेन सरिष्याति पूरुषः॥ ९१॥ याः ओषधीः। याः
 ओषधीः सोमराज्ञीर्विहीः शतविंशक्षणाः। तासां मसित्वमुत्तुमारुह
 मायुशं हृदे॥ ९२॥ याः ओषधीः। याः ओषधीः सोमराज्ञीर्विषिताः पृ
 थिवीमनु। बृहस्पतिप्यसृताः अस्यै संदत्तवीर्यम्॥ ९३॥ याश्च। याः

श्वेदमुपश्रुगवन्तियाश्चदूरं परागताः। सर्वाः संगम्य वीरुधोऽस्यै सन्त
 वी। २४॥ मावः। मावो रिषतवन्ति ता यस्मै वाहस्वनामिवः। दि
 पात्रतुष्यादस्माकं सर्वं मस्त्वनातुरम्॥ २५॥ ओषधयः समः। ओ
 षधयः समवदन्तु सोमेन सह राज्ञा। यस्मै कुशोतिवाह्यरास्तं राज
 न्वारया मसि॥ २६॥ नाशयित्री वला मस्य। नाशयित्री वला सुस्यार्श
 मः३३ युविता मसि। अथोशुनस्य यक्ष्माणा म्याकारो रसि नाशनी॥ २७

या॥
 १०६

त्वाङ्गुर्ध्वः। त्वाङ्गुर्ध्वः। अखनं त्वाभिन्दुस्त्वामृहस्यति। त्वामोषधे
 सोमो राजा विद्या न्यक्ष्मादमुञ्जात॥ २८॥ सहस्वमे। सहस्वमेऽअरातोः सह
 स्वधृतनायुतः। सहस्व सर्वं म्याप्यानुं सहमाना स्योषधे॥ २९॥ दीर्घा
 युस्ते। दीर्घा युस्तः। ओषधेश्वनिता यस्मै च त्वाखना म्यहम्। अथोत्व
 दीर्घा युर्ध्वत्वाशतवल्गा विरोहतात॥ १००॥ त्वमुत्तमा। स्योषधेतव वृ
 क्षाः उयस्तयः। उयस्तिरस्तु सोऽस्माकं स्योऽअस्माँ वै अभिदासति॥ १०१॥

यस्वजन्तुभिरस्मेरायोऽमर्त्यः। सदर्शनस्यवयुषोविंशजसिपुलाक्षिसानु
 सिः पुनर्म॥ १०८॥ इच्छुर्त्तारमदुरस्य। इच्छुर्त्तारमदुरस्यपुनर्वतसंक्षयत्त
 ॐ राधसोमः॥ शक्तिं वामस्य सुभगां महिमिषुन्दधासिसानुसिंरयिम
 ॥ ११०॥ कृतावानमहिषम्। कृतावानमहिषविश्वदर्शतमुग्निरं सु
 म्मायदधिरेपुरोजनाः॥ श्रुत्वा स्मं सुपुथस्तमत्वागिरादेव्यम्मानुवायु
 गा॥ १११॥ आप्यायस्व। आप्यायस्वसमेतुते वि० श्वतः सोमवृहस्प्यम्। भ

जु॥
 १०८

वावाजस्यसङ्गुथो॥ ११२॥ सन्ने। सन्नेययोऽसिसमुयन्तुवाजाः संवृहस्प्योऽभिममा
 तिषारुः॥ आप्यायमानोऽमृतायसोमदिविश्रवाऽस्युत्तमनिधिष्व॥ ११३॥
 आप्यायस्व। मदित्तमसोमविश्वेभिरं शुभिः॥ भवानः सपुभस्तमुः सखा
 वृधो॥ ११४॥ आते। वृत्तोभनोयमत्यरुमन्त्रितुवस्थात्। अग्रे त्वोका मया शि
 रा॥ ११५॥ तुव्यंताः। तुव्यंताः अङ्गिरस्तमुविश्रवाः सुक्षितयुः पृथक्। अग्रे का
 माययेमिरे॥ ११६॥ अग्निः प्रियेषु। अग्निः प्रियेषु धामसुकामो भूतस्य भव्यस्य।

सप्त्याडेको विराजति ॥ ११० ॥ ॥ इति राजसनेयसंहितायां दीर्घपाठे द्वादशोऽ
 ध्यायः ॥ ॥ मयि गृह्णामि मयि गृह्णाम्यग्रेऽङ्गि रयस्येया जायसुप्य
 जास्वाय सुवीर्यीय मासु देवताः सन्वताम ॥ १ ॥ अयाम्पृथम अयाम्पृ
 थमसियो निरग्रेः समुद्रमुभितः पितृमानम बर्द्धमानो मुहूर्तं आनुपुष्क
 रदिवो मात्रया च रिम्मा पृथक् ॥ २ ॥ ब्रह्म यज्ञानम ब्रह्म यज्ञानम्य
 धमस्युरस्ता द्विती मुनेः सुरवीर्येनऽआवः । सवु ऋत्याऽउपमाऽअस्य

स ॥
 १०२

हिरण्यगर्भः सप्त ।

विष्णोः सतश्च योनिमसतश्च विव ॥ ३ ॥ हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भु
 तस्य जातः पतिरेकऽआसीत् । स दाधार पृथिवीं न्या मुने माङ्ग समौ देवाय ह
 विष्वा विधेम ॥ ४ ॥ दुष्यश्च स्कन्दः पृथिवीमनुया मिमश्च योनिमनु
 यश्च पूर्वः । समानं योनिमनुसश्च रत्नदुष्यश्च होम्यनुसुप्य होत्राः
 ॥ ५ ॥ नमोस्तु । सूर्ये व्योमके च पृथिवीमनु । येऽन्तरिक्षे ये दिविते
 व्यः सूर्ये व्योममः ॥ ६ ॥ आऽइषवः । याऽइषवो यातुधानानां व्यवाचन

स्यतीं रं रतु। ये वा वटे सुशे रते ते वयः सूर्ये वयो नमः॥ ७॥ ये वा। ये वा मी
 रते ने दिवो ये वा सूर्ये स्य रश्मिषु। ये वा मय्युसद स्तुते ते वयः सूर्ये
 वयो नमः॥ ८॥ कृणुष्व पाजः। कृणुष्व पाजः प्रसितिन पृथ्वी स्या
 हिराजे वा मवौ रं रभेन। तृष्वी मनुष्य सितित् दूरातो स्ता सि विष्वा रक्ष
 सस्तथि वैः॥ ९॥ तव भुमा सः। तव भुमा स आश्रया यत त्वत्पृथु शधृष
 ता शो भुवातः। तपूः ष्य ग्रे जुह्या यत दान सन्दिता विस्तृज विष्व गुल्का

रामः॥

११०

॥ १०॥ प्रतिस्य शः। प्रतिस्य शो विस्तृजत र्गात मो भवा पायुर्द्विशो अस्या अ
 दत्तुः। यो नो दूरे अघशं सो यो अन्यग्रे मा किं हेव्य थिरा दधवीत॥ ११॥
 उदग्ने। तिष्ठ प्रत्या तनुष्व न्य मित्रां रं ओषता त्रिगमेहेते। यो नो अरातिं
 समिधान नवन्ने नीचात न्य क्ष्यत सन्न शुष्कम्॥ १२॥ दुर्हो भव। दुर्हो भव प्र
 ति विध्या ध्य समदा विष्कृणुष्व देव्या न्यगे। अवस्थिरा तनु हियातु जूता
 आभि मजा मि म्भृ मृगी हि शन्नू। अग्ने ह्यते जसा साद यामि॥ १३॥ अग्नि

मूर्ध्ना दिवः ककुत्सतिः पृथिव्या अयम् । अथा हरेता हसिजिन्वति ॥ इत्यु
 स्य त्वौजसा सादयामि ॥ १४ ॥ भुवो यज्ञस्य । भुवो यज्ञस्य राजसम्भनेता यत्रा
 त्रियुद्धिः सन्वसे शिवाभिः । दिवि मूर्ध्ना नन्दधिये स्वर्षाञ्जिह्वा मन्त्रे च कुषे
 हवा वाहम् ॥ १५ ॥ ध्रुवाभिः । ध्रुवरागास्तृता विश्वकर्मणा । मान्वा समुद्र
 उदधीन्मासुष्यसो व्यथमाना पृथिवी ह ॥ १६ ॥ प्रजायति ह्य । सादय
 त्वयाम्युषे समुद्रस्य मन्त्र । व्यवस्वती स्यथ स्वती स्यथ पृथिव्यासि ॥ १७ ॥

गुरुः ॥
 १११

भूरसि । भूरसि भूमिरस्य दितिरसि विश्वधाया विश्वस्य भुवनस्य धर्त्री । पृ
 थिवी यद् पृथिवी नृ ह पृथिवी म्माहिंसीः ॥ १८ ॥ विश्वस्यै प्राणाय ।
 विश्वस्यै प्राणाय । यानाय व्यानायोदानाय प्रतिष्ठायै वरित्राय । अग्नि
 ह्यभिधातुमस्या स्वस्त्या हृदि स्य मन्त्रमेनतया देवतया हिरुबद्धुवासीद
 ॥ १९ ॥ काशडात्काशडात्पुरोहन्ती । काशडात्काशडात्पुरोहन्ती मरुतः परुष
 स्यरि । सुवानो दूर्ध्वं प्रतनुमहमेराशतेन च ॥ २० ॥ याशतेन । प्रतनोषिसु

सामाजिन्व ॥ २६ ॥ मधुघातः मधुघातात्रस्तायते मधुक्षरान्निसिन्धवः ॥ मा
 धीर्नः सत्योषधीः ॥ २७ ॥ मधुनक्तमः मधुनक्तमुतोषसे मधुमत्यार्थिवः
 रजः ॥ मधुशौरस्तनः पिता ॥ २८ ॥ मधुमान्नः ॥ मधुमान्नोद्यनुस्यतिर्मधुमां
 ईअस्तसूर्यः ॥ माधुर्गावोभवन्तुनः ॥ २९ ॥ ॥ अयाङ्गमन् ॥ अयाङ्ग
 मन्त्सीदुमात्वासूर्योभिताप्सीन्माग्निर्वैश्वानुरः ॥ अदिन्नयत्राः प्रजाअ
 नुवीक्षस्वानुत्वादिव्यावृष्टिः सचन्नाम् ॥ ३० ॥ त्रीन्समुद्रान् ॥ त्रीन्समुद्रा

रामः ॥
 ११३

त्समसृपत्स्वर्गानुषांपतिबृषभइष्टकानाम् ॥ पुरीषुम्बसानः सुकृतस्य
 लोकेतत्रगद्यत्रयपूर्वयोरेताः ॥ ३१ ॥ महीशोः ॥ पृथिवीचनइमंयुजमि
 मिक्षताम् ॥ पिपृतान्नोभरीमभिः ॥ ३२ ॥ विष्टोः कर्माणि ॥ पश्यतयतोबु
 तानिपस्यशे ॥ इन्द्रस्ययुज्यः सर्वा ॥ ३३ ॥ ध्रुवासि ॥ ध्रुरोतोर्जस्तप्रथममे
 भ्योयोनिभ्यो अधिजातवेदाः ॥ सगायुत्र्यात्रिष्टुभातुष्टुभाचदेवेभ्योह
 वाम्बहतुप्रजानन् ॥ ३४ ॥ इषेरान्ये ॥ इषेरान्ये रमस्वसहसेष्टमनुज्येअ

पत्न्याय। सुम्नाडसिखुराडसिसारस्वतौत्वात्तौ प्रावताम्॥ ३५॥ अग्नेयुर्ध्व
 ॥ हियेतवाभ्यामोवसाभवः॥ अरुम्बहन्निमुन्यवे॥ ३६॥ युश्वाहिदेवहू
 तसां३ अग्नेरथीरिव। निहोतायुर्ध्वः सदः॥ ३७॥ सम्यक्स्ववन्नि। सुरितो
 नधेना अत्र हृदामनसायुयमानाः। घृतस्य धारा अभिवाकसी मिहिराय
 योवेतसो मध्ये अग्नेः॥ ३८॥ क्रुचेत्वा। रुचेत्वाभासेत्वाज्योतिषेत्वा। अभू
 दिदम्बिभ्यस्य भुवनस्य वाजिनमग्नेर्ध्वेवानुरस्यन्॥ ३९॥ अग्निर्ज्योतिष

यरुः॥
 ११४

। अग्निर्ज्योतिषाज्योतिष्यान्नुक्तेषां बर्चसा बर्चस्वान्। सहस्रदा असि सहस्राय
 त्वा॥ ४०॥ आदित्य ऊर्ध्वम्। आदित्य ऊर्ध्वम्ययसा समद्वि सहस्रस्य प्रतिमा
 म्बिभ्वरूपम्। परिवृद्धि हरसाभाभिर्महस्थाः सतायुष ऊर्गा हिची यमान
 ॥ ४१॥ घातस्य जूतिम्। घातस्य जूतिम्बरुणास्य नाभिर्मभ्व अज्ञानं मरि
 रस्य मध्ये। शिशुन्नदीनां हरिमद्विबुध्रमग्नेमाहिंसीः परमेव्यो मनः॥ ४२
 अजस्रमिन्दुम्। अजस्रमिन्दुमरुषम्पुंरापुमग्निमीडे पूर्वचित्रिन्नमोभिः

।सपर्वभिर्नरुशः कल्पमानोगामाहिंसीरदितिभिराजम् ॥ ४३ ॥ बरुणात्री
 त्वष्टुः ॥ बरुणात्री त्वष्टुर्वरुणास्थनाभिमविञ्जानादरजसः परस्मात् । म
 हीदसाहस्रीमसुरस्यमायामग्नेमाहिंसीः परमेवोमन् ॥ ४४ ॥ यो अग्नि
 ः यो अग्निरग्नेरध्यजायत शोकात्पृथिव्या उत वादिवस्परि । येन पुजा विश्व
 कर्माजुजाततमग्नेहेडः परितेवृणात् ॥ ४५ ॥ नित्रदेवानां म । नित्रदेवा
 नामुदगादनीकश्चक्षुमित्रस्यवरुणास्याग्नेः । आप्रायावापृथिवी अन्न

बसः ॥

११५

रिक्षुं सूर्य्य आत्माजगतस्तुथुषश्च ॥ ४६ ॥ इमम्मा ॥ हिंसी हिंवा दम्यभुं
 सरुखाक्षो मेधायवी यमानः । मयुम्यभुमेधमग्नेजुषस्वतेन विन्वानस्त
 त्वो निषीद ॥ मयुन्ते भुगृह्णतु यन्दिष्मास्तते भुगृह्णतु ॥ ४७ ॥ इमम्मा ॥ हि
 ंसी रेकसकम्यभुं क निरुदम्वाजितम्वाजिनेषु । गौरमारुण्यमनुते दिशा
 मितेन विन्वानस्त त्वो निषीद । गौरते भुगृह्णतु यन्दिष्मास्तते भुगृह्णतु ॥ ४
 ८ ॥ इमं सा हस्रम् ॥ इमं सा हस्रं शतधारमुत्तम्युच्यमानं सरिरस्य

मध्ये। घृतदुहोनामदिति अनायासेमाहि०सीः परमेवो मनः। गवयमार
 ण्यमनुतेदिशामितेनस्तन्वो निषीद। गवयते शुगृधतु यन्दिष्मस्तने शुगृ
 धतु॥ ४२॥ इममृर्मायुमृ। इममृर्मायुमृर्मायुमृर्मायुमृर्मायुमृर्मायुमृर्मायुमृ
 दिपदा अतुष्यदाम्। त्वहुः प्रजानाम्यधम अनित्रमनेमाहि०सीः पर
 मेवो मनः। उहु मारण्यमनुतेदिशामितेनचिन्तानस्तन्वो निषीद। उहु
 ते शुगृधतु यन्दिष्मस्तने शुगृधतु॥ ५०॥ अजोहि। अजो सुते रजतिह

रामः॥
११६

शोकात्सो अयश्चज्जनिता रमये। तेन देवा देवता मग्रमायं स्तेनो हमायु
 क्षुपमेध्यासः। शरभमारण्यमनुतेदिशामितेनचिन्तानस्तन्वो निषीद
 शरभते शुगृधतु यन्दिष्मस्तने शुगृधतु॥ ५१॥ त्वयं विह॥ दा शुवो
 नृः योहि शृणु धीगिरि रक्षा लोकमुत्तमा॥ ५२॥ अयन्त्वा। अयन्त्वे
 मैसादयाम्युपाह्वोऽसौ सादयाम्युपाह्वो भस्मैसादयाम्युपाह्वो
 तिथिसादयाम्युपाह्वो यनेसादयाम्युपाह्वो सदेनेसादयामिसमुदे

त्वासदनेसादयामिसरिरेत्वासदनेसादयाम्ययात्वाक्षयेसादयाम्ययात्वा
 सधिविसादयाम्ययात्वासदनेसादयाम्ययात्वासधस्थेसादयाम्ययात्वापोनो
 सादयाम्ययात्वापुरीषेसादयाम्ययात्वायाथसिसादयामिगायत्रेसात्वाछन्दसा
 सादयामित्रैर्दुभेनत्वाछन्दसासादयामिजागतेनत्वाछन्दसासादयाम्यानुदुभे
 नत्वाछन्दसासादयामिपाङ्गेनत्वाछन्दसासादयामि ॥ ५३ ॥ अयम्युरः ॥ अयम्यु
 रोभुवस्तस्यप्रारोभौवायुनोवसन्तःप्रारोमायुनोगायत्रीवासन्तीगायत्र्योगायत्रङ्

रामः ॥
११७

[illegible]

धीजगत्यात्रावत्सममृक्त्वा मादुक्कः शुक्रात्तपुदशः सपुदशाद्वैरूपञ्जमद
 मिर्त्रं विः पुजायति गृहीतया त्वया वक्ष्ये गृहामि पुजाभ्यः ॥ ५६ ॥ इद
 मुत्तरात् ॥ इदमुत्तरात्तवत्तस्य श्रोत्रं सौवर्णं शरद्वौ वनुष्टुयशां यतु
 दुर्भसेऽमैडान्मथीमंथिन एकविंशसकविंशाद्वैराजमिभुश्रामि
 वृत्राभिः पुजायति गृहीतया श्रोत्रं कृद्गामि पुजाभ्यः ॥ ५७ ॥ इयमुपरि
 ॥ मुनिस्तस्यैवाश्रयात्मा हेमन्तोवाच्यः पट्टिर्हेमन्ती यज्ञे निधनवन्निधन

रामः ॥
 ११८

वत आग्रयणा आग्रयणा त्रिणावन्नयस्त्रिंशो त्रिणावन्नयस्त्रिंशाभ्योऽष्टि
 चरैवते विभक्तं मंत्रं विः पुजायति गृहीतया त्वया वक्ष्ये गृहामि पुजाभ्यो
 लोकत्रां ईश्वरम् ॥ ५८ ॥ ॥ इति वाजसनेयसंहितायाश्चर्चायां त्रयोदशो
 ध्यायः ॥ ॥ ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिः ॥ ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिर्ध्रुवसिध्रुवयो
 निमासीदसाधुया ॥ ५९ ॥ इत्यस्य केतुम्यथमशुघाणा भिन्नाश्चर्मसादयतामिह

त्वा॥ १॥ कुलायनी घृतवती॥ कुलायनी घृतवती पुरधिः स्योनेसी दुसदनेषु
 धिव्याः॥ अभित्वाहु इवसवो गृणन्ति मावह्यपी धिहि सौ भगाया धिना ध्व
 र्यसा दयता मिहत्वा॥ २॥ त्वेद सैः॥ त्वेद सैः दक्षिणे दुसी ददेवानाः सुने
 वृहते ररायाः धिते वै धिस्तव आभुसेवा स्वावेशातत्वा सन्धि सस्वाधि
 ना ध्वर्यसा दयता मिहत्वा॥ ३॥ पृथिव्याः पुरीषम्॥ पृथिव्याः पुरीष
 मस्य कोनामता त्वा वि श्वे अभिगृणान् देवाः॥ ततो मपृषा घृतवती हसीद

रामः॥
 १२

प्रजावदस्मेद विराग यज स्वाध्विना ध्वर्यसा दयता मिहत्वा॥ ४॥ अ
 दित्यास्त्वा॥ पृथेसा दयां म्युन्न रिशस्य ध्वत्री म्बुह मानी न्दिशाम
 धिपत्नी भुवना नाम॥ दुमिदुप्ते अयामसि वि श्वक म्मातु क्रधि
 रुध्विना ध्वर्यसा दयता मिहत्वा॥ ५॥ शुक्रश्च॥ शुक्रश्च शुविश्च
 ग्रैषा वृत् अग्ने नः श्वे को सिक ल्येता न्यावा पृथिवी कल्य न्नामग्न
 यः पृथग्नाम ज्येष्ठा यमवताः॥ ये अग्न यः समन सो न्नाम ग्नावा पृथिवी

३ मे। श्रेष्ठावुत अभिकल्पमाना इन्दुमिव देवा अभिसन्धि शत्रुतया देवत
 यादिः स्वदेवसीदतम् ६॥ सज्जुः तुभिः सज्जुर्विधाभिः सज्जुर्देवैः स
 ज्जुर्देवैर्व्योना धैर्ययेत्वा वै भानुराया भिना ध्युर्मादयतामिहत्वा
 सज्जुः तुभिः सज्जुर्विधाभिः सज्जुर्देवैः सज्जुर्देवैर्व्योना धैर्ययेत्वा
 वै भानुराया भिना ध्युर्मादयतामिहत्वा सज्जुः तुभिः सज्जुर्विधा
 भिः सज्जुर्देवैः सज्जुर्देवैर्व्योना धैर्ययेत्वा वै भानुराया भिना ध्युर्मा

रामः ॥
 १२०

सादयतामिहत्वा सज्जुः तुभिः सज्जुर्विधाभिः सज्जुर्देवैः सज्जुर्देवैर्व्यो
 ना धैर्ययेत्वा वै भानुराया भिना ध्युर्मादयतामिहत्वा सज्जुः तु
 भिः सज्जुर्विधाभिः सज्जुर्विधैः सज्जुर्देवैः सज्जुर्देवैर्व्योना धैर्ययेत्वा वै भान
 नुराया भिना ध्युर्मादयतामिहत्वा ॥ ७ ॥ प्राणामैः ॥ पादपान
 मोपाहिष्मानमोपाहि चक्षुर्मण्ड्या विभाहि श्रोत्रमोक्षकय ॥ अ
 पः पिन्वो मन्वा जिन्वहि पादवचतुष्पात्पाहि दिवो वृष्टि मेरय ॥ ८ ॥

मूर्धावर्जभापुजायेति॥६॥क्षत्रम्बयोवचन॥६॥देविष्टमोचयोधि
 पति॥६॥देविश्चकर्मोचयः॥जमेष्टा॥६॥देविस्तोचयोचिवल॥६॥देवि
 शिर्वयोचिशालं॥६॥पुरुषोचयस्तु॥६॥देव्याचोचयोना॥६॥
 ॥६॥सिंहोचयः॥६॥पशुवाइयोवृहती॥६॥उक्षाचयः॥
 कुप॥६॥क्षत्रोचयः॥६॥सुतोवृहती॥६॥नुडान्वयः॥२॥अनुडान्वयः
 पुङ्ग॥६॥देविर्बुधयोगगती॥६॥अविर्बुधयस्त्रिष्टुष्टदेवित्युवाइयो

रामः॥
 १२१

विष्ट॥६॥पश्चाच्चिर्वयोगायत्री॥६॥स्त्रिवतोचयउच्चिक॥६॥स्त
 पुवाइयोनुष्टुष्ट॥६॥लोकात्रा॥६॥इन्द्रम॥१०॥इन्द्राग्नीअव्यथमा
 नाम॥॥इन्द्राग्नीअव्यथमानामिष्टकानु॥६॥हंतयु॥वम॥पृष्ठेनुडा
 वापृथिवीअत्ररिश्चविवाधसे॥११॥विश्चकर्मोच्यो॥॥माद
 यत्त्ररिश्चपृष्ठेव्यवस्वतीम्यथस्वतीमत्ररिश्चयद्वात्ररिश्च॥

ॐ हन्तरिक्षमादिःसीः। विश्वस्मै प्राणाया धानाय व्या
 यप्रतिष्ठाये च रित्राय। वायुह्यभिधातुमुद्याख्यत्याहुर्दिषा शन्न
 मेनतया देवतया दिःखद्रुवासीद॥ १२॥ शत० ॥ ७००॥ राज्ञेसि
 ॥ राज्ञेसि प्राची दिग्गिराड् सिद्धक्षिरा दिक्संप्राड् सिधुतीची दिक्ख
 राड् सुदीची दिग्भिधित्यसि वृहती दिक्॥ १३॥ विश्वकर्मात्वा॥

रामः॥
 १२२

सादयत्वंतरिक्षस्य पृथ्वेज्योतिष्मतीम्। विश्वस्मै प्राणाया धानाय व्या
 नाय विश्वस्योतिर्ग्यह। वायुस्तेभिधितस्तया देवतया दिःखद्रुवा
 सीद॥ १४॥ नमश्च॥ नमस्त्यश्चार्धिकावृत्त अग्नेरन्तः श्वेष्टोसिक
 ल्येता न्यावापृथिवी कल्यन्ता माय ओषधयः कल्यन्ता मग्नयः पृ
 थक् मज्जे श्वायुसवृताः ये अग्नयः समनसो नृराशावापृथिवी इमे
 । चार्धिकावृत्त अभिकल्यमाना इन्दुमिव देवा अभिसन्निवन्तुतया

देवतयादिरुच्युवेसीदतम् ॥ १५ ॥ इषम्य ॥ इषम्योर्जोर्जेशादुवृत्तअमेर
 तः शोषोभिकल्येताद्यावापृथिवीकल्येतामायओवधयुः कल्येताम
 नयुः पृथक् मज्यै व्यायसवृताः ॥ ये अग्रयुः समनसो नृराद्यावापृथिवी
 इमे ॥ शादुवृत्तअभिकल्येमाना इन्दुमिव देवा अभिसम्भिर्सेतुतयादि
 वतयादिरुच्युवेसीदतम् ॥ १६ ॥ आयुर्मैयाहि ॥ प्राणामैयाहि
 पानमैयाहिव्यानमैयाहिवर्क्षमैयाहि श्रोत्रमैयाहिवृक्षमैयाहि

रामः ॥
 १२३

नमनोमेजित्वात्मानमेयाहिय्योतिर्मैयह ॥ १७ ॥ माच्यन्द ॥ पुमाच्यन्द
 प्रतिमाच्यन्दो अस्त्रीवयुच्यन्दः पुद्भिच्यन्द उस्मिकच्यन्दो वृदुतीछ
 यो नुहुच्यन्दो विराद्यन्दो गायत्रीछन्दः सिद्धुच्यन्दो जगतीछन्दः
 पृथिवीछन्दः ॥ १८ ॥ पृथिवीछन्दो नरिश्च्यन्दो द्यौच्यन्दः समा
 च्यन्दो नक्षत्राणि च्यन्दो वाकच्यन्दो मनच्यन्दः कुषिच्यन्दो हिरण्य
 च्यन्दो गोच्यन्दो जाछन्दो च्यन्दः ॥ १९ ॥ अग्निदेवता ॥ अग्निदेवता

चातो देवता सूर्यो देवता बुद्धमा देवता चमवो देवता रुद्रो देवता हित्या देव
 तामरुतो देवता चिश्च देवा देवता बृहस्पतिर्देवतेन्द्रो देवता बरुणो देवता
 ॥ २० ॥ मूर्द्धासि ॥ मूर्द्धासि राड् कुवा सिधुरुणा धर्त्ये सिधरणी । आयुषे
 त्वा चर्जसे त्वा वृष्ये त्वा क्षेमाय त्वा ॥ २१ ॥ यन्त्री राट् ॥ यन्त्री राट् ॥ यन्त्री राट् ॥ यन्त्री राट् ॥
 यमनी कुवा सिधरित्री । इये त्वोर्जे त्वार्य्ये त्वा यो यो यत्वा लोकत्रोरे
 इन्द्रम् ॥ २२ ॥ आशुस्त्रिवृत् ॥ आशुस्त्रिवृत् ॥ यश्चदशो व्योमा सप्त

रामः ॥
 १२४

दशो धुरुणा सकविं सः प्रतूर्तिरहादशस्तयो नवदशो भीर्धुर्नः सविं शो
 चर्जो हाविं शः सभारणा स्रयो विं शो यो निश्चतुर्ध्विं शो गर्वाः पश्च
 विं श ओजस्त्रिणावः कर्तुरेकविं शः प्रतिष्ठा स्रयस्त्रिं शो बुधस्य विं श
 यश्चतुस्त्रिं शो नावः षड्विं शो विवर्त्रो हान्वत्वा रिं शो धुर्त्रश्चतुष्टोमः
 ॥ २३ ॥ अग्नेर्भागः ॥ अग्नेर्भागो सिद्धिश्चाया आभिषत्यम्बुस्य तन्निवृ
 त्तो मद्रुस्य भागो सिद्धिश्चाया आभिषत्यम्बुस्य तन्निवृ
 त्तो मद्रुस्य भागो सिद्धिश्चाया आभिषत्यम्बुस्य तन्निवृ

गोसिचरुणस्याधिपत्यन्निवोवृष्टिर्वातस्युतएकविंशस्तोमोवसू
 नाम्भागः॥ २४ ॥ वसूनाम्नागोसिरुद्राणामाधिपत्यश्चतुष्पातस्य
 तश्चतुर्विंशस्तोमोआदिन्यानाम्नागोसिमरुतामाधिपत्यङ्क
 र्भास्युताःपञ्चविंशस्तोमोदित्येभागोसिषूक्ष्माधिपत्यमोजस्यु
 तन्निगावस्तोमोदेवस्यसवितुर्भागोसिवृहस्पतेराधिपत्यंसमीची
 दिरस्युताश्चतुष्टोमस्तोमोयवानाम्भागः॥ २५ ॥ यवानाम्भा

रामः॥
 १२५

गोस्ययवानामाधिपत्यम्युजास्युताश्चतुश्चत्वारिंशस्तोमत्रातुनाम्नागो
 सिचिश्चेष्टान्देवानामाधिपत्यमभूतंस्युतंत्रयस्त्रिंशस्तोमःसहस्र
 २६॥ सहस्रसहस्यश्चैर्मन्त्रिकावृत्तअग्नेरन्नःश्लेष्मोसिकल्पेतांश्चा
 वायुधिवीकल्पेनामायुओषधयःकल्पेनामग्नयःपृथङ्मज्जैष्या
 यसवृताःयेअग्नयःसमन्ततोन्नराश्चावायुधिवीर्यमोहैर्मन्त्रिकावृत्तअ
 भिकल्पेमानाद्रुन्मिवदेवाअभिसन्धिशतृतयादेवतयादिःस्वर्गवे

सीदतम् ॥ २७ ॥ एकं यास्तु वत ॥ पुजा अधीयन् पुजापतिरधिपतिरासी
 त्त्रिभिरस्तु वत ब्रह्मासृज्यन्तु ब्रह्मासृज्यतिरधिपतिरासीत्युत्रभिरस्तु
 वत भूतान्त्र्यसृज्यन्तु भूतानां यतिरधिपतिरासीत्सप्तभिरस्तु वत सप्त
 त्रयस्योसृज्यन्तु धाताधिपतिरासीन्नुवभिरस्तु वत ॥ २८ ॥ नवभिरस्तु
 वत पितरोसृज्यन्तादितिरधिपत्यासीदेकादशभिरस्तु वत त्रयोसृज्य
 त्तार्त्तुवा अधिपतय आसं स्रयोदशभिरस्तु वत मासा असृज्यन्तु सप्त

रामः ॥
 १२६

रोधिपतिरासीत्युत्रदशभिरस्तु वत क्षत्रमसृज्यन्तेन्द्राधिपतिरासीत्स
 पृदशभिरस्तु वत ग्राम्याः पृशवोसृज्यन्तु वृहस्पतिरधिपतिरासीन्
 वदशभिरस्तु वत ॥ २९ ॥ नवदशभिरस्तु वत सद्गुर्यावसृज्येतामहे
 रात्रे अधिपती आस्तामेकविंशत्यास्तु वतैकं सफाः पृशवोसृज्य
 त्त्रैवहुरोधिपतिरासीन्त्रयोविंशत्यास्तु वत रुद्राः पृशवोसृज्यन्तु
 पृषाधिपतिरासीत्युत्रविंशत्यास्तु वतारुणाः पृशवोसृज्यन्तु

गमः
१२७

ॐ नमः ॥ ॥ अग्ने ज्ञातान् ॥ अग्ने ज्ञातान् प्र राक्ष दानः सु यत्नान् प्र त्य ज्ञाता
बुद्ध जात वेदः ॥ अग्नि नो बृहि सुमना ओ हं स्तु व स्या म शर्म स्त्रि वरु ॥ ३ ॥
ॐ ॥ १ ॥ सह सा ज्ञातान् ॥ प्र राक्ष दानः सु यत्नान् प्र त्य ज्ञाता आत वेदो बुद्ध स्व
॥ अग्नि नो बृहि सुमनः स्य मानो बृ यः स्या म प्र राक्ष दानः सु यत्नान् ॥ २ ॥
षोडशी स्तोमः ॥ षोडशी स्तोम ओ जो द्र वि रा अतु अत्वा रि ॥ श स्तो
मो बर्जो द्र वि रा म ॥ अग्नेः पुरी ष म स्य को नाम ता त्वा वि न्वे अभि गृण

त्रुदेवाः। त्तोमपृष्ठाघृतवतीरुसीदपुजावदुमेदुविणायजख॥ ३॥ सव
 भुन्द॥ सवभुन्दोविविभुन्दः। शुभभुन्दः। परिभुभुन्दः। आधुन्दो
 मनभुन्दोयवभुन्दः। सिंधुभुन्दः। समुद्रभुन्दः। सरिभुन्दः। ककुभु
 न्दः। लिक्कुभुन्दः। काव्यभुन्दोअङ्गुभुन्दोक्षरपद्मिभुन्दः। यदयं
 किभुन्दोविहारपद्मिभुन्दः। क्षरोभुजभुन्दः। आधुन्दः। प्रुधुन्दः॥
 ४॥ आधुन्दः। प्रुधुन्दः। संयधुन्दोवियधुन्दोवुहधुन्दोरथनुरधुन्दोनि

रामः॥
 १२८

कायभुन्दोविवधभुन्दोगिरभुन्दोभुजभुन्दः। सुदः। सतभुन्दोनुहुयुन्द
 सवभुन्दोविविभुन्दोवयभुन्दोवयस्कुधुन्दोविष्मर्द्भुन्दोविणाय
 लंछुन्दः। शुदिभुन्दोदूरोहणभुन्दः। सतभुन्दोअङ्गुभुन्दः॥ ५
 रश्मिनासुन्याय॥ सत्यश्रिन्वप्रेतिनाधर्मणाधर्मश्रिन्वान्वित्यादिवा
 दिवश्रिन्वसुश्रिन्वान्निर्देशान्निर्देशश्रिन्वप्रतिधिनापृथिव्यापृथि
 वीश्रिन्वविष्मर्द्भुन्दोवुहधुन्दोवुहधुन्दोवुहधुन्दोवुहधुन्दोवुहधुन्दो

एत्रीञ्जिन्वोशिजाज्ञसुभ्योवसुंजिन्वप्रवेतेनादित्येभ्य आदित्याञ्जि
 न्वसुहृनारायः॥ ६॥ तनुनारायस्योवशा रायस्योवश्चिन्वसं सु
 व्यंराश्रुतायश्रुतंजिन्वेदेनौषधीभिरोषधीर्जिन्वोहमेनतनूभि
 स्तनुर्जिन्ववयोधसाधीतेनाधीतञ्जिन्वाभिजित्तातेजसातेजोजिन्व
 ॥ ७॥ पुतिपदसि॥ प्रतिपदेत्वातुपदस्यनुपदेत्वासम्पदसिसम्प
 दत्वातेजोसितेजसेत्वात्रिवृदसि॥ ८॥ त्रिवृदसित्रिवृतेत्वाप्रवृद

सिधुवृतेत्वाधिवृदसिधिवृतेत्वासुवृदसिसुवृतेत्वाक्रुमोस्याक्रुमाय
त्वासंक्रुमोसिसंक्रुमायत्वोक्रुमोस्युत्क्रुमायत्वोत्क्रुन्निरस्युत्क्रु
त्यैत्वाधियतिनोज्जोर्जोत्रिन्व॥ २॥ राज्ञसि॥ राज्ञसिप्रावीदिश्वसंव
स्तेदेवाअधियतयोमिर्दुर्तानाम्युतिधुर्त्तात्रिवृत्वास्तोमःपृथिव्यादि
भयत्वाज्यमुक्थमवथायैस्तभ्रातुरथनुर० सामुप्रतिष्ठित्याअन्न
रिक्षुक्थमवत्वाप्रथमजादेवेषुदिवोमात्रयावहिमगाप्रथंनुधि

धर्त्री चायमधिपति श्रुतेन्या सर्वे सन्धिदानानाकस्य पृथ्वे स्वर्गलोके य
 जमानः असादयन्तु ॥ १० ॥ विराडसि ॥ विराडसि दक्षिणादि सुदुस्ते दे
 वा अधिपतय इन्दो हेतीनाम्युति धर्त्री य अदशस्त्वास्तोमः पृथिव्याऽ
 श्रयतु प्रउगमुक्थमव्यथा यैस्त भ्रातु बृहत्साम्युति धित्या अन्नरि
 क्षत्राय यस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया च रिमाणा प्रथतु चि धर्त्री वा
 यमधिपति श्रुतेन्या सर्वे सन्धिदानानाकस्य पृथ्वे स्वर्गलोके यजमा

रामः ॥
 १३०

न असादयन्तु ॥ ११ ॥ सुम्नाडसि ॥ प्रतीची दिगादित्यास्ते देवा अधिपतयो
 बृहत्सो हेतीनाम्युति धर्त्री स पृदशस्त्वास्तोमः पृथिव्याऽ श्रयतु मरुत्वे
 तीयमुक्थमव्यथा यैस्त भ्रातु चैरुयं साम्युति धित्या अन्नरि क्षत्राय
 यस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया च रिमाणा प्रथतु चि धर्त्री वा यमधि
 पति श्रुतेन्या सर्वे सन्धिदानानाकस्य पृथ्वे स्वर्गलोके यजमानः असा
 दयन्तु ॥ १२ ॥ सुराडसि ॥ सुराडस्युदीची दिग्भरुते स्ते देवा अधिपत

पः सोमो हेती नाम्प्रतिधुर्त्रैकविंशत्वास्तोमः पृथिव्याः श्रयतु निर्वे
 वल्यमुक्थमव्यथायैस्तभ्रातुवैराजं सामुप्रतिष्ठित्या अन्नरिक्षत्र
 षयस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवोमान्नयाव रिमगा प्रथनु द्विधुर्त्रैनाय
 मधियति श्रुतेत्वासर्वे सन्धिदानानाकस्य पृष्ठे स्वर्गे लोके यजमानश्च सा
 दयन्तु ॥ १३ ॥ अधियत्तसि बृहती दिग्बिभ्रते देवा अधियत यो बृहस्यति
 हेती नाम्प्रतिधुर्त्रैरावत्रयस्त्रिंशत्वास्तोमो पृथिव्याः श्रयताम्वैश्व

रामः ॥
 १३१

देवाग्निमाहुते उक्थे अवाथायैस्तभ्रीताः शाक्वरैव ते सामन्त्री प्रतिष्ठित्या
 अन्नरिक्षत्र षयस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवोमान्नयाव रिमगा प्रथनु द्विधुर्त्रै
 नायमधियति श्रुतेत्वासर्वे सन्धिदानानाकस्य पृष्ठे स्वर्गे लोके यजमान
 असादयन्तु ॥ १४ ॥ अथ म्युरः ॥ अथ म्युरो हरिकेशः सूर्य्यरश्मिस्तस्य रथ
 गृत्तमश्नरथौ या असेनारी ग्रामराधे ॥ पुत्रिकुस्थला चक्रतुस्थला वा मुरसौ
 दंक्षावः पशवो हेति योरुधे यो वृधः प्रहेति स्तेभ्यो नमो असकृते नो बहूते

नो मृडयन्नुतेयनिष्ठो यश्च नो देहितमेवांजमभेदधः ॥ १५ ॥ अयमक्षिर्ग
 ॥ विश्वकर्मा तस्य रथस्वनश्च रथे चित्रश्च सेनानी ग्रामराजो मेनका च सह
 जं न्याचा पुरमौ यातुधाना हेती रक्षाऽसि प्रहेति स्तेभ्यो नमो अस्तु ते नो व
 न्नुते नो मृडयन्नुतेयनिष्ठो यश्च नो देहितमेवांजमभेदधः ॥ १६ ॥ अयमस्य
 आत् ॥ अयमस्य आदि श्रव्य वास्तस्य रथे प्रोतश्चासमरथश्च सेनानी ग्राम
 राजो ॥ पुम्हो वन्ती वानुम्हो वन्ती वा पुरसौ व्याघ्राहेतिः सुपर्वाः प्रहेति स्तेभ्यो

रामः ॥
 १३२

नमो अस्तु ते नो वन्नुते नो मृडयन्नुतेयनिष्ठो यश्च नो देहितमेवांजमभेदधः
 ॥ १७ ॥ अयमनुरात ॥ अयमनुरातं यदसुस्तस्य ताक्ष्णिश्चार्चिहने मिश्रसेना
 नी ग्रामराजो ॥ विश्वाची वधूनाची वा पुरसा वा यो हेतिर्वातः प्रहेति
 हेभ्यो नमो अस्तु ते नो वन्नुते नो मृडयन्नुतेयनिष्ठो यश्च नो देहितमे
 वा अमोदधः ॥ १८ ॥ अयमयसि ॥ अयमयस्यैवावसुस्तस्य सेन
 जिज्ञासु ये राश्च सेनानी ग्रामराजो ॥ उर्वशी च पूर्ववितिश्चा पुरसा च

वृत्तुर्जनेति विष्णुत्पदेति सेभ्यो नमो अस्तु ते नो बभूव ते नो मृडयंते यन्निष्ठा
 पश्चनो देहि तमेवा अमोदधाः ॥ २२ ॥ अग्निर्मूर्धु ॥ दिवः ककुत्पतिः पृ
 थिव्या अयमा अया हरेता हसि जिन्वति ॥ २० ॥ अयमग्निः ॥ सहस्रि
 गोवाजस्य शतितस्यतिः मूर्ध्ना कवीर्यो गाम् ॥ २१ ॥ त्वामग्ने ॥ त्वाम
 मे युष्मददध्वं धर्वा निरमथतः मूर्ध्ना विश्वस्य वायतः ॥ २२ ॥ भुवो यज्ञ
 स्य ॥ भुवो यज्ञस्य रजसश्चनेता यत्रा निर्युद्धः सर्वमेषिवाभिः ॥ दिवि मू

रामः
 १३३

र्जने दधिवे स्वर्वा शिह्वामग्ने च कुमे हव्यवाहम् ॥ २३ ॥ अवोध्यग्निः ॥ समिधा
 जनानां मयि निधेनुमिवायुती मुखाममम् ॥ यद्वा इदं प्रवया मुञ्जिह्वानाः प्रभा
 तवः सिञ्चते नाकमधः ॥ २४ ॥ अवोचामकुवये ॥ अवोचामकुवये मेधाय
 वचो वन्दारु वृषभाय वृष्टे ॥ गवि विरो नमसा स्तोममग्नौ दिवी बरुवम
 रुवा अममेत ॥ २५ ॥ अयमिह ॥ प्रथमो धायिधातुमिर्हता यजिद्यो अ
 धुरेष्वायमप्रवानो भृगवो विरुरुवर्चनेषु चित्रं चिध्वमिधुशे विशे

॥ २६ ॥ जनस्य गोपाः ॥ जनस्य गोपा अजनि वृजा गृधिरग्निः सुदक्षः सुविता
युनव्यसे । घृतप्रतीको बृहता दिवि स्पृशा कुमदिभाति भरतेभ्यः शुविः
॥ २७ ॥ त्वामग्ने ॥ त्वामग्ने अङ्गिरसो गृहाहितमन्वविन्दन्ति श्रियाणा
म्वनेवने । सजायसे मध्यमानः सहो मुह त्वामाहुः सहसम्युन्नमङ्गिरः
॥ २८ ॥ सखायुः सम ॥ सखायुः सन्धेः सम्यग्भूमिषु हस्तो मग्नाग्नये ।
धर्मिषा यक्षितीनामूर्जो नपुंसहस्यते ॥ २९ ॥ संपुमित ॥ संपुमिर्क

रामः ॥
१३४

वसे वृषे न गेहि श्वान्गुर्य आ । इडस्य देसमिधमे स नो वसुत्या भर ॥ ३० ॥
त्वा श्रित्र अवस्तम ॥ त्वा श्रित्र अवस्तम हवन्ने विक्षजुत्तवः शो विष्के श
म्युरुषि याम्ने हव्याय घोठवे ॥ ३१ ॥ सुनावः ॥ सुनावो अग्निन्नमसो ॥ ओ
नपातमाहुवे । प्रियश्चेति वमरुति ह्रस्वध्वरश्चिध्वस्य दूतममृतम् ॥ ३२
द्विध्वस्य दूतममृतम् द्विध्वस्य दूतममृतम् । स योजते अरुणा विध्वस्य भोजसा
समुद्रवः त्वाहुतः ॥ ३३ ॥ समुद्रवः त्वाहुतः समुद्रवः त्वाहुतः । सुवस्वायु

नः सुशमी च सूनान्देव ७ राधोजनानाम् ॥ ३४ ॥ अग्नेवाजस्य ॥ अग्नेवाज
 स्य गोमत ईशानः सह सो यहे ॥ अस्मेधे हि जात वेदो महि भव ॥ ३५ ॥
 स इधानः ॥ स इधानो बसुष्क विरुग्नि शिडे न्योगिणः ॥ देव दसमभ्यम्यु
 चैरागी कदीदिहि ॥ ३६ ॥ क्षयोरजन ॥ क्षयोरजन तु तन्मना सुच स्तोतु
 नोष सः सति गमजम्भर क्षसो द ह्युति ॥ ३७ ॥ भद्रो नः ॥ भद्रो नो अग्नि
 राहुतो भद्रा रातिः सुभग भद्रो अध्वरः ॥ भद्रा उत्त प्र शस्तयः ॥ ३८ ॥ भ

रामः ॥
 १३५

द्रुत प्र शस्तयो भद्रमनेः कुराक्य च वृत्रतूष्यै ॥ येनासुमस्तु सासहः ॥ ३९
 येनासुमस्तु सासहो व स्थिरातेनुहि भूरिशर्दुताम् ॥ बने माते अभिष्टिभिः
 ॥ ४० ॥ अग्निन्नमः ॥ अग्निन्नमं न्ये यो बसुरस्तं यं यन्निधेनवः ॥ अहमर्च
 न आशवोस्तु नित्या सो वाजिन इव हि स्तोत्रभ्य आभर ॥ ४१ ॥ सो अग्निः ॥
 सो अग्नि र्यो बसुर्गुणो संयमा यन्निधेनवः ॥ समर्चन्नो रघुदुवः संपु
 जनामः सुरयु इव हि स्तोत्रभ्य आभर ॥ ४२ ॥ उभे सुभ्यन्दु ॥ सार्धं वो दधी

श्रीरणीय आसनि । उत्तान उत्पुण्या उक्थेयु शव सस्यतु इव । स्तोत्रभ्यर्च
 भरा ॥ ४३ ॥ अग्नेतम ॥ अग्नेतमद्याधुन्नस्तोमैः क्रतुन्नभदुं हृदि स्पृशम्
 । क्रुध्यामातु ओदैः ॥ ४४ ॥ अधाहि ॥ अधा ह्यनुक्रतोर्वा दस्य दक्षस्य सा
 धोः । रथोन्नतस्य वृहतेव भूथ ॥ ४५ ॥ सुमित्र ॥ सुमित्रो अर्कैः धर्वा
 नो अर्वा इत्यस्म ज्योतिः । अग्ने चिन्वेभिः सुमना अनीकैः ॥ ४६ ॥ अग्नि
 ० होतारम् ॥ अग्नि ० होतारम् न्येदा खन्तुम्बसु ० सूनु ० सहसो जातवे

रामः ॥
 १३६

तवे

दसुमिष प्रज्ज्जांसम ॥ यदुद्ध्या स्वधरो देवो देवाया कृपा । घृतस्युचि
 प्राहिमनुवष्टि शो विषाजुहू नस्य सविष्यथ ॥ ४७ ॥ अग्नेत्वम् ॥ अग्ने
 त्वन्ने अन्नम उत्तन्नाता शिवो भवा ब्रह्म ॥ ४८ ॥ बसुरग्निवसु भवा अष्ट
 नक्षिष्मन्त्रमं रुचिन्दाः । तत्त्वा शो विष्टदिवः सुन्ना यन्नूनमी मोह
 सरिवभ्यः ॥ ४९ ॥ येनुन्नमयथः ॥ येनुन्नमय यत्तय मासुन्नमायु चिन्दा
 ना अग्नि ० स्वरा भरतः । तस्मिन्नुहन्निदधे नाके अग्नि यथा

दुर्मनवस्तीर्णवर्हिषम् ॥ ४२ ॥ तम्यन्तीभिः ॥ तम्यन्तीभिरुगदेमदेवाः पु
 त्रेभ्यस्तमिहृतवाहिरसौयैः ॥ नाककुम्भानाः सुकृतस्यलोकेतृतीयेषु
 वेअधिरोचनेदिवः ॥ ५० ॥ आवाचः ॥ आवाचोमध्यमरुहदुराण्यु
 र्यमग्निः सत्यतिश्रेयैकितानः ॥ पृथ्वेपृथिव्यानिहितोदविशतदध
 स्युदङ्गातांयेपृतांन्यवः ॥ ५१ ॥ अयमग्निः ॥ अयमग्निर्वीरतमो
 वयोधाः ॥ सहस्रिजोशोततामप्रयुधनः ॥ विभ्राजमानः सतिरस्यम

रामः ॥
 १३७

ध्यउपययाहिदिव्यानिधाम ॥ ५२ ॥ सम्यन्वध्वमुय ॥ सम्यन्वातामेप
 थोदेवयानान्कृताध्वमः पुनः कृतावानापितरुशुबानान्वाताहिशीत्व
 पितनुमेतम् ॥ ५३ ॥ उदुडास्व ॥ उदुडास्वानेषुप्रतिजागृहित्वमिष्टापूर्त
 संपृजेथामयश्च ॥ अस्मिन्नुधस्येअभ्युन्नरस्मिन्विश्वेदेवायजमान
 असीदत ॥ ५४ ॥ येनुवहमि ॥ सहस्रंयेनाग्नेसर्ववेदसम् ॥ तेनेमंयु

जन्नो नयः स्वर्देवेषु गत्रवे ॥ ५५ ॥ अयन्ते ॥ अयन्ते जो निर्गन्तव्यो यतो
 ज्ञातो अरोचथाः ॥ त आनन्नं आरोकाधानो बर्द्धमायिम ॥ ५६ ॥ तय
 श्र ॥ तपश्चतयस्य शेशिरावृत अग्रेरतः श्लेषो मुक्त ल्येता न्यावा
 पृथिवी कल्यन्ता माय ओषधयः कल्यन्ता मृगयः पृथग्मज्यैष्याम
 सब्रताः ॥ ये अग्रयः समनसो नृराशा वा पृथिवी इमे ॥ शेशिरावृत अभि
 कल्यमाना इन्दुमिव देवा अभिसम्बिशन्तु तया देवतया दिः स्वर्देवसी

रामः ॥
 १३८

दत्तम् ॥ ५७ ॥ पुरमेकीत्वा ॥ सा दक्षतु दिवस्पृष्टे ज्योतिष्मतीम् ॥ विश्वस्ये
 प्राणाया धानाय व्यानाय विश्वस्ये ज्योतिर्धृष्ट ॥ सूर्यस्तेभिषतिस्तया देव
 तया दिः स्वर्देवसी ॥ ५८ ॥ लोकस्पृष्टाः ॥ लोकस्पृष्टाश्चिद्रस्पृष्टाः
 धीसीदद्रुवात्वम् ॥ इन्द्राग्नीत्वा बृहस्पतिरुर्मिन्यो नावसीधद्व ॥ ५९
 ता अस्य ॥ ता अस्य सूर्यो हसुः सोमश्च शान्तिपुत्रायः ॥ जन्मदेवागामि
 शस्त्रिष्वारोचने दिवः ॥ ६० ॥ इन्दुमिव श्रीः ॥ इन्दुमिव श्रीः अवीवृधः समुद्र

वचसङ्गिरुथीतमंरुथीताम्वाजानांसत्यतिम्यतिम् ॥ ६१ ॥ प्रोथदथ
 ॥ प्रोथदथोनयवसेविष्यन्मदामहःसम्बरणाद्यवस्थान् ॥ आदस्यवा
 तोअनुवातिशोचिरधस्मतेवजनकुलमस्ति ॥ ६२ ॥ आयोहू ॥ आयोहू
 सइनेसादयाम्यवतस्त्रयायाहःसमुद्रस्यहृदये ॥ रश्मीवतीम्यास्वतीमा
 याशाम्नास्यायुधिवीमोर्ध्वनरिसम ॥ ६३ ॥ पारमेष्वात्वा ॥ सादयतुदिव
 स्पृष्टेव्यवस्वतीम्यथस्वतीन्दिवेयदुदिवनृंहृदिवम्याहिंस्रीः ॥ विश्व

रामः ॥
 १३२

सौपाराणायायानायव्यानायोदानायप्रतिष्ठायेवुत्त्राय ॥ सूर्यस्त्वाभिधातु
 म्हास्वत्वाहुर्दिषाशन्नमेनुतयादेवतथाङ्गिरस्वहुवेमीदतम् ॥ ६४ ॥ सु
 हस्रस्यप्रुमा ॥ सिसुहस्रस्यप्रतिमासिसुहस्रस्योन्मासिसाहुस्त्रोसिसुह
 स्त्रायत्वा ॥ ६५ ॥ ॥ इतिवाजसनेयसंहितायादीर्घ्यादेवप्रदशोऽध्या
 यः ॥ ॥ नमस्ते ॥ नमस्तेरुद्रमुन्यवउतोतुइववेनमः ॥ वाहुभ्यामुततेन
 मः ॥ ॥ याते ॥ रुद्रशिवातनुरघोरायायकाशिनी ॥ तयानस्तत्त्वाशन्न

मयागिरिसन्नाभिवाकशीदि॥ २॥ यामिषुम्॥ यामिषुङ्गिरिशन्नरुतेविभर्ष्य
 स्तवे। शिवाङ्गिरिन्नाङ्गुमादि० सीः पुरुषः अगतः॥ ३॥ शिवेनुवचसा॥ शिवे
 नुवचसा त्वागिरिशान्नावदमसि। यथानुः सर्वमिजगदयुक्ष्म० सुमना अस
 त्॥ ४॥ अथवीचत॥ अथवीचदभिवक्ता प्रथमो देवो भिवक्ता। अहो अस्
 र्वा शुभायै त्वावीचयातु वा। लोभरावीः परा सुव॥ ५॥ असौ यः॥ असौ य
 स्तामो अरुणा उत वभुः सुमुद्गलः॥ ये वै न० रुद्रा अभितो दिक्षु श्रितः सरसु

रामः॥
१४०

स्रो वैषादुहेडईमहे॥ ६॥ असौ यः॥ असौ यो वसर्ष्यति नील ग्रीवो बिलोहितः
 उतैत्रङ्गोपा अहं नृशत्रुदहार्थः स ह्येमुड्यातिनः॥ ७॥ नमोस्तु॥ नमो
 स्तु नील ग्रीवा यस्य हस्ता शायमीदृशे। अथो ये अस्य सत्त्वानि रुन्नेभ्यो कान्म
 भी ८॥ प्रमुञ्च॥ प्रमुञ्चन्व नस्त्वमुभयोराल्पोर्ज्याम्॥ याश्च ते रुस्त इषवः परा
 ता भगवो वय॥ ९॥ विज्यन्धनुः॥ कपुर्दिनो विज्यन्धनुः वारणावां उत। अने शन्न
 स्यथा इषव आभुरस्य त्रिषदुधिः॥ १०॥ याते॥ हेति मीरु ह म ह से व भूवते

धनुः॥ तयास्मान्निश्चतस्त्वमयक्ष्मयापरिभुज॥ ११ ॥ धरिते॥ धरितेधन्वनेहेति
 रस्मान्दृशाकृष्टिश्चतः॥ अथोयइषुधिरुतवारिअस्मन्निधेहितम्॥ १२ ॥ अवत
 त्यधनुः॥ अवतत्यधनुद्व० सहस्राक्षशतेषुधे॥ निशीर्यशुह्यानाम्मुखशि
 वानःसुमनाभव॥ १३ ॥ नमस्ते॥ नमस्तुआयुधायानां ततायधुस्तवे॥ उभाभ्यां
 मुततेनमोवाहुभ्यान्नवधन्वने॥ १४ ॥ मानः॥ मानोमहान्मुतमानोअर्धक
 म्मानुउक्षान्मुतमानुउक्षितम्॥ मानोवधीःपितरस्मात्तमान्तरम्मानःप्रिया

रामः॥
 १४१

लुत्वाहृदरीरिषः॥ १५ ॥ मानस्तोके॥ तनेयेमानुआयुधिमानो गोषुमानोअ
 भेषुरीरिषः॥ मानोवागनुद्वामिनोवधीर्हविष्मन्तुःसदुमित्वाह्वामहे॥ १६
 ॥ शान्तम् ८०० ॥ नमोहिरण्यवाहवे॥ सेनात्येदिशाश्रयतयेनमोनमोवृक्षे
 भ्योहरिकेशेभ्यः॥ धनुनाम्यतयेनमोनमः॥ शिष्योअरायुत्विषीमतेपथी
 नाम्यतयेनमोनमोहरिकेशायोपवीतिनेषुष्ठानाम्यतयेनमोनमोवृक्ष
 शाय॥ १७ ॥ नमोवभक्तुशायव्याधिनेनानाम्यतयेनमोनमोभुवस्थोहृत्वेः

जगताम्यतयेनमोनमोरुद्रायततायिनेक्षेत्राणाम्यतयेनमोनमःसुतायाह
 त्रैलोक्यानाम्यतयेनमोनमोरोहिताय॥ १८॥ नमोरोहितायस्थपतयेबृहस्पति
 म्यतयेनमोनमोभुवनेष्टारिवस्कृतायोषधीनाम्यतयेनमोनमोमन्त्रिणे
 वारिजायकक्षाराणाम्यतयेनमोनमउज्जैर्घावायाक्रन्दयतेयत्रीनाम्यतयेन
 मोनमःकुत्सायतमा॥ १९॥ नमःकुत्सायतयाधावतेसत्त्वनाम्यतयेनमो
 नमःसहस्रानाथनिव्याभिनआद्याधिनीनाम्यतयेनमोनमोनिष्ठिरीक

रामः॥
 १४२

कुभायस्तेनानाम्यतयेनमोनमोनिचेरवैपरिवरायारराणाम्यतयेनमो
 नमोब्रह्मणे॥ २०॥ नमोब्रह्मणेपरिवरतेस्तायूनाम्यतयेनमोनमोनि
 ष्टिरीकइष्टुधिर्मतेतरकराणाम्यतयेनमोनमःसृकायिभ्योजिघाक्ष
 सङ्गोमुह्यताम्यतयेनमोनमःसिमङ्गोनक्तंवरङ्गोविकृतानाम्यत
 येनमः॥ २१॥ नमउह्नीधिलो॥ गिरिवरायकुलुआनाम्यतयेनमो
 नमइष्टुमङ्गोधन्वायिभ्यश्चबोनमोनमआतन्वानेभ्यःप्रतिदधाने

भ्यश्च नमो नमो आयुः स्युः श्रवो नमो नमो विसृज्यः ॥ २२ ॥
नमो विसृज्यो विध्यः श्रवो नमो नमः स्वयं जाग्रतः श्रवो नमो न
मः शयानेभ्य आसीनेभ्यश्च नमो नमः स्तिष्ठत्युषां श्रवो नमो न
मः सुभाभ्यः ॥ २३ ॥ नमः सुभाभ्यः सुभायतिभ्यश्च नमो नमो श्रेष्ठो
भ्ययतिभ्यश्च नमो नमः आव्याधिनीभ्यो विविध्यन्तीभ्यश्च नमो न
नमः उग्राभ्यस्तु हृतीभ्यश्च नमो नमो गुणोभ्यः ॥ २४ ॥ नमो गुणो

शमः ॥
१४२

भ्योगुणायतिभ्यश्च नमो नमो वातेभ्यो वातयतिभ्यश्च नमो नमो गुले
भ्योगुलसयतिभ्यश्च नमो नमो विसृजेभ्यो विष्वक्भ्यश्च नमो नमो
सेनाभ्यः ॥ २५ ॥ नमः सेनाभ्यः सेनानीभ्यश्च नमो नमो रुचिभ्यो
अरुधेभ्यश्च नमो नमः क्षत्रिभ्यः सङ्गृहीतृभ्यश्च नमो नमो मुह
ज्ञो अर्बुकेभ्यश्च नमः ॥ २६ ॥ नमस्तक्षभ्यः ॥ नमस्तक्षभ्योरथका
रेभ्यश्च नमो नमः कुलालेभ्यः कर्मीरेभ्यश्च नमो नमो निषादे

भ्यः पुत्रिहे भ्यश्चो नमो नमः भुनि भ्यो मृगयु भ्यश्चो नमो नमः भ्यः ॥
 २० ॥ नमः भ्यः भ्यः भ्यति भ्यश्चो नमो नमो भुवाय चरुदु यवनमः सर्वाय
 चय भुयतये च नमो नी ल ग्रीवा यत्र शितिक रणाय च ॥ २१ ॥ नमः कय
 र्दिने च ॥ नमः कय र्दिने च व्युपके शाय च नमः स हस्त्रा क्षाय च शत
 धन्वने च नमो गिरिशाय च शि यिवि ह्नाय च नमो मी हु ह्माय
 चेषु मते च नमो ह्स्त्राय च ॥ २२ ॥ नमो ह्स्त्राय च चामुनाय च नमो

रामः ॥
 १४४

बृहते च वर्षी यसे च नमो बृह्माय च सवृधे च नमो ग्रा यत्र प्रथमाय च
 नम आशवे ॥ २३ ॥ नम आशवे चाजिराय च नमः शीघ्राय च शी भ्या
 यत्र नम उम्याय च वस्त्रा यत्र नमो नादेयाय च द्वाप्याय च ॥ २४ ॥
 नमो ज्येष्ठाय ॥ च कनिष्ठाय च नमः पूर्वजाय च पञ्चाय च नमो
 मो मध्यमाय च षष्ठ्याय च नमो जघ्नाय च नमः ॥ २५ ॥

भ्याय ॥ ३२ ॥ नमः सो भ्याय च प्रति सु ह्याय नमो मा भ्याय नमो क्षेम्याय च
 नमः श्लोक्याय च वसां ह्याय नमो उर्व ह्याय च व ह्याय नमो च न्या
 य च ॥ ३३ ॥ नमो च न्याय च क ह्याय नमः श्रवाय च प्रति श्रवाय च
 नमः आशुघेराय च शुरथाय च नमः शूराय च व भेदिने च नमो वि
 लिम्बे ॥ ३४ ॥ नमो विलिम्बे च क व चिने च नमो च मिर्मा रो च व रु धि
 ने च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च नमो दुन्दु ह्याय च हनु ह्याय

रामः ॥
 १४५

च नमो धृष्टवे ॥ ३५ ॥ नमो धृष्टवे च प्रमृ शाय च नमो निषदि रो चेषु
 धिमते च नमः स्त्री श्लोघवे च युधिने च नमः स्वायुधाय च सुधन्वे च ॥
 ३६ ॥ नमः स्र ह्याय ॥ च यथ्याय च नमः काल्याय च ग्रा ह्याय च नमः
 कुल्याय च वसर ह्याय च नमो नादे याय च शत्राय च नमः कृष्याय ॥ ३
 ७ ॥ नमः कृष्याय च व ह्याय च नमो वी ह्याय च व ह्याय च नमो मे ह्याय
 य च विष्णु ह्याय च नमो च ह्याय च व ह्याय च नमो वा ह्याय ॥ ३८ ॥

च ३

नमो वात्स्यायनोरेष्यायनमो वास्तुष्यायनमः सोमा
 पचरुद्रायनमस्ताम्नायनवाहुरागयनमः शुद्धवे ॥ ३९ ॥ नमः श
 ५ वैचयशुधतयेनममुग्रायनभीमायनमोग्रेनधायनदूरेव
 धायनमो हरेनवहनीयसेनमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेनमस्ताराय ॥ ४०
 नमः शम्भवाय ॥ नमो भवायनमः शङ्करायनमस्तकारायनमः
 शिवायनवशिवतरायन ॥ ४१ ॥ नमः पादार्थाय ॥ वावा ॥ स्यायनमः

रामः ॥
 १४६

पुतरागायनोत्ररागायनमस्तौथ्यायनवकुल्यायनमः शछ्यायन
 केन्यायनमः सिकुल्यायनप्रवाह्यायनमः किं शिलायनवक्षय
 गायायनमः कपुर्दिनेचयुलस्तयेनमडुरि ॥ ४२ ॥ नमो ब्रज्यायनगोक्ष्यायनमस्तल्यायनगोक्ष्या
 यनमो हृदु ॥ स्यायननिवे ॥ स्यायनमः काद्यायनगहूरेष्यायनमः
 शुध्याय ॥ ४४ ॥ नमः शुध्यायनहरि ॥ स्यायनमः पादिमु ॥ स्या

यन्त्ररजः स्याद्यन्त्रनमो लोप्या यन्त्रो लुप्या यन्त्रनमस्तुर्ध्या यन्त्रसुर्ध्या यन्त्र
 मः यन्त्रा यन्त्र ॥ ४५ ॥ नमः यन्त्रा यन्त्रपरी श्रुदा यन्त्रनमस्तुर्ध्या यन्त्रा यन्त्रा
 विष्णुनेत्रनमस्तुर्ध्या यन्त्रदुतेन यन्त्रदुतेन यन्त्रमस्तुर्ध्या यन्त्रदुतेन यन्त्रमस्तुर्ध्या यन्त्रा यन्त्रा
 मोनमो वः किशिके भ्यो देवा ना ॥ ४६ ॥ द्रुये भ्यो नमो विचित्रके भ्यो नमो
 विक्षिणके भ्यो नमस्तुर्ध्या यन्त्रा यन्त्रा यन्त्रा यन्त्रा यन्त्रा यन्त्रा यन्त्रा यन्त्रा यन्त्रा यन्त्रा
 द्रि दुनी ललोहित । आशा म्युजा ना मेधाय भुजा म्मा भे म्मी रो यो च

रामः ॥
 १४७

सं२

नः किञ्च नाम मन्त्र ॥ ४७ ॥ इमारुद्राय ॥ इमारुद्राय तव सेवक यद्विनेक्ष्य द्वा
 रा यप्रभारामहे मतीः । यथा शमद्विपदे वतु व्यदे विभ्वस्तुष्टुगामे अस्मि
 न्नानातुरम् ॥ ४८ ॥ यान्ति ॥ रुद्रशिवा तनूः शिवा विभवा लोभेषु जी । शिवा
 रुतस्य भेषु जी तनू नो मृडजी वसे ॥ ४९ ॥ यरिनः ॥ यरिनो रुद्रस्य हेतिर्वृ
 णा क्रुपरित्वेषस्य दुर्मतिरघा योः । अवस्थिरामघवद्वस्तनू य्वमी दूस्तो
 काय तनया यमृडा ॥ ५० ॥ मीदुष्टमशिवतम ॥ शिवो नः सुमना भव । ध्रु

किरदुषि
लोहित

रामः ॥
१४८

धि। तेषां सहस्रयोजने बुधन्वानितन्मसि॥ ५५ ॥ नीलग्रीवाः॥ शिति
करादिव० रुद्रा उच्यन्ति॥ तेषां सहस्रयोजने बुधन्वानितन्मसि
५६॥ नीलग्रीवाः॥ शितिकराः शर्वा अधः क्षमानुराः॥ तेषां सह
स्रयोजने बुधन्वानितन्मसि॥ ५७॥ यद्वक्ष्ये॥ शुष्यशृंगनीलग्री
वाच्चितोहिताः॥ तेषां सहस्रयोजने बुधन्वानितन्मसि॥ ५८॥ ये भूता
नाम्॥ ये भूतानामधिपतयो विशिष्यामः कथं हि ते॥ तेषां सहस्रयोज

नेबुधन्वा नितन्मसि ॥ ५२ ॥ येयुधाम् ॥ येयुधाम्यथिरक्षयसेल्लुदाआ
 पुर्णुधन्वातेषां सहस्रयोजनेबुधन्वा नितन्मसि ॥ ६० ॥ येतीर्थानि ॥ पु
 वरान्निसुकाहस्तानियुक्तिः सातेषां सहस्रयोजनेबुधन्वा नितन्म
 सि ॥ ६१ ॥ येनेषु ॥ विविध्यान्निपात्रेषु यिवतो जनानां तेषां सहस्रयो
 जनेबुधन्वा नितन्मसि ॥ ६२ ॥ यस्तारवन्तश्च ॥ यस्तारवन्तश्चभूयांस
 भुदिशोरुद्रचितस्थिरे तेषां सहस्रयोजनेबुधन्वा नितन्मसि ॥ ६३

रामः ॥
 १४६

नमोस्तु ॥ रुदेभ्यो येदिविद्येयाम्बुषमिषवः तेभ्यो दशप्राचीर्दशदक्षिणादश
 प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्द्ध्वः ॥ तेभ्यो नमो अस्तु तेनो ववृतेनो मृडयन्तु तेय
 न्द्रिभ्यो यश्चनो देहितमेघा अम्भेदध्मः ॥ ६४ ॥ नमोस्तु ॥ रुदेभ्यो येन
 रिक्षेयेषाम्वातु इषवः तेभ्यो दशप्राचीर्दशदक्षिणादशप्रतीचीर्दशोदी
 चीर्दोर्द्ध्वः ॥ तेभ्यो नमो अस्तु तेनो ववृतेनो मृडयन्तु तेयन्द्रिभ्यो यश्चनो
 देहितमेघा अम्भेदध्मः ॥ ६५ ॥ नमोस्तु ॥ रुदेभ्यो येष्टृथिवांयेषां

श ४

शो २

मन्त्रमिषवः। तेभ्यो दशप्राचीर्दश दक्षिणा दंप्रतीचीर्दशो दीचीर्दशो
 द्वाः। तेभ्यो नमो अस्तु तेनो वस्तु तेनो मृडयन्तु तेनो न्दुष्प्रो यश्चनो देहि
 तमेवा अमो दधाः॥ ६६॥ ॥ इति वाजसनेयसंहिताया न्दीर्घा
 द्योऽशोऽध्यायः॥ ॥ ॥ अश्मन्तूर्जम्॥ अश्मन्तूर्जम्यवते
 शि श्रिया रागामुद्रा ओषधीभ्यो वनस्यतिभ्यो अधिसमभृतम्ययः। ता
 न्दुश्मन्तूर्जं अन्नमरुतः संप्रसा अश्मोस्तेक्षन्मथितुर्ग्यन्दिष्प्रस्त

शमः॥
 १५०

ते शुगृधतु॥ ॥ इमामे॥ अग्न इह काधेनवः सुस्वेका च दश च दश वश
 तश्च शतश्च सहस्रश्च सहस्रश्चायुतश्चायुतश्च नियुतश्च पुयुतश्चावुद
 श्चैत्यवुदश्च समुद्रश्च मध्यश्चान्नश्च यरादुश्चैतामिः अग्न इह काधेन
 वः सत्त्वमुत्रामुर्विः श्लोके॥ २॥ अतवस्थ॥ अतवृधं क्रतुः सास्थ
 क्रतवृधः॥ घृतं भुतो मधु भुतो विराजो नाम कामुदुघाः अक्षीयमा
 नोः॥ ३॥ समुद्रस्थत्वा॥ समुद्रस्थत्वावकृष्याग्नेयं रिद्वयामसि। या

वुकोऽस्मभ्यं शिवो भव ॥ ४ ॥ हिमस्य त्वा ॥ जुरापुराग्नेयारिव्यायाम
 मि। यावुकोऽस्मभ्यं शिवो भव ॥ ५ ॥ उपज्मन्नुयवेतसेवतरनदी
 द्या ॥ अग्नेयित्तमं सिमराडूकिताभिरागहिसेमन्नोयज्ञभ्यावुकवर्ष
 ० शिवदूधि ॥ ६ ॥ अयामिदम् ॥ अयामिदं न्ययनं समुद्रस्यतिवे
 शनम् ॥ अंन्यास्तेऽस्मन्नपत्तुहेतयः यावुकोऽस्मभ्यं शिवो भ
 व ॥ ७ ॥ अग्नेयावक ॥ शुचिषामुदुयादेवजिह्वा ॥ आदेवान्वक्षि

रामः ॥
 २५१

यक्षिन्व ॥ ८ ॥ सने ॥ यावकदीदिवोग्नेदेवादिं इहाबह ॥ उपयज्ञं हविश्च
 नः ॥ ९ ॥ यावकयायः ॥ यावकयायश्चितयज्ञ्यावुयाक्षामिन्नुरुवऽउष
 सोनभातुनातूर्ध्वन्नयामुनेतशस्यनूरणऽआयोधुरागनतनृयागोऽअज
 रः ॥ १० ॥ नमस्ते ॥ नमस्ते हरमेशो विवेनमस्तेऽअस्वर्चिषे ॥ अंन्यास्तेऽ
 अस्मन्नपत्तुहेतयः यावुकोऽस्मभ्यं शिवो भव ॥ ११ ॥ नृषदेवे ॥ नृ
 षदेवेऽपुषदेवेऽर्हिषदेवेऽनसदेवेऽस्वर्चिदेवे ॥ १२ ॥ येदेवाः ॥ य

देवादेवानां यज्ञियायज्ञियानां संवत्सरीणामुपभागमासते । अहुतादो
 हविषो यज्ञेऽस्मिन्नवयमिव नुमधुनो घृतस्य ॥ १३ ॥ ये देवाः ॥ देवे
 ब्यभिदेवत्वमायन्त्येव हराः पुरऽसुतारोऽस्य । येभ्यो नऽकुरुते यवते
 धामुकि श्रुतमते दिवो नष्ट धिव्याऽअधिरुषु ॥ १४ ॥ प्राणादऽअया
 नुदाः ॥ प्राणादऽअयानुदा नानुदा वर्यो वरिवोदः ॥ अन्यास्तोऽअस्य
 तेषां हतस्यऽयावकोऽअस्मभ्यं शिवो भव ॥ १५ ॥ अग्निस्तु मे न ॥

रामः ॥
 १५२

शोचिष्याया मुद्विभ्यं न्यत्रिणाम् । अग्निर्नो घनस्य ते रुचिम् ॥ १६ ॥ यदुमा
 चिश्वा भुवना निजुहु हविर्होतान्यसीदत्पितानम् ॥ सऽआशिषा द्रविषा
 मिद्धमानः प्रथमुद्धद्वरुं ईं आविवेश ॥ १७ ॥ किं स्विन्न ॥ किं स्वि
 दासीदधिष्ठानमारमणं दूतमतिवत्कथासीत् । यतो भूमि अनयः
 त्विभ्वकर्मो विद्यामोर्लोना हि नाविभ्ववशाः ॥ १८ ॥ विभ्वतश्चक
 रुत ॥ विभ्वतो मुखो विभ्वतो बाहु रुत विभ्वतस्यात् । सम्बाहुभ्यो ध

मत्तिसम्यतत्रैर्वाभूमीजनयन्देवसकः॥ १२॥ किंस्वित्॥ किं
 स्विन्नदुः॥ इतबुद्धः॥ असुयते॥ यावापृथिवीनिहतक्षः॥ मरीषि
 लो॥ मनसापृथुतेदुतश्चदध्यातिषुदुवनातिधारयन्॥ २०॥ याते॥
 यातेधाभानि॥ मरुमाशि॥ यावमायामधुमाविश्वकर्मन्नुतेमा॥ शिक्षा
 सखिभ्योहविषिस्वधावः॥ स्वयंयजस्वतद्वन्धुधनः॥ २१॥ विश्वक
 र्मन्नुविषा॥ द्वावृधनः॥ स्वयंयजस्वपृथिवीमुतशाम्ना॥ मुह्यन्त्येः

रामः॥
 १५३

अभितः॥ सुयत्नाः॥ इहास्माकम्मुधवासूरिरस्तः॥ २२॥ द्वावृधनस्यतिम्विश्वक
 र्मा॥ रामुतयेमनेजुवन्वाजेअग्नादुवेम॥ सनेविश्वानिहवनातिजोषधि
 शम्भूरवसेसाधुकर्मा॥ २३॥ विश्वकर्मन्नुविषा॥ विश्वकर्मन्नुविषा
 बर्द्धनेनत्रातारमिन्दुमकुशोरवध्यम्॥ तस्मैविशुः॥ समेनमन्त्रपूर्वीरुय
 मुग्धोविहृद्योयथासत्॥ २४॥ वक्ष्याः॥ पिता॥ मनसादिधीरोधुतमे
 ने॥ अजनन्ममानि॥ यदेदन्ताः॥ अदहन्तुपूर्वआदिद्यावापृथिवी

३३ अथेताम् ॥ २५ ॥ विश्वकर्मा विश्वकर्माः ॥ विश्वकर्मा विश्वकर्माः आदि
 हायाधाता विश्वधाता परमोत्तमः सन्तु क । ते वा मिष्टानि स मिष्टानि सन्तु यत्र
 सप्तऋषीन्परः एकमाहुः ॥ २६ ॥ योनः ॥ पिता जनितो यो विश्वधाता
 धामा निवेद भुवनानि विश्वम् ॥ यो देवानां नामुधाः सकेः सवतः सन्तु
 भ्रमभुवनानि सन्तु ॥ २७ ॥ तः आयजन् ॥ तः आयजन्तु दिवा स
 मस्माः त्रययुः पूर्वजगितारो नभुना । अस्मर्त्तु सस्मर्त्तु रजसि निषत्तयेभु

रामः ॥
 १५४

तानि समकु रावन्निमानि ॥ २८ ॥ परो दिवा ॥ परः सनापृथिव्या परो देवे
 मिरसुरैर्यदस्ति । कः स्विर्दुर्वा म्यथ मन्दधुः आयो यत्र देवाः समयशत
 पूर्व ॥ २९ ॥ तमित् ॥ तमित् दुर्वा म्यथ मन्दधुः आयो यत्र देवाः समगच्छन्
 विश्वे । अजस्यनाभावधो कर्म धितं यस्मिन् विश्वानि भुवनानि तस्थुः ॥
 ३० ॥ नतम् ॥ नतम् दिवा यथः इमा जजातान्यश्नुष्मा कर्मन्तरम् भूवानी
 हारेण प्रावृता जल्योना सुतृपः इव अशास श्रन्ति ॥ ३१ ॥ विश्वकर्

श्रीसजतिहदेवः आदिङ्गधुर्वोः अभवद्वितीयः तृतीयः चित्ताजति
 तौषधीनामयाङ्गधुर्वोः स्मृदधातयुहन्ता ॥ ३२ ॥ आशुः शिशानः ॥
 आशुः शिशानोवृषभोतभीमोर्धनाघुनः शोभराश्वर्षणीनाम ॥ सु
 क्रन्दतोनिमिषः सकवीरः शतसेनाः अजयत्ताकमिन्द्रः ॥ ३३
 सुक्रन्दनेनात्रिमिषेरा ॥ जिह्नुनायुत्कारेण दुश्चवनेन वृहन्ना ॥

रामः ॥
 १५५

तदिन्द्रराजयततसहध्वं युधोनरः इषुहस्तेन वृहन्ना ॥ ३४ ॥ स इषुहस्तेः ॥
 सः इषुहस्तेः सतिषुङ्गभिर्बुशीसहः स्रष्टासयुधः इन्द्रो गरीना ॥ सु
 सुहजितो मया वाहुशङ्खुग्रधन्वा प्रतिहिताभिरस्ता ॥ ३५ ॥ वृहस्प
 ते धरिः ॥ दीयारथेन रक्षोहा मित्राः अयवाधमानः ॥ प्रभु अन्तेनाः प्र
 मृणो युधाजयन्स्माकमेध्यविजारथानाम् ॥ ३६ ॥ वलविज्ञायस्थविरः
 वलविज्ञायस्थविरः प्रवीरः सहस्वा न्वाजी सहमान उग्रः अभिवीरः

॥ अभिसन्वासहे जाजे त्रिमिन्दुरधमातिष्ठ गोविता ॥ ३० ॥ गोत्रमिदं गोवि
 दम् ॥ गोत्रमिदं गोविदं च जे वाहु अयत्तमजमेषमृणात्तमोजसा ॥ इमं
 सजाताः अनुवीर्य ध्यमिन्दुं सरवायोऽनुसंभध्वम् ॥ ३१ ॥ अभि
 गोत्राणि ॥ अभिगोत्राणि सरसागाहमानोदयोदीरः शतमं न्युरिन्दुः
 दुश्च्यवनः पृतनायाड्युध्योस्माकं सेनाः अवतु प्रयुत्सु ॥ ३२ ॥ इन्दु
 ॥ आशाभ ॥ इन्दुः आशान्तेतावह स्याति दक्षिणायुक्तः पुरः सन्तु सोमः

रामः ॥
 १५६

॥ देवसेनानामभिभञ्जनीना अयत्नीनाम्पुस्तोयुत्तग्रम् ॥ ४० ॥ इन्दुस्य वृ
 हन् ॥ इन्दुस्य वृहन्नेव रुरास्य राज्ञः आदित्यानाम्पुस्तो ६ शर्दुः उग्रम् ॥
 महामनसाम्पुवनव्यवानाश्चोदेवाना अयत्ता मुदस्थात् ॥ ४१ ॥ उ
 र्ध्वय ॥ मघवन्नायुधान्युत्तमन्वनामा मुकानाम्पुस्तो ६ सि ॥ उद्वृह
 न्वाजिनाम्वाजिनां युद्धाना अयत्ता यन्तु घोषाः ॥ ४२ ॥ अस्माकं
 मिन्दुः ॥ अस्माकं मिन्दुः स मृतेषु ध्येस्माकं याः इयवस्तजय

नु। अस्माकं म्बीरा उत्रे भवन्तस्माँ ३ उदेवाऽ अवता हवेयु ॥ ४३ ॥ अमी
 वा श्रित्तम ॥ अमी वा श्रित्तम्युति लोभयन्ती गृहाणाङ्गान्येधेधरेदि।
 अभियेदि निर्देहदुत्तु शोकैरन्धेना मित्रा समसा सवन्नाम् ॥ ४४ ॥ अ
 वमृष्टा यरा ॥ यत सरव्ये बलसं शिते। गृहा मित्रा म्ययय स्वमामी
 वाङ्मनो दिवः ॥ ४५ ॥ येत ॥ येता जयतानरुऽ इन्दोवुः शर्म यदुतु।
 उग्रानः सनुवा हवो नाधुव्या यथा सथ ॥ ४६ ॥ असौया ॥ सेना मरु

रामः ॥
 १५७

तः परे वामुत्तेति नऽ ओजसा स्य दुमाना। ताङ्गु रततमसा पद्यते नयथामी
 ३ अंन्योऽ अंन्यन्नजाननू ॥ ४७ ॥ यत्र वाणाः ॥ सम्यतन्त्रिकुमार विशिखाऽ
 इव। तन्त्र इन्दोवु हस्यति रदितिः शर्म यदुतु विश्वाहा शर्म यदुतु ॥ ४८
 मर्म रिते ॥ मर्म रिते बर्मसा दद्या मिसे मरुत्वा राजा मृतेनानुव
 स्नाम। उरोर्वरी यो धरु रासे कुरो तु जयतु स्वातु देवामदनु ॥ ४९ ॥ ३
 उदेनम् ॥ उदेनमुत्तरान्नयाग्ने घृतेनाहुत। शुभस्यो मेरा ० रुजयुजयावि

बृहद्बुधि॥ ५०॥ शतम॥ इन्दुमम॥ इन्दुमम्युतरान्नयसजातानोम
 सदृशी॥ समेनम्बर्वासाभुजदेवात्रामागुदाऽअसत्॥ ५१॥ यस्यकुर्मोः
 ॥ यस्यकुर्मोःगृहेहविस्तमयेवर्द्धयान्त्वमातसेदेवाऽअधिवृत्तयश्च
 ब्रह्मरास्यतिः॥ ५२॥ उदुत्वा॥ उदुत्वाविभ्वेदेवाऽअग्नेभरतुचिन्निभि
 ॥ सतोभवशिवस्त्व० सुप्रतीकोविभावंसुः॥ ५३॥ यश्चदिशः॥ यश्च
 दिशोदेवीर्यज्ञमवन्तुदेवीरयामतिदुर्मतिस्त्वावसानाः॥ शुयस्यो

रामः॥
 १५८

वेयज्ञपतिमाभजन्तीरायस्योमेऽअभियुक्तोऽअस्थात्॥ ५४॥ समिद्धेऽ
 अग्ने॥ समिद्धेऽअग्नावधिमामहानऽउवश्चयन्तुऽइजोगृभीतः॥ तयद्बु
 र्मम्यरिगृह्यायजन्तोर्जायमज्ञमयजन्तदेवाः॥ ५५॥ देव्यायधुत्वे॥ जो
 द्वेदेवश्रीः श्रीमनाः शतधियाः॥ यरिगृह्यदेवायज्ञमायदेवादेवेभ्यो
 ॥ अर्धयज्ञोऽअस्थुः॥ ५६॥ धीत० हविः॥ शमित० शमितायजध्वे
 तुरीयोयज्ञोयत्रहव्यमेति॥ ततोवाकाऽआसिधो नोजुवताम्॥ ५७॥

सूर्यरश्मिर्हृदि केशः॥ पुरस्तात्सविता ज्योतिरुदयाँ ई अजस्रम्। तस्य पु
 षा प्रसवे याति विद्वान्नुम्यस्य निश्वा भुवनानि गोपाः॥ ५४॥ विमान
 ऽसुयः॥ विमानऽसुयदिवो मध्यऽआस्तऽआयपिवाँत्रोदसीऽअन्तरि
 क्षम्। सविश्वा नीरभिर्नहे घृता चीरन्तरायर्ध्वं मणरश्च केतुम्॥ ५५॥
 उक्षासमुद्रः॥ उक्षासमुद्रोऽअरुणः सुयसीः पूर्वस्य योनिं स्थितुरावि
 देश। मध्ये दिवो निहितः घृभि रश्मा विचक्रमे रजसस्य भ्यन्नौ॥ ६०

रामः॥
 १५६

इन्द्रमिश्वाः॥ इन्द्रमिश्वाः अवीवृधन्तमुद्रव्यचसुङ्गिरभरभीतमं रथीनाम्ब
 जानाँ सत्यतिम्यतिम्॥ ६१॥ देवदूर्यज्ञः॥ देवदूर्यज्ञऽआचक्षुक्षुसु
 र्यज्ञऽआचक्षुक्षु। यक्षदुश्चिर्देवो देवाँ ई आचक्षुक्षु॥ ६२॥ वाजस्य
 मा॥ प्रसवऽउद्रा मेरा द्यभीत॥ अधोसुयत्ना निन्दो मे निग्रा मेरा धरा
 ई अकः॥ ६३॥ उद्रा भव॥ निग्रा भव ब्रह्म देवाऽअवीवृधन्। अधोसुयत्ना
 निन्दुग्री मे विहृवीना ल्यस्यताम्॥ ६४॥ क्रमध्वमग्निता॥ क्रमध्वम

मिनानाकमुख्यं हस्तेषु विभ्रतः । दिवस्युहः स्वर्गान्त्वामिभ्रादेवेभि
 राध्यम् ॥ ६५ ॥ प्रार्त्तामनु ॥ पृथिव्याः अहमुदन्तरिक्षमारुहमुन्तरिक्षादिवमा
 रुहम् ॥ दिवोनाकस्य पृथ्व्यात्स्वर्गोत्तिरगामुहम् ॥ ६७ ॥ स्वर्ग्यन्तः स्व
 र्ग्यन्तोनापेक्षन्तः आशादरे हन्तिरेदसीः । मुक्तये विच्यवती धारुं सुवि

रामः ॥
 १६०

हः सो वितेतिरे ॥ ६८ ॥ अग्नेषु ॥ अग्नेषु हि यथुमो देवयुताश्चर्क्षुर्देवानां
 मुत्तमर्त्यानाम् । इयक्षमाणा भृगुभिः सजोषाः स्वर्ग्यन्तु यजमानाः स्व
 स्ति ॥ ६९ ॥ नक्तोषासा समनसा ॥ नक्तोषासा समनसा विरुधे धाय
 येति शिशुमेकं समीची ॥ शान्ता क्षामा रुक्मोऽनुन्नविभाति देवाः अ
 मिभ्यारयन्नुविशोदाः ॥ ७० ॥ अग्ने सहस्राक्षः ॥ शतमूर्धं भूतने
 प्राणाः सह सन्व्यानाः । त्वं सा हसन् स्पृणयः । शिषुतस्मेते चिधम्

बाजाय स्वाहा ॥ ७१ ॥ सुषुप्तोऽसि ॥ गुरुत्मा नृदे पृथिव्याः सीद ॥ भासो न
 रिक्षमा पृष्ठा ज्योतिषा दिवमुत्तमो नृतेजसा दिशुः ३६ ॥ ७२ ॥ आजु
 हानः सुप्रतीकः ॥ पुरस्तादग्नेस्वयोनिमासीदसाधुया ॥ अस्मिन्सधस्थे
 ॥ अधुनारस्मिन्विश्वे देवा यजमानश्च सीदत ॥ ७३ ॥ तादसवितुः ॥ ता
 दसवितुर्वरेश यस्य वित्राधाह मृगो सुमुतिस्त्रिभुजं याम् ॥ यामस्य
 करणोऽदुहत्प्रपीनादसुरुत्नधाराम्ययसा मुहीकाम् ॥ ७४ ॥ वि

रामः ॥
 १६१

धेर्मते ॥ परमेजन्म नग्ने विधेमस्तो मे रवरे सधस्थे ॥ यस्माद्योने रुदरिथा
 यजेत मृत्युत्वे हवीद विजुहोसमिहे ॥ ७५ ॥ वेदोऽग्ने ॥ दीदिहि पुरो नो
 जस्वया सुसर्वा यविष्ठा ॥ त्वादशश्चतुः उपयन्ति बाजाः ॥ ७६ ॥ अग्नेत
 म् ॥ अग्नेतमयाश्च तस्तो मेः कतुत्रभुदुहदिसृशाम् ॥ त्राध्यामातुः ओ
 हैभ ॥ ७७ ॥ चित्रिभुहो मि ॥ चित्रिभुहो मि मनसा धृते नु यथा देवाः इह
 गर्भन्वीति होत्राः कतावृधः ॥ यत्पेविश्वस्य भूमे नो जुहोमि विविश्वक

मरौविश्वाहादाभ्य० हविः॥ ७८॥ सुप्रते॥ अग्नेसुमिधः सुप्रजिह्वा
 सुप्रः त्राययः सुप्रधामपियाति। सुप्रहोत्राः सुप्रधात्वायजत्रिसुप्र
 योनीराष्टुरास्वधृतेनुस्वाहा॥ ७९॥ शुक्रज्योतिः॥ शुक्रज्योतिश्चि
 त्रज्योतिश्चसत्यज्योतिश्चज्योतिष्मांश्च। शुक्रश्चः त्रातया आत्य० हा
 ॥ ८०॥ ईदृङ्॥ ईदृङ्नायादृङ् सुदृङ् प्रतिमदृङ्॥ मितश्चसमितश्च
 सभराः॥ ८१॥ त्रातश्च॥ सत्यश्चक्रवश्चधरुराश्च। धर्तृवश्चिधर्तृव

रामः॥
 १६२

चिधारयः॥ ८२॥ त्रातजिञ्च॥ सत्यजिञ्चसेनजिञ्चसुवेराश्च। अन्निमित्र
 श्चदूरेऽमित्रश्चगुराः॥ ८३॥ ईदृक्षामऽसतादृक्षामः॥ ईदृक्षामऽस
 तादृक्षामऽदुष्टुराः सुदृक्षामः प्रतिमदृक्षामऽसतनामित्तसश्चस
 मित्तसो नोऽअशसभरसो मरुतो यज्ञेऽअस्मिन्॥ ८४॥ स्वतर्वाश्च
 ॥ प्रघासीवसान्नयनश्चगृहमेधीव। क्रीडीवशाक्रीवीजोषी॥ ८५
 इन्दुदैवीः॥ इन्दुदैवीर्चि शो मरुतो नुवर्त्मानो भवन्त्यथेन्दुदैवीर्चि

सोमहन्तोनुवर्त्मानोभवन्। सुवमिर्मयजमानदेव। अविशोमा।
 नुमी। आनुवर्त्मानोभवन्॥ ८६॥ इमं स्तनम्॥ इमं स्तनमूर्जस्य
 तन्ध्यायाम्यथानमन्नेसरिरस्यमध्ये। उत्तमशुषस्वमधुमन्नमध्व
 त्समुद्रिषु० सदनमाविशस्व॥ ८७॥ घृतमिमिक्षे॥ घृतमस्ययो
 निघृतेभित्तोघृतम्वस्यधाम। अनुव्यधमावहमादयस्व स्वाहाकृ
 तम्बुषभवक्षिह्वयम्॥ ८८॥ सुमुद्रादूर्मिर्मधुमा३ उदारदुपा६
 सुमुद्रादूर्मिः॥

रामः॥
 १६३

शुनासममृतत्वमानद्। घृतस्यनामशुह्यं यदस्ति जिह्वादेवानाममृत
 स्यनाभिः॥ ८९॥ वृथन्नाम॥ वृथन्नामप्रवृत्तामघृतस्यास्थित्यज्ञेधा
 र्यामानमोभिः। उपवृत्ताभृगावेदस्यमानश्चतुःशृङ्गावमीश्वर
 ३ सुतत्॥ ९०॥ वृत्वारिशृङ्गा॥ वृत्वारिशृङ्गात्रयोऽस्यपादुदेशी
 र्वेसुप्रहस्तासोऽस्म। त्रिधावृद्धेवृषभोरोरवीतिमुहोदेवोमर्त्या
 ३ आविवेश॥ ९१॥ त्रिधाहितम्॥ त्रिधाहितस्यशामिर्गुह्यमान

ॐ विदेवा सो घृतमन्त्रविन्दन् । इन्दुः सकुः सूर्यः सकः अजानघेनादेकः
 स्वधया निहतक्षः ॥ ६२ ॥ सुताः अर्धन्ति ॥ सुताः अर्धन्ति ह्योत्तमसु
 द्राहृतबुजारि युगानावचक्षे । घृतस्य धाराः अभिवाकशी मिहिंरुप
 यो ध्वित सोमध्यः आसाम् ॥ ६३ ॥ सम्यक्त्वं वन्ति ॥ सरितो न धेनोः अ
 त्रहं दामनसा युयमानाः । सुतेः अर्धस्यूर्म्यो घृतस्य मृगाः इव हि
 युगागरी यमारागः ॥ ६४ ॥ सिन्धो रिव प्रा ध्वने ॥ भूधना सोम्यात प्रमि

रामः ॥
 १६४

यः यतयन्ति युक्ताः । घृतस्य धाराः अरुषो नृवाजी काष्ठा भिन्दन् मूर्मिभि
 : धिन्वमानः ॥ ६५ ॥ अभिप्रवन्त ॥ अभिप्रवन्त समनेव योधाः कल्या
 ण्यः सम्यमाना सोऽग्निम् । घृतस्य धाराः सुमिधो न सन्नुता जुषारागो
 हर्ष्यति जातवेदाः ॥ ६६ ॥ कल्याः इव बहनुम् ॥ कल्याः इव बहनुमे
 नवाः ३ऽ अं ज्ये आताः अभिवाकशी मि । यत्र सोमः स्रयते यत्र युक्ता
 घृतस्य धाराः अभितत्यवन्ते ॥ ६७ ॥ अभ्यर्धन्त ॥ सुष्टुतिः कुर्व्यमाजि

मस्मा सुभद्राद्विषा निधत्त । इमे युजन्त यत देवता नो घृतस्य धारमधु
 मत्यवन्ते ॥ ६८ ॥ धामन्ते ॥ धामन्ते विष्णुः सुवर्णमधिभित्तमन्तःसमु
 देहयन्त रायुधिः अपामनीके समिधेयः अभृतस्तमप्याममधुम
 तन्तः शुक्तिम ॥ ६९ ॥ ॥ इति वाजसनेयसंहितायाः दीर्घपाठे सप्त
 दशोऽध्यायः ॥ ॥ ॥ वाजश्च ॥ वाजश्चमे प्रसुवश्चमे प्रयतिश्च
 मे प्रमितिश्चमे धीतिश्चमे क्रतुश्चमे स्वरश्चमे श्लोकश्चमे श्रवश्चमे

रामः ॥
 २६५

निश्चमे ज्योतिश्चमे स्वश्चमे युजेनकल्यन्ताम् ॥ १ ॥ प्राणाश्च ॥ मेघानश्च
 मेघानश्चमे सुश्चमे चित्तश्चमेऽधीतश्चमे चाक्षमे मत्तश्चमे वक्ष
 श्चमे श्रोत्रश्चमे दक्षश्चमे वलश्चमे युजेनकल्यन्ताम् ॥ २ ॥ ओजश्च ॥
 मे सरश्चमेऽत्मा चमे तनूश्चमे शर्म चमे चर्म चमे झोतिश्चमे स्थी
 ति चमे परुषश्चमे शरीराणि चमे आयुश्चमे जरा चमे युजेनकल्य
 त्ताम् ॥ ३ ॥ ज्यैष्ठ्यश्च ॥ मः आश्रित्यत्यश्चमे मन्त्र्यश्चमे भामश्चमे म

अमेमम अमेज्येमा चमेमहिमा चमेवविमा चमेप्रथिमा चमेवधिमा च
 मेद्विमा चमेवृद्धिमेवृद्धि अमेधनेन कल्यत्राम् ॥ ४ ॥ सत्यत्र
 ॥ मे अज्ञा चमेजगच्चमेधन अमेविश्व अमेमह अमेक्रीडा चमेमोद अ
 मेजात अमेजनिष्पमान अमेसुक्त अमेसुकृत अमेयज्ञेन कल्यत्रा
 म् ॥ ५ ॥ अत अ॥ मेमृत अमेयुष्म अमेनामय चमेजीवातु अमेदी
 र्घ्यायुत्व अमेनमित्र अमेभय अमेसुख अमेशयन अमेसुखा

रामः ॥
 १६६

अमेसुदिन अमेयज्ञेन कल्यत्राम् ॥ ६ ॥ युत्रा च॥ मेधर्त्रा चमेक्षेम अमेधृ
 ति अमेविश्व अमेमह अमेसम्बि चमेज्ञात्र अमेसू अमेयुस अमेसीर
 अमेलय अमेयज्ञेन कल्यत्राम् ॥ ७ ॥ श अमेमयः ॥ श अमेमय अ
 मेप्रिय अमेनुकाम अमेकाम अमेसौमनस अमेभग अमेद्विरा
 अमेभद्र अमेश्रेय अमेवृषीय अमेधरा अमेयज्ञेन कल्यत्राम् ॥ ८
 उर्वे ॥ मेसुतृता चमेधय अमेरस अमेधुन अमेमधु चमेसग्धि अ

मेसपीतिश्चमेकुभिश्चमेवृष्टिश्चमेजैत्रश्चमः॥ ओङ्गिश्चयज्ञेनकल्यत्रा
 म्॥ २॥ रयिश्च॥ मेरायश्चमेपुष्टश्चमेपुष्टिश्चमेविभुवमेपुष्टमेपुष्टा
 श्चमेपुष्टातिरश्चमेकयवश्चमेक्षितश्चमेक्षश्चमेयज्ञेनकल्यत्राम्
 ॥ १०॥ वित्तश्च॥ मेवैशश्चमेभूतश्चमेभविष्यश्चमेसुगश्चमेसुयश्च
 मः॥ त्रुष्टश्चमः॥ त्रुष्टिश्चमेक्षुष्टश्चमेक्षुष्टिश्चमेसुमतिश्चमेसुमतिश्चमेयज्ञे
 नकल्यत्राम्॥ ११॥ वीर्यश्च॥ मेयवाश्चमेभावाश्चमेतिलाश्चमेमुद्राश्च

रामः॥
 १६७

मेखल्वाश्चमेपुष्टवश्चमेरावश्चमेस्यामाकाश्चमेनावारश्चमेगोधूमाश्च
 मेमसूराश्चमेयज्ञेनकल्यत्राम्॥ १२॥ अश्माव॥ मेमृत्तिकावमेगिरयश्च
 मेधर्वताश्चमेसिकताश्चमेधनस्यतयश्चमेहिरायश्चमेस्यामश्चमेलोहश्च
 मेसीसश्चमेत्रपुष्टमेयज्ञेनकल्यत्राम्॥ १३॥ अग्निश्च॥ मः॥ आयश्चमेवी
 रुधश्चमः॥ ओषधयश्चमेकृष्टयश्चमेकृष्टयश्चमेग्राम्याश्चमेय
 शर्वः॥ आरण्याश्चमेवित्तश्चमेवित्तिश्चमेभूतश्चमेभूतिश्चमेयज्ञेनक

वश्चमे

ल्यताम् ॥ १४ ॥ वसुच ॥ मेवसति अमेकर्मवमेशक्ति अमेऽर्थ अमुऽस
 व अमऽइत्यावमेगति अमेयुजेनक ल्यताम् ॥ १५ ॥ अग्नि अ॥ मऽइन्दु
 अमेसोम अमऽइन्दु अमेसवितावमऽइन्दु अमेसरस्वती चमऽइन्दु अ
 मेपूषाचमऽइन्दु अमेवृहस्पति अमऽइन्दु अमेयुजेनक ल्यताम् ॥ १६
 मित्र अ॥ मऽइन्दु अमेवरुणा अमऽइन्दु अमेधातावमऽइन्दु अमेत्व
 णाचमऽइन्दु अमेमरुत अमऽइन्दु अमेविश्वेदेवानुमऽइन्दु अमेयुजे

तामः ॥
 १६८

नक ल्यताम् ॥ १७ ॥ पृथिवीचमऽइन्दु अमेऽन्नरिक्ष अमऽइन्दु अमेदौ अ
 मऽइन्दु मेसमा अमऽइन्दु अमेनक्षत्राणानुमऽइन्दु अमेदिश अमऽइन्दु
 अमेयुजेनक ल्यताम् ॥ १८ ॥ अपंशु अ॥ मेरुश्मि अमेदाभ्य अमेधिय
 ति अमऽउषाऽशु अमेन्नर्याम अमऽसेन्दुवायुव अमेमैत्रावरुणा अ
 मऽआश्विन अमेप्रतिप्रस्थान अमेभुक्र अमेमन्थी चमैयुजेनक ल्य
 ताम् ॥ १९ ॥ आग्रयणा अ॥ मेवैश्वदेव अमेध्रुव अमेवैश्वानर अमेऽमे

द्वाग्रयश्चमेमुहावैश्चदेवश्चमेमरुत्तुतीयाश्चमेनिष्केवल्यश्चमेसा
 वित्रश्चमेसारस्वतश्चमेयात्नीवतश्चमेहारियोजनश्चमेयुजेनकल्य
 त्राम् ॥ २० ॥ रुक्मश्च ॥ मेवमुसाश्चमेवायुश्चानिचमेदोराकलश
 श्चमेग्रावाणाश्चमेविषवरोचमेधृतभृन्नमः ३ आधवनीयश्चमेवेदि
 श्चमेवर्हिश्चमेवभृथश्चमेस्वगाकारश्चमेयुजेनकल्यत्राम् ॥ २१ ॥
 अग्निश्च ॥ मेघर्मश्चमेर्कश्चमेसूर्यश्चमेध्राणाश्चमेधश्चमेष्ट

रामः ॥
 १६६

धिवाचमेदितिश्चमेदितिश्चमेधौश्चमेदुल्यः शक्वारयोदिशश्चमेयुजेनक
 ल्यत्राम् ॥ २२ ॥ वृतश्च ॥ मः ३ कृतवश्चमेतयश्चमेसम्बत्सरश्चमेहोरात्रेऽु
 र्वष्टीचेवृरुदुधतरेचमेयुजेनकल्यत्राम् ॥ २३ ॥ सकाच ॥ मेतिस्मश्चमे
 तिस्रश्चमेयश्चमेयश्चमेसप्तचमेसप्तचमेनवचमेनवचमः ३ सकादश
 चमः ३ सकादशचमेत्रयोदशचमेत्रयोदशचमेयश्चदश
 चमेसुष्टदशचमे

शमः १७०

चतुर्विंशतिश्चमेचतुर्विंशतिश्चमेष्टाविंशतिश्चमेष्टाविंशतिश्चमेष्टा
त्रिंशच्चमेष्टात्रिंशच्चमेष्टाद्विंशच्चमेष्टाद्विंशच्चमेष्टाद्विंशच्चमेष्टाद्विंशच्चमेष्टा
वत्वारिंशच्चमेष्टावत्वारिंशच्चमेष्टावत्वारिंशच्चमेष्टावत्वारिंशच्चमेष्टावत्वारिंशच्चमेष्टा
रिंशच्चमेष्टायज्ञेनैकल्यज्ञाम्॥ २५॥ अविश्वा॥ मेऽयुवीचमेदित्युवाहुमे
दित्योहीचमेपश्चाद्विश्वमेधश्चावीचमेन्निवृत्सश्चमेन्निवृत्सान्वमेतुर्यु

वाडुमेतुष्टौहीचमेयुजेनकल्पनाम् ॥ २६ ॥ युष्टुवाडु ॥ मेयष्टौहीच
 मऽउक्षान्वमेवशान्वमऽत्रयुभश्चमेवेरुच्चमेनुष्टौश्चमेवेनुष्टौ
 मेयुजेनकल्पनाम् ॥ २७ ॥ वाजायुस्वाहा ॥ प्रसुवायुस्वाहा ॥
 धिजायुस्वाहा कर्तवेस्वाहा वसवेस्वाहा रुध्यतेस्वाहा देव
 ष्वायुस्वाहा सुगन्धायवेन ० शिनायुस्वाहा चिनु ० शिनेऽआ ॥

रामः ॥
 १७१

त्वायुनायुस्वाहा त्वायमौवुनायुस्वाहा भुवनस्यतयेस्वाहा धिय
 तयेस्वाहा धुजायतयेस्वाहा ॥ इयतेरा शिमत्राययुनासियमनऽ
 पुर्जेत्वावृष्टौत्वायुजानुत्वाधियत्वाय ॥ २८ ॥ आयुर्गुजेन ॥ क
 ल्पताम्युराणायुजेनकल्पताश्चक्षुर्गुजेनकल्पतादृशोर्गुजे
 नकल्पताम्वायुजेनकल्पतात्मनोयुजेनकल्पतामात्मायुजेन

कल्यताम्बुलायुज्ञेनकल्यतायुयोतिर्युज्ञेनकल्यताः स्वय्युज्ञेनक
 ल्यताम्बुष्टंयुज्ञेनकल्यतायुज्ञेनकल्यताम्॥ स्तोमश्चयजु
 श्रः क्रवुसामन्ववृहन्नर्थतुर्व। स्वर्देवाः अगन्नामृताः अभूमपु
 जायतेः युजाः अभूमवेद्याहा॥ २२॥ वाजस्यतु॥ प्रसवेमातरम्
 हीमदितिन्नामचन्साकरामदे। अस्यामिदं विश्वम्भुवनमाविर्वे

रामः॥
 १७२

शतस्यान्नोदेवः सविताधर्मसाविषत॥ ३०॥ विश्वेऽअश्व॥ मरुतोविश्व
 शुतीविश्वेभवंतुग्रयुः समिदुः। विश्वेनोदेवाः अवसागमनुविश्वम
 स्तुद्विशांवाजोऽअस्मे॥ ३१॥ वाजोनः॥ सुप्रयुदिशुश्चतस्त्रिवायगु
 वतः॥ वाजोनोविश्वेदैवैर्दुनसाताविहावतु॥ ३२॥ वाजोनोऽअश्व
 सुवानिदानंवाजोदेवाः ३३॥ अतुभिः कल्ययाति। वाजोहिमासर्ववीर
 अजानुविश्वाः आशावाजयतिर्जयेथम्॥ ३३॥ वाजः पुरस्तादुत

मध्यतो नोवाजो देवानुविषावद्विधाति । वाजो हि मासर्ववीरं चकार स
र्वीऽ आशावाजयति ध्वनिं यम् ॥ ३४ ॥ सम्मा ॥ सृजामि ययसा पृथि
व्याः सम्मा सृजामादि सेषधीभिः । सोरुम्वजं सनेयमग्ने ॥ ३५
ययः पृथिव्याम् ॥ ययः पृथिव्याम्ययः ओषधीषु ययो दिव्यं त
रिसेषयोधाः । ययस्वतीः पुदिशः शन्तुमहम् ॥ ३६ ॥ देवस्य

रामः ॥
१७३

त्वा ॥ सुवितुः प्रसवे विनोर्वाहुभ्याम्युहो हस्ताभ्याम् । सरस्वत्ये च
चो यनु र्यत्रे राग्नेः सां मुज्येनाभिषिञ्चाभि ॥ ३७ ॥ अनायादु
तथा मा ॥ अनायादु तथा मा शिर्गोर्ध्वस्तस्योषधयो धारसो मु
होनाम । सनऽ दुदम्बस्तं क्षुत्रम्यानुत सौ स्वाहुवाद्वाभ्यः स्वाहा
॥ ३८ ॥ सुं हितो विश्वसामा ॥ सुं हितो विश्वसामा सूर्यो गश्च

ब्रह्मस्य मरीचयो यस्मिन् अयुर्वो नाम । स न इदं ब्रह्म क्षत्रम्या तु तस्मै स्वा
हा वा द्वाभ्यः स्वाहा ॥ ३२ ॥ सुषुम्णाः सूर्यो रश्मिः ॥ सुषुम्णाः सूर्यो रश्मि
श्चन्द्रमा गन्धर्वस्तस्य नक्षत्राण्ययस्मिन् मे कुर्यान्नाम । स न इदं ब्रह्म
क्षत्रम्या तु तस्मै स्वाहा वा द्वाभ्यः स्वाहा ॥ ४० ॥ इषिरो विश्वव्याचाः ॥ इ
षिरो विश्वव्याचा वा तोगन्धर्वस्तस्या यो अयस्मिन् इज्यो नाम । स

रामः ॥
१७४

न इदं ब्रह्म क्षत्रम्या तु तस्मै स्वाहा वा द्वाभ्यः स्वाहा ॥ ४१ ॥ भुज्युः सुपर्श
ः ॥ भुज्युः सुपर्शो यज्ञो गन्धर्वस्तस्य दक्षिणाः अयस्मिन् स्तावानाम ।
स न इदं ब्रह्म क्षत्रम्या तु तस्मै स्वाहा वा द्वाभ्यः स्वाहा ॥ ४२ ॥ प्रजाप
तिर्विश्वकर्मा ॥ प्रजापतिर्विश्वकर्मा मनोगन्धर्वस्तस्य त्रक्त्वा मां
न्ययस्मिन् स ह्येयो नाम । स न इदं ब्रह्म क्षत्रम्या तु तस्मै स्वाहा वा
द्वाभ्यः स्वाहा ॥ ४३ ॥ स न ॥ स नो भुवनस्य यने प्रजायते यस्य न ॥

उपरिशृहायस्येवह। अस्मेवसरोस्मैक्षत्रायमहिशर्ममयस्वहा॥४॥
 ४॥ समुद्रोसि॥ समुद्रोसिनभस्वानादुदनुःशम्भूर्मयोभूरभिमा
 बाहिस्वाहामारुतोसिमुरुताङ्गुराःशम्भूर्मयोभूरभिमाबाहिस्वा
 हावत्पूरसिदुर्वस्वाःशम्भूर्मयोभूरभिमाबाहिस्वाहा॥ ४५॥
 यास्ते॥ अग्नेसूर्ये रुचादिवमातुन्वत्तिरश्मिभिः॥ ताभिर्नोऽअ
 यस्वीभीरुचेजनायनस्कृधि॥ ४६॥ यावः॥ यावोदेवाःसूर्येरु

रामः॥
 १३५

चोगोष्येषुयारुचः॥ इन्द्राग्नीताभिःसर्वीभीरुचन्नोधन्नवृहस्यते
 ॥ ४७॥ रुचन्नः॥ रुचन्नोधिहिवाप्तरोषुरुचःराजसुनस्कृधि। रु
 चन्निशेषुसुदेष्टुमयिधेरिरुचार्चम्॥ ४८॥ तत्त्वा॥ या
 मिब्रह्मणाचन्दमानस्तदशास्तेयजमानोहविर्विः॥ अहेऽमा
 नोचरुहोहवोऽगुरुशः॥ सुमानः॥ आयुःप्रमोषीः॥ ४९॥ स्वर्गः॥
 धर्मः॥ स्वाहास्वर्गार्कः॥ स्वाहास्वर्गभुक्ः॥ स्वाहास्वर्गज्योतिः॥ स्व

हास्वर्गस्य स्वाहा ॥ ५० ॥ अग्निं युनयि ॥ अग्निं युनयि शर्वसाधु
 तेन दिव्यं सुयस्य स्वयसावृत्तम् । तेन च यज्ञं भववृद्धस्य विष्ट
 पदः स्वोत्तराणां धिना कमुत्तमम् ॥ ५१ ॥ सहस्रम् १००० ॥ इमेति
 ॥ पश्चावजरो यत्तु त्रिणो याभ्यां रक्षा रक्षयः स्यन्ते । ताभ्याम्
 तेन सुकृतां मुलोकं यत्तुः अथ योजयुः पृथमुजाः पुराणाः ॥ ५२
 इन्द्रं क्षत्रा इत्येनः अनावाहि रराय पशः शकुनो भुररायुः । मुहान्त

रामः ॥
 १७६

धस्येधुवः आनिषत्तेन मस्तेऽस्तु मामाहिंसी ॥ ५३ ॥ दिवो मूर्ध्ना
 ॥ सिधुधिव्याना भिरुर्गामोषधीनाम् ॥ ५३ ॥ विश्वायुः शर्मसु
 प्रथानमस्यथे ॥ ५४ ॥ विश्वस्य मूर्ध्ना ॥ विश्वस्य मूर्ध्ना धितिषु मि
 श्रितः स मुद्रते हृदयमपवायुद्वयोदन्नादधिं भिन्ना दिवस्य अर्न्या
 इन्द्र रिक्षा लुधिव्यास्ततो नो वृष्ट्याव ॥ ५५ ॥ इहो युजः ॥ इहो युजो
 भृशु भिराशी हवसुभिः ॥ तस्य नः इहस्य ग्रीतस्य द्रविणो हाग

मेः॥ ५६॥ इहोः अग्निः॥ इहोः अग्निरहुतः धियर्तुनः इहोः हविः
 । स्वगेहदेवेभ्योनमः॥ ५७॥ यदाकृतात् ॥ यदाकृतात्समसुसो
 हृदोवा मनसोवा समभूतश्चक्षुषोवा । तदनुप्रेत सुकृता सुलो
 कं यत्रः त्रयं योजुः प्रथमजाः पुरुराणाः॥ ५८॥ एतं संधस्थ
 ॥ एतं संधस्थ परिनेददा मियमावहा द्वेवधि आनवेदाः॥ अं
 वागन्ना युजयतिर्वोः अत्रतः स्मजानीत यस्मै व्योमन्॥ ५९॥

रामः॥
 १७७

एतज्ज्ञानाथ॥ यस्मै व्योमनेवाः संधस्था विदरूपमस्य॥ यदागच्छत्यु
 धिभिर्देवयानैरिह्यधूर्ते कृतावाधा विरसे॥ ६०॥ उदुःखं॥ उदु
 च्छ्वाने प्रतिजागृह्णत्वमिह्यधूर्ते संधस्थेथामुयश्च । अस्मिन्
 धरथेऽअध्युत्तरस्मिन् विधेदेवायजमानश्चसीदत॥ ६१॥ येन ब्रह्म
 सि॥ सुहृन् येनाग्ने सर्ववेदसम् । तेनेमं यज्ञत्रो नयुः स्वर्देवेषु गन्त
 वे॥ ६२॥ यस्मै रेता यरिधिना॥ स्तुवा द्वेष्टा च बर्हिषा । त्रयेमं यज्ञ

नोनमुः स्वर्देवेषु गन्तवे ॥ ६३ ॥ यदुत्तम ॥ यदुत्तं यत्परादानं यत्पूर्वं याशु
 दक्षिणाः । तदग्निर्धैव्यकर्मणाः स्वर्देवेषु नोदधत् ॥ ६४ ॥ यत्र धाराः
 ॥ यत्र धाराः अनयेतामधो धृतं तस्य वयाः । तदग्निर्धैव्यकर्मणाः स्वर्दे
 वेषु नोदधत् ॥ ६५ ॥ अग्निरस्मि ॥ अग्निरस्मि जन्मना ज्ञातं वेदा धृतं
 मेव शरमुत्तमः आसन् ॥ अर्कस्त्रिधा तूरजसो विमानो जसो घ
 र्मो हविरस्मि नाम ॥ ६६ ॥ त्रयो नाम ॥ त्रयो नामास्मि यजुर्हवि

रामः ॥
 १७८

नामास्मि सामानि नामास्मि । येऽअग्नयः पाश्र्वजं न्याऽअस्यामृषि
 व्यामधि । तेषां भसित्वमुत्तमः प्रणो जीवा तं वे सुव ॥ ६७ ॥ द्वात्रिंश
 न्यायुशवसे ॥ पुननाया ह्ययव । इन्द्रत्वावर्त्तयामसि ॥ ६८ ॥ सह
 दानुम्युरुहन् ॥ क्षियन्तं महस्तमिन्दुसम्यि राक्षुणा रुम् । अभिवृ
 त्तम्वर्द्धमानम्यि यारुमुपादमिन्दुतवसाजघन्था ॥ ६९ ॥ चित्तः ॥
 चित्तः इन्द्रमृधोजहिनी चार्यं धृतं न्यातः ॥ योऽअस्मौ त्रै अभिदा

सत्यधरंगमयानमः॥ ७०॥ मृगोन॥ श्रीमः कुचरो गिरिष्ठाः परावतः आ
 जगन्नाथरम्भाः॥ सुक० सु० शाययुविमिन्दुतिग्ममिश्रशत्रुनाटिधि
 मृधोनुरदस्व॥ ७१॥ वैश्वानरोनः॥ वैश्वानरोनः शुतयुः आयुयानुयरा
 वतः॥ अग्निर्वः सुहुतीरुष॥ ७२॥ पृथो दिवि॥ पृथोऽग्निः पृथि
 व्यामृष्टोऽग्निः ओषधीराविवेश॥ वैश्वानरः सहसा पृथोऽग्निः
 शिः सनो दिवा सरिं स्यात्तुनक्तम्॥ ७३॥ अस्यामुनमः॥ अस्यामु

रामः॥
 १७६

तङ्काममग्रेन बोतीः॥ अस्यामरुथि० रथिवः सुवीरम्॥ अस्यामुवाजम् भिवाज
 यन्त्रोऽस्यामरुथि० मजराजरे॥ ७४॥ वृषत्रे॥ अशरिमाहिकामसुत्तान
 हस्तानमसोयुस्य॥ यजिष्ठेनुमनसायहिष्ठेवानसेधनामनानावियाः
 अग्ने॥ ७५॥ धामदुग्निः॥ धामदुग्निरिन्दोवृष्टा देवो वृहस्पतिः स
 वेतसो द्विष्टे देवा युत्तम्या वनुनः शुभो॥ ७६॥ त्वयविष्ट॥ दासुषो नृः
 पाहिष्टराक्षी गिरः॥ रक्षो लोकमुत्तमना॥ ७७॥ ॥ इति वाजसने

यसं हितायां दीर्घपाठे अष्टादशोऽध्यायः ॥ ॥ ॥ स्वादीन्वा ॥ स्वादी
 स्वादुनातीन्वा त्रीन्वा मृताममृतेन । मधुमती मधुमतामृतामि
 मधुमतेन । सोमो मधुमिभ्याम्यन्वास्व सरस्वत्यै यन्वास्वेन्द्राय सुत्रामो
 यन्वास्व ॥ १ ॥ परीतः ॥ परीतो विश्रता सुतं सोमो यः उत्तमं हविः
 । दुधन्वा योन्योऽपस्वन्नरा सुधावसोममदिभिः ॥ २ ॥ वायोः पु
 नः ॥ पवित्रेण प्रत्यङ्गो मोऽतिदुतः । इन्द्रस्य युज्यः सरवा ॥ ३ ॥

रामः ॥
 १८०

पुनातिने ॥ यरिक्तं सोमं सूर्यस्य दुहिता । चारेण शश्वतातना ॥ ४ ॥
 ब्रह्मक्षत्रम् ॥ ब्रह्मक्षत्रम्यवतेनेजः इन्द्रियं सुर्या सोमः सुतः आसुतो
 मदाय । भुक्ते शादेव देवताः विष्टुमिह सेनानं यजमानाय धेहि ॥ ५ ॥
 कुविदुः ॥ सर्वमन्नो यवश्चिथथादाह्यनुपूर्वस्विपूय । इहे देवाहु
 साहिभोजनानि मेव हि वीनमः । उक्लिं यजन्ति । उपयाम गृहीतोऽस्य
 श्विभ्याम्यन्वास्वत्यै त्वेन्द्राय त्वा सुत्रामोऽपस्वते योनिस्तेजसे त्वा

वी॥ र्थायत्वावल्लायत्वा॥ ६॥ नानाहि॥ वादेवहित॥ सदस्तुतम्मास
 ७॥ सृष्टाथाम्यरमेवोमन॥ सुगुत्वमसि सुविशाली सोमः ३॥ सुषमासा
 हि० सीः स्वांयोनिमाविशन्ती॥ ७॥ उष्यामगृहीतोसि॥ उष्याम
 गृहीतोस्याश्चिन्नेजः शारस्वतम्बी॥ र्यमैन्द्रम्बलम्॥ सुषतेयोनि
 म्मोदायत्वानुन्दायत्वामहसेत्वा॥ ८॥ तेजोसि॥ तेजोसितेजोम
 यिधेहि॥ र्यमसि॥ र्यमयिधेहि॥ बलमसि॥ बलमयिधेहि॥

रामः॥
 १८१

जोस्योजोमयिधेहि॥ सुन्तुरसि॥ सुन्तुमायिधेहि॥ सहसि॥ सहोमयिधेहि॥
 २॥ याव्याघ्रम्॥ याव्याघ्रम्बिधूत्रिकोहोचुकश्चरक्षति॥ श्वनम्यात
 त्रिशा०॥ सि०॥ ह०॥ सेमम्यात्व०॥ ह०॥ १०॥ यदायिधेहि॥ मातरं पुत्रः
 प्रमुदितो धरन्॥ सतत्रदग्ने०॥ अनुरोभवां माह्नो धितरौ मया॥
 सम्युचस्थसम्माभुङ्क्षु॥ विष्टुचस्थविमायाध्यानाष्टु॥ ११॥
 देवायुजम्॥ देवायुजमेतन्वतमेवजमिषजाश्चिन्ना॥ वाचासर

स्वतीभिषगिन्द्रायेन्द्रियाशिदधतः॥ १२॥ दीक्षायैरूपम्॥ दीक्षायैरु
 पंशय्याशिषायरागीयस्यलोवनानि। क्रयस्यरूपं सोमस्यला
 जाः सोमाहं शबोमधु॥ १३॥ आतिथ्यरूपममासरम्॥ आतिथ्य
 रूपममासरमहावीरस्यनग्रहः॥ रूपमुपसदामेत त्रिस्तोरात्रीः सु
 रासुता॥ १४॥ सोमस्यरूपम्॥ सोमस्यरूपद्वीतस्यपरिस्कृत्यरि
 धिच्यते। अम्बिभ्यान्दुश्चमोषजमिन्द्रायेन्द्रं सरस्वत्या॥ १५॥

रामः॥
 १८२

आसन्दीरूपम्॥ आसन्दीरूपं राजासन्दीवेधैकुम्भीसुराधानी। अत्र
 रः उन्नरवेधारूपद्वीतस्तोभिषक॥ १६॥ द्वेषावेदिः॥ द्वेषावेदिः
 समाप्यतेवर्हिषावर्हिरिन्द्रियम्। धूयेनयूपः आयतेपरागीतोऽ
 अग्निरग्निना॥ १७॥ हविर्दानंयत्॥ हविर्दानंयदग्निनाग्नीध्रंयत्
 मारस्वती। इन्द्रायेन्द्रं सदस्कृतम्यत्नीशालुङ्गार्हयत्यः॥ १८॥ धे
 वेभिः धेवान्॥ धेवेभिः धेवानापोत्याप्राविर्वाधीर्यजस्य। प्रथा

जेभिरनुयाजान्वयदुरेभिराहुतीः॥ १२॥ पुशुभिःपुशून्॥ पुशुभिःपुशूना
 प्रोतिपुरोडाशैरुवीह्य्या॥ छन्दोभिःसामिधेनीर्था॥ ज्याभिर्वयदकारान्॥
 २०॥ धानाःकरुमाः॥ सक्तवःपरीवायःपयोदधि। सोमस्यरूपंहुविष
 २१॥ आमिक्षावाजिनमधु॥ २१॥ धानानाहिरूपम्॥ धानानाहिरूपदुव
 लम्परीवायस्यगोधूमाः॥ सक्तनाहिरूपम्बदरमुपवाकाःकरुमास्य॥
 २२॥ ययसोरूपम्॥ पुयसोरूपंयशवादधोरूपदुर्वधूनि। सोमस्य

रामः॥
 १८३

रूपम्वाजिनं सोमस्यरूपमाभिक्षा॥ २३॥ आओवय॥ आओवयेति
 सोत्रियाःपुन्याश्रावोऽनुरूपःयजेतिधाया रूपम्यगाथायेयजा
 महाः॥ २४॥ अर्हुः॥ अर्ह्वैरुवधानाम्॥ अर्हुः॥ अर्ह्वैरुवधानाहिरूप
 मुदैराप्रोतिनिविदम्पुणावैःशुश्राताहिरूपम्ययसासोमःआ
 यने॥ २५॥ अश्विभ्याम्यातःसवनम्॥ अश्विभ्याम्यातःसवनमि
 त्तेरौन्द्रमाध्यन्दिनम्। वैश्वदेवःसरस्वत्यातुनीयमाप्रःसवनम्

॥ २६ ॥ वायुर्वैर्वायुयानि ॥ वायुर्वैर्वायुः स्यान्न्याप्रोतिसर्तेन दोरा
 कलशम् । कुम्भीभ्यामभूरोगो सुते स्थालीभिः स्थालीराप्रोति ॥ २७ ॥
 यजुर्भिराप्यते ॥ यजुर्भिराप्यते ग्रहाग्रहे स्तोमाश्च विह्वलीः । छन्दो
 भिरुक्था शस्त्राणि सांम्रावभृथः आप्यते ॥ २८ ॥ इडाभिर्भुशान
 ॥ इडाभिर्भुशानाप्रोतिसूक्तवाकेनाशियः । शंसुनापली संयाजा
 त्समिह यजुषासु स्थाम् ॥ २९ ॥ बुतेन दीक्षाम् ॥ बुतेन दीक्षाम्

रामः ॥
 १८४

प्रोति दीक्षया प्रोति दक्षिणाम् । दक्षिणाभ्रुदामाप्रोतिभ्रुदया सत्यमाया
 ते ॥ ३० ॥ एतावदूयम् ॥ एतावदूयं यजस्य यदेवैवृक्षणाकृतम् । तदेत
 तर्ध्वमाप्रोति यज्ञे सोत्रामुराणी सुते ॥ ३१ ॥ सुरावन्नम्बर्हिषदम् ॥ सुरा
 वन्नम्बर्हिषदः सुवीर्यम् ॥ हिन्नन्ति महिषानमोभिः । दधानाः सोमं नि
 विदेवता सुमदे मेदुं यजमानाः स्वर्काः ॥ ३२ ॥ यस्ते ॥ यस्ते रसः समु
 तः ॥ ओषधीषु सोमस्य सुष्मः ॥ सुर्या सुतस्य । तेन जिन्वे यजमानम्

देवसरस्वतीमभिनविन्दमग्निम् ॥ ३३ ॥ यमुभिनो ॥ यमुभिनान
 मुचेरासुदधिसरस्वत्यसुनोदिन्द्रियाय । इमन्त्रे शुक्रमाधुमन्त्रमि
 न्द्रुः सोमः राजानमिह भक्षयामि ॥ ३४ ॥ यदन्त्रे ॥ रिष्टं रसिनः शु
 तस्य यदिन्द्रोः अथिवद्वीभिः । अहन्तदस्य मनसा शिवेन सोम
 राजानमिह भक्षयामि ॥ ३५ ॥ पितृभ्यः स्वधाभिभ्यः ॥ स्वधा
 नमः पितृभ्यः स्वधाभिभ्यः स्वधानमः प्रपितृभ्यः स्वधा

रामः ॥
 १८५

यिभ्यः स्वधानमः । अक्षमित्ररोमी मदन्त्रपितरोतीत्यन्त्रपितरुः पि
 तरः शुद्धधम् ॥ ३६ ॥ पुनन्तुमा ॥ पितरः सोम्यासः पुनन्तुमापि
 तामहाः पुनन्तुप्रपितृभ्यः प्रवित्रेराशतायुषा पुनन्तुमापिता
 महाः पुनन्तुप्रपितृभ्यः । प्रवित्रेराशतायुषा विश्वमायुर्वा
 न्नवे ॥ ३७ ॥ अग्नः आर्यः पितृभ्यः ॥ यवसुः आसुवोर्जुमिषश्चनः । आरे
 वाधस्वदुधुनाम् ॥ ३८ ॥ पुनन्तुमा ॥ देवजनाः पुनन्तुमनसा धियः

पुनरुविश्वं भूतानि जातवेदः पुनीहि मा ॥ ३९ ॥ यवित्रेण पुनीहि ॥
 मा शुक्रेण देवदीयत ॥ अग्रे क्रत्वा क्रतूँ रनु ॥ ४० ॥ यत्रे ॥ यवित्रे
 मर्चिष्यग्रे विततमन्त्रा ॥ वसुतेन पुनातु मा ॥ ४१ ॥ यवमानुः सः
 ॥ यवमानुः सोऽअश्वनः यवित्रेण विचर्षणिः ॥ यः पोता स पुना
 तु मा ॥ ४२ ॥ उभाभ्यां देव ॥ सवितः यवित्रेण सुवेन च ॥ मास्युनीहि
 विश्वतः ॥ ४३ ॥ द्वैश्वदेवी पुनती ॥ देव्या गा यस्या मिमावध्वस्तु

रामः ॥
 १८६

न्योद्गीतपृष्ठाः ॥ तयामदन्तः सधुमादे शुच्ययदस्यामुपतयो रथीर्ग
 म् ॥ ४४ ॥ ये समानाः ॥ समनसः पितरो यमराज्ये ॥ तेषां लोकः स्व
 धानमो यज्ञो देवेषु कल्पताम् ॥ ४५ ॥ ये समानाः ॥ समनसो जी
 वा जीवेषु मामुकाः ॥ तेषां श्रीर्मयिकल्पताम् सिद्धो केशत
 ऽसमाः ॥ ४६ ॥ हे सृती ॥ ५ असृता वम्यनृणां महद्देवानां सु
 तमर्त्यानाम् ॥ ताभ्यामिदं विश्वमेजुत्तमेति यदन्तरापितरम्मा

तरश्च ॥ ४० ॥ इदं हविः ॥ यजननमोऽस्मदशवीरुं सर्वगणैः स्वस्त
 ये । आत्मसन्निधुना सन्निधुसन्निधुलोकसंन्यभयसन्निधु । अग्निः पुजा
 म्वहुला म्वेकरो त्वन्मय्योरेतौऽस्मा सुधत्त ॥ ४८ ॥ उदीरताम ॥ उदी
 रतामवरुऽउत्परासुऽउन्मध्यमाः धितरः सोम्यासः असुंयऽइशुरवृ
 काऽन्मत्तज्ञास्तेनोवन्तु धितरो हवेषु ॥ ४२ ॥ अङ्गिरसो नः ॥ धितरो
 नवन्तऽअथर्वा गोभृगवः सोम्यासः तेषाम्वयं सुमनो यज्ञिया

रामः ॥
 १८७

नामधिभुङ्क्षोमनुसेस्याम ॥ ५० ॥ येनः ॥ येनः पूर्वधितरः सोम्यासो नूहि
 रे सोमयीदम्वसिद्धाः तेभिर्धुमः सऽररागो हवीऽष्टुशतु शङ्गिः प्र
 तिकाममर्तु ॥ ५१ ॥ त्वं सोम ॥ त्वं सोम प्रविकितो मनीषा त्वं
 रजिष्ठमनुने धियथा म । तव प्रगीती धितरो नः इन्दो देवेषु रत्नम
 भजन्तधीराः ॥ ५२ ॥ त्वया हि ॥ नः धितरः सोम पूर्वकर्माणि नृकुः
 धवमानधीराः चन्वन्वातः धिधी ररयो रार्वा रीरिभिरभ्यर्च्य धवा

भवानः॥ ५३॥ त्वं सोम॥ धितृभिः सन्विदानो नुशावा पृथिवीऽआतत
 न्थ। तस्मै नऽइन्द्रो हविषा विधेम ब्रुयह स्वा मुयत योरयी शाम्॥ ५४
 य३ वहिदः धितरः॥ वहिषदः धितर उत्यर्वा शिमा वो हव्या वक्रमाजु
 धध्वम्। तऽआगता वसा शन्न मेना धानः शं योरु घो दधात॥ ५५
 आहम्॥ आहम्यि नृनु विदत्रां इं अविस्मिन यातश्च ध्विं मराश्च धि कथामः॥
 सोः॥ वहिषदो ये स्वधया सुतस्य भजन्त पितृवस्तऽइहा गमिष्याः॥ १८८

५६॥ उय हताः धितरः॥ सोम्या सो वहिः व्येधुनि भिषु धियेषु। तऽआग
 मनुतऽइह भ्रवन्त्वधिबुवन्तु तेव ह्यस्मान्॥ ५७॥ आर्य नूनः धितरः
 सोम्या सोऽग्निव्यान्नाः धुधिभिर्देवयानैः॥ अस्मिन् यज्ञे स्वधयामद
 त्नाधिबुवन्तु तेव ह्यस्मान्॥ ५८॥ अग्निव्यान्नाः धितरः॥ अग्निव्यान्ना
 ः धितरऽसह गच्छतमदः सदः सदन सुप्रणीतयः। अत्राहुवीह धिषु
 यन्तानि वहिष्यथारयिं सर्ववीरन्दधातन॥ ५९॥ येऽअग्निव्यान्नाः

॥ येऽग्निव्यात्रायेऽअग्निव्यात्रामध्येदिवेः सुधर्मा मादयन्ते । तेभ्यः सु
 राऽसुनीतिमेतो यथावुशन्ते ॥ न्वदूत्ययाति ॥ ६० ॥ अग्निव्यात्रानृ
 तुमतः ॥ अग्निव्यात्रानृतुमतो हवामहे नारा राऽमे सोमधीथंयऽआ
 शुऽतेनो विद्यासः सुहवा भवतु वृथ ॥ स्याम यतयोरधीराणाम् ॥ ६१ ॥
 आद्याजानु ॥ दक्षिणातो निषये मं यज्ञमभिगृणीत विश्वे । माहि
 सिह पितरः केन चित्रायदुऽआगः पुरुषताकराम् ॥ ६२ ॥ आशी

रामः ॥
 १८२

नासोऽअरुणीनाम् ॥ आशीनासोऽअरुणीनामुयस्थैरपि भवदुभुवेम
 त्पीय । पुत्रेभ्यः पितरस्तस्य वसुः प्रयच्छतः इहोर्जिन्नुधात ॥ ६३ ॥ य
 मग्ने ॥ कव्यवाहनत्वश्चिन्मन्मैरयिम् । तन्नो गीर्भिः श्रवाभ्यन्देवत्राय
 नया युजम् ॥ ६४ ॥ योऽग्निः ॥ कव्यवाहनः पितृभ्यः क्षततावृधः ॥ ये
 दुहव्यानिवावति देवेभ्यश्च पितृभ्यः आ ॥ ६५ ॥ त्वमग्ने ॥ त्वमग्नेऽईदि
 तः कव्यवाहनावा दुह्यानि सुरभी शिकुत्वी । प्रादः पितृभ्यः सुधया

तेऽअक्षन्नुदित्वन्देवप्रयताहवीदधि॥ ६६॥ येन॥ येनैहपितरोयेचनेह
 पांश्चविप्रयां३ उचनपुविप्र। त्वमेत्ययतिनेजातवेदः स्वधाभिर्वा
 ज० सुकृतअुषस्व॥ ६७॥ इदम्यत्तभ्यः॥ इदम्यत्तभ्योनमोः३ अ
 स्त्वययेपूर्वासीयः३ उयरासः३ इयुः॥ येयार्थिवेरजुस्यानिधनोये
 वानून० सुवृजनासुबिह॥ ६८॥ अधायथा॥ नः॥ पितरः॥ धरासः॥ प्र
 त्तासोः३ अयः३ ज्ञानमाशुधाराः॥ शुवीदमन्द॥ धितिमुक्थशासः॥ क्षा

रामः॥
 १२०

मोभिन्दनोः३ अरुणीरयवृन्॥ ६९॥ उशन्नैत्वा॥ उशन्नैत्वात्रिवीमसु
 शन्नः॥ समिधीमहि॥ उशन्नैत्वा॥ आवहयितृन्हविषेः३ अन्नवे॥ ७०॥
 अयाम्येनेन॥ अयाम्येनेननुमुचेः॥ शिरः३ इन्द्रोदवर्त्तयः॥ विभ्रायद
 जयस्युध॥ ७१॥ सोमोराजा॥ सोमोराजामृत० सुतः३ क्रजीधेरा
 जहान्मृत्युम्॥ क्रनेनसत्यमिन्द्रियमिधान० शुक्रमध्यसु३ इन्द्रस्ये
 दिव्यमिदम्ययोमृतमधु॥ ७२॥ अज्ञः॥ क्षीरम्॥ अज्ञः॥ क्षीरम्यधि

॥ १६९ ॥

४२

॥ राणा व्याधिवत्सन्नम्ययः सोमम्युजायतिः । क्रतेन सत्यमिन्द्रियम्वि
 धानं ॥ शुक्रमन्धसः इन्द्रस्येन्द्रियमिदम्ययोभृतम्प्रधु ॥ ७५ ॥ रेतोमू
 त्रम् ॥ रेतोमूत्रम्विजहाति यो निम्यविशदिन्द्रियम् । गर्भोजिरायु
 रणावृतः ॥ उल्वे अहाति जन्मना । क्रतेन सत्यमिन्द्रियम्विधानं ॥ शुक्र
 मन्धसः इन्द्रस्येन्द्रियमिदम्ययोभृतम्प्रधु ॥ ७६ ॥ हृष्टारूपे ॥ व्या
 करोत्सत्यानृतेयुजायतिः । अश्वह्वामनृते दधातु ॥ ७७ ॥ सत्येयुजा

पतिः। कृतेन सत्यमिदियस्त्रियानं शुक्रमन्धसः इन्द्रस्येन्द्रियमिदं य
 यो मृतममधु॥ ७७॥ विदन्त रूये॥ व्यथिवत्सुता सुतो यजापतिः। कृतेन
 सत्यमिदियस्त्रियानं शुक्रमन्धसः इन्द्रस्येन्द्रियमिदं यो मृतमम
 धु॥ ७८॥ दृष्ट्वा परिरुक्तः॥ दृष्ट्वा परिरुक्तो रसः शुक्रेण शुक्रम्यथि
 वत्तययः सोमम्यजापतिः। कृतेन सत्यमिदियस्त्रियानं शुक्र
 मन्धसः इन्द्रस्येन्द्रियमिदं यो मृतममधु॥ ७९॥ सीसेन तत्र म॥

रामः॥
 १६२

सीसेन तत्र ममनसा मणी विराः। बुर्सा सूत्रेण कवयो वयन्नि। अश्विना
 यज्ञं सविता सरस्वती इन्द्रस्य रूध्रम्वहरो। भिषज्यम्॥ ८०॥ तद
 स्य रूध्रम्॥ तदस्य रूध्रममृतं शन्वी भिक्षिस्त्रोदधुर्देवताः स
 रागाः। लोमा निशयेर्बहुधानतोक्त भिस्त्वगस्य मादुः समभवन्न
 लाजाः॥ ८१॥ तदुश्विना॥ भिषजा रुधुर्वन्नी सरस्वती वयन्ति येशा
 अन्नरम्। अस्थिम् आनुमसासैः कारोत्तरेण दधन्तो गवाश्च॥

॥ ८२ ॥ सरस्वती मनसा ॥ येशुलम्बसुना सत्याभ्याम्बयति दर्शतम्बयु
 ररसम्बरिस्ताननरोहितनगदुर्द्वारस्तसरुन्नेवेम ॥ ८३ ॥ ययसाशु
 क्रम ॥ ययसाशुक्रममृत अनित्रं सुर्यामूत्राञ्जनयन्त्रेते ॥ अ
 पामतिन्दुर्ममतिस्वाधमानाः पुवध्यम्यातं सुवृत्तदारात् ॥ ८४
 इन्द्रः सुत्रामा ॥ इन्द्रः सुत्रामा हृदयेन सत्यम्युरोडाशेन सविता ज
 नानः यदुक्तो मानुस्वरुणो भिषज्यन्मत्तस्त्रेवायुर्द्यौर्नमिताति

रामः ॥
 १२३

विन्नम् ॥ ८५ ॥ आत्राणि स्थालीः ॥ आत्राणि स्थालीर्मधुविन्वमा
 नाशुदाः पात्राणि सुदुघानधेनुः श्येनस्य पत्रन्ध्री हाशवी भिरासु
 दीना भिरुदरन्माता ॥ ८६ ॥ कुम्भो वनिष्ठुः ॥ कुम्भो वनिष्ठुर्जुति
 नाशवी भिर्यस्मिन्नग्रे योन्याङ्गुर्धोः अन्तः ॥ प्राशिर्धोक्तः शतधा
 रः उत्तो दुहेन कुम्भी स्वधाभ्यन्तर्भ्यः ॥ ८७ ॥ सुखं सत् ॥ सुख
 ० सदस्यशिरः इत्तमेन जिह्वायुविन्नमाश्विना सत्सरस्वती ॥ च

पुनरपुष्टिर्विषयस्य चालोचस्तिर्न शेषो हरसातरुखी ॥ ८८ ॥ अवि
 भ्याश्चक्षुः ॥ अविभ्याश्चक्षुः मृतकुहाभ्याश्चक्षुः न तेजो हविषाभ्यु
 तेन । यश्चाणि गोधूमेः कुर्वन्ते रुतानि विषेण न शुक्रममित्तम्वसाते
 ॥ ८९ ॥ अविर्न ॥ मेघानुसिद्धी र्या यथा रास्य पन्थाः अमृतो ग्र
 हाभ्याम् । सरस्वत्युपवाकै र्या नन्नस्या निवर्हिर्बद्रेर्जान ॥ ९०
 इन्द्रस्य रूपम् ॥ इन्द्रस्य रूपं मृषभो वलायकस्य भ्याह ॥ ओन्नममृ

रामः ॥
१६४

तद्गुह्यं भ्याम् । यवानवर्हिर्भुविकेसरशिक्कं भुजं जेमधुसारघन्मु ।
 खान् ॥ ६१ ॥ आत्मनुपस्थे ॥ आत्मनुपस्थेन घृकेस्य लोममुखेव शम
 भ्रूणिनव्याघ्रलोमः । केशानशीर्षं न्यशसे श्रियै शिखासि ० हस्य
 लोमत्विषिरिन्द्रियाणि ॥ ६२ ॥ अङ्गान्यात्मनः ॥ अङ्गान्यात्मभि
 धज्जानद्विनात्मानमङ्गैः समं धात्सरस्वती । इन्द्रस्य रूपं ० शत
 मानमायुश्चन्द्रेण ज्योतिरुमृतन्दधानाः ॥ ६३ ॥ सरस्वती यो न्या

म॥ सरस्वती योऽद्याऽर्धमन्त्रश्चिभ्याम्यली सुकृत्तु चिभन्नि। अथाहः रसे
 नुबहुरगोनसा मेनुहः श्रिये जनयन्नुपुराजा ॥ ६४ ॥ तेजः यभूनाम
 ॥ तेजः यभूनाहः हविरिन्द्रियावत्यहिरुक्ता पयसा सारघमधु।
 अभिभ्यान्दुश्च मिथजा सरस्वत्या सुता सुताभ्याममृतः सोमः ॥
 दुः ॥ ६५ ॥ ॥ इति वाजसनेयसंहितायां दीर्घपादे पुनर्विंश
 तितमोऽध्यायः ॥ ॥ ॥ क्षत्रस्य योनिः ॥ क्षत्रस्य योनिरसि क्ष

रामः ॥
 १६५

त्रस्य नाभिरसि। मात्वाहि० सीन्नामाहि० सीः ॥ १ ॥ निषसाद ॥ धृत
 व्रतो बहुराः पुरुषास्वा। साध्राज्या यमुक्ततुः मृत्योः पाहि विद्यो।
 त्याहि ॥ २ ॥ देवस्य त्वा ॥ सवितुः प्रमने श्रिनोर्वाहुभ्याम्यहो हर्त
 भ्याम्। अभिनोर्वाधयेन तेजसि वृषवर्जसायाभिधि आमिसर
 त्वत्यै मे यजेन वी। यान्नायायाभिधि आमीन्दुत्येन्द्रियेण
 वलायाभिधै यशसोभिधि आमि ॥ ३ ॥ कोसि ॥ कतसोसि

कस्यैवाकायत्वा। सुशोकसुमङ्गलसत्यराजन॥ ४ ॥ शिरोमे॥ शि
 रोमे श्री व्यंशो मुखं त्रिभिः केशाश्चरमश्चरिणि। राजामे प्रारोऽ
 अमृतं सुमादुर्क्ष विराट् श्रोत्रम्॥ ५ ॥ जिह्वामे॥ भद्रम्वाङ्महो
 मनोमन्युः स्वराङ्गमः। मोदाः पुमोदाऽअङ्गुलीरङ्गा निमित्रमे
 सह॥ ६ ॥ बाह्वामे॥ बाह्वमेवलमिति यं हस्तौ मे कर्मवीर्य
 म्॥ आत्मा क्षेत्रपुरो मम॥ ७ ॥ पृथ्वीमे॥ राष्ट्रसुदरमं सौश्री

रामः॥
 १६६

वाश्च श्रोणी। पुरुऽअरुनी जातुनी चिरो मेङ्गानि सर्वतः॥ ८ ॥ ना
 भिमो॥ चित्रमिज्ञानम्या युर्मैय चितिर्भसत॥ आनन्दनन्दवा
 रणो मे भगुः सौभाग्यम्यसः। जङ्घाभ्याम्यङ्गाश्चर्मो स्मिद्धि शिरा
 जाधुतिवितः॥ ९ ॥ धृतिक्षेत्रे॥ धृतिनिष्ठा मिगुहे प्रत्यभेषु प्र
 तिनिष्ठा मिगेषु। प्रत्यङ्गेषु प्रतिनिष्ठाम्यात्मन्यप्रतिप्रारोषु प्रति
 तिष्ठामिपुहे प्रतिष्ठावा वृथिव्योः प्रतिनिष्ठा मिपुजे॥ १० ॥

त्रया देवाः ॥ त्रया देवाः सकादशत्रयस्त्रिंशः सुरार्धसः । बृहस्पति
पुरोहिता देवस्य सवितुः सुवे । देवा देवै रवन्तु मा ॥ ११ ॥ प्रथमा द्वि
तीयेः ॥ प्रथमा द्वितीये द्विती स्तृती ये स्तृती याः सत्ये न सत्यं यजेन
यज्ञो यजुर्बि र्यजुः ऽषि सामभिः सामान्यु ग्भिर्ऋ चः पुरोनुवा
क्याभिः पुरोनुवा क्वा या ह्या भिर्या ज्या विषदुरै र्विषदुराः आ
हुतिभिराहुतयो मे कामाक्ष मर्दु यन्तु भूः स्वाहा ॥ १२ ॥ लोमा

रामः ॥
१६७

निप्रयतिः ॥ लोमा निप्रयति र्ममत्वश्रुः आनेति रागतिः । मा हिस
मुः ३ उपनति र्वस्वस्थि मज्जामुः आनेतिः ॥ १३ ॥ यदेवाः ॥ यदेवा दे
वहेऽन देवा सश्च कृमा बुयम् ॥ अग्निर्मातस्मादेन सो विभ्यान्मुश्चं
त्वंहमः ॥ १४ ॥ यदि दिवा ॥ यदि दिवा यद्विन कृमेना हिसिचकृ
मा बुयम् । वासुर्मातस्मादेन सो विभ्यान्मुश्चं त्वंहमः ॥ १५ ॥ य
दि जाग्रत् ॥ यदि जाग्रत् यदि स्वप्नः सना हिसिचकृ मा बुयम् । सूर्यो

मातस्यादेनसोविश्वानुश्रुत ॐ सः ॥ १६ ॥ यद्रामे ॥ यद्रामेयदरणेय
 त्रभायायदिदुःखे। यद्रुद्रयदयेयदेअकुमावयंयदेकस्याधिधर्मसि
 तस्यावयजनमसि ॥ १७ ॥ यदायथायदायोः अद्याः इतिवुरोति
 शयामहेतलोघुरानोमुच्य। अबभूथानिबुभ्युरात्रिबुरसिनिबु
 भ्युराः। अबदेवैदेवकृतमेनोयक्षवमत्रैर्मार्त्यकृतम्युरुरावो
 देवरिषस्याहि ॥ १८ ॥ समुद्रते ॥ समुद्रतेददयमस्वतः सत्त्वाविशु

रामः ॥
 १६८

श्वोषधीरुतायः। सुमित्रियानः आयः ओषधयः शत्रुदुर्मित्रियास्तस्यै
 सत्रुयोस्मानेष्टियश्चयनिष्ठः ॥ १९ ॥ दुषदादिवसुसूचानः ॥ सि
 त्रः स्नातोमलोदिव। पूतम्यवित्रेणोवापुमायः शुभ्रानुमैतसः ॥ २०
 उदयम् ॥ उदयन्मसस्यरिस्वः यशयन्तः उत्तरम्। देवन्द्वन्नास
 र्धमगन्मज्योतिरुत्तमम् ॥ २१ ॥ अयोः अद्या ॥ अयोः अद्यान्वचा
 रिषु ॥ रसेनसमसृक्षमहि। ययस्वाननः आगमन्ममास ॥ सृज

वज्रसायुजयाचुर्धनेनच॥ २२॥ सधौसि॥ सधौस्येधिवीमहिसुमि
 दसितेजोसितजोमयिधोहि। सुमावर्त्तिवृथिवीसमुखाःसमुसूर्य
 ॥ समुच्चिश्चमिदअगत। वैश्वानरज्योतिर्भूयासस्मिभून्कामा
 ॥ २३॥ अभ्यादधामि॥ समिधुमग्नेबुनयतुत्व
 यि। बुतअश्रुओयैमीधेत्वादीक्षितोऽहम्॥ २४॥ यत्रव्रत
 ॥ नक्षत्रसंम्यंश्चोचरतःसह। तल्लोकम्युरायम्युनेषेयत्रदेवाः

रामः॥
 १६६

सहस्रिना॥ २५॥ यत्रेन्द्रः॥ यत्रेन्द्रश्चायुश्चसंम्यश्चोचरतःसह। त
 ल्लोकम्युरायम्युनेषेयत्रेसुदिर्नविद्यते॥ २६॥ अंभुनाते॥ ३अ
 ॥ ३भुःपुन्यताम्यरुषायरुः। गुन्धलेसोममवतुमदायुरसोऽभ्यु
 तः॥ २७॥ सिचन्निथरि॥ धिअन्युत्तिअन्निधुनन्निव। सुरायेव
 भ्येमदेकिन्त्वाद्यदत्तिकिन्त्यः॥ २८॥ धानावन्नरुमिरागाम॥ धा
 नावन्नरुमिरागामधूपवन्नमुविधनम्। इन्द्रप्रातर्जुयश्चनः॥

२१॥ बृहद्विद्राया॥ गायतममहतो बृहन्नमम्॥ येन ज्योतिरजनय
 न्नानावृधौ देवदेवाय जागृवि॥ ३०॥ अथ योऽदिभिः॥ सुत
 सोमम्यवित्रुः आनय। युनाहीन्द्राय यातवे॥ ३१॥ यो भूतानाम्॥
 यो भूतानामधिपतिर्यस्मिन् श्रोकाः अधिश्रिताः। यः ईशमहतो
 महोत्तमगृह्णामित्वा महम्मयि गृह्णामित्वा महम्॥ ३२॥ उच्यते
 गृहीतोसि॥ उच्यते गृहीतोस्य श्रिया स्वासरस्वत्ये त्वेन्द्राय त्वासु

रामः॥
 २००

त्रामाः सुषते यो निरश्चिभ्यान्वासरस्वत्ये त्वेन्द्राय त्वासु त्रामो॥ ३
 ३॥ द्वाणायामे॥ अयानुयाश्चक्षुष्याः श्रोत्रयाश्चमे। द्वाचो मे वि
 श्वमेधजो भने सोसि विलायकः॥ ३४॥ अश्विनकृतस्यते॥ अश्वि
 नकृतस्यते सरस्वतिकृतस्येन्द्राय सुत्रामा कृतस्य॥ उच्यतेः उच्यते
 तस्य भक्षयामि॥ ३५॥ समिदुः इन्द्रः॥ समिदुः इन्द्रः उच्यते सामरीके
 पुरो रुचा पूर्वा रुद्रा वृधानः॥ त्रिमिदुर्वैस्त्रिंशता ब्रज्जवाहुर्जघान

वृत्रमिदुरेववारध ३६ ॥ नरुशं सुःपुति ॥ नरुशं सुःपुति भूरेमिमा
 नस्तनूनपान्प्रतिपुनस्यधामा ॥ गोभिर्बयावानाधुनासमभुनिरौपे
 श्चन्द्रीमजतिप्रवेताः ॥ ३७ ॥ इदितोदेवैः ॥ इदितोदेवैर्हिरिवा ३ अभि
 षि राजुहानोहविष्वाशर्दुमानः ॥ पुरन्दुरोगोत्रभिर्बुवाहुरायातुय
 जसुधरोगाजुधाराः ॥ ३८ ॥ जुधारागोवर्हिः ॥ जुधारागोवर्हिर्हिरिवान्न
 ३ इन्द्रः ॥ घाचीनं सीदत्युदिशापृथिव्याः ॥ उरुप्रथाः प्रथमानहस्यो

रामः ॥
 २०९

नमोदितैरुक्तम्वसुभिः सजोषाः ॥ ३९ ॥ इन्द्रदुरः ॥ कवुष्योधावमा
 नावृषारोग्यजुजनयः सुयत्नीः ॥ दारोदेवीरुभितोविश्रयन्नाहिसुवी
 रावीरम्यथमात्रामहोभिः ॥ ४० ॥ उषासानकावृहती ॥ वृहन्नम्यथ
 स्वती सुदुधेभूरमिन्दुम् ॥ ननुनतम्येशासामम्वयन्ती देवानादेव
 यजनः सुरुक्ते ॥ ४१ ॥ देव्यामिमामा ॥ देव्यामिमामा मनुषः पुरु
 त्राहोनाराविन्दुम्यथमा सुवाचा ॥ मूर्धन्यस्यमधुनादेवामा

पुत्री नञ्जोतिर्हविषावृधातः॥ ४२॥ तिस्रो देवीः॥ तिस्रो देवीर्हविषा
 बद्धमानाः इन्द्रावृषाणां जनयोनयत्नीः॥ अदिन्नन्ननुम्ययसासरसि
 तीडा देवी भारती विश्वतूर्तिः॥ ४३॥ त्वहा दधत्॥ त्वहा दधत्॥
 मिन्द्राय वृक्षेयाको विदुष्यं शंसेयु रूति॥ वृषाय जन्वृषरा मूरि
 रेतो मूर्ध्नि युजस्य समनन्तु देवान्॥ ४४॥ धुनस्यति रवस्तुष्टः॥ धुन
 स्यति रवस्तुष्टो नया शैलमन्या समुज्जुधितान देवः॥ इन्द्रस्य हव्ये

रामः॥
 २०२

ऊर्ध्वरम्युराणः स्वदाति युजस्य धुना धुनेन॥ ४५॥ स्तोकाणां मिन्दुम
 ॥ स्तोकाणां मिन्दुम्रतिभूरः इन्द्रो वृषाय मोरोगो वृषभस्तु रावाट्।
 धृतयुधामनसा मोदमानाः स्वाहा देवाः अमृता मादयन्नाम्॥ ४६
 आयातु॥ आया न्विन्द्रो वसः उयनः इहस्तनः सधुमादस्तभूरः॥
 वावृधानस्तविषी र्यस्य दूर्वा शौर्निक्षत्रमुभिभूति युष्यात्॥ ४७
 आनः॥ आनः इन्द्रो दूरादानः आसादभिहि कृदवसेया दुष्टः॥ ओ

स१

जिह्वेभिर्नृपतिर्बज्रबाहुः संकेसुमत्सुतुर्घृणिः पृतनं न्यूत ॥ ४८ ॥ आ
 नः ॥ आनः इन्द्रो हविर्भिष्यान्वदार्वावीनोर्वसुराधसेव । तिष्ठाति
 वज्रीमुघवाधिराष्टीमंयुजमनुनोवाजसत्तौ ॥ ४९ ॥ त्रातारमिन्दु
 म् ॥ त्रातारमिन्दुमवितारमिन्दुः हवेहवेसुहवः शूरमिन्दुमाहू
 यामिशक्रम्युरुहूतमिन्दुः स्वस्तिमुघवाधातिन्दुः ॥ ५० ॥ इन्द्रः सु
 त्रामा ॥ इन्द्रः सुत्रामास्ववाँ इ अवीभिः सुमृडीको भवन्नुधिभवेदः ॥

रामः ॥
 २०३

३१

वाधतान्द्रेयोः अभयदूतो सुवीर्यस्य यतयः स्याम ॥ ५१ ॥ तस्य वृयम्
 ॥ तस्य वृयः सुमत्तौ युजिष्यस्यापि भुदे सौमनुसे स्याम । स सुत्रामा
 स्ववाँ इन्द्रोः अस्मेः आरात्रिदेषः मनुतयुयोतु ॥ ५२ ॥ आमुन्दैः ॥
 आमुन्दैरिन्दुहरिभिष्या हिमयूररोमभिः । मात्वाके विन्नियमं वि
 न्नया शिन्नोति धन्वेवताँ इ इहि ॥ ५३ ॥ सुवेत ॥ सुवेदिन्दु मृधरां
 वज्रबाहुम्वमिषासोः अ भ्यर्चन्त्यर्कैः ॥ स नस्ततो वीरवद्वानुगाम

धृपम्यातस्वस्तिभिः सदानः ॥ ५४ ॥ समिद्धोऽग्निः ॥ समिद्धोऽग्निरग्नि
 नातप्रोद्यमो विराटुतः ॥ दुहेधेनुः सरस्वती सोमं भुक्त्रमिहेन्द्रियम् ॥
 ॥ ५५ ॥ तनूया मिषजा ॥ सुते श्विनो भासरस्वती ॥ मध्या रजो ह सीन्द्रिय
 मिद्राययुधिभिर्बहान् ॥ ५६ ॥ इन्द्रायेन्दुम् ॥ इन्द्रायेन्दुं सरस्वतीन
 राशं सैननमहुम् ॥ अथानाम श्विनामधुमेधुजमिषजा सुते ॥ ५७
 आजुहाना सरस्वती ॥ आजुहाना सरस्वतीन्द्रायेन्द्रियाणि च ॥ ५८ ॥

रामः ॥
 २०४

॥ इडाभिरश्विना विषं समूर्ज्जं स रथिन्दधुः ॥ ५९ ॥ अश्विनानमुवे
 ॥ सुतं सोमं भुक्त्रम्यरिक्तता ॥ सरस्वती तभा भरदुर्हि वेद्रायुषा
 तवे ॥ ६० ॥ कवध्यान ॥ व्यावस्वती रश्मिभ्यान्नुरोदिशः ॥ इन्द्रो नरोद
 सीः उभे दुहेका मान् सरस्वती ॥ ६१ ॥ उषासानक्रम् ॥ उषासानक्रमश्वि
 ना दिवेन्दुं सायमिन्द्रियैः ॥ सञ्जानाने सुषे सैसा समञ्जाने सरस्वत्या
 ॥ ६२ ॥ पातनः ॥ पातनोऽश्विना दिवायाहिनक्रं सरस्वति ॥ देव्या

हेताराभिषजायातमिन्दुं सखासुते ॥ ६२ ॥ तिस्रस्तुधा ॥ सरस्वत्यश्चिनाभा
 रती ॥ ६३ ॥ त्रीवृम्यरिक्तासोममिन्द्राय सुषुवुर्मदम् ॥ ६४ ॥ अश्विनाभेषु
 जम् ॥ अश्विनाभेषु जम् ॥ अश्विनाभेषु जम् ॥ सरस्वती ॥ इन्दुत्वष्टा यशः श्रियं
 रूपं रूपमधुः सुते ॥ ६५ ॥ क्रतुधेनुः ॥ क्रतुधेनुः ॥ क्रतुधेनुः ॥ शशमा
 नः परिक्रता ॥ कीलालमश्विभ्यामधु दुहेधेनुः सरस्वती ॥ ६६ ॥ गो
 भिर्न ॥ सोममश्विनामा सरेशा परिक्रता ॥ समधानं सरस्वत्या स्वाहेन्दु

रामः ॥
 २०५

सुतमधु ॥ ६६ ॥ अश्विनाहविः ॥ अश्विनाहविरिन्द्रियत्रमुचिर्द्विषा सरस्व
 ती ॥ आशुक्रमासूराहसुमघमिन्द्राय जभिरे ॥ ६७ ॥ यमश्विना ॥ यमश्वि
 ना सरस्वती ॥ हविषेन्दुमवर्द्धयन् ॥ सविभेदवल्गुमाधनमुचावासुरे सखा ॥
 ६८ ॥ तमिन्दुम् ॥ तमिन्दुम्यशवः सखा श्विनोभा सरस्वती ॥ ६९ ॥ अश्वि
 नूयत हविषा यज्ञः इन्द्रियैः ॥ ७० ॥ यः इन्दुः ॥ यः इन्दुः ॥ इन्द्रियदुधुः स
 विताव हरो भग्नः ससूत्रामाहविष्यति स्य जमानाय सश्रत ॥ ७१ ॥

सुवितावरुणाः॥ सुवितावरुणोदधुयजमानायदुशुवे। आदत्तनमु
वेवसुसुत्रामावलमिदियम्॥ ७१॥ वरुणाः सुत्रम्॥ वरुणाः सुत्र
मिदियम्भगेप्रसविताश्रियम्। सुत्रामायशसावलन्दधानायुज
माशत॥ ७२॥ अश्विनागोभिः॥ अश्विनागोभिरिदियमभ्येभिः
वीर्यम्वलेम। हविषेन्दुं सरस्वती यजमानमवर्द्धयन्॥ ७३॥ ता
नासत्या॥ सुयेशसाहिरंशयवर्त्तनीनरा। सरस्वतीहविष्मतीन्दुकर्म

रामः॥
२०६

मुनोवत॥ ७४॥ तामिषजा॥ मुकर्मणासासुदुष्टासरस्वती। सर्ववृहाश
तक्रतुरिन्द्रायदधुरिदियम्॥ ७५॥ सुव० सुरामम्॥ सुव० सुरामम्
श्विनानमुवावासुरेसवा। विविधानाः सरस्वतीन्दुर्द्धमास्वावत॥ ७
६॥ पुत्रमिवपितरौ॥ पुत्रमिवपितरावश्विनोभेन्दुवधुःकाव्यौर्द्ध०
सनाभिः॥ यत्सुरामन्वयिवःशचीभिःसरस्वतीन्वामधवन्नभिस्त
क॥ ७७॥ यस्मिन्नश्वसः॥ यस्मिन्नश्वसःऋषभासःउक्षरावृशा

मेघाः अवसृष्टासः आहुताः ॥ कीलानुषेसोमपृष्ठा यक्षेधमेदुदाम
निञ्जनयुनाहमग्रये ॥ ७८ ॥ अहाव्यमे ॥ हविरास्येतेस्तु वीवधुत
अमवीवसोमः वाजसनि ० रुयिमुस्मे सुवीरम्यशस्त श्वेहियश
सम्बृहन्नम् ॥ ७९ ॥ शतम् १२०० ॥ अश्विनानेजसा ॥ अश्विनानेज
सानक्षः प्राणोनसरस्वतीवीर्यम् ॥ छावेन्द्रोवलेनेन्द्रायदधुरिदि
मम् ॥ ८० ॥ गोमदुधुरासत्या ॥ गोमदुधुरासत्याभावघातम

रामः ॥
२०७

श्विना ॥ चूर्त्तीरुद्रानृयाय्यम् ॥ ८१ ॥ नयत ॥ नयत्यरोनान्नरः ॥ आदध्व
दृषरावम् ॥ दुःशोमोमर्त्योरिषुः ॥ ८२ ॥ तानधातानः आवोढमश्वि
नारयिभ्यशङ्गसन्तुशमाधिहत्यावरिवोविदम् ॥ ८३ ॥ पावुकानः ॥
पावुकानः सरस्वतीघातेभिर्घाजिनीवती ॥ युजस्वस्तेधियावसुः ॥
८४ ॥ चोदयित्री सूनृतानाम् ॥ चोदयित्री सूनृतानाश्चेतनी सुमती
नाम् ॥ युजन्दधेसरस्वती ॥ ८५ ॥ महोऽअर्सः ॥ महोऽअर्सः सरस्वती

प्रवेतयति केतुना ॥ धियो विभ्रा विराजति ॥ ८६ ॥ इन्द्रा यो हि ॥ विभ्रमा
 नो सुताः ॥ इमेत्यायवः ॥ अरावी भिरुत्तनायुतासः ॥ ८७ ॥ इन्द्रा यो हि ॥ धि
 मे धितो विभ्रजस्तः सुतावतः ॥ उपवृत्ता शिवा घतः ॥ ८८ ॥ इन्द्रा यो
 हि ॥ तृभुजानः उपवृत्ता शिवा हविवः ॥ सुते दधि ध्वन्युनः ॥ ८९ ॥ अ
 श्विना धिवताम् ॥ अश्विना धिवताम् प्रधु सरस्वत्या सुजोषसा ॥ इन्द्रः
 सुत्रामावृत्ता हनुषः ॥ ९० ॥ ॥ इति वाजसनेयसंहि

रामः ॥
 २०८

ता याम्यर्घ्यादे विंशतितमोऽध्यायः ॥ २० ॥ पूर्वार्द्धसमाप्तम् ॥ ॥
 श्रेयोस्तु ॥ १ ॥ श्रीकृष्णः पातु माम् ॥ ॥ संवत् १०१० माघकृष्ण ४
 आरभ्यानात्र १०११ माघकृष्ण ७ शो ३ ध्वषुतु पूर्वार्द्धो ये सिध
 यका मुल धुशुमाला या आश्विनकृष्ण ३ शो ५ श्री स्वमिल आ
 गमस श्री नीला म्वरदेव शर्मानदी शाविल नोक्क श्री दत्तदेव दी
 का शावथकालि श्री मृत्युंजयदेव जंमा ५४ लदुमुल शुभम् ॥

श्री

समः
२०६

२ वराहसंहितासुक्तमिदम् ॥
माधकृष्ण १० सेध आरम्भः ॥ ॥

२३३मः श्रीगणेशाय ॥ ॥ हरिः ॥ ॥ इममे ॥ वरुणाश्रुधीहवमृ
 शान्वमृडय। त्वामवस्युराचवे ॥ १ ॥ तन्वा ॥ यामिवरुणावन्दमानु
 तदाशालेयजमानोह विविभिः। अहेडमानोवरुणोहवो ह्युरुसं
 मानुः आयुः प्रमोषीः ॥ २ ॥ त्वन्त्रः ॥ त्वन्त्रोः अग्नेवरुणास्यविष्टादेव
 स्यहेडोः अवयासिसीष्टाः। यजिष्ठेवहितमः शोभुवानो विश्वादेष्टा
 ६ सिध्यमुमुग्ध्यस्मात् ॥ ३ ॥ सन्त्रमृ ॥ सन्त्रोः अग्नेवमोभवोतीनेदि

ब्रह्मः ॥

९

वोः अर्याः उषसो ह्युह्ये। अवयुः स्यनेवरुणां रारागोवीहिमृडीक
 ० सुहवोनः सधि ॥ ४ ॥ महीमृषु ॥ मातरं ० सुवुतानो मृतस्यपत्नी
 मवसेहवेम। तुविशुत्रामजरत्री मरुची ६ सुशर्मा गामदिति ० सु
 पुराणीतिम् ॥ ५ ॥ सुत्रामागाम्युथिवीम् ॥ सुत्रामागाम्युथिवीन्वा
 मनेहसं सुशर्मा गामदिति ० सुपुराणीतिम्। देवीन्नावहः स्वर्त्वि
 मनागसुसुवत्रीमारुहेमा स्वस्तये ॥ ६ ॥ सुत्रावमारुहेयम् ॥ सु

नावुमारुहेयुमसवन्नीमनागसम्। शुतारित्राहस्वस्तये॥ ७॥ आनः॥ आ
 नोमित्रावरुणाघृतैर्गव्यतिमुक्षतम्। मधुरजाहसिसुक्रम्॥ ८॥ प्रबुह
 वा॥ सिसृतश्रीवसेनः॥ आनोगव्यतिमुक्षतद्वेनेन। आमजनेश्रवयन्तं शु
 वानाश्रुतमेमित्रावरुणाहवेमा॥ ९॥ शत्रोः॥ शत्रोभवन्नुवाजिनोहवे
 बुदेवतातामितद्वः॥ स्वर्काः॥ जम्भयन्तोहिंभुक्पुंरशाहसिसनेम्यस्य
 सुयवन्नमीवाः॥ १०॥ वाजेघाजेवत॥ वाजिनो नो धनेषु विप्राः॥ अमृताः
 ज्ञातज्ञाः॥ अस्यमदुः॥ पिवन्तमादस्यद्वन्नुपायातपुथिभिर्देवयानैः॥ ११॥

वसः॥
 २

समिदोः॥ अग्निः॥ समिधुसिसमिदुघरेण्यः॥ गायत्री छन्दः॥ इन्द्रियनुविगौर्वि
 योदधुः॥ १२॥ तनूनपादुविबुतः॥ तनूनपादुविबुतस्तनूपाश्रसरस्वती॥ उ
 ह्निहृच्छन्दः॥ इन्द्रियंमृत्यवाङ्गौर्वयोदधुः॥ १३॥ इडाभिरग्निः॥ इडाभिरग्नि
 रीशुः॥ सोमोदेवोः॥ अमर्त्यः॥ अनुष्टुप् छन्दः॥ इन्द्रियम्यश्राविगौर्वयोदधुः॥
 १४॥ सुबर्हिरग्निः॥ पूषरावाङ्गीर्षवर्हिरमर्त्यः॥ बृहती छन्दः॥ इन्द्रियत्रिव
 सोमौर्वयोदधुः॥ १५॥ दुरोदेवीः॥ दुरोदेवीर्दिशोमर्हर्बुहादेवोबृहस्प

तिः॥ यं शिः ॥ इहे हि यन्तु र्थं वा कौर्व यो दधुः॥ १६॥ सुषे शसा
 विः श्वे देवाः अमर्त्याः॥ त्रिष्टुष्टुः इहे हि यन्तु र्थं वा कौर्व यो दधुः॥ १७॥ दे
 व्या होतारा॥ भिषजे देरा सुयुजा युजा॥ जगती छन्दः इहि यमन ह्यौर्व
 यो दधुः॥ १८॥ तिरुः इडा॥ सरस्वती भारती मरुतो विशः॥ विशद्वन्दः इ
 हे हि यन्तु र्थं वा कौर्व यो दधुः॥ १९॥ त्वष्टा तुरीयः॥ त्वष्टा तुरीयोः अद्वितः
 इन्द्राग्नी धृष्टिर्वहना॥ द्विषदा छन्दः इहि यन्तु र्थं वा कौर्व यो दधुः॥ २०॥

ब्रह्मः॥
 ३

शुभितानः॥ शुभितानो बन्त्यतिः सविता यं सुवन् भगम्॥ ककुष्टुद
 ॥ इहे हि यन्तु र्थं वा कौर्व यो दधुः॥ २१॥ स्वाहा यज्ञमा ब्रह्माः सुक्षत्रो
 भेषज इरत्॥ अति छन्दः इहि यन्तु र्थं वा कौर्व यो दधुः॥ २२
 ब्रह्मन्नेनः अतुना॥ देवा ब्रह्मन्नेनः अतुना॥ रथन्नेनः अतुना
 हविरिन्नेनः अतुना॥ २३॥ श्री यो राः अतुना॥ देवा रुद्रः यश्च द
 शे सताः॥ बृहता यशसा ब्रह्मन्नेनः अतुना॥ हविरिन्नेनः अतुना॥ २४॥ ब्रह्मा

भिर्ऋतुना॥ दिव्यास्तोमेसप्रदुशेस्तताः॥ वैरुमेराविशौजसाहविरि
 देवयोदधुः॥ २५॥ शारदेनःऋतुना॥ देवाः सकविः शःऋभवस्त
 ताः॥ वैराजेनश्रियाश्रियः॥ हविरिदेवयोदधुः॥ २६॥ हेमन्तेनःऋ
 तुना॥ देवास्त्रिशावैमुरुतस्तताः॥ बलेनुशक्तीः स होहविरिदेव
 योदधुः॥ २७॥ शैशिरेणाःऋतुना॥ देवास्त्रयस्त्रिः शैमृतास्त
 ताः॥ सत्येनरेवतीः क्षत्रः॥ हविरिदेवयोदधुः॥ २८॥ होतायसत॥

वसः॥

समिधाशिमिदस्यदेभिर्ननुः सरस्वती भुजो धूम्रो न गोधूमैः॥ कुर्वन्ते
 भेषजमधुशाघैर्न तेजः इन्द्रियम्ययः सोमः परिस्कृता घृतमधू
 वा त्वाज्यस्य होतव्यज॥ २९॥ होतायक्षत्रात्तनूनयात्सरस्वतीम
 विर्म्येघानभेषजम्यथामधुमताभरन्नुभिनेन्द्रायवीर्यं म्वदरेरुष
 वाकाभिर्भेषजत्रोकमभिः पयः सोमः परिस्कृता घृतमधुघ्नाः
 त्वाज्यस्य होतव्यज॥ ३०॥ होतायक्षत्र॥ होतायक्षत्राशः॥ सु

नानुग्रहम्यतिः सुरेयाभेषुजमेघः सरस्वतीभिषग्रथोननुशुचि
 नोर्ध्वपांडुस्यवीर्यं स्वदरैरुषुवाकाभिर्धेषुजनोक्तमभिः ययुः
 सोमः परिक्षुताघृतमधुघ्नान्वाज्यस्य होतुर्यजः ॥ ३१ ॥ होता
 यक्षदिडेदितः ॥ होता यक्षदिडेदितः आजुहानः सरस्वतीभि
 नुम्वलेनवर्द्धयन्नृषभेण गवेन्द्रियमुन्विनेन्द्रायभेषुजं य्य
 वेः कर्कशुभिर्मधुलजैर्नमासरम्ययुः सोमः परिक्षुताघृ

वृषः ॥
 ५

तममधुघ्नान्वाज्यस्य होतुर्यजः ॥ ३२ ॥ होता यक्षर्द्धिर्हिरुर्लम्पुदाः ॥
 होता यक्षर्द्धिर्हिरुर्लम्पुदाभिषङ्गुसत्याभिषजाग्निनाभ्याशिशु
 मतीभिषग्धेनुः सरस्वतीभिषग्दुहः इन्द्रायभेषुजम्ययुः सोमः
 परिक्षुताघृतमधुघ्नान्वाज्यस्य होतुर्यजः ॥ ३३ ॥ होता यक्षदुरो
 दिशः ॥ कव्योनव्यनस्वतीरुभिध्यान्नदुरेदिशः इन्द्रोनरोद
 सीदुधेदुहेधेनुः सरस्वत्युन्विनेन्द्रायभेषुजं शुक्रन्नज्योतिरि

इन्द्रियम्ययुः सोमः परिक्रता घृतमधुघ्नं त्वाज्यस्य होतृर्ध्वजः ॥
३४ ॥ होताय शतसुपेश सोमे ॥ नक्तु दिवा भिना समं अति सरस्व
त्या त्विषि मिन्दु न भेषजं ६ स्ये नो नरजं सा ह द भि यान मा सरम्य
युः सोमः परिक्रता घृतमधुघ्नं त्वाज्यस्य होतृर्ध्वजः ॥ ३५ ॥ हो
ताय शतदेव्या होता रा ॥ भिषजा भिनेदु न्न जा गृ वि दिवा नक्तु न्न
भेषजैः शूषुं सरस्वती भिषक्ती सैन दुहः इन्द्रियम्ययुः सोमः

वसः ॥
६

परिक्रता घृतमधुघ्नं त्वाज्यस्य होतृर्ध्वजः ॥ ३६ ॥ होताय शतसु
देवीः ॥ होताय शतसु देवीर्न भेषजं न्न यस्त्रिधा तं वो य सो रु य मिन्दु
हिरण्ययं मभिनेदु न्न भारती वाचा सरस्वती महः इन्द्राय दुहः इन्द्रि
यम्ययुः सोमः परिक्रता घृतमधुघ्नं त्वाज्यस्य होतृर्ध्वजः ॥ ३७
होताय शतसुरे तं स मृषु भ म ॥ होताय शतसुरे तं स मृषु भ न्न र्या य स
त्यष्टार मिन्दु मभिना भिषजं न्न सरस्वती मोजो न न्न तिरिन्द्रियं

वृकोनरभसोभिषग्यशःसुरयाभेषुजःश्रियानमासरुम्ययुःसोमः
 परिक्रताधृतमधुघ्नान्वाज्यस्यहोतुर्यज॥३८॥होतायशुदनुस्य
 तिम॥होतायशुदनुस्यति०शमितार०शतक्रतुम्प्रीमन्नमस्युष्टा
 जानिष्याधन्नमसाश्विनाभाम०सरस्वतीभिषगिन्द्रायदुहःइन्द्रिय
 म्ययुःसोमःपरिक्रताधृतमधुघ्नान्वाज्यस्यहोतुर्यज॥३९॥हो
 तायशदुग्निःस्वाहाज्यस्यलोकानाःस्वाहामेदसाम्यथुक्स्वाहा

वसः॥
 ७

द्वागमश्चिभ्याःस्वाहामेष०सरस्वत्यैस्वाहाऽन्नमधुमभिन्द्रायसि०
 हायमहसःइन्द्रियःस्वाहाश्विनभेषुजःस्वाहासोममिन्द्रियःस्वा
 हेन्द्रःसुत्रामाणा०सवितारंवरुणाभिषजाम्यति०स्वाहाधनुस्य
 तिमिष्यम्याधोनभेषुजःस्वाहादेवाःआज्यधाजुषागोऽअग्नि
 र्यजम्ययुःसोमःपरिक्रताधृतमधुघ्नान्वाज्यस्यहोतुर्यज
 ॥४०॥होतायशुदश्विनोद्वागम्य॥वृषायामेदसोजुषेता०ह

विहोतु र्यज ॥ होताय सप्तसरस्वती मेघस्य ह्युपायामेदसोजुषता ६ हविर्हो
 तुर्यज ॥ होताय सप्तदिन्द्रमृषभस्य ह्युपायामेदसोजुषता ६ हविर्होतुर्यज ॥
 ४१ ॥ होताय सप्तदश्विनौ सरस्वती मृ ॥ होताय सप्तदश्विनौ सरस्वती मिन्द्र ७ सु
 त्रामाशा मिमे सोमाः सुरामाणाश्चाग्नेर्न मे वै त्रीषु भैः सुताः शव्यैर्न तो
 कभिल्लजैर्माहस्वतो मदा मासरेण परिष्कृताः शुक्राः वयस्वतो मृताः
 प्रस्थिता वो मधुश्चुतस्तान् श्विना सरस्वतीन्द्रः सुत्रामाघृन्न हजुषता ७ सो

ब्रह्मः ॥
 ८

म्यमधुयिवन्तु मदन्तु होतुर्यज ॥ ४२ ॥ होताय सप्तदश्विनौ छागस्य ॥ हविष
 ३ आत्रामयमध्वतो मेदः ३ इतम्युरादेवो वयः पुरावो हवे व्यागृभो घसन्
 नहुसे ३ अजाणां व्यवस्युथमाना ६ सुमक्षराणां ६ शतरुद्रियाराम
 शिष्यान्नाम्यीवो यवसनानाम्यार्धतः ३ शितः शितामृतः उत्साद
 नोऽङ्गा दङ्गा दवन्नानाङ्गरतः ३ सुवा श्विना जुषता ६ हविर्होतुर्यज ॥ ४३ ॥
 होताय सप्त ॥ सरस्वती मेघस्य हविष ३ आवयदशमध्वतो मेदः ३ इत

म्युरादेवो वयः पुरा यो हवे या गृभो घसन्न न ह्युमिः अजानो यव स प्रथमाना
 ६ सुमक्षराणां ६ शतरु द्विषाराममिष्यान्नां यो यो वसन्नानाम्या भु
 तः श्रोणिताः शिनामृतः उत्सादिनो क्का दक्का दवन्नाना दूरत देव ० सरस्व
 ती जुषता ६ हविर्होतु र्यज ॥ ४४ ॥ होताय शुदिन्द्र मृषु भस्य ॥ हवि
 षुः आवय दधमध्यतो मेदुः उद्धृत म्युरादेवो वयः पुरा यो हवे या गृ
 भो घसन्न न ह्युमिः अजानो यव स प्रथमाना ६ सुमक्षराणां ६ शतरु

ब्रह्मः ॥
 २

द्विषाराममिष्यान्नाम्या यो यो वसन्नानाम्या भुतः श्रोणिताः शिनामृ
 तः उत्सादिनो क्का दक्का दवन्नाना दूरत देव मिन्द्रे जुषता ६ हविर्होतु र्यज
 ४५ ॥ होताय शुद्धतस्य तिमुभि ॥ हविष्यत मयार मिष्यार शतयाधि
 तः यत्रा भिनो भ्दागस्य हविषः प्रिया धामा नि यत्र सरस्वत्या मेधस्य
 हविषः प्रिया धामा नि यत्रेन्द्रस्यः ऋषु भस्य हविषः प्रिया धामा नि य
 त्राम्नेः प्रिया धामा नि यत्र सोमस्य प्रिया धामा नि यत्रेन्द्रस्य सुत्राम्नेः

प्रियाधामानियत्रसवितुः प्रियाधामानियत्रवरुणस्य प्रियाधामानियत्रव
 नस्यतेः प्रियाधाथाऽस्य यत्र देवानां माज्यधानां प्रियाधामानियत्रमिहे
 तुः प्रियाधामानितैत्रेतात्प्रस्तुतैवोयस्तुतैवोयावस्तु क्षुधायसः इव कु
 लीकारतदेव देवो वनस्य तिर्जुयताऽहविर्हेतुर्यज ॥ ४६ ॥ होताय स
 मिम् ॥ होताय स मिम् ॥ स्विष्टकृतमया दुग्धिरग्निर्नो भूगस्य हविषः
 प्रियाधामान्ययात्तरस्वत्या मेयस्य हविषः प्रियाधामान्यया दिन्द्रस्य

वसः ॥
 १०

मा ४

३२ षभस्य हविषः प्रियाधामान्यया दुग्धेः प्रियाधामान्यया तसो मेयस्य प्रिय
 दिन्द्रस्य सुग्रामः प्रियाधामान्यया तसवितुः प्रियाधामान्यया दूरुणस्य प्रि
 याधामान्यया नस्यतेः प्रियाधाथाऽस्य यत्र देवानां माज्यधानां प्रिया
 धामानियक्षदग्नेर्हेतुः प्रियाधानियक्षस्वमा हिमानमायजता मेज्या
 यिषः कुरोतु सोऽअदुराजा तवेदानुयताऽहविर्हेतुर्यज ॥ ४७ ॥ देव
 मूर्हिः ॥ सरस्वती सुदेवमिन्दुः ॥ अग्निर्नो तेजो न च क्षरः ॥ योर्वृहिषा दधु

रिद्रियं वसुवने वसुधेयस्य व्यानुयज ॥ ४८ ॥ देवी हूरः ॥ देवी हूरोऽभि
 नाभिषजने देसरस्वती । प्रारान्नवी ॥ र्यन्नसि हूरो दधुरिद्रियं वसुव
 ने वसुधेयस्य व्यानुयज ॥ ४९ ॥ देवी उषासौ ॥ देवी उषासा वसुधेय
 सुत्रामे देसरस्वती । वलुन्नवाचमा ॥ स्य उषाभ्या दधुरिद्रियं वसुव
 ने वसुधेयस्य व्यानुयज ॥ ५० ॥ देवी जो हूरी ॥ देवी जो हूरी सरस्वत्यभिने
 त्रमवर्द्धयन् । ओन्नकस्मै यो र्यः ॥ शो जो हूरी भ्या दधुरिद्रियं वसुवने

वसुः ॥
 ॥

५१

वसुधेयस्य व्यानुयज ॥ देवी उज्ज्वा हुती ॥ दुधे सुदुधे देसरस्वत्यभिनाभि
 षजावतः । शुक्रन्नज्यो तिलन्नयो रा हुती धन्नः ॥ इद्रियं वसुवने वसुधेय
 स्य व्यानुयज ॥ ५२ ॥ देवा देवानाम् ॥ देवा देवाना मिषजा होतार वि
 द्रमभिना । वषट्कारैः सरस्वती त्वि धिन्न हृदये मति ० होतृ भ्या दधुरि
 द्रियं वसुवने वसुधेयस्य व्यानुयज ॥ ५३ ॥ देवी स्तिन्नः ॥ देवी स्तिन्न
 स्तिन्नो देवी रभिने देसरस्वती ॥ अन्नमद्येनाभ्या मिन्द्राय दधुरिद्रि

पंचसुवनेचसुधेयस्यद्यानुयज ॥ ५४ ॥ देवः इन्द्रः ॥ देवः इन्द्रो नराणां संस्त्रि
 वरुथः सरस्वत्याभिभ्यामी यतेरथः ॥ रेतो नरुधममृतं अत्रिनुमिन्द्राय
 ब्रह्मादधिदिन्द्रिया शिबसुवनेचसुधेयस्यद्यानुयज ॥ ५५ ॥ देवो देवैः
 ॥ देवो देवैर्वनस्यति हिरण्यं यः सोमः अग्निभ्यां सरस्वत्या सुधियुल
 ॥ इन्द्राय यन्मते मधु ॥ ओजो नजूर्निः नमधुभोनभामिधुनस्यति त्रिद
 धिदिन्द्रिया शिबसुवनेचसुधेयस्यद्यानुयज ॥ ५६ ॥ देवस्वर्हिः ॥

वृक्षः ॥

१२

देवस्वर्हिर्वा रितो नाम दुरे स्त्री र्ममग्निभ्यामूर्ममृदाः सरस्वत्या स्योनमिन्दते
 स दः ॥ इशा ये मृत्युं राजानम्वर्हिषा दधुरिन्द्रियं च सुवनेचसुधेयस्यद्या
 नुयज ॥ ५७ ॥ देवोऽग्निः ॥ देवोऽग्निः स्विष्टकृदेवान्यक्षयथायुथं
 होतारं विन्दमग्निना वाचा वाचं सरस्वती मग्निं सोमं स्विष्टकृत्स्वि
 हः इन्द्रः सुत्रा मां सविता ब्रह्मणो भिषगिहो देवो वनस्यतिः स्विष्ट
 देवाः आश्रयाः स्विष्टोऽग्निरग्निना होता होत्रे स्विष्टकृद्यशोनदध

दिवि यमूर्जमयवितिष्ठिस्वधां च सुवने च सुधेयस्य चानुयज ॥ ५८ ॥ अग्निम
 य ॥ होतारमवराणीतायं यजमानः यचन्यक्तोः यचन्यपुरोडाशान्वधन्नश्चि
 भ्याभ्यागुः सरस्वत्यै मेघमिन्द्रायः त्रयुभं सुन्वन्नश्चिभ्याः सरस्वत्याः
 इन्द्राय सुत्राम्ने सुरासो मानुषरथाः अश्व ॥ ५९ ॥ सुयथाः अश्वदेवो वनस्य
 तिरभवदश्चिभ्याभ्यागेन सरस्वत्यै मेघे रोन्द्रायः त्रयुभे रागाक्षं सान्निभ्ये
 सः धृति यचता गृभी यतावी च धन्नपुरोडाशैरधुरश्चिना सरस्वतीन्द्रः सुत्रा

ब्रह्मः ॥
 १३

मा सुरासो मानुस्त्वामय ॥ ६० ॥ त्वामयः त्रयः आर्येयः त्रयः वीरानात्रयादवृ
 रणीतायं यजमानो बहुभ्यः आसक्तं तेभ्यः सुयमे देवेषु च सुवार्थी यस्या
 तः इति ताया देवा देवदाना न्यदुक्ता न्यस्माः आनशा स्वाच गुरस्वे धित अहो
 तरसि भद्रवाच्यायुष्ये धितो मानुषः सूक्तवाक्यसूक्ता ब्रूहि ॥ ६१ ॥
 इति वाजसनेयसंहिता यादीर्घ्यादेः एकविंशोऽध्यायः ॥ तेजो सि
 तेजो सि शुक्रममृतमायुष्याः आयुर्मैवाहि देवस्य त्वा सवितुः प्रसेवे

श्विनोर्वाहुभ्याम्युहोहस्ताभ्यामादेदे ॥ १ ॥ इमामगृभान् ॥ इमामगृभान्नु
 शनामृतस्य धृषः आयुषिविदथेषुकुब्धा ॥ सानोऽअस्मिन्नुतऽआवभूवऽ
 त्रुतस्य सामन्तरमारपत्री ॥ २ ॥ अभिधासि ॥ अभिधाऽअसिभुवनमसि
 यत्रासिधृती ॥ सत्वमुग्निं वैश्वानरऽस्युधमङ्गुस्वाहाकृतः ॥ ३ ॥ स्वगा
 त्वा ॥ देवेभ्यः पुजायतयेवुत्तनश्चभ्रातृभ्यामिदेवेभ्यः पुजायतयेनेनरा
 ङ्गामम् ॥ तच्च धानदेवेभ्यः पुजायतयेनेनराङ्गहि ॥ ४ ॥ पुजायतयेत्वा ॥

ब्रह्मः ॥
 १४

जुहोम्योशामीन्द्राग्निभ्यान्वाजुहोम्योशामिवायवेत्वाजुहोम्योशामिद्विधेभ्यस्त्वं
 देवेभ्योजुहोम्योशामिसर्वेभ्यस्त्वादेवेभ्योजुहोम्योशामि ॥ योऽअर्घ्वं त्रिधा
 दसतितमभ्यमीतिवहृगाः ॥ युरोमर्तः पुरःश्वा ॥ ५ ॥ अग्नये स्वाहा ॥ सोमा
 य स्वाहा ॥ यामोदाय स्वाहा ॥ सवित्रे स्वाहा ॥ वायवे स्वाहा ॥ बिष्मवे स्वाहा ॥ इन्द्राय स्वा
 हा ॥ वृहस्पतये स्वाहा ॥ मित्राय स्वाहा ॥ वरुणाय स्वाहा ॥ ६ ॥ हिङ्गाराय स्वाहा
 ॥ हिङ्गाराय स्वाहा ॥ हिङ्गुताय स्वाहा ॥ क्रन्दते स्वाहा ॥ वक्रन्दाय स्वाहा ॥ प्रोथते

स्वाहापु प्योथायुस्वाहागुधायुस्वाहाघुतायुस्वाहानिविहयुस्वाहोयविहय
 युस्वाहोसंवितायुस्वाहासीनायुस्वाहाशायनायुस्वाहास्वयतेस्वाहा
 जायतेस्वाहाकूजतेस्वाहाप्रवुद्धायुस्वाहाविजृम्भमानोयुस्वाहाविचृन्नायु
 स्वाहामंहानायुस्वाहायस्थितायुस्वाहायनायुस्वाहाप्राथरायुस्वाहा॥
 ७॥ यतेस्वाहा॥ भावतेस्वाहोद्गवायुस्वाहोद्गतायुस्वाहाभूकरायुस्वाहाभू
 कृतायुस्वाहानिबस्मायुस्वाहोत्थितायुस्वाहाजवायुस्वाहावल्गायुस्वाहा

ब्रह्मः॥
 १५

विवर्त्तमानायुस्वाहाविचृन्नायुस्वाहाविधून्वायुस्वाहाविधूतायुस्वा
 हाभूल्लभमानायुस्वाहाभूरावतेस्वाहेक्षमायायुस्वाहेक्षितायुस्वा
 हाक्षीक्षितायुस्वाहानिमेयायुस्वाहायदत्तितस्मैस्वाहायन्त्रिवन्ति
 तस्मैस्वाहायन्मूत्रदूरोत्तितस्मैस्वाहाकुर्वतेस्वाहाकृतायुस्वाहा॥
 ८॥ तत्तत्तुः॥ तत्तत्तुर्वरैरायम्भर्गोदेवस्यधामहि। धियोयो
 नःप्रचोदयात्॥ २॥ हिरण्यथाशिमूनये॥ सवितारमुच्यते॥ स

वेत्ता देवतायुदम् ॥ १० ॥ देवस्य चेत्ततः ॥ देवस्य चेत्ततो मुहि म्युसवितुर्हवाम
 हे। सुमति० सत्यराधसम् ॥ ११ ॥ सुदुति० सुमतीवृधः ॥ सुदुति० सुम
 तीवृधोराति० सवितुरीमहे। प्रदेवाय मतीविदो ॥ १२ ॥ राति० सत्यति
 म् ॥ राति० सत्यतिमहे सवितारमुयहये। आसवन् देववीतये ॥ १३ ॥ दे
 वस्य सवितुः ॥ देवस्य सवितुर्मतिमासुवधिश्च देव्यम्। धिया भगमा
 नामहे ॥ १४ ॥ अग्निहोमेन ॥ बोधय समिधानोऽमर्त्यम्। हव्या

गुरुः ॥
 १६

देवेषु नोदधत् ॥ १५ ॥ सहस्रवाद् ॥ सहस्रवाडमर्त्यः ॥ उशिग्दुनश्च नोहि
 तः। अग्निर्द्विधा समृतावति ॥ १६ ॥ अग्निन्दुतम् ॥ अग्निन्दुतम्युरोदधे
 हव्यावाहमुयबुवे। देवाँ ३ आसादयादिह ॥ १७ ॥ अजीज नोहि ॥ यव
 मानस्यै विधारे शक्यनाययः ॥ गोजीरयार ० हमाणाः पुरंध्या ॥ १८
 विभूम्यान्त्रा ॥ पुभूः पित्राभ्यो सिहयोस्यत्रो सिमयोस्यर्वा सिमधिर
 सिवा ॥ ज्यसिबुषो सिनुमणाः ॥ असि। ययुर्नामा सिशि शुर्नामा रथा

दिश्यानाम्यत्वाच्चिहिदेवाः आशायालाः सुतदेवेभ्यो शुभेधायुषो
क्षितं रक्षते हरति रिहर मता मिह धृतिरिह स्वधृतिः स्वाहा ॥ १२
काय स्वाहा ॥ काय स्वाहा कसौ स्वाहा कतमसौ स्वाहा धिमाधी
नाय स्वाहा मनः युजायतये स्वाहा विज्ञे विज्ञातायादित्ये स्वाहा रि
त्ये मध्वे स्वाहा दित्ये सुभृशु काये स्वाहा सरस्वत्ये स्वाहा सरस्वत्ये
वावु काये स्वाहा सरस्वत्ये बृहत्ये स्वाहा धुमे स्वाहा धुमे पृथु ॥ १३

य स्वाहा धुमे नर शिष्याय स्वाहा त्वष्ट्रे स्वाहा त्वष्ट्रे नुरीषाय स्वाहा त्वष्ट्रे पुरु रुपा
य स्वाहा विष्मवे स्वाहा विष्मवे त्रिभूषयाय स्वाहा विष्मवे शिषि विष्णाय स्वा
हा ॥ २० ॥ विश्वेदेवस्य ॥ नेनुर्मर्तव्ये वीरि तस्य म् । विश्वे रायः इषु च तिष्ठ
मं वृणीत युधामे स्वाहा ॥ २१ ॥ आवुलन ॥ आवुलन्वा हुरो वृलवन्वसी
जायता माराष्ट्रे राजन्ः भूरः इषु ॥ शो तिष्ठाधी महारथो जायता शे श्वी
धेनुर्बोष्ठानुशुनाशुः सविः पुरश्चिष्यो योजि हूरथे चोः । सुभेयो युवा

त्वयजमानस्य वीरो जायतानि कामेनिकामेनः यज्जन्तो बर्धतु फलवन्त्यो
 नः ओषधयः पञ्चोतो योगक्षेमो नः कल्यणाम् ॥ २२ ॥ प्राणायुस्वाहा
 ॥ पानायुस्वाहा घ्नानायुस्वाहा चक्षुषेस्वाहा श्रोत्रायुस्वाहा घ्रात्रेस्वाहा म
 नसेस्वाहा ॥ २३ ॥ प्राञ्चै दिशे ॥ स्वाहार्वाञ्चै दिशे स्वाहा दक्षिणाये दिशे
 स्वाहार्वाञ्चै दिशे स्वाहा पुनीञ्चै दिशे स्वाहार्वाञ्चै दिशे स्वाहो दीक्ष्यै दिशे
 स्वाहार्वाञ्चै दिशे स्वाहो दुर्ध्वै दिशे स्वाहार्वाञ्चै दिशे स्वाहार्वाञ्चै दिशे स्वा

गुरुः ॥
 १८

हार्वाञ्चै दिशे स्वाहा ॥ २४ ॥ अद्भ्यः स्वाहा ॥ चार्वाः स्वाहो दुकायुस्वाहा ति
 वृन्तीभ्यः स्वाहा सर्वत्रीभ्यः स्वाहा स्यन्दमानाभ्यः स्वाहा कस्थीभ्यः स्वाहा
 मूयाभ्यः स्वाहा धार्याभ्यः स्वाहा स्रग्वायुस्वाहा समुद्रायुस्वाहा सरिरायु
 स्वाहा ॥ २५ ॥ घ्नानायुस्वाहा ॥ धुमायुस्वाहा द्रायुस्वाहा मेघायुस्वाहा वि
 घ्नानमानायुस्वाहा स्तनयते स्वाहा वसूज्जिते स्वाहा बर्धते स्वाहा ववर्धते
 स्वाहो गृध्रवर्धते स्वाहा शीघ्रवर्धते स्वाहो हू हूने स्वाहो हू हीतायुस्वाहा पु

एते स्वाहा शीकाय ते स्वाहा युद्धाभ्यः स्वाहा हुदुनीभ्यः स्वाहा नीहाराय स्वा
 हा ॥ २६ ॥ अग्रये स्वाहा ॥ अग्रये स्वाहा सोमाय स्वाहेन्द्राय
 स्वाहा युधिष्वे स्वाहा नरि शाय स्वाहा दिवे स्वाहा दिभ्यः स्वाहा शाभ्यः स्व
 हो ॥ २७ ॥ दिशे स्वाहा र्वात्रे दिशे स्वाहा ॥ २८ ॥ नक्षत्रेभ्यः स्वाहा ॥ नक्षत्रि
 भ्यः स्वाहा होरात्रेभ्यः स्वाहा ईमासेभ्यः स्वाहा मासेभ्यः स्वाहाः ऋतुभ्यः
 स्वाहा ऋतुवेभ्यः स्वाहा संवत्सराय स्वाहा शाखायुधिष्वेभ्यः स्वाहा नुद्राय

गुरुः ॥
 २२

स्वाहा सूर्याय स्वाहा रुशिभ्यः स्वाहा वसुभ्यः स्वाहा रुद्रेभ्यः स्वाहा दित्येभ्यः
 स्वाहा मरुद्भ्यः स्वाहा विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा मूलेभ्यः स्वाहा शाखाभ्यः स्वा
 हा वनस्पतिभ्यः स्वाहा युष्येभ्यः स्वाहा कलेभ्यः स्वाहा वधीभ्यः स्वाहा ॥
 २९ ॥ युधिष्वे स्वाहा ॥ युधिष्वे स्वाहा नरि शाय स्वाहा दिवे स्वाहा सूर्या
 य स्वाहा नुद्राय स्वाहा नक्षत्रेभ्यः स्वाहाः स्वाहा वधीभ्यः स्वाहा वनस्प
 तिभ्यः स्वाहा परिप्लवेभ्यः स्वाहा वरानुरेभ्यः स्वाहा सरीसृपेभ्यः स्वाहा ॥

२६॥ असवे स्वाहा ॥ असवे स्वाहा वसवे स्वाहा विभुवे स्वाहा विवस्वते स्वाहा गता
 श्रिये स्वाहा गुरावतये स्वाहा भिभुवे स्वाहा धियतये स्वाहा भुवाय स्वाहा स
 ५ सुर्व्याय स्वाहा चन्द्राय स्वाहा ज्योतिषे स्वाहा मलिह्वुवाय स्वाहा दिवाय
 नयते स्वाहा ॥ ३० ॥ मधवे स्वाहा ॥ मधवे स्वाहा माधवाय स्वाहा भुक्राय स्वा
 हा भुवये स्वाहा नभसे स्वाहा नभस्याय स्वाहा हेष्टाय स्वाहा जीय स्वाहा सह
 से स्वाहा सह स्याय स्वाहा नयसे स्वाहा नय स्याय स्वाहा ६ हसस्यतये सर्व

गुरुः ॥
२०

हा ॥ ३१ ॥ वाजाय स्वाहा ॥ प्रसवाय स्वाहा विजाय स्वाहा क्रतवे स्वाहा स्वः
 स्वाहा मूध्रे स्वाहा द्या भुविने स्वाहा त्वाय स्वाहा त्वाय भोवराय स्वाहा भुवन
 स्यपतये स्वाहा धियतये स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ॥ ३२ ॥ आयुर्धुनेन ॥
 कल्यता ६ स्वाहा धाराणे धुनेन कल्यता ६ स्वाहा धाने धुनेन कल्यता
 ६ ध्याने धुनेन कल्यता ६ स्वाहा दाने धुनेन कल्यता ६ स्वाहा समुद्राय
 नेन कल्यता ६ स्वाहा चक्षुर्धुनेन कल्यता ६ स्वाहा श्रोत्रे धुनेन कल्य

२ स्वाहा

ता॥ स्वाहा वाग्युज्ञेन कल्पता॥ स्वाहा मनोयुज्ञेन कल्पता॥ स्वाहा त्मायु
 ज्ञेन कल्पता॥ स्वाहा बुद्ध्यायुज्ञेन कल्पता॥ स्वाहा ज्योतिष्येन क
 ल्पता॥ स्वाहा स्वर्ग्येन कल्पता॥ स्वाहा धर्म्युज्ञेन कल्पता॥ स्वा
 हा यज्ञोयुज्ञेन कल्पता॥ स्वाहा ॥ ३३ ॥ एकस्मै स्वाहा ॥ एकस्मै स्वा
 हा ॥ स्वाहा शतायुस्वाहा केशवायुस्वाहा ध्यायेत्स्वाहा स्वर्गायु
 स्वाहा ॥ ३४ ॥ ॥ इति राजसूयसंहितायाम् दीर्घाचार्येण विंशोऽध्या

पुरुषः
 २१

यः ॥ ॥ हिरण्यगर्भः समू ॥ हिरण्यगर्भः समवर्त्तनाग्रे भूतस्य जा
 तः पतिरेकः आसीत् । सदा धारयृथिवीं श्यामुते मातुस्मै देवाय हवि
 वा विधेम ॥ १ ॥ इयं यामगृहीतोसि ॥ पुजाय तये त्वाजुह्वं गृह्णाम्ये
 धने योनिः सूर्यो ते महिमा ॥ यस्ते हस्तम्बतरे महिमा सम्वभूव
 यस्ते दिवि सूर्यो महिमा सम्वभूव तस्मै ते महिमे पुजाय तये स्वाहा
 देवेभ्यः ॥ २ ॥ यः प्राणतः ॥ यः प्राणतो निमिषतो महिमे कः इन्द्रा

वायवत्तरि ते महिमा सम्वभूव यस्ते ॥

जगतोवभूव। यः ईशोऽस्य हियदुश्चतुश्चदः कस्यै देवा यहुविषाविधे
मा॥ ३॥ उययामगृहीतोसि॥ पुजायतयेत्वा जुष्टं दुरुह्येयतेयोनि
अन्द्रमास्तेमहिमा॥ यस्मै रात्रौ सम्बत्सरेमहिमा सम्बभूव यस्ते धृति
व्यामग्नौमहिमा सम्बभूव यस्तेनक्षत्रेषु चन्द्रमसिमहिमा सम्बभूव
तस्मै तेमहिमे पुजायतयेद्देभ्यः स्वाहा॥ ४॥ शुभ्रं त्रिबुध्रम्॥ शुभ्रं
त्रिबुध्रमरुषश्चरन्मय रितस्थुर्व॥ रोचन्नेरोचनादिवि॥ ५॥ शुभ्रं

शुभ्रः॥
३२

वे२

त्यस्य॥ शुभ्रं त्र्यस्य काम्याहरी विषससारथे। शोनाधुष्मन्नुवाहसा॥ ६
यद्वातः॥ यद्वातोऽय्योऽअगनीगत्पुयाभिन्दुस्यत॥ त्र्यम्। सुतदस्मै
रनेन यथा पुनरभूमावर्त्तयासिनः॥ ७॥ वसवस्त्वा अनुगायत्रेणाध्वं
सारुद्रास्त्वा अनुत्रेणुभेन ध्वंसादित्यास्त्वा अनुजागतेन ध्वंसा।
भूर्भुवः स्वर्लोजीं इन्द्रावीं इन्द्राव्योगद्याः सुतदन्नमन्नदेवाः सुतदन्नम
द्विपुजायते॥ ८॥ कः स्विन्न॥ कः स्विदेकाकी चरतिकः॥ ९॥ स्विजायते पुनः

। किं हि सिद्धि मस्य भेषजं हि म्यावयनम् ॥ ६ ॥ सूर्यं सकाकी ॥ चरति चन्द्र
 माजायते पुनः ॥ अग्निं हि मस्य भेषजम् ॥ भिरावयनम् ॥ १० ॥ कास्वि
 त् ॥ कास्वि दामीत्युर्वचि त्रिः ॥ किं हि सिद्धि दामी दुरुह्यः ॥ कास्वि दामीत्यलि
 ध्विला कास्वि दामीत्यिशद्विला ॥ ११ ॥ द्यौरासीत् ॥ पूर्वचि त्रिरभ्यः ॥ आसी
 दुरुह्यः ॥ अवि दामीत्यलि ध्विला रात्रि रासीत्यिशद्विला ॥ १२ ॥ द्यायु
 ह् ॥ वनूतै रवन्वसित ग्रीवम् ॥ द्यौर्गो धश्च मसैः शल्मुनिर्वृष्टा ॥ सु

३३

षस्य राथ्यो वृषाय हि श्रुतु विरि दगन्तु शाकु ह्नश्च तो वतु नमो ग्रमे ॥ १३ ॥ स
 ऽशितो रश्मिना ॥ स ऽशितो रश्मि नारथः ॥ स ऽशितो रश्मि नाहयः ॥ स ऽशितो
 ऽअ ष्वधुजा ब्रह्मा सोम धुरो गवः ॥ १४ ॥ स्वयं द्याजिन् ॥ स्वयं म्वाजिन् तन्न
 दूत्ययस्व स्वयं द्याजस्व स्वयं शुषस्व ॥ महिमानि न्ये तन्न सन्न शो ॥ १५ ॥ नवे ॥
 नवा ऽऽऽ सतन् प्रियसे नरि व्यसि देवाँ इँ दे धियु धिभिः सुगेभिः ॥ यत्रा
 सते सुकृतो यत्र ते यधुस्तत्र त्वा देवः स विना दधातु ॥ १६ ॥ अग्निः यधुः ॥

अग्निः पशुरासीत्तेनायजन्तुसः सन्ते लोकमजयशस्मिन्नुग्निः सन्ते लोको भविष्य
 नितञ्ज्रेष्ठासिधिवैताः अयः । वायुः पशुरासीत्तेनायजन्तुसः सन्ते लोकमज
 यशस्मिन्नुग्निः सन्ते लोको भविष्य नितञ्ज्रेष्ठासिधिवैताः अयः । सूर्यः प
 शुरासीत्तेनायजन्तुसः सन्ते लोकमजयशस्मिन्नुग्निः सन्ते लोको भविष्य
 नितञ्ज्रेष्ठासिधिवैताः अयः ॥ १७ ॥ धाराणा युस्वाहा ॥ धानाय स्वाहा ॥
 नाय स्वाहा ॥ अग्नेः अश्विके म्वा लिके नमानयति कश्चन । ससं सत्यश्वकः

गुरुः ॥
 २४

सुभद्रिकाङ्क्षा म्मीलवा सिनीम् ॥ १८ ॥ गुराणा न्वा ॥ गुराण्यति ० हुवाम
 हेष्टियानो न्वाष्टिययति ० हुवामहे निधीना न्वाति धियति ० हुवाम
 हेष्टसोमम । आहमजा निगर्भधमा न्वमजा सिर्वाधम् ॥ १९ ॥ ताउ
 भौ ॥ चतुरः युदः सम्युसारया वस्वर्गे लोके यो स वायां वृधावाजीरे
 तो धारे तो दधातु ॥ २० ॥ उत्सकथाः अव ॥ शुद्धे हि समञ्जि श्रारयावृ
 धन् । यस्त्री राणाञ्जीवभोजनः ॥ २१ ॥ यः कासकौ ॥ शकुनिका हलुजि

ग३

तिव्रश्चि। आहन्निगुमेयसो त्रिगल्लातीतिधारका ॥ २२ ॥ धुकोसुको ॥
 शकुन्तकः आहलुगिति तिव्रश्चि। विवक्षतः इवतेमुखमर्द्धयोमानुस्व
 मभिभाषथाः ॥ २३ ॥ माताच ॥ तेयितानुतेग्रं वृक्षस्यरोहतः। यति
 लामीतितेयितानुगुमेमुहि मन्तं सयत ॥ २४ ॥ माताच ॥ तेयितानु
 तेग्रं वृक्षस्यक्रीडतः। विवक्षतः इवतेमुखं वृक्षन्यात्वं वरेषु ॥ २
 ५ ॥ दुर्द्धमेनाम ॥ दुर्द्धमेनामुद्राययगुरौभारं हरन्निव। अथास्ये

गुरुः ॥
 २५

मध्यमेधतां शीतेवर्तियुनन्निव ॥ २६ ॥ दुर्द्धमेनाम ॥ दुर्द्धमेनामुद्राय
 ताद्रिरोभारं हरन्निव। अथास्यमर्द्धमेजतुशीतेवर्तियुनन्निव ॥ २
 ७ ॥ यदस्याः ॥ यदस्याः अं दुभेयाः कुधुस्थूलमुथातसत ॥ सुक्का
 विदस्याः सजतो गोशुके शकुला विव ॥ २८ ॥ यदेवासः ॥ यदेवाः
 सोलुलामगुम्यविष्णुमिनुमाविष्णुः। सुक्कादेदिश्यतेनारीसत्यस्य
 सिमुवोयथा ॥ २९ ॥ यदुरिशाः ॥ यदुरिशाः यवमन्निनयुहम्यशुमन्यते।

दधिक्राणोः अ
कादिषम् ॥ २

गुरुः॥
२६

याश्चसहस्रःसूचीभिःसम्यनुत्वा॥ ३४॥ महानाम्योरेवत्योद्विभ्याऽआ
शाःपुभूवरीः। मेघीर्विष्कतोच्चारःसूचीभिःशम्यनुत्वा॥ ३५॥ नार्थ्य
स्ते॥ नार्थ्यस्तेषंत्वेणोमविचिन्वन्नुमनीषया। देवानाम्यंत्वेणदिशः
सूचीभिःशम्यनुत्वा॥ ३६॥ रजताहरिणीः। सीसायुजोयुज्यन्तेकर्म
भिः॥ अश्वस्थवाजिनस्त्वविमिमाःशम्यनुत्वाशम्यन्तीः॥ ३७॥ कुवि
दुः॥ यवमन्त्रोयवश्चिथ्यादान्यादुपूर्व्वंविषूय। इहेहेवाङ्कुराहो

जन्मनि येव हि बोनमऽउक्तिं यजन्ति ॥ ३८ ॥ कस्त्वा ॥ क्षुतिकस्त्वा वि
शास्तिकस्ते गात्राणि शमयति । कऽउत्तेशमिता कुविः ॥ ३९ ॥ क्रतुव
स्थे ॥ क्रतुवस्तऽक्रतुथायर्ब शमितारो विशासनु ॥ सम्बुत्तरस्यते
जसाशमीभिः शमयन्तुत्वा ॥ ४० ॥ अर्द्धमासाः मरुद्वि ॥ ते मासाऽ
आर्द्धास्तु शमयन्तः ॥ अहोरात्राणि मरुतो विलिष्टं सूर्यपुन्यते ॥ ४१ ॥
देव्याऽअर्द्धयवः ॥ देव्याऽअर्द्धयवस्त्वा क्षुन्तु विवसौ सनु । गात्रा

गुरुः ॥
२७

शियर्ब शस्ते सिमाः कुरावन्तु शमयन्तीः ॥ ४२ ॥ द्यौस्ते ॥ पृथिव्यन्तरि शंघायुम्भि
इम्युशातुते । सूर्यस्ते नक्षत्रैः सह लोकं कुरुषुः शोतुसाधुया ॥ ४३ ॥ शन्ते ॥ पृ
थेभ्यो गात्रेभ्यः शमस्त्वरेभ्यः । शमस्थभ्यो मज्जाभ्यः शम्वस्ततन्त्रैत
व ॥ ४४ ॥ कः स्विन्त ॥ कः स्विदेकाकी चरति वऽउस्विजायते पुनः कि
दस्विदिमस्य भेषजं हि म्वावर्षनम्माहत् ॥ ४५ ॥ सूर्यऽएकाकी ॥ चर
ति चन्द्रमा जायते पुनः । अग्निर्हिमस्य भेषजं म्मिरावर्षनम्माहत् ॥

४६॥ किं ह स्विन् ॥ सूर्य्यसमञ्जोतिः किं समुद्रसमञ्जः सरः ॥ किं ह स्विन् पृथि
 वौ चर्षीयः कस्य मानान विद्यते ॥ ४७॥ ब्रह्मसूर्य्यसमम् ॥ ब्रह्मसूर्य्यसम
 ञ्जोतिर्द्यौः समुद्रसमञ्जः सरः ॥ इन्द्रः पृथिवौ चर्षीयान् गोस्तमानान विद्यते
 ॥ ४८॥ पृथ्वामित्वा ॥ चितये देवसख्यदिह मन्त्रमनसा जंथा ॥ येषु बिभ्रु
 स्त्रयुधे दध्वस्तोषु बिभ्रुं भूवनमा विवेशां ॥ ४९॥ अधिनेषु ॥ त्रिषु यदे
 धस्मि येषु बिभ्रुं भूवनमा विवेश ॥ सद्यः पृथ्वि पृथिवी मुतशामे केनाङ्गेन

ग३

शुरुः॥

२८

दिवोऽस्य पृथम् ॥ ५०॥ केष्वान्नः ॥ पुरुषऽआ विवेश कान्यन्नः पुरुषेऽअ
 र्थितानि ॥ सतद्गुह्यं नुयवल्हामसित्वा किं ह स्विन् ॥ प्रतिवो वास्यन्नः ॥ ५१॥ पु
 श्रस्वन्नः ॥ पुरुषऽआ विवेश तान्यन्नः पुरुषेऽअ र्थितानि ॥ सतन्वात्र प्रति
 मन्नानोऽअस्मि नमायथा भवस्युन्नरो मतः ॥ ५२॥ कास्विन् ॥ कास्विदासी
 त्पूर्व्वं चित्तिः किं ह स्विदासीद्गुह्यं ॥ कास्विदासीत्पिलिध्विला कास्विदा
 सीत्पिशङ्गिला ॥ ५३॥ शौरासीत् ॥ पूर्व्वं चित्तिरभऽआसीद्गुह्यं ॥ अ

विरासीत्त्रिलिखितारात्रिरासीत्त्रिशङ्किला ॥ ५४ ॥ का ईम् ॥ का ईमरेधि
 शङ्किलाकाऽई इरुपिशंगिला ॥ कऽईमास्कन्दमर्षतिकऽईम्यथाधि
 सर्म्यति ॥ ५५ ॥ अजारे ॥ विशङ्किला भावित्कुरुपिशङ्किला ॥ शशऽआ
 स्कन्दमर्षत्यहिः धन्याम्विशर्म्यति ॥ ५६ ॥ कर्त्यास्य ॥ विष्ठाः कर्त्यास्य
 राणिकतिहोमासः कतिधासमिद्धः ॥ यज्ञस्यत्वा विदथापृष्ठमन्त्र
 कतिहोतारऽत्रस्तुशोयजन्ति ॥ ५७ ॥ षडस्य ॥ विष्ठाः शतमक्षरा

गुरुः ॥
 २६

रायशीतिहोमाः समिधो हतिस्मः ॥ यज्ञस्यते विदथापृष्ठमन्त्रमिसयुहोतारऽ
 त्रस्तुशोयजन्ति ॥ ५८ ॥ कोऽअस्य ॥ वेदभुवनस्यनाभिश्चेदशावापृथिवी
 ॥ अन्नरिक्षमाकोः सूर्यस्यवेदबृहतेजनित्रक्षेत्रेदचन्द्रमसं स्यतोजाः
 ॥ ५९ ॥ वेदाहम् ॥ वेदाहमस्य भुवनस्यनाभिश्चेदशावापृथिवीऽअन्न
 रिक्षम् ॥ वेदसूर्यस्यबृहतेजनित्रमथोवेदचन्द्रमसं स्यतोजाः ॥ ६०
 पृष्ठाभित्वा ॥ पृष्ठाभित्वापरमन्त्रमृथिव्याः पृष्ठाभित्वाभुवनस्यनाभि

॥ पृच्छामित्वा बृह्मोऽअभ्यस्यरेतः पृच्छामि ब्रानः परमं व्योम ॥ ६१ ॥ इयं वे
 दिः ॥ यरोऽअन्नः पृथिव्याऽअयं व्योमो भुवनस्य नाभिः ॥ अयं सोमो
 बृह्मोऽअभ्यस्यरेतो ब्रह्मायं ब्रानः परमं व्योम ॥ ६२ ॥ सुभ्रः स्वयं भ्रः
 प्रथमो न्नर्महं त्यस्मिन्वे । दधे ह गर्भं भृत्विष्ये व्यतो जातः पुजायति ॥
 ६३ ॥ होता यस्तत् ॥ पुजायति ॥ सोमस्य महिम्नः ॥ जुषता भिवन्तु सो
 मं ॥ होतृर्ह्यजा ॥ ६४ ॥ पुजायते न ॥ त्वेदं तान्य न्यो वि श्वो रुपाणि परि

गुरुः ॥
 ३०

ताव भूव । यत्का मास्ते जुहु मस्तन्नोऽअस्तु ब्रुथ ॥ स्थामि यत योरथी राणा
 म् ॥ ६५ ॥ ॥ इति ब्राजसनेयसंहिता पार्थिव्या द्ये प्रयो विंशोऽध्या
 यः ॥ ॥ अथ सूपरः ॥ अथ सूपरो गोमृगस्ते प्राजायत्याः
 कुस्मग्रीवः आग्नेयोरराटे पुरस्तात्सारस्वती मे व्यधस्तादु न्यो राग्नि
 तावधोरामो वाहोः सोमो धौ स्मः श्यामो नाभ्याः सोमो र्यया मोभ्येत
 श्रं कुस्म श्रं पार्थिवो रत्वा द्यौ लोभशसं वयो मरुतो र्वाय र्वाः श्वेतः

पुद्गुः इन्द्राय स्वयं स्थायवे ह वै ह्मवो वा मनः ॥ १ ॥ रोहितो धूमुरो रितः ॥ क
 र्कः शुभो रितो सौम्या वधुरा वधुः शुक्लवधुस्ते वा रुणाः शितिरभ्यो न्य
 तः शितिरभ्यः समन्त शितिरभ्युक्ते सा विज्जाः शितिवा हुरन्यतः शितिवा
 हुः समन्त शितिवा हुक्ते वा हं स्यत्याः पृथ्वी रुद्र पृथ्वी स्थूल पृथ्वी तामै
 त्रावरु ॥ २ ॥ शुद्धवालः सर्व शुद्धवालो मणिवालुक्तः आश्विनाः
 र्येतः र्येताः शौरुता स्ते रुद्राय यथुयतये कर्मा यामाः अवलिप्रा रौद्रानमो

उरुः ॥
 ३१

रुपाः यज्ञन्याः ॥ ३ ॥ पृथ्विस्तिरश्मीन पृथ्विः ॥ पृथ्विस्तिरश्मीन पृथ्विरुद्र
 पृथ्विस्ते मारुताः फल्गुर्लोहितो र्सी धनु र्शीताः मारुतः पृथ्वी हा कर्माः
 शुभागा कर्माः फालो हा कर्मा स्ते वा ह्मः कुष्मग्रीवः शितिकर्मा श्रिस
 कथस्तः सेन्द्राग्राः कुष्माश्रिरल्यो श्रिर्महाश्रितः उषः ॥ ४ ॥
 शिल्पा द्वैश्वदेव्यः ॥ शिल्पा द्वैश्वदेव्यो रोहि रायस्त्रययो वाचे विज्जा
 ताः अदित्यै सरूपा धात्रे वसन्त्यो देवानाम्यत्कीभ्यः ॥ ५ ॥ कुष्मग्री

वा ॥ कुहमग्रीवाः आग्नेयाः शितिभ्रवो वसन्ताः सेहिता रुद्राणां श्वेताः अ
 वरोकिताः आदित्यानां नभोरूपाः पार्जन्याः ॥ ६ ॥ उन्नतः ऋषभः ॥ उ
 न्नतः ऋषभो घामुनस्तः सेन्द्रा वैष्णवाः उन्नतः शितिवाहुः शितिपृष्ठस्त
 ॥ सेन्द्रा वार्हस्यत्याः शुक्ररूपा घाजिनाः कुल्मीषाः अग्निमारुताः श्या
 माः योह्याः ॥ ७ ॥ सताः सेन्द्राग्नाः ॥ सता सेन्द्राग्ना हि रुपाः अग्नीषोमी
 या घामुनाः अनडाहः आग्नावैष्णवा बुशमैत्रावरुणायान्यतः सन्नोमै

ब्रह्मः ॥
 ३२

त्राः ॥ ८ ॥ कुहमग्रीवा ॥ आग्नेया वभ्रवः सोम्याः श्वेता घायुह्याः अविज्ञाता
 ॥ अदित्यै सरूपा धात्रे वसन्तर्षो देवा गाम्यत्कीभ्यः ॥ ९ ॥ कुहमा भौमाः ॥ कुहम
 भौमा धूम्राः आन्तरिक्षा वृहन्नो दिव्याः शवला वैष्णवाः सिध्वा स्तारकाः ॥ १०
 धूम्रान्न सन्नाय ॥ धूम्रान्न सन्नाया लभते श्वेतान् ग्रीवाय कुहमान्न र्वाभ्यो
 रुगा गुरदेष्टुषतो हेमन्नाय विशङ्का त्रि शिराय ॥ ११ ॥ त्रययोगाय त्रै ॥
 वत्रा वयस्त्रिष्टुभे दित्युवा हे जगत्ये त्रिवक्ताः अनुभेत्तु र्युवा हः उहि हे ॥ १२

पुद्गुवाहो विराजे ॥ पुद्गुवाहो विराजः ॥ उशाशो वृहत्याः ॥ उभाः ॥ कुकुभेन द्वाहः
 पुद्गुधेन वोति ह दसे ॥ १३ ॥ कुहमग्रीवाः ॥ आग्नेयाः ॥ कुहमग्रीवाः ॥ आग्नेया
 वधुर्वः ॥ सोम्याः ॥ उपद्रुस्ताः ॥ सा वित्रावत्सतः ॥ सारस्वत्याः ॥ श्यामाः ॥ योष्मा
 ॥ पृथ्वीमा रुता वहु रुषा वै ॥ अदेवा वृशा ॥ आवा पृथिवीयाः ॥ १४ ॥ उक्ताः
 सञ्चराः ॥ उक्ताः ॥ सञ्चराः ॥ सताः ॥ सेन्द्राः ॥ कुह्मा वारुणाः ॥ पृथ्वीमा रुताः
 कायास्तपराः ॥ १५ ॥ अग्रये ॥ नीकवते पुथमुजानालभते मरुताः ॥ सा

गुरुः ॥
 ३३

नयनेभ्यः ॥ सवाभ्याम् ॥ रुद्रो गृहमेधिभ्यो वज्रिहान्मरुताः ॥ क्रीडिभ्यः ॥ स
 रुद्रान्मरुताः ॥ स्वतवद्रो नुरुद्रान् ॥ १६ ॥ उक्ताः ॥ सञ्चराः ॥ सताः ॥ सेन्द्रा
 याः ॥ प्राशुद्रा माहेन्द्रा वहु रुषा वै ॥ अकर्मणाः ॥ १७ ॥ धूम्रा ॥ वधुनीका
 शाः ॥ धितुरा ॥ सोमवता वधुवीधुम्पनीकाशाः ॥ धितुरा ॥ म्वहिषदा ॥ रु
 द्मा वधुनीकाशाः ॥ धितुरा ॥ मग्नि ॥ धितुरा ॥ रुद्राः ॥ धुर्वन्त्रै यम्वका
 ॥ १८ ॥ उक्ताः ॥ सञ्चराः ॥ उक्ताः ॥ सञ्चराः ॥ सताः ॥ शुनाशीरीयाः ॥ धेनावायु

दद्याः श्वेतोः सौम्यः ॥ १६ ॥ वसुनाय कवि अलान् वसुनाय कवि अलान्
 नालभते ग्रीष्माय कलविष्णु श्वर्षाभ्यस्ति त्रिरी अरुदेवर्तिका हेमनाय
 ककरात्रि शिराय चिकरान् ॥ २० ॥ समुद्राय शिशुमारान् ॥ समुद्राय शि
 शुमारान् नालभते यज्ञेन्याय मरुतूकान् शोभतया मित्राय कुलीययान्
 हराय नाकान् ॥ २१ ॥ सोमाय ॥ हु ॥ सानालभते वायवे वलाकाः इन्द्रा
 ग्रिभ्यां कुश्ना मित्राय मरुतूकान् रुद्राय चक्रवाकान् ॥ २२ ॥ अग्नये ॥ कुद

वसुः ॥
 ३४

हुनालभते वनस्यतिभ्यः उलूकान् ग्रीष्मोमाभ्यां श्वान् श्विभ्यां मयूरान् मि
 त्रावरुणाभ्यां कुयोतान् ॥ २३ ॥ सोमाय ॥ लवानालभते त्वष्ट्रे कौलीकान् गौ
 षादी देवानां मयत्कीभ्यः ॥ कुलीकां देवजामिभ्यो अग्नये गृह्यतये धारुह्यान् ॥
 २४ ॥ अद्रे धारावतान् ॥ अद्रे धारावतान् नालभते रात्रौ सीवायूर होरात्रयोः स
 धिभ्यो जुनूमासेभ्यो दात्यै हान्तां भवन्तु राय महतः सुयुसान् ॥ २५ ॥ भूम्या
 ॥ आरवन् ॥ भूम्या ॥ आरवन् नालभते नरि शाययाङ्गां दिवे कशां दिग्भ्यो नकु

लान्वधुकानवान्नरदिशाभ्यः॥ २६ ॥ वसुभ्यः नृश्यान्॥ वसुभ्यः नृश्यान्
 नालभतेरुदेभ्योः रुक्तादित्येभ्योः न्यङ्कुर्विभ्योः देवेभ्यः पृथुतांशुः॥
 ज्येभ्यः कुलुङ्गान्॥ २७ ॥ इति नाय॥ परस्वतः आलभते मित्राये गो
 रान्नरुणाय म हिषान् नृहस्पतये गवयां स्त्वष्टुः उद्गान्॥ २८ ॥ पुजा
 यतये पुरुषाद्गुप्तिनः आलभते वानि युर्वी अक्षये मशका भुञ्जाय भृ
 ङ्गाः॥ २९ ॥ सप्तमं १४०० ॥ पुजायतये न॥ वायवे न गोमृगोच्चरुणा यारुणे

गुरुः॥
 ३५

मेघोय मायकृष्णो मनुष्यराजाय मर्कटः शार्दूलाय रोहिद्रेष भाय गवयी शिष्य
 श्येनाय वृत्रि कानीलङ्गोः क्रिमिः सुमुद्राय शिशुमारो हिमवन्ते हस्ती॥ ३० ॥
 मयुः प्राजायत्यः॥ मयुः प्राजायत्यः उलोहलि क्षोण्वयदः शस्त्रे दि
 शाङ्कुः कुक्ष्यामेयी कलविङ्गो लोहिताहिः पुष्करसादस्ते त्वाष्ट्रावचिकु
 आः॥ ३१ ॥ सोमाय कुलुङ्गः॥ सोमाय कुलुङ्गः आरुणो जोनकुलः शका
 नेयौ ह्माः क्रोधा मायारिन्दस्य गौरमृगः विह्वलः ककुटस्ते नुमत्येथ

निश्रुतकाम्येचक्रवाकः॥ ३२॥ सोरीवलाका॥ शार्ङ्गः सृजयः शयाराडुक
 सेमेत्राः सरस्वत्येशारिः पुरुषवाकुश्चाविद्धोमीशार्द्धलोचुकः पृदाकुसे
 मन्यवेसरस्वतेभुक्तः पुरुषवाक ॥ ३३॥ सुयुर्मः यार्जुन्यः आतिर्वाह
 सोदर्विदुतेवायवेवृहस्पतयेयैङ्गराजोलुजः आनरिक्षः पुवोमुद्रुर्म
 तयस्तेनदी यतयेद्यावापृथिवीयः कुर्मः॥ ३४॥ पुरुषभृगश्चुर्मसः
 ॥ पुरुषभृगश्चुर्मसो गोधाकालकाशर्वाघारस्तेवनस्यतीनाङ्कवाकुः

ब्रह्मः॥
 ३६

सावित्रोहः सोबानस्थनाक्रोमकरः कुलीययुतेकूधारस्यद्वियैशल्यकः
 ३५॥ सुरायहः॥ सुरायहो मराङ्कोभूषिकातित्रिरिस्तेसर्षाणांलोघाश
 ३ आश्विनः कुह्नोरात्र्याः त्राक्षोजनूः सुधिलीकानः इतरजनाना अरुका
 वैद्युवी॥ ३६॥ अन्यवा योईमासानाम्॥ अन्यवा योईमासानामृशयो
 मयूरः सुयुर्मस्तेगर्ध्वार्गा मयामुद्रोमासाङ्कश्ययोरोहित्कु राडुरागी
 गोलत्रिका तेमरसामृत्यवेसितः॥ ३७॥ बर्षाङ्कत्रुतुनाम्॥ बर्षाङ्क

३३ नुनामाखुः कशा माथालसे धितुरागाम्बलायाजगुरोबसूनादुधिअ
 लः कथोतः उलूकः शशसे निर्ऋत्यैवहराया ररायो मेधः ॥ ३८ ॥ श्वि
 त्रः आदित्यानाम् ॥ श्वित्रः आदित्यानामुद्रो घुरागीवा न्याङ्गि नमसे मुत्था
 ३ अररायायसुमरोरुहुरौदुः कथिः कुटहर्दात्यो हसेवा जिनाङ्गामायधि
 कः ॥ ३९ ॥ खड्गैवैश्वदेवः ॥ खड्गैवैश्वदेवः श्वाकुलः कसौर्गर्दभस्तरक्षणे
 रक्षसामिद्रायसूकरः ॥ मि० होमार्हतः कृकलामः पियकाशकुनिरोश

गुरुः ॥
 ३७

रद्यायैविश्वेयान्देवानाम्युषतः ॥ ४० ॥ ॥ इतिवाजसनेयसंहिताया
 दीर्घयाठेचतुर्विंशोऽध्यायः ॥ ॥ शादेन्दुद्रिः ॥ शादेन्दुद्रिरवकान्दन
 मुल्लैर्मृदुम्वस्यैस्तेगान्दः ह्यभ्याः सरस्वत्याः अग्रजिह्वत्रिह्वयोः ३
 त्सादमवकुन्देनतालुवाज ० हनुध्यामयः ३ आस्थेनवृषणामारण
 भ्यामादित्यांश्मश्रुभिः यथानम्रुभ्यान्वावायुधिवीचनेभिः श्वि
 त्रकुनीनकाभ्याः शुक्लायस्वाहा कृष्णायस्वाहा यावार्तिायस्मा

[illegible]

२॥ मशकान्कशैः॥ मशकान्कशैरिन्दुस्त्वयसावहेनवृहस्यति० शकुनि
सादेनकुम्भाभ्युपैराक्रमसादित्तराभ्यामृशलाभिःकपिअलाअवअ
श्याभ्यामहानम्याहुभ्याआम्बीलेनाररायमभिममतिरुग्भ्याम्यूषरा
न्दोभ्यामभ्युनाव० साव्यादिरुद्र० शोराभ्याम्॥ ३॥ अग्नेःयक्षतिः॥ अ
ग्नेःयक्षतिर्वासोत्रियक्षतिरिन्दुस्यतृतीयासोमस्यचतुर्थ्यदित्येयश्च
मीन्द्रास्यैष्यमीमरुतादिसयमीवृहस्यतेरहम्यर्ष्यमाणेनवमीधा

तुर्हं शमीन्द्रस्यैकादशीवहस्यद्वादशीयुमस्यत्रयोदशी ॥ ४ ॥ इन्द्रायोः प
 क्षतिः ॥ सरस्वत्यै नियक्षति मित्रस्य नृतीयायाश्चतुर्थी तिर्त्रत्ये यश्च
 ग्रीवो मयोः पृथीसर्प्याणां ६ मयूमी विष्णोरष्टमी पूषो नवमी त्वष्टुर्द
 शमीन्द्रस्यैकादशीवहस्यद्वादशीयुमस्यत्रयोदशी श्रावा पृथिव्योर्दशिरां
 पार्श्वविश्वेवादेवानामुत्तरं मू ॥ ५ ॥ मरुता ६ स्कन्धाः ॥ विश्वेवादेवानां
 मृधमाकीकसारुद्राणां द्वितीयादित्यानां तृतीयावायोः पुरु मृग्रीवो
 मयोः भासदो बुधोऽशो भ्यामिन्द्रावहस्यतीः पुरु भ्यामित्रावरुणा

गुरुः ॥
 ३६

वल्गाभ्यामाकू मरा ६ तूराभ्याम्वलङ्कृष्णभ्याम् ॥ ६ ॥ पूषां त्रिष्टुता ॥ श्रा
 हीत्यल्लगुदयोसर्प्याङ्गुदाभिर्विहृतः ३ आत्रैर्योवृत्तिना वृषाणामाशुदाभ्याम्वा
 जिनं शेयेन पुजा ६ रेतसाचाषान्त्रितेन पृथुरानयायुना कूपस्याश्वकपिण्डे
 ॥ ७ ॥ इन्द्रस्य क्रोडः ॥ इन्द्रस्य क्रोडोदित्ये याजस्थदिशा अत्र वोदित्ये भ
 मग्री मूला नृदयो यशेनान्नरिक्षम्युरीततानभः ३ उदस्ये रात्रवक्रवाकौ म
 तस्माभ्यादिवं वृक्षाभ्यामिरीत्याशिमिरुषलान्धीह्रस्वल्मीकाङ्कौ म
 भिर्गौमिर्गुल्मानिराभिः स्ववन्तीर्ह्रस्वकुक्षिभ्या ६ समुद्रमुदरेणावभ्या

नरमस्मना ॥ ८ ॥ विधृतिनाभ्या ॥ घृतं रसेनायो युद्धामरीचीर्विषुद्वित्रीह
 रमुष्मणाशीनं वसया युष्मः अश्रुभिर्हृदुनीर्दूषीकामिरस्नारक्षांसि
 वित्राण्यैः नक्षत्राणि रुधेरा यृथिवी स्वर्वाजुम्वकाय स्वाहा ॥ ९ ॥ हि
 रण्यगर्वाः सम ॥ हिरण्यगर्वाः समवर्त्तन्ताग्नेभूतस्य जातः यतिरेकः आ
 सीत् ॥ सदाधार यृथिवीन्यामुते माहू सौ देवा य ह विषा विधेम ॥ १० ॥ यः
 प्रागात् ॥ यः प्यागातो निमिषतो महित्वैकः इद्राजगतेषु भूव ॥ यः

ब्रह्मः ॥
 ४०

ईशे अस्य द्विषदुश्चतुष्यदुः क सौ देवा य ह विषा विधेम ॥ ११ ॥ यस्येमे ॥ हि
 मवर्त्तन्ता महित्वा यस्य समुद्रं रसासुहाहूः ॥ यस्येमाः युदिशो यस्येवा
 ह क सौ देवा य ह विषा विधेम ॥ १२ ॥ यः आत्मादाः ॥ यः आत्मादावल
 दा यस्य विश्वः उयासते प्रशिखं यस्य देवाः ॥ यस्य ह्यायामृतं यस्य मृ
 त्युः क सौ देवा य ह विषा विधेम ॥ १३ ॥ आनः ॥ आनीभद्राः क्रतवो
 यनु विश्वतो दद्यात् ॥ अयं शिनासः उद्भिर्दम देवानो यथा सदहामि ह

धेऽअसन्नया युवोरक्षितारोहिवेदिव ॥ १४ ॥ देवानाम्भद्रा ॥ सुमतिर्नृज
 यता देवानां ॥ इतिरुभिर्नो निर्वर्तताम् ॥ देवानां ॥ सुक्षमुयेसेदिमाव्यय
 देवानः आयुः प्यतिरनुजीवसे ॥ १५ ॥ तान्यह्वया ॥ निविदाहूमहेव
 यमभगमिन्नमदिति नक्षमस्त्रिधम् ॥ अर्थमरा म्वरुणा ॥ सोमममि
 ना सरस्वतीनः शुभगामयस्करत् ॥ १६ ॥ तन्नः ॥ तन्नो वातो मयो भुवत्
 भेषजन्नमाता पृथिवी तत्पिता शोः ॥ तन्नावा राः सोमसुतो मयो भुवत्

सुदः ॥
 ४९

दश्चिनाभृताते विष्ट्या युवम् ॥ १७ ॥ तमीशानम् ॥ तमीशानं अगतस्तुथुम
 त्यतिन्धिमश्चिन्वमवसेहूमहेव्यम् ॥ पूषानो यथावेदसामसहधेरसि
 तायायुरादधः स्वस्तये ॥ १८ ॥ स्वस्तिनः ॥ स्वस्तिन इन्द्रो बृहदश्रवाः स्वस्ति
 नः पूषा विश्ववेदाः ॥ स्वस्तिनस्ताक्ष्यैः ॥ अरिष्टनेमिः स्वस्तिनो बृहस्पति
 र्दधातु ॥ १९ ॥ पृथदभ्यामरुतः ॥ पृथिमातरः शुभं व्यावानो विदथे

धुजगमयः। अग्निजिह्वा मर्नवः सूरचक्षसो विभ्वेनो देवाः अवसागमन्निह ॥ २० ॥
 भद्रकर्मभिः॥ शृणुयाम देवा भद्रम्येये माक्षभिर्भ्यजत्राः। स्थिरैरङ्गैस्तदुवा
 ऽसस्तनूभिः। शोमहिदेवहितं व्यदायुः॥ २१ ॥ शतमिनु॥ शतमिनु शरदो
 ३ अग्निदेवा यत्रानश्नन्क्राजुसंतनूनाम्। युत्रासो यत्र पितरो भवन्निमानो मृच्छारि
 षुतायुर्जनोः॥ २२ ॥ अदितिश्चैः॥ अदितिश्चैरदितिस्तारिक्षमदितिर्मातासः
 पितासपुत्रः। विभ्वे देवाः अदितिः यश्च जनाः अदिर्जातमदितिर्जनित्वम्॥

ब्रह्मः॥
 ४२

॥ २३ ॥ मानः॥ मानो मित्रो बहुरोऽअर्यमायुरिन्द्रः३ अश्वभुक्षामरुतः यरिख्यन्॥
 यद्वाजिनो देवजानस्य सप्रेः प्रवक्ष्यामो विदधे वीर्याणि॥ २४ ॥ यन्निर्मिजा॥
 रेक्षसाप्यावृतस्य रातिर्भूमीनामुरवतो नयन्ति सुप्रोदुजो मे मय्यदिश्वरुयः
 इन्द्रावृहोः पियुषमयेति याथः॥ २५ ॥ सुवद्वानः॥ दुरोऽअश्वेनवाजिना
 वृहो भागोनीयते विभ्वे देव्यः। अभिप्रियं व्यत्युरो दाशमर्धनात्त्वहे देन
 ३ सो अवसायजिह्वति॥ २६ ॥ यद्विष्यम्॥ यद्विष्य मृतुसो देवयान

त्रिर्मानुषाः पर्य्यं श्वन्नयेति । अत्रा यूपः पृथमो भागः सति युजन्देवेभ्यः
 प्रतिवेदयन्नजः ॥ २० ॥ होता दुष्युः ॥ होता दुष्युरावयाः अग्निमिधोग्रावग्रा
 भः उत्तशः स्ता सुविप्रः । तेन यज्ञेन स्वरद्वेतेन स्विहेन ब्रह्मणाः आयुषा ऋ
 म् ॥ २१ ॥ युषवृक्काः उत्त ॥ ये यूपवाहा श्रुचालं येऽश्वयुषाय तक्षति । ये
 चावृते यन्नं समारन्तुते । ते यामभिगृन्तिर्नः इन्नतु ॥ २२ ॥ उय्यु ॥ उय
 व्यागास्तु मनेधापि मने देवानामाशाः उपवीतयुषः । अन्वेन विप्याः क्र

गुरुः ॥
 ४३

ययो मदन्ति देवानाम्युष्टे च कृमा सुबन्धुम् ॥ २० ॥ यद्वाजिनः ॥ यद्वाजिनो दाम
 सन्दानुमर्चतो याशीर्षः । राघारशानारजुरस्य । अद्वाद्यास्त्युभृतमास्त्येनृणा
 ऽर्चतातेऽअधिदेवेभ्यस्तु ॥ २१ ॥ यदश्वस्य ॥ कुविषो मक्षिकाशयद्वास्व
 रौ स्वधितौरिप्रमस्ति । यद्वास्तयोः शमितुर्नखेषु सर्वातातेऽअधिदेवेभ्य
 स्तु ॥ २२ ॥ यद्वक्त्रम् ॥ यद्वक्त्रमुदरस्यायवाति यः अमेत्यकुविषो ग
 धोऽअस्ति । सुकृतान्धमितारः कृशवन्तु मेधं भृतया कष्यन्तु ॥ २३ ॥

यत्नेगात्रादश्रिनायक्यमानादभिभूतनिहन्तस्यावधावति। मानदूयामाश्रिय
 न्मानुरोषुदेवभ्युक्तदुशङ्कोरातमस्तु ॥ ३४ ॥ येष्वाजिनं ॥ परिधयन्त्रियुक्तं य
 ईमाहुः सुरभिर्निहरेति। येचार्चितो माहः सभिश्चामुयासतः उन्नेतेयामभि
 र्तिर्निर्ऽइत्यनु ॥ ३५ ॥ यन्त्रीक्षराम् ॥ मां स्य च न्याऽउवायायायात्राणि
 यूष्मऽआसेचनानि। उष्म राया विधानावरुणा मुष्मः सुनाः परिभूयन्त्य
 श्वम् ॥ ३६ ॥ मात्वा ॥ मात्वाग्निर्द्वनयीधुमगश्चिर्मो र्वाभ्राजन्त्यमिवित्तज

ब्रह्मः ॥
 ४४

ग्निः ॥ इह म्हीतमभिर्गर्तं वषट्कृतनन्देवासः प्रतिगृभान्त्यश्वम् ॥ ३७ ॥ निष्क
 मरान्निषदनम् ॥ विवर्तनं व्यञ्जयद्दिशमर्चतः ॥ यञ्च ययौ यञ्च घासिञ्च घा
 ससर्वातानिऽअधिदेवेव्यस्तु ॥ ३८ ॥ यदश्वाय ॥ यदश्वायुवासऽउयस्तु रा
 त्यधीवांसं व्याहिरायान्त्यसौ। सन्दानमर्चन्त्यम्यद्दिशम्युयादेवेव्याया
 मयन्ति ॥ ३९ ॥ यत्ने ॥ सादेमहसा श्रुतस्त्युयाद्व्यावाकशयावाततोद। सु
 चैवताहविषोऽअहुरेषु सर्वातानि वृत्ताना सुदयामि ॥ ४० ॥ चतुस्त्रिंश

द्वाजिनः॥ चतुस्त्रिंशद्वाजिनो देववन्धोर्बद्धीरश्वस्य स्वधितिः समेति॥ अदिष्टु
 गात्राव्युना कुरोत यरुष्यरुनुश्रुष्या विशस्त॥ ४१॥ एकस्वदु॥ रश्वः
 स्या विशस्ता द्युना भवतस्तथऽत्रुतुः॥ याते गात्राणां मृतुधा कुरोमि
 ताताधिराडानां म्यजु हो म्यग्नौ॥ ४२॥ मात्वा॥ तयत्पुयऽआत्मा धियन्तुर्म
 स्वधितिस्तन्वऽआतिष्ठियक्षे॥ माते गृधुर विशस्ता तिहार्यदिष्टा गात्राण्य
 सिनामि कः॥ ४३॥ नवै॥ नवाऽउत्तन्मियसेन रिष्यसि देवाँ इँ देवि

उरुः॥
 ४५

थु

पथिभिः सुगेभिः॥ हरीते युं व्यापृषतीऽअभूता मुया स्याद्दुजी धुरिरासंभस्य
 ॥ सुगद्यन्तः॥ सुगद्यन्तो वृजी स्वभ्यमुपसः पुत्राँ इँ उत्तविश्वायूषं रयिम॥
 अनागास्वन्तोऽअदितिः कुरोतु शत्रन्तोऽअश्वो वनता हविष्यान्॥ ४५॥ इ
 मानु॥ कमुवनासी घवां मेन्द्रश्च विश्वे देवाः॥ आदित्ये रिन्दुः सगणो मरुद्भि
 रसभ्यमो यजा करत॥ मजश्च नस्तः स्वश्च यजा आदित्ये रिन्दुः सहसी यथा
 नि॥ ४६॥ अग्ने त्वम्॥ अग्ने त्वन्तोऽअन्नमऽउत्तत्राता शिवो भवा वरुथ्यः व

ब्रह्मः ॥
४६

[illegible]

मृहीतोसीद्रायत्वागोमतेऽसृषतेयोनिरिन्द्रायत्वागोमते॥ ४ ॥ इन्द्रायहि॥
वृत्रहृषिवासोमं शतक्रतो गोमहि ग्रावभिः सुतम् । उपयामृहीतोसी
द्रायत्वागोमतेऽसृषतेयोनिरिन्द्रायत्वागोमते॥ ५ ॥ त्रुतावानं ॥ वैश्वान
रमुतसृज्योतिषस्यतिम् । अजस्रहुर्ममीमहे ॥ उपयामृहीतोसि वैश्व
नरायत्वैषतेयोनिर्वैश्वानरायत्वा॥ ६ ॥ वैश्वानरस्य ॥ सुमतोस्यामराजा
हिकमुवनामभिः श्रीः । इतो जतो विभिमिदं भिषवह वैश्वानरो यतते सूर्ये

गुरुः॥
४७

रा । उपयामृहीतोसि वैश्वानरायत्वैषतेयोनिर्वैश्वानरायत्वा॥ ७ ॥ वैश्वानरेन ॥ वै
श्वानरेनऽनुतयं आप्रयातु यरावतम् । अग्निरुक्थेनुवाहसा । उपयामृहीतोसि वै
श्वानरायत्वैषतेयोनिर्वैश्वानरायत्वा॥ ८ ॥ अग्निर्ऋषिः ॥ अग्निर्ऋषिः षवमा
नः । या अजन्तः पुरोहितः । तमीमहे महागुयम् । उपयामृहीतोस्यमयेत्वा
वर्चसः सृषतेयोनिरग्रयेत्वावर्चसे॥ ९ ॥ महो ईन्द्रः ॥ महो ईन्द्रो ब्रह्महस्तः
षोडशी शर्मय दत्तु । हनुषा धानं योऽस्मान्देष्टि । उपयामृहीतोसि महेंद्रा

यत्ने यते यो निर्महेन्द्रायत्वा ॥ १० ॥ तम्ब ॥ तम्बोदुसममृतीषहम्बसोर्मिदुनमन्ध
 सः । अभिवत्तानस्वसरेषुधेनवः इन्द्रो विन्निवामहे ॥ ११ ॥ यद्वाहिहम् ॥ यद्वाहि
 हन्तदुनयेवृहदन्वेविभावसा ॥ महिषीवत्त्वदुपिस्त्वद्वाजा उदीरते ॥ १२ ॥ स
 हि ॥ ससुषुषुवाणिनेनः इत्येतत्तुगिरः । सुभिर्बहुसुः इन्दुभिः ॥ १३ ॥ क्रुत
 वस्ते ॥ यज्ञमिधतन्वन्तुमासारक्षन्तुतेहविः । सम्बत्तारसेयज्ञन्दधातुनः पुजा
 अथरियातुनः ॥ १४ ॥ उपहुरेगिरीराम ॥ उपहुरेगिरीराम ॥ सङ्गमेवन्द
 नामाधियाधियोऽजायत ॥ १५ ॥ उच्चाते ॥ जातमन्धसो दिवि सङ्गम्याद

वृत्त ॥
 ४८

दे । उग्र ० शर्ममहिश्रव ॥ १६ ॥ सन ॥ सनः इन्द्रो यज्येववृहत्तारयमरुद्रावृति
 वोवित्परिस्त्रव ॥ १७ ॥ सुनाधिश्वा नि ॥ सुनाधिश्वा न्यर्थः आशुम्नात्रिमानुषा
 राम ॥ सिधोसन्नोवनामहे ॥ १८ ॥ अनुवीरैः ॥ अनुवीरैस्तुपुष्यासुगोभि
 रन्वभेरनुसर्वेरायुहैः । अनुद्विषदातुवतुष्यादाव्ययदेवानो यज्ञमृतुधान्य
 तु ॥ १९ ॥ अग्नेयस्त्रीः ॥ अग्नेयस्त्रीरिहावहदेवानो मुशतीरुय । त्वष्टार ० सो
 मयीतये ॥ २० ॥ अभियुजाम् ॥ अभियुजाम् ॥ गीहोमावोनेष्टः विवः ०
 तुना । त्व ० हिरन्कुधा असि ॥ २१ ॥ इविरातोदः विधीयति । जुहोतुप्यव

निवृत्तानेष्टुभिर्निष्यता ॥ २२ ॥ तवायमा तवायः सोमस्त्वमेष्टुवाङ्मन्त्रम
 सुमनाः अस्थयाहि । अस्मिन्त्यजेवर्हिष्यानिषयादभिष्वेम अठरः इन्दुमि
 न्द्र ॥ २३ ॥ अमेवनः ॥ सुहवाः आहिगन्तुनिवर्हिषिसदतनारणिष्ण । अ
 धामन्दस्वजुनुषारोः अश्वसुस्त्वहर्देवेभिर्जनिभिः सुमङ्गलाः ॥ २४ ॥ स्वा
 दिष्ट्यामदिष्ट्या ॥ स्वादिष्ट्यामदिष्ट्यायवस्वसोमधारया । इन्द्रायुषा
 नवेसुतः ॥ २५ ॥ रक्षोहाविश्ववर्षणिः ॥ रक्षोहाविश्ववर्षणिरभिषोनि

गुरुः ॥
 ४६

मयो हते । दोरो मधस्थमासदत् ॥ २६ ॥ ॥ इतिवाजसनेयसंहितायाश्च
 षयाठे षड्विंशोऽध्यायः ॥ ॥ समास्त्वा ॥ समास्त्वाग्नेः अतवोवर्द्धय
 त्सम्भत्सराः अर्ययोयानिसुत्या । मन्दिष्येनर्देदिहिरोचनेनविश्वाः आभाहि
 प्युदिशश्चतस्रः ॥ ॥ मश्वा ॥ मश्वेष्टुस्वाग्नेः पृचवो धयेन सुचतिष्ठ महते सो
 भगाय । मान्वरिषदुषसन्नातेः अग्नेवृक्षारास्तेयुशसः सन्तुमान्ये ॥ २ ॥ त्वा
 मग्ने ॥ वृणतेवासुराः इमे शिवोऽग्ने सम्भररो भवानः । सपत्न्युहानोऽभि

मातिजिन्वस्वगयेजागृह्ययुद्धन॥ ३॥ इहैव॥ इहैवाग्नेऽधिधारयारयिम्मा
 त्वानिष्कृन्वृष्टिचित्तोविकारिणाः। क्षत्रमग्नेसूयममस्तुभ्यमुयमन्नावर्द्धता
 त्रेऽअनिष्टदृष्टः॥ ४॥ क्षत्रेणाग्ने॥ क्षत्रेणाग्नेस्वायुःसंप्रभस्वमित्रेणाग्ने
 मित्रधेयेयतेस्व॥ सजातानाम्माह्वामस्थाःसधिराज्ञामग्नेविहृह्योदीदिही
 ह॥ ५॥ अतिनिहः॥ अतिनिहोऽअतिस्मिधोत्यचित्रिमत्यरातिमग्ने। विश्वा
 सग्नेदुरितासहृस्वाथासमभ्यंमहवीराहरुचिन्द्रः॥ ६॥ अनाधृष्योजात

वस॥
 ५०

वेदः॥ अनाधृष्योजातवेदःअनिष्टतोविहृह्योक्षत्रतदीदिहीह। विश्वाआशाः
 प्रमुञ्चन्मानुषीविधिःशिवेभिरुशपरिधाहिनोवृधेः॥ ७॥ बृहस्पतेसवितः॥
 बृहस्पतेसवितर्वोधयैनुंमंशितश्चित्तमन्तराहमंशिशिधाधि। वृद्धयैनम्मा
 हुतेसौभगायुविश्वःसन्मनुमदनुदेवाः॥ ८॥ अमुन्नभ्यादधा॥ अमुन्नभ
 यादधयामस्यबृहस्पतेऽअभिष्टतेरमुश्चः। प्रत्योहतामग्निनामृत्युम
 म्मादेवानामग्नेभिषजाशवीभिः॥ ९॥ उहयम्॥ उहयन्नमस्यरिस्वः
 यश्चयन्तःउन्नरम्। देवन्देवन्नामस्यमगन्मज्जोतिरुत्तमम्॥ १०॥ उह्योअ

स्य॥समिधोभन्मूर्द्धाशुक्राशोवी॥व्यमेः॥शुमन्नमासुयुतीकस्यसूनोः॥११॥
तन्नयादसुरः॥तन्नयादसुरोविश्ववेदादेवोदेवेषुदेवः॥पृथोऽनन्तुम
ज्जायतेन॥१२॥मज्जायन्म॥मज्जायन्संक्षेप्योरागानोनराशंमोऽओम॥सु
कदेवःसविश्ववारः॥१३॥अद्ययम॥अद्ययमेतिपावसाद्युतेनेडानोवहि
विता३ न्नमसा॥अग्निं०सुचोऽअदुरेषुयुयत्सु॥१४॥सयसत्॥सयसदस्यमहि
मानमग्नेः॥सऽइमंदासुयुयम॥वसुश्रेतिष्टोत्रसुधातमश्च॥१५॥शतम्१५००॥

गुरुः॥
५१

दारीदेवीः॥दारीदेवीरन्वस्यविश्वेद्युताददत्तेऽअग्नेः॥उरुव्यवसोधाप्तापत्यमा
नाः॥१६॥तेऽअस्य॥तेऽअस्ययोधरोदिद्येनयोनाः॥उषासानक्त॥इमंय्य
जमवतामदूरन्॥१७॥देव्याहोतारा॥३०॥मदूरन्नेज्जिहामभिगृणी
तम्॥कुरातन्नः॥स्विष्टिम्॥१८॥तिस्रोदेवीः॥तिस्रोदेवीर्विहरेद०मदुश्चि
डासरस्वती॥भारती॥महागृणामा॥१९॥तन्नः॥तन्नस्तुरीयमदुतम्युरुक्षत्व
हामुवीर्यम्॥रायस्योषध्विष्यन्नुनाभिमस्यै॥२०॥वन्नस्यतेव॥सृजाराणा
न्मनादेवेषु॥अग्निहव्यं०शमितास्तदयाति॥२१॥अग्नेस्वाहा॥कुरातहि

जातवेदः इन्द्राय हुषाम् । विश्वे देवा हविरिदं भुषताम् ॥ २२ ॥ धावोऽअन्ना रमिषु ध
 ॥ सुमेधाः श्वेतः सिषक् क्रियुतामभि श्रीभाते वायवे सममनसो धितस्थुर्विश्वे
 न्नरः स्वयन्त्या निवक्तुः ॥ २३ ॥ रायेनु ॥ द अज्ञतुरो दसो मे राये देवा धियवशा ॥
 धाति देवम् । अधवायु निर्युतः सधतस्वाः उत श्वेतम्ब सुधिति निरेके ॥ २४ ॥
 आयो ह ॥ आयो ह यदु हुती विश्वमायुना र्भुध धा नाजुनयत्री रश्मिम् ॥ ततो
 देवानां समवर्तता सुरेकः कसौ देवाय हविषा विश्वेभ्यः ॥ २५ ॥ यश्चित् ॥
 यश्चिरायौ महिनाय र्ययश्च दक्षन् धा नाजुनयत्री र्यज्ञम् । यो देवेभ्यः

य
 य

य ॥

धिदेवः एकः आसीत् कसौ देवाय हविषा विश्वेभ्यः ॥ २६ ॥ प्रयाभिः ॥ प्रयाभिर्ध्या
 सिदाश्वाः समहानि युद्धिर्वाय विश्वे दुरोरो । निनोरथिं सुभोजसंयुव
 स्वनिवीर्यं व्युमभ्यश्चुराधः ॥ २७ ॥ आने ॥ आनो निर्युद्धिः शानिनीभिर
 दुरं सह स्मिणीभिरुयया हियज्ञम् । वायोऽअस्मिन्नावनेमादयस्वयूय
 म्यातस्वस्तिभिः सदानः ॥ २८ ॥ निर्युत्वा न्वाय ॥ निर्युत्वा न्वाय वागसु
 यं भुक्तेऽअयामिते । गत्रासि सुन्वतो गृहम् ॥ २९ ॥ वायो भुक्तेः ॥ वा

यो शुक्लोऽअथाभिते महेऽअग्रुन्दि विष्टिषु। आयाहि सोमधीतये स्याहर्देवनि
 युत्वंता॥ ३०॥ वायुर्योगाः॥ वायुर्योगायज्ञप्रीः साकङ्कमनसायज्ञम्।
 शिवो निषुद्रिः शिवाभिः॥ ३१॥ वायो येते॥ सहस्त्रिंशोरथासस्त्रेभिः
 गहि। निषुत्वांस्सोमधीतये॥ ३२॥ सकयाव॥ दशभिश्च स्वभूते द्वाभ्यामिष्ट
 ये द्विः शतीव। तिसृभिश्च बहसे त्रिः शतीव निषुद्रिर्वा अविहता विमु
 श्व॥ ३३॥ तव वायो॥ बृहस्यते त्वहुर्जा मातर दुत। अवाह स्यावृणीमहे॥

गुरुः॥
 ५३

३४॥ अभित्वा॥ भूरनोनुमो दुग्धाश्वधेनवः॥ ईशानमस्य जगतः स्वर्दशमीशा
 नमिन्द्रतस्थुषः॥ ३५॥ नत्वावान्॥ नत्वावाँ ई॥ अन्योदिव्यो नयार्थि वोनजातो
 नजनिष्यते। अथायन्नोमघवनिद्रुवाजिर्गो गव्यन्नस्त्वाहवामहे॥ ३६॥
 त्वामित्॥ त्वामिद्रिहवामहे सानौवाजस्य कारवः॥ त्वाम्वृत्रे ध्विन्दु सत्यति
 न्नरत्वाङ्गायुः स्वर्धतः॥ ३७॥ सत्वम्॥ सत्वन्नश्चित्रवज्रहस्तधृष्टुयामह
 स्तवानोऽअदिवः। नामभ्वं र॥ अथमिन्द्रमद्विरसन्नावाजन्नजिग्युषे॥ ३८

कथानः॥ कथानश्चित्रः॥ आभुवदुतीसुदाचुधः॥ सरवा॥ कथाशत्रिषुयावृता॥
 ३२॥ कस्त्वा॥ सत्तोमदानाम्॥ हिष्टोमत्सुदधसः॥ दृढाचिदाहजेवसु॥ ४०
 ॥ अभीषुणाः॥ सखीनामविताजरित्तरागाम्॥ शतमावास्तुतये॥ ४१॥ यज्ञा
 यज्ञावः॥ यज्ञायज्ञावीः॥ अग्नयेगिरागिराचुदक्षसे॥ प्रय्युवयममृतं आ
 तवेदसम्युयमिन्वन्नरां॥ सिधम्॥ ४२॥ याहिनः॥ याहिनीः॥ अग्नः॥ ए
 कथायासुनद्वितीयाया॥ याहिनी॥ विस्तिस्तुभिरुज्जाम्यतेयाहिचतसृ

गुरु॥
 ५४

भिर्वसो॥ ४३॥ उज्जोनयातम्॥ उज्जोनयातं॥ सहिनायमसम्युर्दमहृद्यादा
 तये॥ भुवदुजेष्वाविताभुवदुधः॥ उत्तन्नातानूनाम्॥ ४४॥ सम्बत्सरोसि॥
 परिबत्सरोसी॥ दक्षत्सरोसी॥ दत्सरोसि॥ दत्सरोसि॥ उधसस्तेकल्यन्ना
 मरोरात्रास्तेकल्यन्मर्द्दमासास्तेकल्यन्नामासास्तेकल्यन्नामृतवस्तेक
 ल्यन्ना॥ सम्बत्सरस्तेकल्यन्नाम्॥ प्रेत्याः॥ सत्येसत्राश्रय्यचसारय॥ सु
 प॥ र्मन्विदसितयादेवतयाङ्गिरस्वकुवासीद॥ ४५॥ ॥ इतिवाजसने

यत्संहितायान्दध्यांठेसप्राविंशोऽध्यायः॥ ॥ होतायक्षत्॥ समिधेन्दु
 मिडस्युदेनाभापृथिव्याऽधि॥ दिवोवर्षात्समिधत्॥ ओजिष्ठश्चर्षणीसहा
 स्वेत्वाज्यस्य होतुर्यज॥ १॥ होतायक्षत्तृणयातमृतिभिः॥ होतायक्षत्तृ
 णुनयातमृतिभिर्जितारमवराजितम्॥ इन्द्रदेव० स्वर्विदस्यधिभिर्मधु
 मत्तमैत्राश० सैनतेजसास्वेत्वाज्यस्य होतुर्यज॥ २॥ होतायक्षदिडा
 भिरिन्द्रम्॥ होतायक्षदिडाभिरिन्द्रमीडितसानुहानममर्त्यम्॥ देवोदेवैः

ग्रावः॥
 ५५

सवीर्योवज्रहस्तः पुरन्दरोवेत्वाज्यस्य होतुर्यज॥ ३॥ होतायक्षदुर्हिषीन्द्रम्
 ॥ होतायक्षदुर्हिषीन्द्रन्निषदुर्ध्वमुभन्नर्यायसमाविसुभीरुर्देरादित्यैः
 सयुग्मिर्बुधिरासदुदेत्वाज्यस्य होतुर्यज॥ ४॥ होतायक्षदोजोन॥ होता
 यक्षदोजोनचीर्य० महोद्धार० इन्द्रमवर्द्धयन्॥ सुप्रायराणाऽअस्मिन्
 श्रद्धिश्चयन्तामृतावृधोद्धार० इन्द्रायमीदुषेव्यत्वाज्यस्य होतुर्यज॥
 ५॥ होतायक्षदुषेऽइन्द्रस्य॥ होतायक्षदुषेऽइन्द्रस्यधेनू सुदुषेमा
 तरा मही॥ सुवानरोनतेजसावत्समिन्द्रमवर्द्धतां चीनामाज्यस्य होतुर्यज

६॥ होतायक्षदेव्या होतारा॥ भिषजा सराया हविषेन्द्रमिषज्यतः। कुवीदेवौ
 प्रचेतसा विन्द्राय धत्तः॥ इन्द्रियं वीतामाज्यस्य होतार्यज॥ ७॥ होतायक्ष
 त्रिस्तो देवी॥ नर्मैव जत्रयस्त्रिधा तवोपसः॥ इडा सरस्वती भारती महीः॥ इ
 द्रयत्कीर्हविष्मतीर्ह्यन्वाज्यस्य होतार्यज॥ ८॥ होतायक्षश्च हारमिन्द्र
 ॥ देवमिषजं सुयजश्चुतमिषम्। पुरुषं सुरेतसम् प्रोक्तमिन्द्रा
 यत्त्वष्टा दधदिन्द्रिया शिष्वेत्वाज्यस्य होतार्यज॥ ९॥ होतायक्ष इन्द्रस्य

गुरुं
 यद

नि० शमितारं शतकुलुधियोजो हारमिन्द्रियम्। मद्रासम् अन्यधिभि
 सुगेभिः स्वदानियज्ञमाधुनो घृतेन वेत्वाज्यस्य होतार्यज॥ १०॥ होताय
 भदिन्द्रुः स्वाहा॥ ज्यस्य स्वाहामिन्द्रसुः स्वाहा स्वाहा कृतीनां स्वाहा
 व्यसृक्तीनाम्। स्वाहा देवाः आज्यं याजुषाणां॥ इन्द्रुः आज्यस्य व्यसृ
 होतार्यज॥ ११॥ देवमूर्हिः॥ देवमूर्हिरिन्द्रुः सुदेवदेवैर्वीरवत्सलीर्ण
 म्वेशा मवर्हुयन्। चत्तोर्वृतम्याक्तेर्वृतं रायावर्हिष्मन्तोभ्यगादसु

स्तोत्रानां
 स्वाहा ३

वनेवसुधेयस्य विसृज्यते ॥ १२ ॥ देवीर्हृत् ॥ देवीर्हृत् ॥ इन्द्रं मयातिवीक्ष्य म
 नवर्ह्यन ॥ आवर्तमानं रुरागोनकुमारं रुरागमीवृतायावीरा ॥ १३ ॥ देवीः उद्यामानं नन्देन्द्रं ॥
 विसृज्यते विसृज्यते विसृज्यते विसृज्यते ॥ १४ ॥ देवीः उद्यामानं नन्देन्द्रं ॥
 विसृज्यते विसृज्यते विसृज्यते विसृज्यते ॥ १५ ॥ देवीः उद्यामानं नन्देन्द्रं ॥
 विसृज्यते विसृज्यते विसृज्यते विसृज्यते ॥ १६ ॥ देवीः उद्यामानं नन्देन्द्रं ॥
 विसृज्यते विसृज्यते विसृज्यते विसृज्यते ॥ १७ ॥ देवीः उद्यामानं नन्देन्द्रं ॥

गुरु ॥ १७

यशसिनेवसुवनेवसुधेयस्य विसृज्यते ॥ १५ ॥ देवीः उद्यामानं नन्देन्द्रं ॥ दुष्टे सु
 दुष्टे ययसेन्द्रमवर्हताम् ॥ इन्द्रमूर्जं मयातिवीक्ष्य मयातिवीक्ष्य मयातिवीक्ष्य मयातिवीक्ष्य
 नृपर्वन्दयमानं पुरागोननवमधातामूर्जं मूर्जं हुतीः उद्यामानं नन्देन्द्रं ॥ १६ ॥
 देवीः उद्यामानं नन्देन्द्रं ॥ देवीः उद्यामानं नन्देन्द्रं ॥ देवीः उद्यामानं नन्देन्द्रं ॥
 देवीः उद्यामानं नन्देन्द्रं ॥ देवीः उद्यामानं नन्देन्द्रं ॥ देवीः उद्यामानं नन्देन्द्रं ॥
 देवीः उद्यामानं नन्देन्द्रं ॥ देवीः उद्यामानं नन्देन्द्रं ॥ देवीः उद्यामानं नन्देन्द्रं ॥

शुक्ल ॥
५८

खः सुधिय्यलो देवमिन्द्रमवर्द्धयत् । दिवमग्रेणास्यूक्षुदान्नरिक्षमाधिवा
मह० ही० सुवनेनैव सुधेयस्य घेतु यज ॥ २० ॥ देवम्बर्हिः ॥ देवम्बर्हिर्वा
तीनां देवमिन्द्रमवर्द्धयत् । स्वासुस्थमिन्दुराणामन्नमन्यार्वही दृष्य भ्य
भू० सुवनेनैव सुधेयस्य घेतु यज ॥ २१ ॥ देवोऽग्निः ॥ स्विष्टकृदेवमि
न्द्रमवर्द्धयत् । स्विष्टकृद्वन्स्विष्टकृतिवष्टमुशकरोतु नो बसुवनेनैव सुधे
यस्य घेतु यज ॥ २२ ॥ अग्निमुश ॥ होता रमवृणीता ये यजमानः धन्

न्यक्लीः पचन्त्युरोडाशम्बुध्रिन्द्रायुद्धागम्। सूपस्थाः अशदेवोबिनस्यति
 रभवदिन्द्रायुद्धागेन। अधुनामोदुस्तः प्रतियचताग्रभीदवीवृधत्युरोडा
 शोन। त्वामुशत्रवे॥ २३॥ होतायक्ष॥ तसमिधानम्मुहयशः सुममि
 दुम्बरोण्यमुग्निमिन्द्रम्वयोधसम्। गायत्रीं छन्दः इन्द्रियम्वविज्ञाम्ब
 योदधेदेत्वाज्यस्य होतुर्यज॥ २४॥ होतायक्षत॥ तनूनयातमुद्दि
 दंयङ्गमिदिति दधे शुचिमिन्द्रम्वयोधसम्। उल्लिहृन्दः इन्द्रियदि

गुरुणा॥
 ५६

त्यवाहृजाम्वयोदधेदेत्वाज्यस्य होतुर्यज॥ २५॥ होतायक्षदीडेयमीडि
 तम्। वृत्रहन्त्रयुमिडाभिरीडुं सहः सोममिन्द्रम्वयोधसम्। अनुहुभं
 छन्दः इन्द्रियम्वविज्ञाम्वयोदधेदेत्वाज्यस्य होतुर्यज॥ २६॥ होता
 यक्षत्सुवर्हिषं॥ पूषरावन्नममर्त्यं सीदन्नेवर्हिषिष्युधेमृतेन्द्रम्व
 योधसम्। बृहती भृन्दः इन्द्रियम्वविज्ञाम्वयोदधेदेत्वाज्यस्य हो
 तुर्यज॥ २७॥ होतायक्ष ह्यन्वस्वतीः॥ सुप्राशुराणः त्रस्तावृधोद्य

ते देवी हिरण्यवती वृषाणां मिन्दुम्वयो धसम् । यन्त्रिन्दुः इहेन्द्रियन्तु
 र्यवाहकाम्बयो दधद्यन्वाज्यस्य होतुर्यज ॥ २८ ॥ होताय सत्सुषे
 शसा मुशिल्ये ॥ वृहतीः उभेन क्रोधासा न दर्शते द्विभूमिन्दुम्वयो धस
 म् । त्रिष्टुभः इहेन्द्रियम्यहवाहकाम्बयो दधदीता माज्यस्य हो
 तुर्यज ॥ २९ ॥ होताय सत्सुषे तसा देवानाम् ॥ होताय सत्सुषे तसा
 देवानाम् सत्सुषे शो होता रा देव्या कवी सयुजेन्दुम्वयो धसम् । जगती

गुरुभ्यां ॥
 ६०

इहेन्द्रियमनकाहकाम्बयो दधदीता माज्यस्य होतुर्यज ॥ ३० ॥ हो
 ताय सत्सुषे शस्वती स्तिस्नः ॥ होताय सत्सुषे शस्वती स्तिस्नो देवी हिरण्य
 वी धारती वृहती भूमिः यन्त्रिन्दुम्वयो धसम् । द्विराजं इहेन्द्रियं
 हेन्द्रियं धेनुज्ञान्नवयो दधद्यन्वाज्यस्य होतुर्यज ॥ ३१ ॥ होताय
 सत्सुरेतसम् ॥ त्वष्टारम्युष्टिबर्हन् रुपाणि विभ्रतम्युधकपुष्टि
 मिन्दुम्वयो धसम् । द्विपदे इहेन्द्रियमुक्षाराज्ञान्नवयो दधदे

त्वाज्यस्य होतार्यजः ॥ ३२ ॥ होताय शतवाहः ॥ शमितारः शतक्रतुः
 हिरण्यवर्षसंमुक्तिधनः रशनाम्बुधृतम्बुशिमगुमिन्दुम्बयोधसम् ।
 ककुभं छन्दः इहेन्द्रियम्बुशाम्बे हतङ्गाम्बयोदधं देत्वाज्यस्य होतार्यजः
 ॥ ३३ ॥ होताय शतवाहः ॥ कृती रुमिद्रुहयति मृथुग्वरुणामोघजङ्घुवि
 शत्रुमिन्दुम्बयोधसम् । अतिछन्दसं छन्दः इन्द्रियम्बुहृदयभङ्गाम्बयो
 दधं देत्वाज्यस्य होतार्यजः ॥ ३४ ॥ देवम्बुहिः ॥ देवम्बुहिर्वयोधसन्देव

गुरुमिः
 ६९

मिन्दुमवर्द्धयत् ॥ गायत्र्या छन्दसेन्द्रियश्चक्षुरिन्दुवयोदधं सुवनेषु सुधे
 यस्य वेतुयजः ॥ ३५ ॥ देवी हारः ॥ देवी हारोद्ययोधसं शुविमिन्दुमवर्द्ध
 यत् । उद्दिनहा छन्दसेन्द्रियम्यामिन्दुवयोदधं सुवनेषु सुधेयस्य वातु
 यजः ॥ ३६ ॥ देवीऽउवासानक्ता ॥ देवमिन्दुम्बयोधसन्देवी देवमवर्द्धता
 म् । अनुहुभा छन्दसेन्द्रियम्बुलमिन्दुवयोदधं सुवनेषु सुधेयस्य वा
 तां यजः ॥ ३७ ॥ देवी जोष्टी ॥ देवी जोष्टी च सुधिते देवमिन्दुम्बयोधसन्दे

वीदेवमवर्द्धताम्। बृहत्या छन्दसेन्द्रियं श्रोत्रमिन्द्रे च यो दधे सुवने वसु
 धेयस्य वीतां यज॥ ३८॥ देवी कुर्जा हुती॥ दुधे सुदुधेयस्य सेन्द्रियं यो धस
 देवी देवमवर्द्धताम्। पंक्त्या छन्दसेन्द्रियं श्रुक् मिन्द्रे च यो दधे सुवने
 वसुधेयस्य वीतां यज॥ ३९॥ देवा दैव्या॥ होतारा देवमिन्द्रं च यो धस
 देवो देवमवर्द्धताम्। त्रिष्टुभा छन्दसेन्द्रियं त्विषि मिन्द्रे च यो दधे सु
 वने वसुधेयस्य वीतां यज॥ ४०॥ देवी स्तित्स्त्रः॥ देवी स्तित्स्त्रस्त्रित्स्त्रो देवी

श्रुवे॥
 ६१

देवानराशं सं ॥ २

वयो धसम्यति मिन्द्रे मवर्द्धयन्। जगत्या छन्दसेन्द्रियं श्रुक् मिन्द्रे च यो दधे
 सुवने वसुधेयस्य वीतां यज॥ ४१॥ देवानराशं सो देवमिन्द्रं च यो धस
 देवो देवमवर्द्धयन्। विराजा छन्दसेन्द्रियं रूपमिन्द्रे च यो दधे सुवने
 वसुधेयस्य वीतां यज॥ ४२॥ देवा वनस्यतिः॥ देवा वनस्यति देवमिन्द्रं च
 यो धस देवो देवमवर्द्धयन्। द्विषदा छन्दसेन्द्रियं भागमिन्द्रे च यो दधे सु
 वने वसुधेयस्य वीतां यज॥ ४३॥ देवम्वर्हिः॥ देवम्वर्हिर्वा रित्तीना देव।

मिन्द्रम्वयो धसन्देवदेवमवर्द्धयत्। ककुभा छन्दसेन्द्रियं यथाशः इन्द्रवयो द
 धं हसुवने च सुधेयस्य चेतु यज॥ ४४ ॥ देवो अग्नेः॥ देवो अग्निः स्विष्टकृ
 देवमिन्द्रम्वयो धसन्देवो देवमवर्द्धयत्। अति छन्दसा छन्दसेन्द्रियं ह
 त्रमिन्द्रवयो दधं हसुवने च सुधेयस्य चेतु यज॥ ४५ ॥ अग्निमद्या॥ हो
 तारमवृणीतायं यजमानः पचन् पक्ताः पचन् पुरोडाशं वधन्निद्रा
 पचयो धसे छागम्। सूपस्वाः अश्वदेवो वनस्पतिरभवत्दिन्द्राय वयो

गुरुभ्यां॥
 ६३

धसे छागेन। अश्वत्तमो दस्तः प्यति पचताग्रं भीदवी वृधत्पुरोडाशेन।
 त्वामुद्युः क्रशे॥ ४६ ॥ ॥ इति वाजसनेयसंहिताया द्वाद्विंशोऽध्यायः॥
 विंशोऽध्यायः॥ ॥ समिद्धोऽनु॥ कृदरमातीनां क्षुतमग्नेमधु
 मधुमन्त्यन्वमानः। वाजी बहन्वाजिन आतवेदो देवानाम्ब्रिष्टिष्य
 मासधस्थम्॥ १ ॥ धृतेनानु॥ समुद्यो देवयानान्युजानन्वाज्ययो
 नु देवान्। अनुत्वासयेत्पुदिशः सन्नाह स्वधामस्मै यजमानाय धे

हि॥ २॥ ईशश्च॥ ईशुश्चासिबन्धश्चाजिन्नाभुश्चासिमेघश्चासुपे। अग्निहो
 देवैर्धुसुभिः सजोषाः प्रीतं च हिंघु हनुजानवेदाः॥ ३॥ स्तीर्त्तम्बुहिः॥ सु
 हरीमाजुषारोहपृथुप्रथमानमृथिव्याम्। देवेभिर्युक्तमदितिः सजो
 षाः स्योनः पूरावानासुविनेदधानु॥ ४॥ सताः उवः॥ सुभगाविश्वरूपावि
 यशोभिः अयमारुणउदतैः। ऋष्याः सतीः कुवयः शुभमानादरीरे
 वीः सुपायरागभवन्तु॥ ५॥ अन्नरामित्रावरुणा॥ चरन्तीमुखं यज्ञानाम्

गुरुभ्यः॥
 ६४

भिसंमिदुने। उषासावाहः सुहिरराये सुशिल्यः ऋतस्य योनाविहसाद
 यामि॥ ६॥ प्रथमावाम्॥ प्रथमावाहः सरथिना सुवर्मा देवौ यशयन्तौ
 भुवनानि विश्वा। अपिप्युयश्चोदनावाभिमानाहेताराज्योतिः प्रदिशा
 दिशन्ता॥ ७॥ आदित्यैर्नः॥ आदित्यैर्नोभारतीर्बहुयुजः सरस्वतीस
 हरुदैर्नः आवीत। इडोय हतावसुभिः सजोषायन्तौ देवीरमृतेषु धन
 ॥ ८॥ त्वष्टावीरम्॥ त्वष्टावीरन्देवकाम अनान त्वष्टुरर्वाजायतः आ

भुरभ्यः। त्वहेदमिभुभुवनञ्जानन्वहेः कर्त्तारमिहयक्षिहोतः॥ २॥
 अशोधतेनत॥ मन्त्रासमस्तः उपदेवाः इन्द्रतुशः वायः सतुवनस्यति
 देवलोकम्यजानन्वग्निनाहव्यास्वदितानिब्रक्षत॥ १०॥ पुजायतेस्तय
 सा॥ वावृधानः सद्योजातोदधियेषुजामग्रे। स्वाहाकृतेनहविषायुरो
 गायाहिसाद्याहविरदनुदेवाः॥ ११॥ बदकुन्दः॥ प्रथमआयमान
 उपयन्तमुद्रादुतवायुरीषात्। श्येनस्यपुषाहरिरास्यवाहूः उपरक्त

गुरोः॥
 द्य

त्वमहिजातन्त्रेऽर्चन॥ १२॥ यमेनदत्तम्॥ यमेनदत्तत्रितः सन्मायुनगि
 न्द्रः सराम्पुधमोऽद्विचिह्नत। गन्धर्वोऽस्यारशनामगृभात्सूरादश्च
 म्वसवो निरतय॥ १३॥ असिधुमः॥ असिधुमोऽस्यादित्योऽर्चन
 सित्रितोयुधेनवृतेन। असिमोमेनसमयाविपृक्तः आहस्तेत्रीणि
 दिविवन्धनानि॥ १४॥ त्रीणिनि॥ त्रीणिनिः आहुर्दिविवन्धनानित्री
 रायसुत्रीरायन्तः समुदे। उतेवमेवहराश्चनयवुरायन्तः आहुः

वरमञ्जनित्रम् ॥ १५ ॥ इमाते ॥ चाजिन्नवमाज्जनानीमाशुफानांसनि
 तुर्निधाना ॥ अत्रातेभदुरशनाऽअयश्यमृतस्ययाअभिरक्षन्निगोपाः
 ॥ १६ ॥ आत्मानन्ने ॥ मनसासादजानामुवोदिवायुतयन्तयतङ्गमशिशो
 ॥ अश्यम्यधिभिः सुगेभिररेण्डरभिर्जैहमानम्यतन्नि ॥ १७ ॥ अत्राते
 ॥ रूपमुत्तममयश्यंजिगीषमाणाभिषऽआयुदेगोः ॥ यदानेमन्त्रीऽअनुभो
 गमानडादिद्रुसिहऽओषधीरजीगः ॥ १८ ॥ अनुत्वारथोऽअनुमार्थो

गुरुभ्यां ॥
 ६६

॥ अर्धन्ननुगावोनुभगः कुनीनाम् ॥ अनुवातासस्तवसरयमीयुरुदेवाम
 मिरेष्टीऽर्धन्ने ॥ १९ ॥ हिरण्यभृङ्गोयः ॥ हिरण्यभृङ्गोयोऽअस्ययादाम
 नोजवाऽअवरुऽइन्द्रऽआसीत् ॥ देवाऽइदस्यहविरशुमायन्त्रोऽअर्धन्न
 म्यधुमोऽअप्रतिष्ठत् ॥ २० ॥ ईर्मात्तासः ॥ सिलिकमद्रुमासः स ७ भूरणा
 सोदिव्यासोऽअभ्याः ॥ ह ७ साऽइव अशिशोयतन्नेयदाक्षिषुर्दिव्यमय
 मन्त्राः ॥ २१ ॥ तवशरीरम् ॥ पतयिहन्वर्धेनवचिन्मन्त्राऽइवधुजीमा

न। तव भृङ्गाणि विचिन्तायुक्तं त्वारणेयं जुर्भुराणां चरन्ति ॥ २२ ॥ उपप्यु ॥
 उपप्यागादसंनम्बाज्यर्घी देवद्रीचामनसा दीप्तानः । अजः पुरोनीयते
 नाभिरस्यानुषश्चात्कवयो यन्निरेभाः ॥ २३ ॥ उपप्या ॥ गात्परमं यत्सर्व
 स्थमर्घी ई अछा पितरम्मातरश्च अद्या देवा अहंतमोहिगम्याः अथाशा
 स्ते स भुषेवाय्याणि ॥ २४ ॥ समिद्धो अद्या ॥ मनुष्यो दुरोरो देवो देवान्य
 जसिजातवेदः । आचवह मित्रमहश्चिकित्वा स्वन्दुतः कविरसि प्रचेताः

गुरुभ्यः ॥
 ६७

॥ २५ ॥ शतम् १६०० ॥ तन्नूनयात्यथा ॥ अतस्तु यानां नाम समुद्रान्स्वदया
 मुजिहूः । मन्त्रानिधीभिरुत युजमृन्धे देवत्राचकृता ह्यहुरन्नः ॥ २६ ॥ नराश
 ऽसस्यमहिमानमेधा मुयस्तो धामयजतस्य यज्ञैः । ये सुक्रतवः भुवयो
 धियन्धाः स्वदन्ति देवाः उभया निहव्या ॥ २७ ॥ आजुहानः ई हुः ॥ आजु
 हानः ई यो बन्धु आया ह्यग्ने च सुभिः सजोषाः । त्वन्देवानामसि यहु हो
 नासः सन्तान्यक्षी धितो यज्ञी यान् ॥ २८ ॥ प्राचीनम्बर्हिः ॥ पुदिशाष्ट

धियावस्तोरस्वावृज्यतेऽग्रेऽअहामाद्युपथतेचिन्तरम्वरीयोदेवेभ्यो
 अदितयेस्योनम्॥ २६॥ चान्वस्वतीरुचिषा॥ चिभ्रयन्नाम्यतिभ्यो
 जनयः शुभामानाः॥ देवीर्हरोवृहतीर्चिभ्रमिन्वादेवेभ्यो भवतसु
 प्रायराणाः॥ २७॥ आसुष्ययन्ती॥ यजतेऽयकेऽउषासानक्तासद
 तान्नियोनौ॥ दिव्येयोवरोवृहतीसुरुक्मेऽअधिभ्रियं शुक्रपिश
 न्दधने॥ २८॥ देव्याहेतारा॥ पृथमासुवाचाभिमानायजामनुषोय

गुरोः॥
 ६८

जज्ञौ॥ प्रचोदयन्नाचिदथेषुकारूप्याचीनुश्रयोतिःपुदिशादिशन्ता॥ २९
 आनः॥ आनोयज्ञमभारतीतूर्यमन्विडामनुष्वदिहवेतयन्ती॥ तिस्रोदेवी
 र्वहिरेदऽस्योनं सरस्वतीस्वयंसःसदन्तु॥ ३०॥ यदुमे॥ घावापृथिवी
 जमिनीरुयैरपिंशदुर्वनानिचिभ्रा॥ तमुग्रहेतारिषितोयजीयादेव
 स्वष्टारमिहयक्षिचिद्वान्॥ ३१॥ उषावसृजन्मान्या॥ समञ्जदेवानाम्य
 थऽक्रानुथाहवीर्चि॥ चनस्यतिःशमितादेवोऽअग्निः स्वदन्तुहवामा

धुना घृतेन ॥ ३५ ॥ सयोजातः ॥ सयोजातो वृ मिमीत यत्तम मिर्देवानामभ
 वत्पुरोगाः ॥ अस्पहेतुः ॥ युदि रपुतस्य चाचि स्वाहा कृतं हु विर दनु देवा
 ॥ ३६ ॥ केतु रुरावन् ॥ केतु रुरावन् केतवे ये शो मर्याः ॥ अये शसे ॥ समु
 धरि रजायथा ॥ ३७ ॥ जी मूतस्येव भवति ॥ व्युती कं च हर्मी याति
 समदा मुयस्थे ॥ अना विदु यात ॥ वाजयुत्व ॥ सत्वा चर्म शो महि मापि य
 ते ॥ ३८ ॥ धन्वनागाः ॥ धन्वनागा धन्वना जि अये मधन्वना तीचाः ॥ स

पुर्वोः ॥
 ६६

मदीजयेम ॥ धनुः शत्रो रयका मरु रोगो ति धन्वना सर्वाः ॥ युदि शोजयेम ॥ ३
 ६ ॥ वृक्ष्यन्ती वेत ॥ वृक्ष्यन्ती वेद गत्री गत्रिक र्म मिषु य ॥ सरवाय म्यरि यस्व
 जाना ॥ यो वे वशि ष्टे चितता धि धन्व अया इय ॥ समने पारयन्ती ॥ ४० ॥ तेऽ
 आचरन्ती ॥ समने वयो यो माते व पुत्र म्बि भूता मुयस्थे ॥ अपुशानू न्वि ज्ञा
 ना ॥ समि वशनेऽ आत्कीऽ इमे चि स्फुरन्तीऽ अमित्रान् ॥ ४१ ॥ वृहीनां पि
 ता ॥ बहुरस्य पुत्रश्चि श्वा कु रोगो ति समना वगत्य ॥ इयुधिः सङ्गाः ॥ पुतना

श्रुसर्वाः पृष्ठे विनोदो जयति प्रसूतः ॥ ४२ ॥ रथेति च नृ ॥ नयति च जिनेः पु
 रीयत्रयत्रकामयते सुधारयिः ॥ अभीशूनामहिमानम्यनायतमनः
 आदनुयधतिरश्मयः ॥ ४३ ॥ नीवान्मोषान् ॥ कुरावते वृषपाशा यो
 धारथेभिः सहजयन्तः ॥ अवक्तामनः प्रयदैरभित्रान्क्षिरान्निश
 त्रैर्इरनपच्ययन्तः ॥ ४४ ॥ रथवाहनं हवि ॥ रथनामयत्रायुधन्नि
 हितमस्य चर्म ॥ तत्रारथमुपशम ॥ सदेमचिश्वाहाव्ययं सुमनस्य

गुरुणां ॥
 ७०

मानाः ॥ ४५ ॥ स्वादुषं सदेः पितरः ॥ स्वादुषं सदेः पितरो वयोधाः कु
 र्वे श्रितः शक्तीवन्नोगभीशः ॥ चित्रसेनाः इषुबलः ॥ अमृडाः सतोवीरा
 ॥ उरवो व्रातसाहाः ॥ ४६ ॥ ब्राह्मणासः ॥ पितरः सोम्यासः शिवेनो
 धावापृथिवीः ॥ अनेहसाः ॥ युष्माकाः ॥ पातुदुरितादृतावृधोरशामाकि
 त्रैः ॥ अघशं सः ईशान ॥ ४७ ॥ सुयुस्मन्वृत्ते ॥ मृगोः ॥ अस्यादन्नो गोभिः
 सन्नद्रायततिप्रसूता ॥ यन्नानरः सश्चिन्नुवन्नित्रास्यभ्यमिषवः

शर्मयज्ञं सन् ॥ ४८ ॥ त्रजीतेपरि ॥ वृश्चिनो रमा मा भवतु नस्तनूः ॥ सो
 मोऽअधिबुवीतु नोदितिः शर्मयज्ञतु ॥ ४९ ॥ आज्ञुत्ति ॥ सान्वेधाञ्ज
 घनां ३ उयजिघ्रते ॥ अञ्जनिप्यवेतु सोश्वात्तु मत्तु बोदय ॥ ५० ॥
 अहिरिवभोगैः ॥ यथ्येतिवाहुं ज्यायाहेतिभ्यरिवाधमानः ॥ हस्तयो
 विश्वावसुना निविद्यान्युमान्युमा ६ सम्यरिपातु विभृतः ॥ ५१ ॥
 वनस्पतेवीडुः ॥ वनस्पतेवीडुः ॥ हिभूयाऽअस्मात्सखाप्युतराः

सुगौ ॥
 ७९

सुवीरभगोभिः सन्नद्धोऽअसिबीडयस्वास्थाततेजयतु जेत्वाति ॥ ५२ ॥ दिवः
 पृथिव्याः ॥ यथ्योजऽउद्धृतम्वनस्पतिभ्यः यथ्योभृतं सहः ॥ अयामेज्म
 नम्यरिगोभिरावृतमिन्दस्यवज्रं ० हविषारथं यज ॥ ५३ ॥ इन्द्रस्य ॥ व
 ज्रो मरुता मनीकभिः त्रस्य गवो विहरास्यनाभिः ॥ सेमान्नो हव्यादातिशु
 वाशो देवरथप्युतिहव्यागृभाय ॥ ५४ ॥ उयश्वासय ॥ पृथिवीमुत
 घाम्युहन्नातेमनुतां विष्टितअगत ॥ सदुन्दुमेसजूरिन्देरादेवैर्दूराद्वी

योऽअयमेधुशत्रून्॥ ५५॥ आक्रन्दय॥ वलुमोजोन आधानिष्ठनिहिदु
 शितावाधमानः। अयप्रोथदुन्दुभेदुदुनाः इतः इन्द्रस्य मुष्टिरसिन्धु
 यस्व॥ ५६॥ आमूः॥ आमूरजयुत्यावर्त्तयेमाः केतुमदुन्दुभिर्वावदी
 ति॥ समश्चयर्मा अरत्रिनोनरोस्माकमिन्दुरथिनाजयन्तु॥ ५७॥ आ
 नेयः कुह्यग्रीवः॥ सारस्वती मेघीवधुः सौम्यः घौहमः श्यामः शितिष्ठ
 षोवाहस्यत्यः शिल्योच्चैश्वदेवः सेन्द्राहुरोमाहृतः कुल्लाघः सेन्द्रा

पुर्वोः॥
 ७२

मः संहितो धोरामः सावित्रो वारुणाः कुह्यः एकशितियात्येत्वः॥ ५८
 अग्रयेनीकवतेरोहिताशिरानुशानधोरामोसावित्रो घौहो रजनाही द्वैश्व
 देवौ विशङ्गौ नृपरोमाहृतः कुल्लाघः अग्नेयः कुह्योजः सारस्वती मेघी
 वारुणाः येत्वः॥ ५९॥ अग्रयेगायत्राय॥ त्रिवृते राथन्नराया हाकयाल
 ॥ इन्द्राय त्रेहुभाय य अदशाय वारितायैकादशकपालो विभ्वेभ्यो देवे
 भ्यो जागतेभ्यः सप्तदशेभ्यो द्वैरुपेभ्यो द्वादशकपालो मित्रावहारुणाभ्या

मानुहुभाभ्यामेकविंशाभ्याम्वैराजाभ्याम्ययस्यावृहस्यतयेवाऽप्यत्रिण
 वायशाकुरायवरुःसवित्रःओहिनहायत्रयस्त्रिंशापरैवतायद्वादश
 कपालःप्राजापत्यश्चरुदित्येविविष्टुपत्यैवरुग्रायेवैश्वानरायद्वाद
 शकपालोनुमत्याऽअष्टकपालः॥ ६०॥ ॥ इतिवाजसनेयसंहिता
 पान्दीर्घपाठेसकोनत्रिंशोऽध्यायः॥ ॥ देवसवितः॥ देवसवितु
 :प्रसुवयुःप्रसुवयुःप्रसुवयुःप्रसुवयुःप्रसुवयुःप्रसुवयुःप्रसुवयुःप्रसुवयुः

उरुहु॥
 ७३

तुवाचस्यतिर्वाचन्नःस्वदत्तु॥ १॥ तत्सवितुः॥ तत्सवितुर्वरेण्यमर्गेदेव
 स्यधीमहि॥ धियो यो नः प्रचोदयात्॥ २॥ विश्वामिदेव॥ सवितुर्दुहि
 तानिधरासुव॥ यद्गुदुत्तन्नः॥ आसुव॥ ३॥ विभक्तारं॥ हवामहे॥ वसोऽशि
 त्तस्यराधसः॥ सवितारन्नृचक्षसम्॥ ४॥ ब्रह्मरोव्राह्मणम्॥ क्षत्रायरा
 ज्ञः॥ अथमारुद्रोऽवैश्वन्नयसेशुदुत्तमसेतस्करन्नारकायवीरहराभ्याः
 धनेऽस्त्रीवमाक्रयायाः॥ अयोगः॥ अथययूः॥ अथययूः॥ अथययूः॥ अथययूः॥

॥ ५ ॥ नृत्तायस्तुतम् ॥ गीतायै शैलूषधर्माय सभान्तरनरिष्ठायै भीमल
 न्नर्मायै रेभं हसायुकारिमानन्दाय स्त्रीधरवभ्युमदे कुमारी पुत्रमेधा
 येरथकारधैर्यायुतक्षाराम् ॥ ६ ॥ तयसेकोलालम् ॥ मायायै क
 मारं रुपायै मरिाकारं भुभेद्युयं शरब्बायाः इषुकारं हेत्यै
 धनुष्कारं कूर्मरोज्याकारं निहणायै रज्जुसर्जामृत्यवे भृगुयुमन्त्रका
 यम्भुनिनम् ॥ ७ ॥ नदीभ्यः ॥ योज्जिह्वमृक्षीकाभ्यो नैषादम्युत्तयः

हेयुरो ॥
७४

ब्याघ्राय दुर्मदं शर्वायै सरोभ्यो द्वात्यम्युभ्यः उन्मात्रं सव्यदेवजनेभ्यः
 प्रतियदमयेभ्यः कितवमीर्यतायाः अकितवमिशान्तिभ्यो विदलका
 रीं श्यातुधानेभ्यः कसाढकीकारीन् ॥ ८ ॥ सन्धये जारं ॥ गेहायै ययतिमा
 त्र्यै यरिविन्नन्त्रैर्यै यरिविविदानमराद्याय दिधिषुः यतिनिष्कृत्यै
 पेशस्कारी ६ संज्ञानाय स्मरकारी म्युकामोद्यायै यसदम्बर्मायानुरुध
 म्वलायै यदाम् ॥ ९ ॥ उत्सादेभ्यः भाकुल्यम्युमुदेद्यामन्त्रावर्धः साम ६

स्वप्रायाधमर्धम्यायवधिरम्युवित्रायभिषजेम्युज्ञानायनक्षत्रदर्शमाशिक्ष
 यैषुभिन्नमुपशिक्षायाः अभिपुत्रिन्नमूर्त्यादायैषुभ्रविवाकम् ॥ १० ॥
 अर्मेभ्योहस्तिषे ॥ जवायाभ्रयम्युष्टौ गोपालम्बी ॥ र्यायाविपालने
 जसेजपालमिरायेकीनाशङ्की लालायसुराकारम्भुद्रायगृह्यदंश्रे हेतुक ॥
 यसेवित्रधमाहोशायानुक्षत्रारम् ॥ ११ ॥ भायैदार्दीहुरं ॥ पुभायाः ७५
 अग्यैधम्युधस्यविहयायाभिषेकारम्भ्रविषायनाकायपरिवेहारदे

वलोकाययेशितारमानुष्यलोकाययुकरितार ७ सर्वेभ्योलोकेभ्यः ७५
 सेकारमवः ७ नृत्यैवधायोपमथितारमोधायवासः ७ यल्यूलीम्युकाभाय
 रजयित्रीम् ॥ १२ ॥ नृत्यैसेनदृश्यं ॥ घैरहत्याययिधुनम्भ्रविन्नैपक्ष
 तारमोषदुष्टायानुक्षत्रारम्बलायानुवरम्भुमेपरिक्कदम्पुयाययि
 यवादिनमरिष्टाः ७ अश्वसादहस्वर्गायलोकायभागदुष्टम्भ्रविषा
 यनाकायपरिवेहारम् ॥ १३ ॥ मन्त्रवेयस्तायम् ॥ मन्त्रवेयस्तायड्कोधा

यनिसुरं यो गाय यो क्लारं शोकाया भिसुत्रारं क्षेमाय विमोक्तारं मुत्कूलं
 त्रिकुलेभ्यस्त्रिधिनम्रपुष्पेमानस्कृतं शीलाया अनीकारी त्रिर्त्रैको
 शकारी न्यमाया सम ॥ १४ ॥ यमाय यमसूमा यमाय यमसूमा यमय
 त्योवतोकाऽसम्बत्सराय यथा शिरा म्यरिवत्सराया विजाता भिदाव
 त्सराया तीवरी भिदत्सराया तिष्कद्वी म्बत्सराय विजर्जराऽसम्बत्सरा
 यपलिक्री मृभुभ्योजिनसुभं साङ्गेभ्यश्चर्माम् ॥ १५ ॥ सरोभ्यो धै

हे गुरुवः ॥
 ७६

वरम् ॥ सरोभ्यो धै वरमुपस्थावराभ्यो दाशमैशान्नाभ्यो धै नन्दनदुलाभ्यः शौ
 क्यलम्याराय मागारमवाराय केवर्त्तनीर्थेभ्यः आनन्दम्विमेभ्यो मैनाल
 ६ स्वनेभ्यः परसककुहाभ्यः किरातं सानुभ्योजमकम्यर्चतेभ्यः कि
 म्यूरुषम् ॥ १६ ॥ वीभत्तायै यौल्लसमा चर्माय हिरण्यकारनुलायै
 ब्राशिजं यश्चादोषाय ग्लाविनम्विभ्योभूतेभ्यः सिधालमभ्यै जा
 गरणमभूत्यै स्वयनमात्रै जनवादिनवृद्ध्याः अयगुल्मं संशर

मधुहिरम् ॥ १७ ॥ अक्षराजाय कितवं ॥ कृताया दिनवदर्शने तोयैकल्येन
 न्दायरायाधिकल्येन मास्कन्दाय सभास्थाराणामृत्यवे गोह्यदमन्तकाय
 गोघातं क्षुधेयोगाच्चिन्तितमिश्रमाणाऽउपतिष्ठति दुष्कृताय च
 कावार्थं प्यापने मैलगम् ॥ १८ ॥ युतिश्रुतकायाऽअर्चनं ॥ घोषाय
 भयमन्त्राय बहुवादिनमन्त्राय मूकं शब्दायाऽम्बराघातम् हस्तेष्वी
 राणावाद्भ्रूयाय तन्त्रावधामवरस्यराय शङ्खधाम्बनाय चरथमन्त्राय तोर

रामः ॥
 ७७

रायाय दावयम् ॥ १९ ॥ नम्राय युंश्चलम् ॥ नम्राय युंश्चलम् हसायुका
 रिंयादसे शावल्ल्याङ्गमरायङ्गलाकमभिक्रोशकनानाहसेवीराणावाद्भ्रूया
 शिघ्रन्त्रावधानान्त्राया नन्दाय तलवम् ॥ २० ॥ अग्नये धीवानं पृथि
 ह्ये धीहसर्षिणाम्वाय देवा राडालमन्त्ररिहाय च शनर्त्तिने दिवे रवेलति
 सूर्याय हर्ष्यक्षत्रक्षेत्रेभ्यः किर्मि रं चन्द्रमसे कित्तासम ह्युक्तमि
 ङ्गाक्षं रात्रौ कृष्णमिगाक्षम् ॥ २१ ॥ अथैतान् ॥ अथैतान् ह्ये विरूपाणा

लभतेति दीर्घ आतिद्रुस्व आतिस्थूल आतिकृश आतिशुक्ल आतिकृष्ण आ
तिकृष्ण आतिलोमश आ॥ अश्रुद्रुः अश्रुहाणासे प्राजापत्याः॥ मागधः
धुंश्रुलीकितवः क्रीवोश्रुद्रुः अश्रुहाणासे प्राजापत्याः॥ २२ ॥ ॥ इति
वाजसनेयसंहितायादीर्घ्यादेः त्रिंशत्तमोऽध्यायः॥ ॥ ॥ सहस्रशी
र्षोऽयुरुषः॥ सहस्राक्षः सहस्रपात्॥ सभूमिः सर्वतस्य स्वात्यतिष्ठद्
शकुलम्॥ १ ॥ युरुषः सुव॥ युरुषः सुवेदः सर्वस्य दूतं स्य जगद्भावा

रामः॥
७८

म॥ उता मृतत्वस्य शानो यदश्रुनातिरोहति॥ २ ॥ सुतावानस्य॥ महिमातोर्ज्य
र्षोऽयुरुषः॥ यादोस्य द्विः श्रुवाभुता नित्रिधा दस्य मृतमिद्वि॥ ३ ॥ त्रिधा
दुर्दुः॥ त्रिधा दुर्दुः उदैत्युरुषः यादोस्य ह भवत्युनः॥ ततो विष्यं व्यक्ता
मत्ता शानानशनेऽभि॥ ४ ॥ ततो विराट्॥ ततो विराट् जायत विराजोऽ
अधियुरुषः॥ सजातोऽत्यरिच्यत य आद्रुमिभयोऽयुरुः॥ ५ ॥ तस्माद्गु
ज्ञात्॥ तस्माद्गुज्ञात् सर्वदुतः सभृतम्युषदाज्यम्॥ यश्रुतां श्रेष्ठे वायव्या

नारुणायान्तर्यामिणे ॥ ६ ॥ तस्माद्युजात ॥ तस्माद्युजातर्वहुतः क्रवः
 सामागिजजिरे । छन्दः ० सिजजिरे तस्माद्युजस्तस्मादजायत ॥ ७ ॥
 तस्मादश्वः ॥ तस्मादश्वः अजायत नृषे के नो भयादतः । गावो ह्य
 जिरे तस्मान्नस्माज्जाताः अजावयः ॥ ८ ॥ तं यजुर्म ॥ तयजुर्महि
 धियोऽस्युरुषजातमग्रतः । तेन देवाः अयजन्त साक्षाः क्रवयश्च ये
 ॥ ९ ॥ यत्पुरुषम् ॥ यत्पुरुषं मयि दधुः कतिधा व्यकल्पयन् । मुखं हि

रामः ॥
 ७६

मस्यासीत्किम्याहू किमूरुयादोऽप्युच्यते ॥ १० ॥ वासुसोस्य ॥ वासुसो
 स्यमुखमासीदुहृराज न्यः कुतः । उरुतदस्ययद्वैश्यः यज्ञादिभूदोऽ
 अजायत ॥ ११ ॥ चन्द्रमामनसः ॥ चन्द्रमामनसोजातश्चक्षुः सूर्योऽ
 जायत । ओत्राद्युश्चप्युशाश्चमुखादग्निर्जायत ॥ १२ ॥ नाभ्योऽ
 सीत् ॥ नाभ्योऽसीदुत्तरि ० शीर्षोद्यौः समवर्तत । यज्ञाभ्यामिदि
 शः ओत्रानृथालोकां ई अकल्पयन् ॥ १३ ॥ यत्पुरुषेण ॥ हविषादे

वायुशमनतन्त्रत। वसुहोस्यामीदाज्यकुम्भाः शुभ्रः शरद्विः॥ १४ ॥ सप्रा
 स्य॥ सप्रास्यासन्परिधयस्त्रिः सप्रासमिधः कृताः। देवायद्युजन्तन्त्रा
 नाऽअवधुन्युरुधम्यशूम्॥ १५ ॥ यजेनयुजम्॥ यजेनयुजमजयन्त
 देवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन्। तेहनाकम्पहिमानः सन्तु यः
 त्रयूर्ध्वसाक्षाः सन्निदेवाः॥ १६ ॥ अद्भ्यः समन्तः॥ पृथिव्यैरसाञ्चवि
 श्वकर्मणाः समवर्तताम्। तस्यत्वष्टाविश्वदुयमेतितन्मर्त्यस्यदेव

रामः॥
 ६०

त्वमाजानमग्ने॥ १७ ॥ वेदाहम्। वेदाहमेतम्युरुधम्यहान्नमादित्यव
 र्मन्त्रमसः परस्तात्। तमेवविदित्वातिमृत्युमेतिनाम्यः यन्थाविद्युते
 यनाय॥ १८ ॥ पुजायतिश्चरति॥ गर्वोऽन्नराजायमानोच्चदुधाविजायते
 । तस्ययोनिपरिधश्चान्निधीरास्तस्मिन्तस्थुर्बुवनानि विष्वा॥ १९ ॥
 योदेवेभ्यः॥ योदेवेभ्यः आतयति योदेवानाम्युराहितः। पृथ्वीयोदेवेभ्यो
 जानोमोह्यायवाहये॥ २० ॥ रुचम्वाहन्॥ रुचम्वाहन्नयन्नेदि

वाऽअग्रेतद्वुवन। यत्त्वैवम्वास्तुरो विद्यान्तस्य देवाऽअसन्वशे ॥ २१ ॥
 श्रीभते ॥ लक्ष्मीश्रयत्वावहारात्रेयाश्वेनसत्रागिरुपमश्रितौया
 त्रम। इहमन्निवारणामुम्माऽइवारासर्वलोकमपिघारा ॥ २२ ॥
 इतिवाजसनेयसंहिताथार्दीर्घपाठे एकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ॥
 तदेवा ॥ तदेवाग्निरुतदादित्यस्तदायुस्तदुचनुमाः। तदेवभुक्रतुदुह
 नाऽआयःसप्युजायतिः ॥ ॥ सर्वेनिमेषाः ॥ सर्वेनिमेषाजनिरेविष्क

रामः ॥
 ८१

तः पुरुषादधि। नैनमूर्द्धन्नतिर्यश्चन्नमहोयजिग्यभत ॥ २ ॥ नतस्य ॥ प्यु
 त्रिमाऽअस्तियस्यनाममह्यशः। हिरण्यगर्भऽइत्येषमामाहि० सीदित्येषा
 यस्मान्नजातऽइत्येषः ॥ ३ ॥ एषोह ॥ देवः प्युदिशोनुसर्वाः पूर्वोहजा
 तः सऽउगर्भोऽअन्नः। सऽएवजातः सजनिष्ठाभागाः प्युत्यङ् नो
 तिष्ठतिसर्वतोमुखः ॥ ४ ॥ यस्माज्जातन्नपुणकिश्चनैवयऽआवभृ
 वभुवनानिद्विष्वा। पुजायतिः पुजथासु० एराश्रीगिज्योती ६

धिसरतेसद्योदुशी॥ ५॥ शतम् १००॥ येनद्यौः॥ येनद्यौरुग्रापृथिवीच
 दृष्टयेन॥ स्वस्तमितयेननाकः॥ योः अन्तरिक्षेजसोविमानः॥ कस्यैदेवा
 यहुविषाविधेम॥ ६॥ यद्रुद्रसी॥ यद्रुद्रसीः॥ अवसातस्तमानेः॥ अ
 भ्यैक्षेताम्पन्नसारेजमाने॥ पुत्राधिसरः॥ उदितोविभातिकस्यैदेवायहु
 विषाविधेम॥ आयोहयइहतीर्थ्यश्चिदायम्॥ ७॥ ध्वेनस्तत्॥ ध्वेनस्त
 त्पश्यन्निहितकुहासयत्रुविश्वभावत्येकनीडम्॥ तस्मिन्निदं सश्रु

रामः॥
 ८२

धिचैतिसर्वं॥ सः॥ ओतः॥ धोतः॥ अविभूः॥ प्रजासु॥ ८॥ प्रतत॥ प्रतद्वेदमृतनु
 विद्वान्गन्धर्वधामविभूतकुहासत्॥ त्रीणि॥ यदनिनिहितागुहास्यय
 स्तानि॥ वेदसपितुः॥ यितासत्॥ ९॥ सनः॥ सनोव॥ शुर्जनितासविधाता॥
 धामानि॥ वेदभुवनानि॥ विश्वा॥ यत्रदेवाः॥ अमृतमानशानास्तृतीयेधाम
 नैवैर्यत्र॥ १०॥ परीत्यभूतानि॥ परीत्यलोकान्॥ परीत्यसर्वाः॥ प्रदि
 शोदिशश्च॥ उयस्थायप्रथमजामृतस्यात्मनात्मानमभिसंविवेश॥ ११

परिशावापृथिवी॥ सद्यः इत्यापरिलोकानपरिदिशः परिस्वः॥ नूनतस्युत
 नुभिततविनृत्यतदयशुतदभवत्तदासीत्॥ १२॥ सदस्यतिम्॥ सद
 सत्यतिमदुतमिषुयमिन्दुस्यकाम्यम्॥ सतिमेधामयासिषुहः स्वाहा॥ १३
 यामेधाम्॥ यामेधान्देवगणाः धितरश्रोषासते॥ तयामामद्युमेधया
 मेमेधाविन्दुहः स्वाहा॥ १४॥ मेधामो॥ मेधामेवहृणोददातुमेधाम
 शिः पुजायतिः॥ मेधामिन्दुश्चवायुश्चमेधाश्चाताददातुमेस्वाहा॥ १५

तमः॥
 ८३

इदमेवसुवक्षत्रश्रोभैश्रियमश्रुताम्॥ मयिदेवादधतुश्रियमुत्तमान्
 स्येतेस्वाहा॥ १६॥ ॥ इतिवाजसनेयसंहितायार्द्धध्यायेद्वात्रिशो
 ध्यायः॥ ॥ ॥ अस्याजरासः॥ अस्याजरासोदुमामरित्राः॥ अर्च
 मासोः अग्रयः॥ यावकाः॥ चितीवयः॥ स्वात्रासोभुररायवोवन्नर्षदेवा
 यवोनसोमाः॥ १॥ हरयोधूमकेतवः॥ हरयोधूमकेतवोघातजृता
 ॥ ३॥ यशवि॥ यतरेवृथमग्रयः॥ २॥ यजनोमित्रावरुणायजादेवाः॥ ३॥

अस्तम्वृहत्। अग्नेयसिस्वन्दमम्॥ ३॥ युश्वाहि॥ देवदूतमौं३ अग्नीं३ अग्ने
 रधीरिव। निहोता पूर्वाः सदः॥ ४॥ द्वे द्विरुपे॥ वरतः स्वर्थः३ अन्या न्यावि
 त्तमुयधापयेते। हरिरस्यस्यामवतिस्वधावाः शुक्लेः३ अन्यास्यान्दहोः सु
 वच्चाः॥ ५॥ अयमिह॥ पुथमोधा यिधातुमिहोता यजिषोः३ अदुरेष्वी
 श्च॥ यमप्रवानो भृगवो द्विरुर्चुर्वनेषु चित्रं द्वि॥ ६॥ द्विं द्विशे विशे॥ ६॥
 त्री शिशता॥ त्री सहस्रा तयमिन्त्रि॥ शत्रुदेवानवन्वा स पुर्यन्॥ औश

रामः॥
 ८४

नृतैरस्तुताम्वर्हिरस्माः३ आदिङ्गोत्तर॥ न्यसादयन्॥ ७॥ मूर्धनन्दिवः॥
 मूर्धनन्दिवोः३ अरतिमृथिद्या वैधानरमृजः३ आजानमग्निम्। कवि० स
 म्प्राजमतिथि३ अनानामासनायान्न अनयन्नदेवाः॥ ८॥ अग्निवृत्राणि
 ॥ जश्नुनद्विशासुर्विषय्या। सपिङ्गुः शुक्रः३ आहुतः॥ ९॥ द्विं द्वे
 मिः सोम्य॥ मद्रुः३ इन्द्रेणावा युना। यिवा मित्रस्य धामभिः॥ १०॥ ८
 आयन्॥ आयदिधेनूयनिनेजः३ आनन्सुचिरेतो निविक्तुः३ शोभीके

। अग्निः शई मनवुधयुवान ईत्वा । अन्नयत्सु दयन् ॥ ११ ॥ अग्ने शई ॥
 महते सौ भगा यतव धुम्मान्युतमानि सन्तु ॥ सञ्जास्यन्त्य ० सुयममाकु
 राव्य शत्रूयतामभितिष्ठामहा ईसि ॥ १२ ॥ त्वा ईहि ॥ मन्दुतममर्क
 शोकैर्धवृमहे महिनः ॥ ओ व्यग्ने । इन्द्र त्वा शवसा देवता वायु म्युरा
 त्तिराधसानृतमाः ॥ १३ ॥ त्वेऽग्ने ॥ स्वाहुत प्रियासः सन्तु सुरयः ॥ य
 ज्ञा रोये मघवानो जनानामूर्ध्वान्दधन्तु गोनाम् ॥ १४ ॥ शुधिः ॥ त्कर्त्तरी ॥

रामः ॥
 दध

शुधिः ॥ त्कर्त्तरी बहिभिर्द्वैरे स यावभिः । आसीदनुवर्हि विमित्रोऽ
 अर्यमा प्रातर्थावा रोऽअरुम् ॥ १५ ॥ विः ॥ श्वेयामदितिः ॥ विः
 श्वेयामदिति र्यज्ञियानां विः ॥ श्वेयामति धिर्मानुषारणाम् । अः
 शिर्देवानामवः आवृणानः सुमृडो को भवतु ज्ञानवेदाः ॥ १६ ॥ महो
 ऽग्नेः ॥ समिधानस्य शर्म रायनागा मित्रे बहरो स्वस्तये । श्रेष्ठे स्या
 मसवितुः सवी मनि तदेवानामवोऽअद्यावृणो महे ॥ १७ ॥ आर्य

श्रित॥ आयश्चित्पिपुत्तयोनगावोनक्षत्रतञ्जरितारस्तः इन्द्राया
 हिवापुन्रनियुतो नोऽअह्नात्व० हिधीभिर्दयसेचिवाजान्॥ १८॥
 गावः३ उय॥ गावः३ उयावतावतम्पहीयन्नस्यरफुदा। उभाकस्मा
 हिरायया॥ १९॥ यदद्य॥ सूरः३ उदिनेनागामित्रोऽअर्घ्यमा। मुवा
 तिसविताभगः॥ २०॥ आसुते॥ मिश्रतश्चिपु० रोदस्यारमिश्रि
 यम्। रसादधीतवृषभम्। तम्युक्त्रथायंवेनः॥ २१॥ आतिष्ठन्तु

रामः॥
 ८६

म्यरि॥ आतिष्ठन्तम्यरिचिश्चेऽअभूषश्चिपुयोवसानश्चरतिस्वरोचिः। म
 हन्तहृष्टोऽअसुरस्यानामाचिश्चरुयोऽअमृतानितस्थो॥ २२॥ प्रवः॥
 प्रवोमहेमन्दमानायाधसोर्वाचिश्चानरायचिश्चाभुवे। इन्द्रस्यय
 स्यसुमरव० सहोमहिश्चवोनृमाश्चरोदसीसयर्थतः॥ २३॥ वृह
 त्रित॥ वृहन्निदिध्रः३ स्यामभूरिशस्तम्युधुःस्वरः॥ स्यामिन्द्रोयु
 वासरवा॥ २४॥ इन्द्रेहि॥ इन्द्रेहिमतस्यधसोचिश्चेमिः सोमयर्धमिः

। महौं अंभिहिरोजसा ॥ २५ ॥ इन्द्रो बृत्रम् ॥ इन्द्रो बृत्रमवृणो हृद्नीति
 : प्रमायिनामभिना हृद्यं गीतिः । अहं ल्यं समुशधुगवनेष्वाविर्दे
 नाः अकुरोत द्रुम्याशाम् ॥ २६ ॥ कुतस्त्वम् ॥ कुतस्त्वमिन्द्रमाहि
 : सन्नेकोयासि सत्यते किन्तः इत्या । सम्युद्धसे समराणाः शुभानैवो
 चेस्तन्नो हरिवोयन्तः अस्मे । महौं अं इन्द्रो यः ओजासा कदाचुनस्तरी
 रसि कदाचुनय्युद्धसि ॥ २७ ॥ आतत ॥ आततः इन्द्रो वयः यनन्ता

रामः ॥
 ८७

भियः उर्वेङ्गो मन्त्रं तितन्तान् । सकृत्त्वं ये पुरुषुत्राम्मही ६ स हस्त्रधाराम्
 हती दुदुक्षन् ॥ २८ ॥ इमाने ॥ इमाने धियम्यभरे महो मही मस्य सोत्रे धि
 वराणा यन्तः आनजे । तसु त्सवे च युसवे च मासु हि मिन्द्र देवासः शर्वसाम
 दन्तु ॥ २९ ॥ विभ्रा इह त ॥ विभ्रा इह त्वि वतु सोम्य माद्रा युद्धं धात
 मता य विहृतम् । वीतयूतो योऽभिरक्षति त्वना व्युजाः पुषो ययु
 रुधा विराजति ॥ ३० ॥ उदुह्यं ॥ जातवेदस देवम्बुहन्ति केतवः । दशे धि

श्वायसूर्यम् ॥ ३१ ॥ येनापावक ॥ चक्षसाभुरायन्त अनौ ३ अनु । त्वम्ब
 रुगायश्यसि ॥ ३२ ॥ देव्यावद्व्यु ॥ आगतं रथेन सूर्य त्वया । मद्र
 मत्तं सम आये । तम्युत्तथायेवेन श्वित्रदेवानाम् ॥ ३३ ॥ आनः ॥ आ
 नः इडाभिर्विदथे सुशस्तिवि श्वानरः सविता देवः सतु । अधियथा
 धुवानो मत्तथानो वि श्व अगदभिधित्वे मनीषा ॥ ३४ ॥ यदद्यु ॥ क
 ष्वचृत्ररुनुदगाः अभिसूर्य । सर्वं नदिन्द्रतेवशे ॥ ३५ ॥ तरशिर्वि

रामः ॥
 ८८

श्वदर्शतः ॥ तरशिर्वि श्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य । वि श्वमाभा
 सिरोचनम् ॥ ३६ ॥ तत्तस्यैस्य ॥ देवत्वन्तन्महित्वमाप्ताकर्त्तौ विर्तत
 ं स अभार । यदेदयुक्त हरितः सभस्थादाद्रात्रीचासस्तनुते सिमस्यै ॥
 ३७ ॥ तन्मित्रस्य ॥ तन्मित्रस्य च रुगास्या भिनक्षे सूर्यो रुधं कृगाते
 घोहृषथे । अनन्तमन्यदुशदस्थपाजन्ममन्यदुरितः समारन्ति
 ॥ ३८ ॥ वन्माहान् ॥ वन्माहान् ३ असि सूर्यवडादित्यमहान् ३ असि ।

महत्ते सतो महि मा पनस्यते द्वा देव महौ ई असि ॥ ३९ ॥ ब्रह्मरूप्य ॥ ब्र
 ह्मरूप्य अवसा महौ ई असि सत्रा देव महौ ई असि । महा देवानां सूर्य
 : पुरोहिता विभुज्योतिरदाभ्यम् ॥ ४० ॥ आयन्न ॥ इव सूर्य्य भिन्ने
 दिन्द्रस्य भक्षत । वसूनि जतिजनमो नः ओजसा प्रतिभागन्न दी धिम
 ॥ ४१ ॥ अद्या देवाः ॥ अद्या देवाः उदिता सूर्य्यस्य तिर हंसः पिपृ
 ता निरवद्यात् । तन्नो मित्रो ब्रह्मणो मामहन्ता मरिचिः सिन्धुः पृथि

रामः ॥
 ८६

वीः उत्तमौ ॥ ४२ ॥ आकृष्टेन ॥ रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतमा
 त्म्यं च । हिरण्ययेन सवितारथेना देवो याति भुवना नियम्यन् ॥ ४३
 प्रवावृजे ॥ सुय्युषावर्हिरेषा मा विश्वती ववीरिहः इयाते । विशाम
 त्कोरुषमः पूर्व्व हूतो द्यापुः पूषा स्वस्तये निधुत्वान् ॥ ४४ ॥ इन्द्रो वा
 पूवृहस्यति ॥ मित्राग्निमूषरा भागम् । आदित्या नारुत कुरागम्
 ॥ ४५ ॥ ब्रह्मणः पाविता ॥ भुवन्मित्रो विभ्रा भिरुति भिन्न करतान्नः

सुरार्थसः॥ ४६॥ अधिनः॥ अधिनः इन्द्रैषां विष्णोः सजाः॥ त्यानाम्॥ इता
 मरुतोः॥ अश्विनः॥ तम्युत्तथा यं वेनो ये देवासुः॥ आनः॥ इडा भिविश्वे
 मिः॥ सोम्यमाद्रोमासु अर्चणी धृतः॥ ४७॥ अग्रः॥ इन्द्रः॥ अग्रः॥ इन्द्र
 वरुण मित्र देवाः॥ शर्दुः॥ पुयन्तमारुतो न विष्णोः॥ उभाता सत्या रुद्रोः॥ अधि
 याः॥ पूषा भगः॥ सरस्वती जुषन्तः॥ ४८॥ इन्द्राग्नी मित्रावरुणादिति हि
 स्वः॥ पृथिवी न्यामरुतः॥ पर्वतां ई अयः॥ हुवे विष्णु म्युयरा म्युयरा

रामः॥
 २०

इन्द्राग्नी मित्रावरुणा ॥ २

तस्य तिमागनु श० स० सवितार मृतये ॥ ४९॥ अस्मे रुद्रः॥ अस्मे रु
 द्रामे रुना यर्वता सो वृत्र हत्ये भरुतो सजोषाः॥ यः श० सते स्तुवते धा
 यिषजुः॥ इन्द्र ज्येष्ठाः॥ अस्मा ई अवन्तु देवाः॥ ५०॥ अर्वा श्रौः॥ अद्य॥ अ
 र्वा श्रौः॥ अद्या भवता यजत्राः॥ आवो हार्दि भयमानो ह्यये यम॥ त्रा ई नो दे
 वा निजुरे वृकस्य त्रा ई कर्ता देवयदो यजत्राः॥ ५१॥ वि० श्वेः॥ धा॥ मरुता
 वि० श्वेः॥ पुनी वि० श्वे भवन्तु ग्रयः॥ समिद्राः॥ वि० श्वे नो देवाः॥ अवसागम

त्रुचिश्चमस्तद्रुविशंवाजोऽस्मे॥ ५२॥ वि० श्वेदेवाः शृणोतेम० ह्व
 मेयेऽन्नरिक्षेमऽउपयविषु। येऽअग्निजिह्वाऽउतवायजत्राऽआ
 सद्यास्मिन्वर्हिषिमादयद्रुम्॥ ५३॥ देवेभ्योहि॥ व्यथमंश्वजिने
 भ्यो मृतत्व० सुवसिभागमुत्तमम्। आदिहमान० सवित० ह्यूर्स
 धेनून्वीनाजीवितामानुषेभ्यः॥ ५४॥ प्रवायुम्॥ प्रवायुमछावृह
 तीमनीषावृहदुषिंविश्ववार० रथय्याम्। धृतघामानिपुनः०

रामः॥
 ६१

त्यमानः कविः कविमियक्षसिपुयज्ज्यो॥ ५५॥ इन्द्रवायूऽइमे॥ सुताऽउ
 पय्युयोभिरागतम्। इन्द्रोवावामुशन्निहि॥ ५६॥ मित्र० रुवे॥ पूतदक्षं
 रुगंवरिशादसम्। धिषङ्मुताची० साधना॥ ५७॥ दस्त्रायुवाकवः॥ सु
 तानामेत्यावृक्तवर्हिषः। आयात० रुद्रवर्तनी। तम्युतथायम्बिनः॥ ५
 ८॥ विदद्यदि॥ विदद्यदीसरमारुग्धुमं दुर्मोहिपाथः० पूर्य० म०
 क्रः। अग्रन्नयत्सुयद्यक्षराणामधुरवम्युथमाजानतीगात्॥ ५९॥

नृहिस्यशम॥ नृहिस्यशमविदन्नन्त्यामुस्माद्वैश्वानरात्पुनः सुतारम्
 मेः॥ समेनमवृधन्नमृताः अमर्त्यमैश्वानरं क्षेत्रजित्यायदेवाः॥ ६०
 उग्राविघनिना॥ उग्राविघुनिनामृधः इन्द्राग्नीहवामहे। तानोमृडा
 नः ईदृशे॥ ६१॥ उवासे॥ गायतानरः यवमानायेन्देव। अभिदेवां
 ईदृशते॥ ६२॥ येन्वा॥ हिहत्ये मघवन्नवईत्ये शम्भुरे हरिवो
 येगविष्टे। येन्वानुनमनुवदन्निविष्टाः विन्दन्तु सोमं सगरीशम्

रामः॥
 ६२

रुद्रिः॥ ६३॥ जनिष्ठाः उग्रः॥ सहसेतुरयमन्द्रः ओजिष्ठावहुलाभि
 मानः। अवर्द्धन्निद्रमरुतश्चिदन्नमातायद्विरन्धनधनिष्ठा॥ ६४॥
 आत॥ नः इन्द्रवृत्रहन्त्स्माकमर्द्धमागहि। मुहान्महीभिरुतिभिः॥ ६
 ५॥ त्वमिन्द्र॥ त्वमिन्द्रप्यतर्त्तिष्वभिध्विश्वाः असिस्पृधः। अशस्ति
 हाजनिताविश्वतूरसित्वन्नस्यतकृष्यातः॥ ६६॥ अनुते॥ अनुते
 शुष्मन्तुरयन्तमीयतुः क्षोणीशिभुन्नमातरा। विश्वस्तेस्पृधः॥

धयन्नमन्यवेवृत्रेयदिद्रुत्सर्वसि ॥ ६० ॥ यज्ञो देवानां ॥ प्रत्येति सुममा
 दत्या सो भवता मृडयन्नः ॥ आबोर्वाची सुमतिर्वृत्त्यादं ॥ हो श्रिष्टाव
 रिवो विन्नरा मन् ॥ ६१ ॥ अद्वेभिः सवितः ॥ वायुभिः ॥ शिवेभिः
 घृणरिषा हि नो गयम् ॥ हिरण्यजिह्वः सुविताय न च्छासे रक्षामा किन्त्रो
 ॥ अघशं ॥ सुदर्शित ॥ ६२ ॥ प्रवीर्या ॥ शुक्लो दद्विरेवाम रुच्युभिर्म
 धुमन्तः सुतासः ॥ बह्व्या यो निसुतो या घृष्टा यिवा सुतस्या श्वसो मदा

रामः ॥
 ६३

य ॥ ७० ॥ गावः ॥ उय ॥ गावः ॥ उयावतावतम् ॥ हीयन्नस्य रक्षुदा ॥ उभाक
 र्त्सो हिरण्यया ॥ ७१ ॥ काव्यो राजानेषु ॥ कृत्वा दक्षस्य दुरो सो ॥ रि
 शादसा सधस्थः ॥ आ ॥ ७२ ॥ देव्या वद्व्युः ॥ आगतुं रथेन सूर्यत्वा
 ॥ मद्वायन्नं ॥ सम आये ॥ तम्युत्क्रथायं च्चेनः ॥ ७३ ॥ निरश्रीनो विनतः ॥
 निरश्रीनो विनतो रश्मिरेषा मधः ॥ स्विदासीं ॥ इंदुय रश्मिदासीं ॥ इन्द्रा रेतो
 धा ॥ आसन्न हि मानः ॥ आसत्सुधाः ॥ अवस्तान्प्रयतिः ॥ परस्तात् ॥ ७४ ॥

आरोदसी ॥ अष्टरादास्वर्माहज्जातं च्यदेनमयसोऽअधारयन् । सोऽअ
 दुराययरिणीयतेकविश्नोन्नवाजसातयेचनोहितः ॥ ७५ ॥ ३९
 कथेभिर्बृत्रहन्तमा ॥ यामन्दानाविदागिरा । आङ्गुयैराविवासतः ॥ ७
 ६ ॥ उयनः ॥ सुनवोगिरिः शुरावन्नमृतस्यये । सुमृडीकाभवन्नूनः ॥
 ७७ ॥ ब्रह्माणिमे ॥ मन्तयः शं सुतासः शुष्माऽइयर्त्तिव्यभृतामेऽअ
 दिः । आशामतेप्यतिहर्ष्यन्त्युकथेमाहरीवहतस्तानोऽअह ॥ ७

रामः ॥
 ६४

८ ॥ अनुत्तमाते ॥ मधवन्नकिर्त्तुनत्वावाँ ई अस्तिदेवताविदानः । नजा
 यमानो न शतिनजानो यानिकरिष्याकृताहृष्यवृद्ध ॥ ७६ ॥ तदित
 ॥ तदिदं सधुर्वनेषु ज्येष्ठं यतो जज्ञः ॥ उग्रस्त्वेष नृमाः । सद्योजज्ञा
 नोनिरिणातिशन्ननुयम्बिश्चेमदन्त्यमाः ॥ ८० ॥ इमाऽउत्वा ॥ पु
 रुवसो गिरो च ई नुयामम । पावकवर्माः ॥ भुवयो विषश्चितो भिस्तो
 मैरन्त्यत ॥ ८१ ॥ यस्यायमा ॥ विश्वऽआर्यो दासः शोवधियाऽअरि

:तिरश्चिदर्थे ह शमे यवीर विनुभ्यो तोऽअज्यते रयिः॥ ८२॥ अयं सहस्रमृधि
 भिः सहस्रकृतः समुद्रः इव ययुथे सत्यः सोऽअस्य महिमा गृणो शवी यज्ञेषु
 विष्णुराज्ये॥ ८३॥ अदक्षेभिः सवितः॥ वायुभिर्हं शिवेभिरद्य यरिषाहि
 नो गयम्। हिरण्यजिह्वः सुविता यनव्य मे रक्षामा किर्त्ताऽअघशं स ई
 रण॥ ८४॥ आनः॥ आनो यज्ञादि विस्पृशं वायो याहि सुमन्मभिः॥ अन्नः
 यवित्रः उपरि श्रीगानो यं शुक्रोऽअयाभिते॥ ८५॥ इन्द्रवायूसुसन्त
 रा॥ सुहवे हवामहे। यथानः सर्वः स्तनो नमावः स ऊ मे सुमनाऽअ

गमः॥
 ६५

संत॥ ८६॥ न्रधमिथा समर्त्यः शशमे देवता तये। यो नूनं मित्रावरुणाव
 भिष्टयऽआचुके हृद्य दंतये॥ ८७॥ आयातम्॥ आयातं मुखं भूषतमा
 हः पिवतमभिधना। दुग्धम्ययो बृधरागजेन्यावसुमानो मर्दिष्टुमाग
 तम्॥ ८८॥ धैतु॥ धैतुब्रह्मणस्पतिः प्रदेद्योतु सन्तता। अद्वावीरन्न
 र्यम्यं क्रिराध सदेवा यज्ञं यनुनः॥ ८९॥ चन्द्रमाऽअयु॥ चन्द्रमाऽ
 अयुवन्तरा सुयुसो धावते दिवि। रयि म्यि शङ्क म्बहुलम्युहं हुरि

तिक निष्कृद्गत् ॥ २० ॥ देवदेवम्बः ॥ देवदेवम्वोवसे देवदेवमभि ह्ये
 देवदेव ० हुवे मन्वाजसातये गृशान्नो देव्या धिया ॥ २१ ॥ दिविष्टुष्टः
 ॥ दिविष्टुष्टेः अरोचता शिर्वै ० भवानरोवुहन् । क्षमया ब्रुधानः ओजसा
 च नो हिते ज्योतिषा बाधते तमः ॥ २२ ॥ इन्द्राग्नीः अयात् ॥ इन्द्राग्नीः
 अयादिय मूर्धा गत्य दती ॥ यः । हित्वा शिरो जिह्वा चावद्वरत्रि ०
 शत्युदान्य कुमीन् ॥ २३ ॥ देवा सो हि ॥ ष्या मनवे स मन्त्रा वो वि श्वे

रामः ॥
 ६६

साक ० सरातयः । तेनोऽ अद्यतेऽ अमरन्तु चेतुनो भवन्तु चरिवो विदम् ॥ २४ ॥
 अयाधमन्त्रा ॥ अयाधमद भिशस्ती र शस्ति हाथेन्द्रो द्यु म्या भवत् । देवा
 तः इन्द्र सारव्या यये भिरेवु ह्दानी मरुङ्ग रा ॥ २५ ॥ प्रवभा प्रवः इन्द्राय
 वृहते मरुतो ब्रह्मा र्वत । वृत्र ० हनति वृत्र हा शत कुतुर्वज्रे रा शत यर्व
 रा ॥ २६ ॥ अस्थे दित् ॥ अस्थे दिन्द्रो चावृष्टुष्टु ० शवो मंद सुतस्य
 विष्टुष्टु वि । अद्यातमस्य महिमान्मा यवो नुष्टु वन्ति पूर्वथा । इमा ३३

६७

त्वायस्यायमयं सुहस्रमूर्द्धं पुषुशां ॥ ६७ ॥ ॥ इति वाजसनेयसं-
 हितायान्दीर्घयाठेन यस्त्रिशोऽध्यायः ॥ ॥ यजाग्रतः ॥ यजा-
 ग्रतो दुरमुदैति देवन्नदु सुप्रस्यतथैवैति । दूरङ्गमज्योतिषा अज्योति-
 रेकन्नमो मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ १ ॥ येन कर्माणि ॥ येन कर्माणि
 यतो मनीषिणो यज्ञे कुरावन्ति विदथेषुधीराः ॥ यदपूर्वं यक्ष्म-
 नः पुजानान्नमो मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ २ ॥ यत्पुजानम् ॥ यत्पु-

तमः ॥
 ६७

ज्ञानमुत्तवेतो धृतिश्च यज्योतिरुत्तरमृतम्युजासु । यस्मान्नऽकृते किञ्चन
 कर्म क्रियते तन्नमो मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ३ ॥ येनेदम् ॥ येनेदम्
 तधुवनम् भविष्यात्परिगृहीतम् मृतेन सर्वम् ॥ येन यज्ञस्तथा यते स-
 प्रहोता तन्नमो मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ४ ॥ यस्मिन्नृचम् ॥ यस्मिन्नृचः सा
 मयज्ञः ६ यि यस्मिन् प्रतिष्ठितारथनाभा विवाराः । यस्मिन् चित्रं सर्व-
 मोत्तम्युजानान्नमो मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ५ ॥ सुषारथिरश्वानि

व॥ सुधारधिरश्वा निवयनमनुव्यान्निनीयतेभीभुभिर्वाजिनः स्व। हृत्यति॥
 संयदजिरअविष्णुत्तमेमनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥ ६॥ पितृनु॥ स्तोत्रम्
 होधुर्मांशान्तविधीम्। अथ त्रितोद्योजसाधुत्रभिर्धर्ममर्दयत्॥ ७॥
 अन्वित॥ अन्विदनुमते त्वमन्त्रासैशश्चरकुधि। कृत्वेदक्षायनो हि
 नुय्युताः आयूः धितारिषः॥ ८॥ शतम् १८००॥ अनुनः॥ अनुनो
 दानुमतिर्द्युजदेवेषु मन्त्रताम्। अग्निश्च हव्यावाहनो भवतस्तु शु॥

रामः॥
 ६८

वेमयः॥ ९॥ सिनीवालिपृथुहुके॥ यादेवानामसिखसा। जुषस्व हव्यामा
 हुतम्युजादेविदिदिदिनः॥ १०॥ यश्च नृपः॥ यश्च नृपः सरस्वतीम
 विधत्ति सस्त्रोतसः। सरस्वती नुयश्च धामो देशे भवत्सरित्॥ ११॥ त्व
 मग्ने॥ ध्रुथमोऽङ्किराऽत्र धिर्देवो देवानामभवः शिवः सरवा। तव
 धृते कवयो विष्मनापसोजायन्त मरुतो भ्राजदृष्टयः॥ १२॥ त्वन्नः
 ॥ त्वन्नोऽग्ने तव देव धायुभिर्मोघोनो रक्षतस्व श्रेष्ठम्। त्रातातो

कस्यतनयेगवाभस्यनिमेषः रक्षमाशासवबुते ॥ १३ ॥ उज्जानायाम
 वे ॥ भराविकि त्वान्सनसद्यः प्रवीतावृषरा अजान ॥ अरुषस्तूयो रुश
 दस्यपाजः इडायात्युत्रोवृषुनेजनिष्ट ॥ १४ ॥ इडायात्त्वा ॥ पदेव
 यन्नाभापृथिव्याः अभि ॥ जातवेदे निधीमस्य गेहृद्यायवो ढवे ॥
 १५ ॥ प्रमन्महे ॥ शवसानाय भूषमाङ्गुषङ्किर्वशासेऽङ्किरस्वन्
 । सुवृत्तिभिस्तवतः क्रग्नियार्था मार्कन्तरे विश्रुताय ॥ १६

रामः ॥
 ६६

प्रवः ॥ प्रवोमहे महिनमो भरद्वाङ्गुष्यः शवसानाय साम ॥ येनान
 : पूर्वथितरः यदज्ञाऽअर्चन्तोऽङ्किरसो गाऽअविदन् ॥ १७ ॥ इष्ट
 त्रिन्वा ॥ सोम्यासः सरवायः सुन्वन्ति सोमन्दधतिथ्युयादसि ॥ ति
 निक्षन्तेऽअभि शस्ति अनानामिदुह्यदाकश्चरहिष्युकेतः ॥ १८ ॥
 नते ॥ दूरे यरमाचिद्रजादस्यानुयुयाहि हरिवो हरिभ्याम् ॥ स्थिरा
 मवृष्टे सवनाकृते मायुक्ता ग्रावाराः समिधानेऽअग्नौ ॥ १९ ॥ ३

अथाहं प्युत्सु॥ धृतनामुयच्छिष्टं स्वर्गमयाम्बुजनस्य गोयाम्। भरेषु
 जाहं सुक्षितिं मुश्रवसु अयन्तु त्वामनुमदेम सोम॥ २०॥ सोमो
 धेनुम्॥ सोमो धेनुः सोमोऽर्चन्तमाशुः सोमो वीरदुर्मणाय
 ददाति। सा दन्त्यम्विदत्यः स मेयम्यितुः श्रवणं यो ददास
 दसेम॥ २१॥ त्वमिमाः॥ त्वमिमाऽओषधीः सोमम्विश्रवास्त्वमयो
 अजनयस्त्वङ्गाः॥ त्वमातत शोर्वन्तरिक्षं त्वज्योतिषा वितमो व

रामः
 १००

वर्ध॥ २२॥ देवेननः॥ देवेननो मनसा देव सोमरायो भागः सहसा वन्न
 भियुक्ता। मा त्वाननदी शिखेवो र्यस्याभयेभ्यः प्रचिकित्सा गविष्टो
 ॥ २३॥ अह्यो वि॥ अह्यो व्याख्यात्कुम्भः पृथिव्या स्त्री धन्वयोजनासु
 प्रसिंधून्। हिरायाक्षः सविता देवऽआगादध दुक्कादा शुभेवाय्या शि
 २४॥ हिरायपाशिः॥ सविता द्विवर्धशि रुमेष्टा वा पृथिवीऽअन्तरि
 यते। अयामीवा म्वाधनेवेति सूर्यमभिकृत्नेन रजसाद्या मृशोति

॥ २५ ॥ हिरण्यहस्तोऽसुरः॥ सुनीथः सुमृडोक्तः स्ववाया त्वर्चोऽ॥ अ
यसे बन्धुक्षसो यातुधानानस्थो देवः पुतिदोषकुरुगानः॥ २६ ॥ ये ते
॥ ये ते पथासवितः पूर्या सोरेरावः सुकृताऽअन्नरिक्षे। तेभिर्त्रि
॥ अद्ययधिभिः सुगेभिरक्षान्नोऽअधिचवृहिदेव॥ २७ ॥ उभा
धिवतम्॥ उभाधिवतमश्विनोभानः शर्मयद्वतम्। अविदिष्यामि क
तिभिः॥ २८ ॥ अग्रस्वती मश्विना॥ दान्वमस्मकृतन्नोदरावृषणा

रामः॥
१०९

मनीषाम्। अद्यत्येवसेनिहृयेवाम्बुधेचनो भवतु म्बाजसत्तो॥ २९ ॥ ध
भिरक्तुभिः॥ परिधातमस्मानरिष्टभिरश्विनासोभगेभिः। तन्नोभिन्नो
वृरोगामा महन्नामादितिः मिश्रुः पृथिवीऽउत्तमोः॥ ३० ॥ आकुहेना
रजसा चर्तमानो निवेशयन्नमृतमार्त्यम्। हिरण्ययेन सवितारथेनादे
वाधाति भुवनानि यशस्यम्॥ ३१ ॥ आरात्रि॥ आरात्रियाथिवं रजः वि
तुरयाधिधामभिः। दिवः सदा हसिबृहती विनिधमः। आत्वेयम्वर्तते

तमः॥ ३२॥ उषस्ततः॥ उषस्तश्चित्रमाभरास्यभ्यम्बाजिनीवति। येनतो
 कंश्चतनयश्चधामहे॥ ३३॥ प्रातरग्नि॥ म्यातरिन्द्रं हवामहे प्यातः
 भिन्नावरुणा प्यातरश्चिना। प्यातर्वागम्यूषरात्रुक्षरास्यनिः
 म्यातः सोममुत रुद्रं हुवेम॥ ३४॥ प्यातर्जित॥ भगमुगुं हुवे
 मवयम्युत्रमदितेर्योविधुर्ता। आहुश्चिद्यमान्यमानस्तुरश्चिद्र
 जाविद्यभगमभूशीत्याह॥ ३५॥ भगम्युरोतः॥ भगम्युरोतर्वागु

रामः॥
 १०२

सत्यराधोभगेमाधियमुदवा ददन्नः। भगम्युनोननयगोभिरश्चैर्वागप्य
 नृभिर्नृवन्नः स्याम॥ ३६॥ उतेदानीम्॥ भगवन्नः स्यामो नय्यपितृवः
 तमहोऽअहाम्। उतोदितामधवत्सर्ग्यस्यवयदेवानां६ सुमतौ स्याम
 ॥ ३७॥ भगः३ सुवभगवां३॥ अस्तदेवास्तेनवयमभगवन्नः स्याम। तर्त्त
 भगसर्वः३ इज्योहवीतिसनोभगपुरः३ सताभवेह॥ ३८॥ समहुराय॥
 समहुरायोषसोनमन्नदधिक्रावेवभुवयेपदाय। अर्वावीनम्बसु

विदमगन्त्रोरथमिवाश्रयावाजिनः आवहन्तु ॥ ३६ ॥ अश्रयावतीर्गो
 मतीः ॥ अश्रयावतीर्गोमतीर्नः ॥ उवासेवीरवतीः सदमुद्रन्तुभद्राः ॥ घृ
 तश्रुहानाविश्रवतः पृथीतायुयंयातलुस्तिभिः सदानः ॥ ४० ॥ यूष
 त्रववृते ॥ वृषन्नरिष्येमुकदावन ॥ तोतारस्तः इहस्मसि ॥ ४१ ॥ पथ
 स्यथः ॥ वरियतिम्वनस्माकामेनकुतोः अभ्यानडुर्कम् ॥ मनोरा
 मधुरुधश्चद्राग्राविद्यथियः सीधधातिव्युधुषा ॥ ४२ ॥ त्रीशि

रामः ॥
 १०३

पदा ॥ त्रीशिपदाचिचक्रमेचिह्नुर्गोपाः अदाव्याः ॥ अतोधर्माशिधार
 यन् ॥ ४३ ॥ तद्विद्यासः ॥ तद्विद्यासोचिपुत्र्यवोजागुवाः सः समिन्ध
 ने ॥ चिह्नोर्थत्यरमम्यदम् ॥ ४४ ॥ घृतवतीभुवनानाम् ॥ घृतवती
 भुवनानामभिन्निषोर्चीपृथ्वीमधुदुधेसुपेशसा ॥ घावायुथिवी
 वरुणास्यधर्माणाचिष्कमितेः अजोरभूरिरेतसा ॥ ४५ ॥ येनः ॥
 सयत्काः अयतेभवन्निन्नाशिव्यामववाधामहेतान् ॥ वसवोरुद्राः

आदिनाऽऽथरिस्पृशंमोऽग्रश्चेतारमधिराजमकुन॥ ४६॥ आनासन्नात्रि
 भिरैकादशैरिहदेवेभिर्ध्यातमधुयेयमग्निना॥ प्रायुस्तारिहृत्तीरया
 ६सिमृक्षतुंमेधतुदेवोभवतुं सवाभुवा॥ ४७॥ सुधवः॥ सुधवसो
 मोमरुतऽइयङ्गीमोन्दाय्यमान्नास्यकारोः॥ स्यायासीदतन्नेव
 याम्बिष्टामेषमृज्जनञ्जीरदारुम्॥ ४८॥ सहस्रोपाः॥ सहस्रसऽअ
 वृतः॥ सहस्रपात्ररथयः॥ सुप्रदेव्याः॥ धूर्ध्वाम्यथामनुदश्यधीराऽअ

समः॥
 १०४

या २

जालेभिरेरथ्योनरश्मीन्॥ ४९॥ आयुष्यम्वर्द्धस्यम्॥ आयुष्यम्वर्द्ध
 स्य० रायस्योषमौद्भिदम्॥ इद० हिररायम्वर्द्धस्यजैत्रुविलना
 दुमाम्॥ ५०॥ नतन्॥ नतद्द्रुक्षा० ६सिनधिशावास्तरन्निदेवानामोज
 प्रथमज० ६धेतन्॥ योविभर्त्तिदाक्षायरा० हिरराय० सदेवेषुक
 तातेदीर्घमायुः॥ ५१॥ यदावधुम्॥ यदावधुन्दाक्षायराहिर
 राय० शतानीकायसुमनस्यमानाः॥ तन्मऽआवधामिशतशारदा

समनुष्येषुक तातेदीर्घमायुः२

यायुष्मा अरदहि र्यथासम् ॥ ५२ ॥ उत्तनः ॥ उत्तनो हिर्वृधः शृणोत्व
 जः स कथा त्वृधिवीर्यमुदः । विश्वे देवाः क्रता वृधो हुवातास्तताम
 त्राः कविशस्ताः अवन्तु ॥ ५३ ॥ इमा गिरः ॥ इमा गिरः आदिन्येभ्यो
 धृतस्मः सनाद्यजयेन्नुहोमि । शृणोतु मित्रोऽर्घ्यमाभगो
 नस्तविजानो वरुणो दक्षोऽअंशः ॥ ५४ ॥ सप्तः क्रथयः ॥ प्रतिः
 हिताः शरीरे सुप्रक्षन्ति सदमप्युमादम् । सप्तायः स्वयतो लोकमी

रामः ॥
 १०५

युस्तत्रुजा गृतोऽअस्वप्रजौ सन्नसदौ च देवौ ॥ ५५ ॥ उत्तिष्ठ ॥ ब्रह्मरास्य
 ते देवयन्त्रस्त्वमहे । उष्यथ नु मरुतः सुदानवः इन्द्रपुत्राश्चूर्वा
 सचा ॥ ५६ ॥ प्रनूनम् ॥ प्रनूनम्वरुणस्य तिम्रन्म्वदत्युत्थम् । य
 स्मिन्निन्दो वरुणो मित्रोऽर्घ्यमा देवाः ओकाः सिचक्रिरे ॥ ५७ ॥ ब्र
 ह्मरास्यते ॥ त्वमस्य यन्नामूक्तस्य बोधितनयश्च जिह्व । विश्वन्तद्
 द्रुष्यदवन्ति देवा बृहद्देमविदथे सुवीरः । य इमा विश्वे विश्वक

म्मो योनः पिता नृपते न स्थनो देहि ॥ ५८ ॥ ॥ इति ब्राजसनेयसंहिता
 पान्दीर्घपाठे चतुस्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ॥ अथेतः ॥ अथेतो यन्नुय
 रागो मुग्धादेव यीयवः । अथ लोकः सुतावतः । धूमिरहो भिरक्तुभिर्द्यौकं
 धूमो ददा त्ववसोनयसौ ॥ १ ॥ सविताने ॥ शरीरेभ्यः पृथिव्यां लोक
 मिदं तु । तस्यै युज्यन्ता मुन्त्रियाः ॥ २ ॥ वायुः पुनातु ॥ सवितान पुनात्वग्रे
 भ्राजसा सस्यस्य च त्रसा विमुच्यन्ता मुन्त्रियाः ॥ ३ ॥ अथ येवः ॥ अथ

रामः ॥
 १०६

त्वेवो निषदनम्यसौ वीचसुतिष्कुता गोभाजः ३ इत्कि ला सथ यत्सनवथ
 पूरुषम् ॥ ४ ॥ सविताने ॥ शरी शशिमातु ह्यस्थः ३ आवयतु । तस्यै पृथिवी
 समधव ॥ ५ ॥ प्रजायतौ त्वा ॥ देवताया मुघो दके लोके त्रिदधाम्यसौ । अथ
 नः शो शुचदधम् ॥ ६ ॥ यरम्भृत्यो ॥ अनुयरे हि यथा यस्तेऽन्यः ३ इ
 तरो देवयानात् । चक्षुर्मतेभ्यः रावते ते बुवी भिमानः युजा ० सीरियो मो
 नवीरान् ॥ ७ ॥ शम्वातः ॥ श ० हने घृणिः शन्ने भवन्तिष्टकाः । शन्ने भ

वन्वयः वार्थिवा सोमात्वादिभूभुवनम् ॥ ८ ॥ कल्यन्तान्नेदिशस्तप्यमा
 यः शिवतमास्तप्यमावन्नुसिधवः ॥ अन्तरिक्षं शिवन्नुभ्यङ्गल्यन्तान्नेदि
 शः सर्वाः ॥ ९ ॥ अश्मन्वतीरीयते ॥ स ० रभः सुत्रिहृतनपुतरतामखा
 यः ॥ अत्राजहीमो शिवायेऽसमञ्जिवा न्वयमुन्नेरेमाभिवाजान् ॥ १०
 अथाधम् ॥ अथाधमयकि ल्विषमयकृत्यामयोरयः ॥ अथाधमार्गत्वम
 स्मदयदुःस्वप्नं सुव ॥ ११ ॥ सुमित्रिधानः ॥ सुमित्रिधानऽआयऽओ

रामः
 १०७

यथयः सन्तुदुर्मित्रियास्तसैमन्नुयोऽमाने हियश्चयश्चिषाः ॥ १२ ॥
 अनङ्गाहमन्वारभामहे ॥ सौरभेयं स्वस्तये ॥ सनऽइन्द्रऽइवदेवेभ्योव
 हिः सन्तारगोभव ॥ १३ ॥ उदयन्ममस्यरिस्वः यश्चन्तऽउत्तरम् ॥ देव
 नेवन्नासूर्यमगन्नाज्योतिरुन्नमम् ॥ १४ ॥ इमंजीवेव्याः ॥ परिधि
 र्दधामिमेव्यनुगादयरोऽर्थमेतम् ॥ शतजीवनुशरदः पुरुवीरन्
 मन्त्युन्दधताम्यवतेन ॥ १५ ॥ अग्नऽआयूऽधि ॥ यवसऽआसुवोर्ज

मिषश्चनः। आरेवाधस्वदुधुनाम् ॥ १६ ॥ आयुष्मानग्ने ॥ हविषावृधानो घृ
 तपृतीको घृतयो निरेधि। घृतमयी त्वामधुचा रुगवाम्यितेव युत्रमभिरक्ष
 तादि माँ ॐ स्वाहा ॥ १७ ॥ वरीमे गामने धतयर्थ्यग्निमहवता देवेष्वक्र
 तश्चवः। कः इ माँ आदर्षेति ॥ १८ ॥ क्रव्यादमग्निम् ॥ क्रव्यादमग्निम्
 हि गोमिदूरं यमराज्यं गच्छतुरिष्युवाहः। इहैवायमितरो जातवेदो दे
 वेभ्यो हव्यम्वरुतु प्रजानन् ॥ १९ ॥ ब्रह्मव्याम् ॥ ब्रह्मव्या आतवेदः

रामः
 १०८

वितृव्यो यत्रे नान्नेत्थनिहितान्तराके। मेदसः कुक्ष्याः उपतान्त्रवन्तु
 सत्र्याः सषामा शिषः सन्नमन्ता ॐ स्वाहा ॥ २० ॥ स्त्रोनाष्टुयिवि ॥ नो भवा
 नृक्षरा निवेशनी। यद्दानः शर्मो सयुधाः ॥ अयनः शोभुमदधम् ॥ २१
 अस्मान्त्वम् ॥ अस्मान्त्वमधिजा तोसि त्वदय आयताम्युनः। असौ स्वः
 गर्गोऽपलोकाय स्वाहा ॥ २२ ॥ ॥ इति वाजसनेयसंहिताया दर्शयति
 यश्च त्रिंशोऽध्यायः ॥ ॥ नान्मन्वावम् ॥ नान्मन्वावम् ॥ नान्मन्वावम् ॥

मनो यजुः प्रयद्यु सामप्याणाम्ययद्यु चक्षुः श्रोत्रम्ययद्यु । वागोजः सहोजो
 मयि प्याणा यानो ॥ १ ॥ यन्ने हि दुश्चक्षुषो हृदयस्य मनसो वा तितृष्ण
 मृहस्यति मेतद् धातुः । शत्रो भवतु भुवनस्य यस्यति ॥ २ ॥ भूर्भुवः
 स्वः ॥ तत्सवितुर्वरेण्यमागो देवस्य धीमहि । धियो यो नः प्रचोद
 यात् ॥ ३ ॥ कथानः ॥ कथानश्चित्रः आभुवदुती सुदातृधः सखा
 । कथा शविष्ठावृता ॥ ४ ॥ कस्ता ॥ सत्यो मदानाम् ॥ हि षो मत्सु

रामः ॥
 १०६

दन्धसः । दृढा विदुर्हजेव सु ॥ ५ ॥ अभीषुताः ॥ अभीषुताः सखीना
 मविताजैरितृणाम् । शतमभावास्त्युतिभिः ॥ ६ ॥ कथान्वम् ॥ कथा
 त्वन्तः ॥ दुःखाभिप्युमन्दसेवृषन् । कथास्तोतृभ्युः आभर ॥ ७ ॥ इन्द्रो
 विश्वस्य ॥ राजति शत्रोः अस्तु ह्यदेशश्चतुष्यदे ॥ ८ ॥ शत्रो मित्रः
 ॥ शम्बरुणः शत्रो भवत्वर्थमा । शत्रुः इन्द्रो बृहस्यतिः शत्रो विष्णु
 रुरुकुमः ॥ ९ ॥ शत्रो वार्ता ॥ यवताः शत्रस्तयतुस्यः । शत्रुः क

निक्कुरदेवः पुञ्जं न्योऽभिचर्षतु ॥ १० ॥ अहानि शम् ॥ भवन्तु नः श
 रान्नीः प्रतिधीयताम् । शन्नः इन्द्राग्नी भवतामवोभिः शन्नः इन्द्रावरुणा
 रान्त हव्या । शन्नः इन्द्रा धृषणा चान्तातो शमिन्द्रा सोमा सुविता यश
 योः ॥ ११ ॥ शन्नः ॥ शन्ने देवी रभिष्टयः आयो भवन्तु यीतये । शं यो र
 भिस्तवन्तु नः ॥ १२ ॥ स्योना ॥ धृथिवि नो भवानृक्षरा निवेशनी । यद्वा न
 शर्म स ध्युधाः ॥ १३ ॥ आयो हि ॥ ह्यमयो भुवस्तानः पुञ्जं दधातन ।

रामः ॥
 ११०

महे रगा युवक्षसे ॥ १४ ॥ यो वः शिवत मोर सस्तस्य भाजयते हनः । उशती रि
 वमातरः ॥ १५ ॥ तस्माः अरं ॥ गमामवो यस्य क्षया यजिन्वथ । आयोजु नय
 धावनः ॥ १६ ॥ द्यौः शान्तिः ॥ द्यौः शान्तिरुत्तरिक्षः शान्तिः धृथिवी शान्ति
 रायुः शान्तिरोषधयः शान्तिः भवनस्य तयः शान्तिर्विश्वे देवाः शान्तिर्वसु
 शान्तिः सर्वं शान्तिः शान्तिरेव शान्तिः सामा शान्तिरेधि ॥ १७ ॥ द्यौर्द
 ह ॥ मा मित्रस्य मानवक्षया सर्वा शिभूता नि समी क्षताम् । मित्रस्याहश्चक्ष

वासर्वाणि भूतानि समीक्षे । मित्रस्य च क्षया समीक्षामहे ॥ १८ ॥ हृते
 ह० ह० ॥ ज्योक्ते सन्तु शिजीव्या स० ज्योक्ते सन्तु शिजीव्या सम् ॥ १९ ॥ नम
 स्ते ॥ नमस्ते हरसे शो विषे नमस्तेः अस्तु त्रिवे । अन्यास्तेः अस्मत्तयत्तु
 हेतयः पावकोऽस्मभ्यं शिवो भव ॥ २० ॥ नमस्ते ॥ अस्तु विदुतेन
 मस्ते स्तनयितृवे । नमस्ते भगवन्तस्तु यतः स्वः समीहसे ॥ २१ ॥ ॥
 यतो यतः समीहसे ॥ ततो नोऽभयं कुरु । शन्नः कुरु व्युजाभ्यो भयन्नः

रामः ॥
 १११

पुशुभ्यः ॥ २२ ॥ सुमित्रियानः ॥ सुमित्रियानः आयुः ओषधयः सन्तु दु
 र्भिन्त्रियास्तस्मै सन्तु योऽस्मान्देष्टु यश्च वयन्दिष्टः ॥ २३ ॥ तच्च क्ष
 देव ॥ हितम्युरस्तास्तु कुरु चरत् । यथेभमशरदः शत श्रीवेमशरदः श
 तं शृशक्त्यामशरदः शतम्युव्वामशरदः शतमदीनाः स्यामशरदः
 शतभूर्यश्च शरदः शतात् ॥ २४ ॥ ॥ इति ब्राजसनेयसंहिता यादी
 र्घ्यादिषादि शो ध्यायः ॥ ॥ ॥ देवस्य त्वा ॥ देवस्य त्वा सवितुः ॥

सविश्चिनोर्बाहुभ्याम्युहोहस्ताभ्याम् । आददेनारिरसि ॥ १ ॥ पुञ्जते मनः ॥
 पुञ्जते मनः ॥ उत पुञ्जते धियो विष्णु विष्णुस्य बृहतो विष्णुश्चित्तः ॥ विहोत्रा
 दधेव युना विदेकः ॥ इन्द्रो ही देवस्य सवितुः परिरुतिः ॥ २ ॥ देवी श्यावा पृ
 थिवी ॥ मरुतस्य वा मरु शिरो राध्या सन् देव यजने पृथिव्याः ॥ मरुवायन्त्वा मरु
 तस्य शीर्ष्मे ॥ ३ ॥ देवो वस्यः ॥ देवो वस्यो भूतस्य युथ मजा मरुव
 स्यो घा शिरो राध्या सन् देव यजने पृथिव्याः ॥ मरुवायन्त्वा मरुतस्य शी

रामः ॥
 ११२

र्ष्मे ॥ ४ ॥ इयन्त्यग्रे ॥ इयन्त्यग्रे ॥ आसीन्मरुतस्य ते घा शिरो राध्या सन् देव
 यजने पृथिव्याः ॥ मरुवायन्त्वा मरुतस्य शीर्ष्मे ॥ इयन्त्यग्रे ॥ आसीन्म
 रुतस्य ते घा शिरो राध्या सन् देव यजने पृथिव्याः ॥ मरुवायन्त्वा मरुतस्य शी
 र्ष्मे ॥ ५ ॥ शतम् ॥ १०० ॥ इन्द्रस्योजः ॥ इन्द्रस्योजस्य मरुतस्य वो
 घा शिरो राध्या सन् देव यजने पृथिव्याः ॥ मरुवायन्त्वा मरुतस्य शीर्ष्मे
 ॥ मरुवायन्त्वा मरुतस्य शीर्ष्मे ॥ मरुवायन्त्वा मरुतस्य शीर्ष्मे ॥ ६ ॥

व्रैतु ॥ व्रैतुव्रह्मणस्यतिभिः प्यदेवैतुसुतता । अष्टावीरत्रयम्यङ्कुराध
 सदेवायुजनेयनुनः । मखायन्त्रामखस्यन्त्राशीर्मे । मखायन्त्रामख
 स्यन्त्राशीर्मे । मखायन्त्रामखस्यन्त्राशीर्मे ॥ ७ ॥ मखस्यशिरः ॥ म
 खस्यशिरोसि । मखायन्त्रामखस्यन्त्राशीर्मे । मखस्यशिरसि । मखा
 यन्त्रामखस्यन्त्राशीर्मे । मखस्यशिरसि । मखायन्त्रामखस्यन्त्राशी
 र्मे । मखायन्त्रामखस्यन्त्राशीर्मे । मखायन्त्रामखस्यन्त्राशीर्मे । मख

रामः ॥
 ११३

यन्त्रामखस्यन्त्राशीर्मे ॥ ८ ॥ अश्वस्यन्त्रा ॥ अश्वस्यन्त्रावृद्धमः शक्र
 धूययामिदेवयजनेयुधिष्याः । मखायन्त्रामखस्यन्त्राशीर्मे । अश्व
 स्यन्त्रावृद्धमः शक्राधूययामिदेवयजनेयुधिष्याः । मखायन्त्रामख
 स्यन्त्राशीर्मे । अश्वस्यन्त्रावृद्धमः शक्राधूययामिदेवयजनेयुधिष्या
 ः । मखायन्त्रामखस्यन्त्राशीर्मे । मखायन्त्रामखस्यन्त्राशीर्मे । म
 खायन्त्रामखस्यन्त्राशीर्मे । मखायन्त्रामखस्यन्त्राशीर्मे ॥ ऐ ॥

३१ जवेत्वा ॥ साधवेत्वा सुसिद्धेत्वा । मखायत्वा मखस्यत्वा शीर्मे । म
 खायत्वा मखस्यत्वा शीर्मे । मखायत्वा मखस्यत्वा शीर्मे ॥ १० ॥ यमा
 यत्वा ॥ मखायत्वा सूर्यस्यत्वा तयसे । देवत्वा सविताम ह्वानु कुपुधि
 व्याः सृष्टि सृष्ट्या हि । अर्चिरसि शोचिरसि तयोसि ॥ ११ ॥ अनाधृ
 ण पुरस्तात् ॥ अनाधृ ण पुरस्तादग्नेराधियन्त्यः आयुर्मेदाः पुत्रवती
 दक्षिणात् ॥ इन्द्रस्याधियन्त्ये पुजा मेदाः सुषदायश्चादेवस्य सवि

रामः ॥
 ११४

तुराधियन्त्ये चक्षुर्मेदाः ॥ आश्रुतिरुत्तरतो धातुराधियन्त्ये रायस्यो धमेदाः ॥
 विधृतिरुपरिष्ठा हृहस्यते राधियन्त्यः ॥ ओजो मेदा विष्वाभ्यो माना ह्ण
 भ्यस्याहि मनोरश्वासि ॥ १२ ॥ स्वाहा मरुद्भिः ॥ धरित्रीय स्वदिवः सृष्टि
 सृष्ट्या हि ॥ मधुमधुमधु ॥ १३ ॥ गर्वो देवानाम् ॥ यितामतीनाम्यति
 ॥ युजानाम् ॥ सन्देवो देवेन सवित्रा गतसं सूर्यो गारोचते ॥ १४ ॥ सम
 श्रिः ॥ समश्रि रग्निना गतसन्देवो न सवित्रा सूर्यो गारोचते । स्वाहा

समभिस्रस्तथसागतसन्देवो न स विनास ० सूर्येणा रुरुचते ॥ १५ ॥ धृ
 त्नादिवः ॥ धृत्नादिवो विभाति तपस्युथिया धृत्नादेवो देवानामममर्त्य
 स योजाः ॥ चान्वमस्मे नियच्छ देवा युवम् ॥ १६ ॥ अयश्शयज्ञो याम् ॥
 अयश्शयज्ञो यामनियद्यमानमान्वापराचयधिभिश्चरन्तम् । समध्रीवीः
 सविह्वरीर्ध्वशानः ॥ आवरीवर्तिभुदनेष्वनः ॥ १७ ॥ विश्वासांस्तु
 वाम् ॥ विश्वासांस्तु वाम्यते विश्वस्य मनसस्येते विश्वस्य वचस

समः ॥
 ११५

स्यते सर्वस्य वानस्यते । देवश्च त्वदेवधर्मो देवो देवान्या घ्नन् प्रावीरनु
 वान्देववीतये । मधुमाध्वी भ्यामधुमाध्वी भ्याम् ॥ १८ ॥ हृदेत्वा ॥ म
 नसेत्वा दिवेत्वा सूर्यायत्वा । उर्द्ध्वः अक्षुरन्नि विदेवेषु धेहि ॥ १९ ॥ पि
 तानः ॥ पितानो सिपितानो वो धिनमस्ते ॥ अस्तु मामाहि ० सीः ॥ त्वद्दे
 मन्त्रस्त्वासये मपुत्रान्य शून्यमिधे हि प्युजामस्मा सुधे धरिष्ठा ह ० सह
 यन्त्या भूयासम् ॥ २० ॥ अहना केतुना जुषता ह मुज्योतिर्ज्योतिषा स्वा

हा। रात्रिः केतुना जुषताऽसुज्योतिर्ज्योतिषा स्वाहा॥ २१॥ ॥ इति
 वाजसनेयसंहितायाम्। अथ ऋषिः सप्तत्रिंशोऽध्यायः॥ ॥ देवस्य
 त्वा॥ देवस्य त्वासवितुः प्रसवे श्विनोर्वाहुभ्याम्युह्नो हस्ताभ्याम्।
 आददेदिह्ये रास्नासि॥ १॥ इडुऽसहि॥ इडुऽसह्यदिनऽसहिसरस्व
 त्येहि। आसावेह्यसावेह्यसावेहि॥ २॥ अदिह्ये रास्ना॥ सीभूराय
 ऽउह्मीयः॥ यथासिधुर्मायदीव्यः॥ ३॥ अश्विभ्यामिन्वस्व॥ अ

रामः॥
 १६

श्विभ्यामिन्वस्वसरस्वत्येयिन्वस्वेन्द्राययिन्वस्व। स्वाहेन्द्रवत्स्वाहे
 न्द्रवत्स्वाहेन्द्रवत्॥ ४॥ यस्ते॥ यस्तेस्तनः॥ शशस्यो योमयोभूर्यो
 रत्नधावमुविद्यः सुदन्त्रः॥ येन विश्वायुष्यसिवाय्याशिसरस्वतित
 मिह धातवेकः॥ उर्वन्नरिश्मन्नेमि॥ ५॥ गायत्र्यश्चन्द्रः॥ गायत्र्यश्च
 न्द्रोसिन्नेदुभश्चन्द्रोसिद्वावापृथिवीभ्यान्वायरिगृह्णाम्यन्नरिश्मे
 सोययद्दामि। इन्द्राश्विनामधुनः सारद्यस्यधर्मम्यातवसवोय

जंतवाद्। स्वाहासूर्य्यस्य रश्मयेवृष्टिचनये॥ ६॥ समुद्रायत्वा॥ वाताय
 स्वाहा सरिशयत्वा वाताय स्वाहा। अनाधृष्यायत्वा वाताय स्वाहा युः
 निधृष्यायत्वा वाताय स्वाहा॥ अवस्थवेत्वा वाताय स्वाहा शिभिदाय
 त्वा वाताय स्वाहा॥ ७॥ इन्द्रायत्वा वसुमते रुद्रवते स्वाहेन्द्रायत्वा हित्य
 वते स्वाहेन्द्रायत्वा भिमातिघ्रे स्वाहा। सवित्रेत्वाऽऽक्रभुमते विभुमते
 वाजवते स्वाहा बृहस्पतये त्वा विश्वदेवावते स्वाहा॥ ८॥ यमायत्वा॥

रामः॥
 ११७

द्विरस्वते पितृमते स्वाहा। स्वाहा धर्माय स्वाहा धर्मः पित्रे॥ ९॥ विश्वा
 ऽआशाः॥ विश्वाऽआशादक्षिणमद्विश्वा देवानया दिह। स्वाहा कुतः
 स्थधर्मस्य मधोः पितृममश्विना॥ १०॥ दिविधाः॥ दिविधाऽइमं यज्ञं मिमं यज्ञं
 दिविधाः। स्वाहा ग्रये यज्ञिया यशं यज्ञुर्व्याः॥ ११॥ अश्विना धर्मम्॥
 वातं हार्दोनमहर्दिवा मिरुतिभिः॥ तन्नाथिरो नमोद्यावापृथिवी
 धीम्॥ १२॥ अथातामश्विना॥ धर्ममनुद्यावापृथिवी अमं साता

सु२

म। इहैवरातयः सन्तु ॥ १३ ॥ इषेयिन्वस्व ॥ इषेयिन्वस्वोर्जेयिन्वस्ववह
रोयिन्वस्वक्षत्राययिन्वद्वावापृथिवीभ्याम्यिन्वस्व ॥ धर्मासि सुध
र्मा मे न्यसो नृमहाविधारयवृहन्धारयक्षत्रधारयविशंधारय ॥ १४
स्वाहायुधे ॥ शरसे स्वाहा ग्रावभ्यः स्वाहापुतिरवेभ्यः ॥ स्वाहापितृ
भ्यः ॥ दुर्द्वर्हिभ्यो धर्मपावभ्यः स्वाहाद्यावापृथिवीभ्यां स्वाहावि
श्वेभ्यो देवेभ्यः ॥ १५ ॥ स्वाहारुद्राय ॥ रुद्रहूतये स्वाहा सञ्ज्योतिषा

रामः ॥
११८

ज्योतिः ॥ अहःकेतुना जुषतां सुज्योतिर्ज्योतिषा स्वाहा ॥ रात्रिःकेतुना
जुषतां सुज्योतिर्ज्योतिषा स्वाहा ॥ मधुहुतमिन्द्रतमेऽग्नावश्या
मते देवधर्मानमस्तेऽरुक्मामाहिंसीः ॥ १६ ॥ अभीमम् ॥ महि
मादिवम्विद्योवभूवस्युथाः ॥ उतश्रवसापृथिवीं संप्रीदस्वमहो
असिरोन्वस्व देववीतमः विधूमग्नेऽरुषमिधेइमृजय्यशस्तदर्शत
म् ॥ १७ ॥ याते ॥ धर्मदिव्या भुग्या गाशुत्यां हविर्दुने ॥ सातः आय्या

यतानिष्टायतान्नस्यैते स्वाहा । याते धर्मा न्नरिसे शुभ्या त्रिहृभ्या श्रीधु ।
 सातः आया यतानिष्टायतान्नस्यैते स्वाहा । याते धर्मपृथिव्याः शु
 भ्या जगत्याः सदस्या । सातः आया यतानिष्टायतान्नस्यैते स्वाहा
 ॥ १८ ॥ क्षेत्रस्यत्वा ॥ धरस्यायवृक्षशास्त्रं त्वम्याहि । विशत्वा धर्म
 गोवृयमनुक्रामामसुविता यन्नव्यसे ॥ १९ ॥ चतुःस्रविश्वार्त्ताभिः ॥ च
 तुःस्रविश्वार्त्ताभिर्ऋतस्यस्युथाः सतो विष्वायुः स्युथाः सनः

रामः ॥
 ११६

सव्यायुः स्युथाः । अयदेवोऽअपहुरेन्यवृत्तस्य सश्रिम ॥ २० ॥ धर्मैतत्
 ॥ तेषुरीषन्नेनवईस्ववाचय्यायस्व । वृद्धिमीमहि चवृयमान्य्या सिधीम
 हि ॥ २१ ॥ अविक्तदृष्ट्या ॥ अविक्तदृष्ट्या हरिर्महा मित्रोत्तदर्शतः
 सः सूर्येणादिष्टुतदुदधिर्निधिः ॥ २२ ॥ सुमित्रियान ॥ सुमित्रियान
 आयः ओषधयः सन्तु दुर्मित्रियास्तस्यै सन्तु योमादेष्टियश्चवयः
 निष्ठाः ॥ २३ ॥ उद्वयम् ॥ उद्वयन्तमस्य रिखः पश्यन्तः उत्तरम् । देवदे

वत्रासूर्यमग्नज्योतिरुन्नमम् ॥ २४ ॥ सधोसि ॥ सधोस्येधिधीमहिंसमि
 दसितेजोसितेजोमयिधेहि ॥ २५ ॥ यावतीयावायुधिवी ॥ यावन्नस्य
 सिध्वोचितस्थिरे ॥ तावन्नमिदृतेग्रहभुजोगृहाम्यक्षितमयिगृहा
 म्यक्षितम् ॥ २६ ॥ मयिन्न्यत् ॥ मयिन्न्यदिन्द्रियम्बुहन्मयिदक्षोमयि
 कुतुः ॥ घर्मस्त्रिभुविराजतिविराजाज्योतिषासहस्ररागातेजसा
 सह ॥ २७ ॥ ययसोरेतः ॥ ययसोरेतः ॥ आभूतन्नस्यदोहमशीमक्ष

रामः ॥
 १२०

त्रैरमुत्रराः समाम् ॥ त्विषः सम्बृक्तस्वेदक्षस्यते सुषुम्नास्यते सुषु
 म्नाग्निहुतः ॥ इन्द्रयीतस्य व्युजायति भक्षितस्य मधुमतः ॥ उयहूत
 ॥ उयहूतस्य भक्षयामि ॥ २८ ॥ ॥ इतिवाजसनेयसंहितायाम्
 ध्यायेत् ॥ ॥ त्रिंशोऽध्यायः ॥ ॥ ॥ स्वाहाप्राणोभ्यः ॥ स्वाहाप्राणो
 भ्यः साधियतिकेभ्यः ॥ पृथिव्यै स्वाहाग्र्ये स्वाहान्नरिशाय स्वाहावा
 यवे स्वाहा ॥ दिवे स्वाहा सूर्याय स्वाहा ॥ १ ॥ दिग्भ्यः स्वाहा ॥ चन्द्राय

समः॥
१२१

क्रुत्तेजः उद्युतः अश्विनः पर्यस्यानी यमाने यौ ह्यो विष्यन्माने मा रु
 तः क्रुथन्। मैत्रः शरसि सन्नाय्यमाने वायव्यो हि यमाणाः आग्नेयो
 ह यमानो वा ग्युतः॥ ५ ॥ सविता य्युथमे॥ हन्तृश्रिद्धितीये वा यु
 स्तृतीयः आदित्यश्चतुर्थे च रुमाः पशुमः क्रतुः षष्ठे मरुतः सप्तमे वृ
 हस्यति रष्टमे। मित्रो नवमे वरुणो दशमः इन्द्रः सकादशे विश्वे देवा द्वा
 दशे॥ ६ ॥ उग्रश्च॥ भीमश्च धानश्च बुनिश्च। सासहो अभियुगान्च

द्विशिष्यः स्वाहा ॥ ७ ॥ अग्निं दृष्ट्वा ॥ नाशानि दृष्ट्वा ग्रेसाय शुभं नि
 कृत्स्नं दृष्ट्वा न भवं चक्रा ॥ सर्वं मातस्त्राभ्यामी शान्तिं मन्युना महादेवम
 नः यशो व्योनाग्रदेवम्बनिहृतावसिद्धं हनुः शिङ्गी त्रिको श्याभ्या
 म् ॥ उग्रहोहितेन ॥ मित्रं सौवर्त्येन रुद्रं दैव्येनेन्द्रं मयूक्रीडेन म
 हतो वलेन साह्यान् प्रमुदा ॥ भवस्य कण्ठं रुद्रस्थानः पाश्वर्धमा
 हर्देवस्य यक्षं दुर्बस्य च निधुः पशुपतेः पुरीतत् ॥ ऐ ॥ लोमव्यूः ॥

रामः ॥
 १२२

उप ३

स्वाहा लोमव्यूः स्वाहा त्वे स्वाहा त्वे स्वाहा लोहिताय स्वाहा लोहि
 ताय स्वाहा मेदेव्यूः स्वाहा मादिसेव्यूः स्वाहा मादिसेव्यूः स्वाहा स्त्राव
 भ्यूः स्वाहा स्त्रावभ्यूः स्वाहा स्थभ्यूः स्वाहा स्थभ्यूः स्वाहा मव्यूः स्वाहा
 मज्यभ्यूः स्वाहा रेतसे स्वाहा यायवे स्वाहा ॥ १० ॥ आयासाय स्वाहा
 प्रायासाय स्वाहा संश्यासाय स्वाहा विद्यासाय स्वाहा ध्यासाय स्वा
 हा शुचे स्वाहा शोचते स्वाहा शोचमानाय स्वाहा शोकाय स्वाहा ॥ ११ ॥
 तपसे स्वाहा तप्यते स्वाहा तप्यमानाय स्वाहा तप्राय स्वाहा धर्माय स्वा

हानिष्कृत्यै स्वाहा प्रायश्चित्त्यै स्वाहा भेषजाय स्वाहा ॥ १२ ॥ यमाय स्वाहा ॥
 यमाय स्वाहा नकाय स्वाहा मृत्यवे स्वाहा । ब्रह्मणे स्वाहा ब्रह्महत्यायै स्वा
 हा विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा धावा धृथिवीभ्यां स्वाहा ॥ १३ ॥ ॥ इति ब्राह्म
 सनेयसंहितायां दीर्घपाठे सकोनवत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ॥ ईशावास्य
 म् ॥ ईशावास्यमिदं सर्वं यत्किञ्च जगत्या अगत । तेन ह्यक्तेन भुञ्जीथ
 मा गृध्रः कस्य सिद्धनम् ॥ १ ॥ कुर्वन्नेव ॥ कुर्वन्नेव ह कर्माणि जिजी
 विषे ह्यतः समाः । एव न्वयिना न्यथे लोस्ति न कर्म लिप्यते नरे ॥ २

रामः ॥
 १२३

असूर्यानाम ॥ असूर्यानाम ते लोकाः । अथेन तमसा वृताः । तौ स्ते प्र
 त्यापि गच्छन्ति सकेचात्मा ह नाजनाः ॥ ३ ॥ अनेजं देकम् ॥ मनसो जवीयो
 नेन देवाः । आयुर्वयुर्वमर्शत् । तद्वावतो न्यायस्येति तिष्ठन्तस्मिन् न यो
 मातरि श्वा दधाति ॥ ४ ॥ न देजति ॥ तन्नैजति तद्देतद्दृष्टिके । तद्
 नरस्य सर्वस्य तद्दुःसर्वस्यास्य द्वाहृतः ॥ ५ ॥ यस्तु ॥ यस्तु सर्वाणि
 भूतान्मात्मनेवानुपश्यति । सर्वभूतेषु चात्मानं ततो न विचिन्तकः

तसति॥ ६ ॥ यस्मिन्सर्वाणि॥ भूतान्यात्मेवाभूद्विजानतः तत्रको
 मोहः कः शोकः सकृन्मनुष्यशयतः॥ ७ ॥ समरि॥ सयर्थ
 गा दुक्कमकायमधुरामसमाविर० शुद्धमयापविद्धम्। कवि
 र्मीलीधीधरिभूः स्वयम्भूर्याथातथ्यतोर्था दधादोश्च
 तीव्यः समाव्यः॥ ८ ॥ अन्धतमः॥ अविशन्ति ये समूतिमु

रामः॥
 १२४

पासते। ततोभूयः इव ते तमोयः उ समूह्याहरताः॥ ९ ॥ अन्यदेवा
 दुःसम्भवादन्त्यदाहुरसम्भवात्। इति शुक्रमधीराणां येनस्तद्धि
 चवशिरे॥ १० ॥ समूतिश्च विनाशश्च यस्तद्देहोभय० सह। विनाशे
 नमृत्पुत्रीत्वा समूह्यामृतमश्नते॥ ११ ॥ अन्धतमः॥ अन्धत
 मः अविशन्ति ये विद्यामुपासते॥ ततोभूयः इव ते तमोयः उ वि

घ्रायादि रुताः ॥ १२ ॥ अन्यदेवा ॥ हविर्विद्यायाः अन्यदाहुरविद्यायाः
 इति शुभ्रमुधीशं शांयेनस्तद्धि वयश्चिरे ॥ १३ ॥ विद्याश्चा ॥ वि
 द्याश्चाविद्याश्च यस्तद्देहो मयं सह ॥ अविद्यया मृत्युं त्रीन्त्रावि
 द्यया मृतं मभुते ॥ १४ ॥ वायुरनिलम् ॥ वायुरनिलम् मृतम्
 येदमस्मान् नृं शरीरम् ॥ ओं ३म् ॥ क्रतोस्मर ॥ क्षिणेस्मर ॥

रामः ॥
 १२५

कृतं स्मर ॥ १५ ॥ अग्नेन य ॥ सुयथा रायेऽअस्मान्नि श्रानिदेव वयु
 नीनि विद्वान् ॥ युयोद्गस्म अहुरागमेनो भूयिष्यान्नेन मऽउक्तिं चि
 धेम ॥ १६ ॥ हिरण्यमयेन यात्रेता ॥ सत्यस्यापि हि तमुखम् ॥ योसा
 वादिह्येयुरुधः सोसावहम् ॥ १७ ॥ ओंम् ॥ स्वमुह ॥ ॥ ॥
 इति धाजसनेयसंहिता यां दीर्घ्या ठे चत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ५॥
 श्रेयोस्त ॥ नैयाल हायनकुचन्दुखचन्दुयति मासेतुयोष्यदि

ईस्य मूल्यं ३

केऽर्जुनयक्षके सिम्न ॥ वारिके संयुततिथौ दशमी शुभेऽहि श्रीदेवभू
सुरहसो ह्यलिरवत्प्रमग्रम् ॥ यजुर्वेदसंहिता पुस्तकमिति शेषः ॥ ६
स्तद्वर्षे नरादुलकुडवे कस्य द्वादशताम्रखण्डानग्राह्यम् ॥ पृथुके
स्यापि दिगुताम्रखण्डानगात् ॥ ॥ पुस्तकलिखनपरिश्रमवेत्ता
विद्युत्तोलोन्नयः ॥ सागरलंघनखेदं हनुमानिकः परंवेत्ति ॥
श्रीमद्राधाकृष्णभट्टारकमुपसन्नीस्त ॥ श्रीविक्रमाख्ये १२४८

पत्रजंभा ३३५ पौडि ॥

रामः ॥
१२६

आशा मरुति
ASHA ARCHIVES
1.996 I